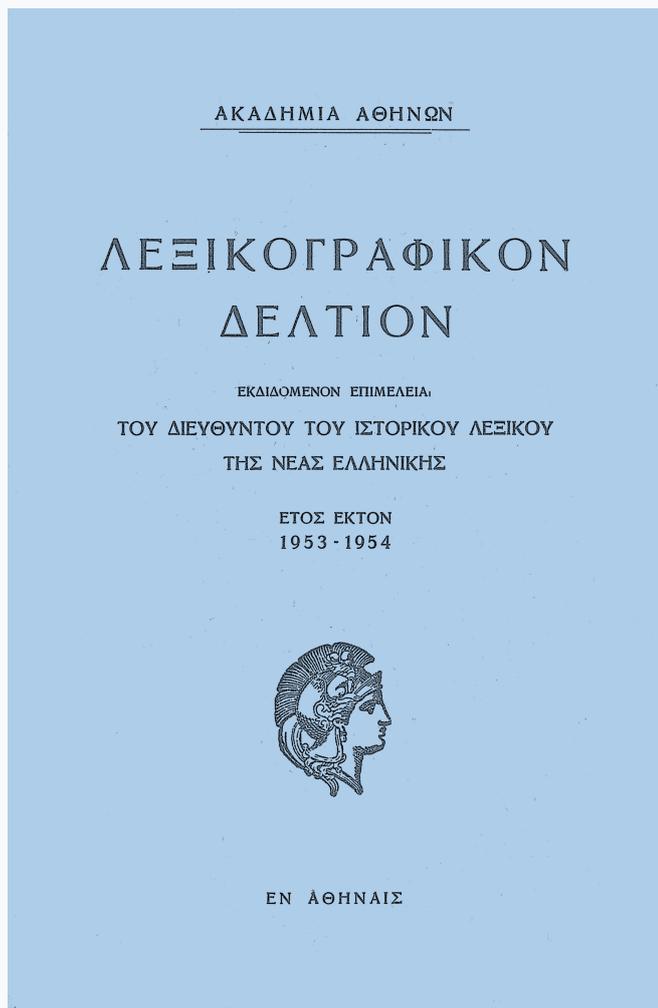

Lexicographic Bulletin

Vol 6 (1954)

Lexicographic Bulletin

Συνίξεις και επένθεσις ἐν τῷ γλωσσικῷ
ιδιώματι τῆς Μέσα Μάνης

Dikaios Vayakakos

doi: [10.12681/ld.39778](https://doi.org/10.12681/ld.39778)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ
ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ ΕΚΤΟΝ
1953 - 1954

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Α. Α. Παπαδοπούλου : Φρασεολογικά	Σελ. 3— 88
Δ. Β. Βαγιακάκου : Συνίζησις καὶ ἐπένθεσις ἐν τῷ γλωσσικῷ ιδιώματι τῆς Μέσα Μάνης	» 89—207

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 16	στίχ. 19	ἀντὶ τὸ παιδιά	γράφε τὰ παιδιά
» 17	» 23	» σκωπικά	» σκωπτικά
» 21	» 11	» ψώρα	» ψεῖρα
» 29	» 5	» ὀλόγος	» ὁ λόγος
» 57	» 2	» κλαίει	» χάνει
» 83	» 42	» 6,57	» 6,68
» 85α	μετὰ τὸ 'ς τὰ μαχαίρια πρόσθετες 'ς τὰ πεταχτά.		

ΣΥΝΙΖΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΘΕΣΙΣ ΕΝ Τῶ ΓΛΩΣΣΙΚῶ ΙΔΙΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Μέσα Μάνης ἠσχολήθην ἀπὸ ἐτῶν, συλλέγων ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν λαλούντων τὸ πρὸς τοῦτο ὕλικόν.

Μέρος αὐτοῦ μετὰ σχετικῶν περὶ τοῦ ἰδιώματος παρατηρήσεων ἀπόκειται ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑπ' ἀριθμὸν χειρογράφων 592/1938, 606/1939 καὶ 628/1940.

Τμῆμα δὲ τῆς ὅλης περὶ τοῦ ἰδιώματος μελέτης ἡμῶν ἀποτελεῖ ἡ παροῦσα πραγματεία περὶ Συνιζήσεως καὶ Ἐπενθέσεως, ἣτις ὑποβληθεῖσα ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβὴ εἰς τὴν σεβαστὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐνεκρίθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1944.

Ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι πρωτότυπος, καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἐξετάζονται μετὰ πάσης δυνατῆς ἀκριβείας, ἐπὶ τῇ βάσει πλουσίου καὶ ἀθησαυρίστου μέχρι σήμερον γλωσσικοῦ ὕλικου, τὰ φαινόμενα ταῦτα τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῆς Ἐπενθέσεως, ὕπερ ἀπαντᾷ κατὰ τρόπον παρατηρούμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ⁽¹⁾ καὶ καθορίζονται σαφῶς οἱ ὅροι ὑφ' οἷς συντελοῦνται.

Οὕτω καθίσταται ἐφικτὴ ἡ παρακολούθησις καὶ σπουδὴ τῆς Ἐπενθέσεως καὶ παρέχεται βάσις διὰ τὴν μελέτην αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἐξετάζονται αἱ μεταβολαὶ τῶν φθόγγων καὶ προστίθεται πλῆθος νέων λέξεων ἀγνώστων ἐν τῷ Ἱστορικῷ Λεξικῷ καὶ γενικώτερον παρέχεται μία μικρὰ συμβολὴ διὰ τὴν σπουδὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν διαλέκτων.

Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς πραγματείας ταύτης δὲν παρέλειψα νὰ ἀκολουθήσω τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν Βασιλείου Φάβη καὶ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω διὰ τοῦτο πολλὰς πρὸς αὐτὸν χάριτας.

(1) Ἐπενθεσιν παρετήρησαν ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ οἱ *M. Deffner*, *Zakonische Grammatik*. Berlin 1881 σ. 172. — Λεξικὸν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου. Ἐν Ἀθήναις 1923 σ. XVII, *H. Pernot*, *Études de Linguistique Néo-Hellénique*. I *Phonétique des parlers de Chio*. Paris 1907 σ. 132. — Introduction à l'étude du dialecte tsakonien. Paris 1934 σ. 54, 55 καὶ ὁ **Θανάσης Κωστάκης**, *Σύντομη γραμματικὴ τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου*. Ἀθήνα 1951 σ. 41-42. Περὶ τῆς μορφῆς καὶ τῶν ὄρων ὑφ' οἷς συντελεῖται αὕτη ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ πλείονα κατωτέρω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀθηνᾶ, Περιοδικὸν σύγγραμμα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας. Ἐν Ἀθήναις.
- Ἀμάντου Κ., Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen. München 1903.
- Ἀναγνωστοπούλου Γ., Συνίξεις — Ἐπένθεσις ἐν Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ (Πυροῦ). *Anagnostopoulos G.*, Tsakonische Grammatik. Berlin—Athen 1926.
- Beaudouin M.*, Étude du dialecte Chypriote moderne et médiéval. Paris 1883.
- Βογιατζίδου Ι., Ἡ πρόθεσις ἀπὸ ἐν τῇ νέα ἑλληνικῇ, *Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς*. Ἐν Ἀθήναις τόμ. 5 (1918) σ. 146 - 178.
- Chantraine P.* Grammaire homérique. Paris 1 (1948).
- Curtius G.*, Studien zur griechischen und lateinischen Grammatik. Leipzig 4 (1871).
- Γεωργακά Δ., Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος Μάνη-Μαῖνη. Ἀθηνᾶ 48 (1938) σ. 32 - 44.
— Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Μάνη. *Αὐτόθι* 49 (1939) σ. 221 - 226.
- Δασκαλάκη Α., Ἡ Μάνη καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία 1453 - 1821. Ἐν Ἀθήναις 1923.
- Δεινάκι Σ., Γλωσσικά. Ἀθηνᾶ 38 (1926) σ. 67 - 71.
- Déville G.*, Étude du dialecte tsakonien. Paris 1886.
- Dieterich Karl.*, Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache von der hellenistischen Zeit bis zum 10 Jahrh. n. Ch. Leipzig 1898.
- Ἐπιστημολόγος, Μηνιαία ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις. Ἀθήνησι 1932 - 1934.
- Fik A.*, Die Namenartigen Bildungen der griechischen Sprache ἐν *G. Curtius*, Studien zur griechischen und Lateinischen Grammatik. Leipzig 9 (1876) s. 167-198.
- Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς τε κοινῶς ὁμιλουμένης καὶ τῶν ἰδιομάτων. Ἐκδοσις Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις τόμοι 1 (1933), 2 (1936), 3 (1942).
- Κατσιάρου Ν., Ἡ Βεντέττα ἐν Μάνη. Ἀθῆναι 1933.
- Κουγέα Σ., Herkunft und Bedeutung von neugriechischen Νικλιᾶνοι und Φαμέγιοι. *Glotta*, Göttingen 1 (1909) σ. 86 - 104.
- Κουκουλέ Φ., Γλωσσικά ἐκ Κύθνου, *Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον*. Ἐν Ἀθήναις 6 (1923) σ. 271-325.
— Περὶ τῶν καταλήξεων -εας-βρόχι-αῖος. *Αὐτόθι* σ. 237 - 270.
- Κωστάκη Θ., Σύντομη γραμματικὴ τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου. Ἀθήνα 1951.
- Λάμπρου Σ., Τὸ ἱατρικὸν σημειωματᾶριον Μανιάτου χειρουργοῦ, *Νέος Ἑλληνομνήμων*. Ἐν Ἀθήναις 14 (1917) σ. 51 - 78.
- Menrad J.*, De contractionis et synizeseos usu Homericō. Monachii 1886.
- Meyer G.*, Griechische Grammatik². Leipzig 1886.
- Mirambel A.*, Étude descriptive du parler maniote méridional. Paris 1929.
— Étude de quelques textes maniotes. Paris 1929.
- Μπούτουρα Α., Περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ τσ (τζ) φθόγγου ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς «Ἀγωγῆς». Ἐν Ἀθήναις 1917.
- Παγουλάτου Σπ., Οἱ Τσάκωνες καὶ τὸ περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας χρονικόν. Μελέτη γλωσσολογικῆ, ἱστορικῆ, ἐγκριθεῖσα ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδασκαλίᾳ διατριβῆ παρὰ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1947.

- Παντελίδου Χ., Φωνητική τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας. Ἐν Ἀθήναις 1929.
- Παπαδοπούλου Α., Ἀπὸ πότε ἀρχίζει ἡ δημοτική, *Λεξικογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*. Ἐν Ἀθήναις 3 (1941) σ. 3-56.
- Πασαγιάννη Κ., Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια. Ἱστορικὴ Λαογραφικὴ βιβλιοθήκη 3. Ἐν Ἀθήναις 1928.
- Πατριαρχέα Π., Περὶ ἐπενθέσεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. *Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου* τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1 (1939) σ. 52-104.
- Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ τοπωνυμίου Μαΐνη-Μάνη. *Studi Byzantini e Neellenici*. Roma 5 (1939) σ. 525-526.
- Πεζοπούλου Ἐμμ., Ἡ ἐτυμολογία τῆς Μάνης, *Νέοι Δρόμοι*. Ἀθήναι, ἀριθμὸς φύλλ. 7 Ἰούλ. 1938 σ. 3-4.
- Pernot H., Introduction à l'étude du dialecte tsakonien. Paris 1934.
- Études de Linguistique Néo-Hellénique. 1 Phonétique des parlers de Chio. Paris 1907.
- Πετρούνια Β., Μανιάτικα μοιρολόγια. Σειρὰ Α'. Ἀθήνα 1934.
- Πολίτου Ν., Τοπωνυμικά. *Λαογραφία* 5 (1915) σ. 249-308 [= Γνωμοδοτήσεις περὶ μετονομασίας συνοικισμῶν καὶ κοινοτήτων. Ἀθήναι 1920].
- Ρωμαίου Κ., Παρατηρήσεις εἰς βυζαντινὰς καὶ νεοελληνικὰς παροιμίας, *Ἀθηνᾶ* 50 (1940) σ. 108-111.
- Σάθα Κ., Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς. Ἀθήνησι 1869.
- Σακελλαρίου Γ., Φιλολογικὰ περίεργα ἐκ τῆς μανιατικῆς διαλέκτου. Περὶ τοῦ πολυχρηστοτάτου «γιαμά». Περὶ δωρισμῶν ἐκ τῆς μανιατικῆς διαλέκτου, *Ἐφημερὶς τῶν Φιλομαθῶν*. Ἐν Ἀθήναις 21 (1873) σ. 2665-2668.
- Schwyzler Ed., Griechische Grammatik. München 1 (1939).
- Thumb A., Handbuch der neugriechischen Volkssprache², Strassburg 1910.
- Μελέτη περὶ τῆς ἐν Αἰγίνῃ λαλουμένης διαλέκτου, *Ἀθηνᾶ* 3 (1891) σ. 95-128.
- Trincherà Fr., Syllabus Graecarum membranarum. Neapoli 1865.
- Φάβη Β., Γλωσσικαὶ ἐπισκέψεις Αὐλωναρίου καὶ Κονιστρῶν. Ἐν Ἀθήναις 1911.
- Μετάθεσις καὶ ἀντιμετάθεσις φθόγγων, *Λεξικογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*. Ἐν Ἀθήναις 2 (1940) σ. 89-142.
- Γλωσσικαὶ ἐπιστάσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Σκύριον ἰδίωμα, *Τεσσαρακονταετηρὶς Κ. Κόντου*. Ἐν Ἀθήναις 1909 σ. 242-270.
- Φιλήντα Μ., Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας. Ἀθήνα τόμοι 1-2 (1907-1910).
- Γλωσσογνωσία καὶ γλωσσογραφία Ἑλληνική. Ἀθήναι τόμ. 1 (1924).
- Χατζῆ Α., Σημαιολογικὰ καὶ ἐτυμολογικὰ, *Ἀθηνᾶ* 41 (1929) σ. 202-218.
- Μεθοδολογικὰ κοιτάζω-κοιτῶ καὶ τὸ praecceptum aureum τοῦ Scaliger. *Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*. Ἐν Ἀθήναις 2 (1938) σ. 113-156.
- Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι, *Ἀθηνᾶ* 56 (1951) σ. 69-84.
- Χατζιδάκι Γ., Einleitung in die neugriechische Grammatik. Leipzig 1882.
- Ἐπίκρισις Τσακωνικῆς Γραμματικῆς, *Πλάτων*. Ἐν Ἀθήναις 5 (1883) σ. 94-101, 169-176, 228-253.

Χατζιδάκι Γ., Γλωσσολογικαὶ Μελέται Α'. Ἐν Ἀθήναις 1901.

- Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά. Ἐν Ἀθήναις τόμ. 1 (1905) τόμ. 2 (1907).
- Γενικὴ Γλωσσική. Ἐν Ἀθήναις, Μέρος Α' 1915, Μέρος Β' 1916.
- Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν Ἀθήναις.
- Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα. Ἐν Ἀθήναις τόμ. Α' 2 1924.
- Παρεκτεταμένα καὶ ἄλλα ἀνωμαλότερα ἐπίθετα εἰς -ος, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς [τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν]. Ἐν Ἀθήναις 9 (1913) σ. 42-44.
- Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι. Ἐν Ἀθήναις 1 (1934).
- Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνάγκης ἑνὸς λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, *Τεσσαρακονταετηρὶς Κ. Κόντου*. Ἐν Ἀθήναις 1909 σ. 7-34.
- Ἀρθίρ, ἀθίρ, ἀθὶ ἐν τῇ τσακωνικῇ, Ἐπιτηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ἐν Ἀθήναις 6 (1929) σ. 44.

Whitney - Solly, Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς γλωσσικῆς, μετάφρασις Γ. Χατζιδάκι. Ἐν Ἀθήναις 1898.

Ψυχογιῶ N., Ἐτυμολογικὲς παρερμηνεῖς. *Βωμὸς* (Πύργος Ἡλείας) 1947. Φύλλ. 3-4.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἶχον ὑπ' ὄψιν ἐκδόσεις μοιρολογίων εἰς τὰ περιοδικὰ «Πανδώρα», «Χρυσάλλις», «Λαογραφία» κ. ἄ., ὡς καὶ χειρόγραφα ἐκ Μάνης τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Κυρίως ἐχρησιμοποίησα τὸ ἡμέτερον Ἀρχεῖον γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου ἐκ Μέσα Μάνης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὴν σημασίαν τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ἐξετάζων ὁ Γ. Χατζιδάκις (¹) λέγει ὅτι «ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ἄλογος καὶ ἀκανόνιστος καὶ ἡ ἐξήγησις αὐτῆς πρέπει νὰ ζητηθῆ».

Διότι μόνον διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν διαλέκτων καὶ τῶν ιδιωμάτων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς «θὰ καταστῆ ποτε δυνατὸν νὰ συνταχθῆ ἡ ἀπὸ πολλοῦ πολυπόθητος ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καθόλου, ἣς ἡ σύνταξις εἶναι καθῆκον ἔθνικόν, καθῆκον εὐγνωμοσύνης ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων» (²).

Διὰ τοῦτο συνιστᾷ «νὰ συλλεχθῶσι τὰ κατὰ τόπους διάφορα σήμερον ἐν χρήσει ιδιώματα καὶ ἐξευρεθῶσι δι' ἐπιμελεστάτης ἐρεῦνης οἱ νόμοι τῶν μεταβολῶν τῶν φθόγγων, τῆς κλίσεως, τῆς παραγωγῆς, τῶν σημασιῶν καὶ τῆς συντάξεως» (³).

Ἡ σπουδὴ ὅμως αὕτη τῶν τοπικῶν ιδιωμάτων ἀποβαίνει δυσχερῆς, καθ' ὅσον, σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ἰδιάζοντα ἐκάστῳ τούτων στοιχεῖα, διὰ τῆς ἐπιτελουμένης ἐκπολιτιστικῆς προόδου (σχολεῖα, συγκοινωνία, ὑπάλληλοι, ἀποδημίαι κλπ) τείνουσι νὰ ἐκβληθῶσιν ὑπὸ τύπων τῆς κοινῆς λαλουμένης (⁴).

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀξίαν τῆς μελέτης τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Μάνης ὁ Γ. Χατζιδάκις (⁵) γράφει: «Λυποῦμαι βλέπων ὅτι οὔτε εἰς λόγον φωνητικῆς οὔτε εἰς λόγον κλίσεως, συντάξεως καὶ λεξιλογίου δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι νῦν γινώσκομεν τὴν διάλεκτον τῆς Μάνης ὅπως πρέπει, ὅτι δ' ἀληθῶς, ἡ περὶ αὐτῆς ἐρευνα ὀφείλει νὰ ἐπιχειρηθῆ πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ἥτοι οἱ μέλλοντες νὰ ἀναλάβωσι τὴν μελέτην τοῦ ἀξιολόγου τούτου ιδιώματος ἀνάγκη νὰ εἶναι ἔμπειροι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἰδίᾳ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τῆς μέσης καὶ νέας Ἑλληνικῆς ἐξηυρημένων. Ἐπειτα νὰ

1. MNE 1 (1905) σ. 3.

2. Γ. Χατζιδάκι, Ἐκθεσις τοῦ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἐταιρείας, Ἀθηνᾶ 15 (1903) σ. 167. πβ. Β. Φάβην, Γλωσσικαὶ ἐπισκέψεις Αὐλωναρίου καὶ Κονιστρῶν. Ἐν Ἀθήναις 1911 σ. 13. Α. Thumb, Μελέτη περὶ τῆς ἐν Αἰγίνῃ λαλουμένης διαλέκτου, Ἀθηνᾶ 3 (1891) σ. 123, ἐνθα οὗτος ἀποφαίνεται ὅτι «τὰ σφάλματα ὅσα διέπραξαν καὶ ὁ ἔμπαθῆς Fallmerayer καὶ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ, εἴτε ὀξύθυμοι Ἕλληνες εἴτε Φιλέλληνες, ἦσαν ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἐνδεοῦς γνώσεως τῆς ἀναπτύξεως ἣν εἶχε διανύσει ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅτι ἡ δημώδης γλῶσσα εἶναι γνήσιον καὶ ὠραῖον γέννημα τοῦ ἔθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων πνεύματος, ὅτι ἀκολούθως ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξακριβωσις αὐτῆς μέγιστον παρέχει ἡμῖν βοήθημα, ἵνα ἐξελέγξωμεν τὸν Fallmerayer».

3. MNE 1 (1905) σ. 123.

4. πβ. Β. Φάβην, ἔνθ' ἀν. σ. 17.

5. Ἐπιστημολόγος, Ἀθῆνησι 1 (1932) σ. 145.

μελετήσωσιν ὅ,τι κατὰ καιροῦς διάφοροι λόγιοι ἔχουν συλλέξει καὶ σημειώσει περὶ τοῦ ἰδιώματος τούτου (1)—καὶ εἶναι εὐτυχῶς πολλὰ—καὶ πρὸς τούτοις αὐτοὶ οὗτοι νὰ συλλέξωσιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῶν κατοίκων τῆς Μάνης, τὸ λοιπὸν ὑλι-

1. Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Μέσα Μάνης ὑπάρχουν: Α) Μελέται 1) *A. Mirambel*, *Étude descriptive du parler maniote méridional*, Paris 1929 p. XII + 266. [—Κρίσεις ὑπὸ Κ. Ἀμάντου, *Ἑλληνικά* 3 (1930) σ. 260—261, Ν. Ἀνδριώτη, *Νέα Ἑστία* 4 (1930) σ. 769—771, R. Dawkins, *Byzantion* (Bruxelles) 5 (1929/30) σ. 676—688, Γ. Καλαματιανοῦ, *Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher* (Berlin - Athen) 7 (1928/29) σ. 262—268, L. Roussel, *Revue des Études Anciennes*, (Bordeaux - Paris) 32 (1930) p. 373—380, Γ. Χατζιδάκι, *Ἀθηνᾶ* 42 (1930) σ. 86—110 καὶ *Byzantinische Zeitschrift* (Berlin—Leipzig) 31 (1931) σ. 363—370].—2) *Τοῦ αὐτοῦ*, *Étude de quelques textes maniotes*, Paris 1929 p. 110. [—Μετάφρασις ταύτης ὑπὸ Μ. Στασινοπούλου, Μάνη καὶ Μανιάτες, *Νέα Ἑστία* 4 (1930) σ. 341—346—Κρίσεις ὑπὸ H. Pernot, *Revue des Études Grecques*, Paris 44 (1931) p. 445—449, Γ. Χατζιδάκι, *Ἐπιστημολόγος*, 1 (1932) σ. 144—145, *Ἀθηνᾶ*, 44 (1932) σ. 257—262. 3) Γ. Σακελλαρίου, Φιλολογικά περίεργα ἐκ τῆς Μανιατικῆς διαλέκτου. Περὶ τοῦ πολυχρηστοτάτου «γιαμά».—Περὶ δωρισμῶν ἐκ τῆς Μανιατικῆς διαλέκτου *Ἐφημερὶς τῶν Φιλομαθῶν*, ἐν Ἀθήναις ἔτος ΚΑ 15 Ἰουλίου 1873 ἀριθμ. 813 σ. 2665—2668. Β') Συλλογαὶ Μοιρολογίων. 1) Κ. Πασαγιάννη, Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια. Ἱστορικὴ Λαογραφικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου ὠφελίμων βιβλίων ἀριθμ. 3 Ἀθῆναι 1928 σ. θ. + 91. [Κρίσεις ὑπὸ Γ. Καλαματιανοῦ, *Byz. Neugr. Jahrbücher* σ. (1927/28) σ. 591—593. Π, *Νέα Ἑστία*, 1928 σ. 332—333, Κ. Παράσχου, *Ἐφημερὶς «Πρωΐα»*, ἔτος Γ ἀριθμὸς φύλλ. 810, 17 Μαρτίου 1928]. 2) Β. Πετρούνια, Μανιάτικα μοιρολόγια. Σειρὰ Α'. Ἀθῆνα 1934 σ. 91. [Κρίσεις ὑπὸ Σ. Κυριακίδου, *Λαογραφία* 11 (1934—1937) σ. 290—293.—Γ. Μέγα, *Δελτίον Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδύσεως* τευχ. 10 α (1936) σ. 1—4]. Πλὴν τῶν συλλογῶν τούτων μεμονωμένα μοιρολόγια εἰς τὰ περιοδικὰ «*Πανδώρα*», «*Χρυσάλλις*» «*Λαογραφία*» κ. ἄ. καὶ τὸ εἰς τὸ ἔργον τοῦ *A. Thumb*, *Handbuch der neugriechischen Volksprache*, Strassburg 1910² σ. 275—278 δημοσιευόμενον ἐκ Μέσα Μάνης, δὲν παρέχουν ἀκριβῆς γλωσσικὸν ὑλικόν. Γ') Χειρόγραφα. Τὰ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀποκείμενα χειρόγραφα ἐκ Μάνης, ὑπ' ἀριθμ. 46, 126, 299, 300, 304, 485 καὶ τὰ περιέχοντα γλωσσικὸν ὑλικὸν μόνον ἐκ Μέσα Μάνης ἡμέτερα χειρόγραφα ὑπ' ἀριθμ. 592 (1938), 606 (1939) καὶ 628 (1940).

Ἐνταῦθα ἐξετάζονται μόνον τὰ φαινόμενα τῆς Συνιζήσεως καὶ Ἐπενθέσεως ὡς ταῦτα ἀπαντῶσιν ἐν τῷ τ. δ. Μέσσης, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑλικὸν τῆς παρουσίας μελέτης. Εἰς τὸν δῆμον τοῦτον ὑπάγονται τὰ ἐξῆς χωρία: *Κοίτα* ἢ (χωρίον καταγωγῆς μου), *Ἅγιος Ἀθανάσιος*, *Ἅγιος Γεώργιος*, *Ἅγιος Ἰωσήφ*, *Ἁγία Κυριακή*, *Ἄλυκα* τά, *Ἀρχιὰ* ἢ, *Βάθεια* ἢ, *Βλαχίονα* ἢ, *Γαφθενίτσα* ἢ (Ἄνω καὶ Κάτω), *Γιάλι* τό, *Γουλᾶς* ὁ, *Γερολιμῆν* ὁ, *Δίπορον* τό, *Δροῦ* τό, *Ἐλία* ἢ, *Καλλονοὶ* οἱ, *Καμίνα* ἢ, *Καραβᾶς* ὁ, *Καστρι* τό, *Κέρια* ἢ, *Κεντροκολόσπιτο* τό, *Κεχριάνιζα* τά, *Κηποῦλα* ἢ, *Κοτράφι* τό, *Κοῦνος* ὁ, *Κυπάρισσος* ἢ, *Λιοντάκη* τοῦ, *Λαγουδιᾶς* οἱ, *Λευκὴ Πέτρα* ἢ, *Λανὸς* ὁ, *Μέζαπος* ὁ, *Μεριάρι* τό, *Μουντανίστικα* τά, *Μπουλιαροὶ* οἱ (Ἄνω καὶ Κάτω), *Νάσα* ἢ, *Νόμμα* ἢ, *Ξερόλακκος* ὁ, *Ὀχιά* ἢ, *Παγγελιὰ* τά, *Πέπο* τό, *Στανρι* τό, *Συχαλάσματα* τά, *Τροχάλακας* ὁ, *Τσουνκαλιὰ* τά, *Φοκαλωτό*, τό, *Ψίο*, τό.

κόν, να προσέχουν δὲ πάντοτε εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀσφαλῶς ἄνευ τινὸς προσποιήσεως (ὅπως συμβαίνει ὅταν ὑπαγορεύουν) ἐκφέρουν τὰ παραμύθια, τὰς παροιμίας, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὀλιγώτερον δὲ τὰ ἄσματα, ἅτινα καὶ ὡς μεταφερόμενα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ὡς ἀναμειγνύοντα πολλαχῶς τὰς λέξεις, τοὺς τύπους κλπ. εἶναι ἦττον κατάλληλα διὰ τὴν μελέτην καὶ γνῶσιν τοῦ ἰδιώματος».

Ἐξετάζων τις τὰ τῆς συναλοιφῆς τῶν συγκρουομένων φωνηέντων, ἰδίᾳ ἐν ταῖς καταλήξεσιν, εὐρίσκει ὅτι ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσσα Μάνης ἢ σύγκρουσις αὕτη τελεῖται εἴτε κατὰ συνίζησιν, καθὰ πολλαχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων, εἴτε κατ' ἐπένθεσιν, ἦτοι κατὰ τρόπον παρατηρούμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον μόνον ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ.

Καὶ ἐκ πρώτης μὲν ὄψεως νομίζει τις ὅτι τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῆς συναλοιφῆς τελοῦνται ἀδιαφόρως, διότι ἐκ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε περιγραφῶν βλέπει εἴτε τὴν συνίζησιν εἴτε τὴν ἐπένθεσιν τελουμένας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὄροις, ἦτοι εἰς τὰς αὐτὰς γενετικῶς καταλήξεις καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς γειτονίας. Οὕτω ἐν μὲν τῇ συλλογῇ *B. Πετρούνια* (1) ἀναγιγνώσκομεν παραλλήλως τοὺς τύπους *τέτοιο* (29α), *φωτιά* (29α), *μάτια* (43α, 81β), *μάϊτα* (61α), *χέρια* (80β), *χέϊρα* (43α, 48β), *ἀλήϊθα* (44α), *ἀλήθεια* (43β), *διαλεχτή* (79α), *τὸ ἰδιαλεχτό μου* (30α), *παιῖδά* (31α), *παιδιά* (78β), *Σταυριανή* (80α), *Σταυ(ι)ρανή* (81β), *μακρονά* (73α 79α), *μαῦκρά* (90α), *κοῖρμά* (61β), *θερμιώτικα* (29α), *κουβεῖντάζει* (44α), *ἀνάντιασε* (81β), *Χριστιανὸς* (81β), *Χρι(ι)στιανοὶ* (32β), ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 300 χειρογράφῳ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ βλέπει τις τοὺς τύπους *σπιτιοῦ*, *Βενετιά*, *φλουριά*, *παλληκάϊρα* (2) *Βενεϊτά*, *μεϊρά* (3).

Ὅταν ὁμως ἀναζητήσῃ τις τὸ ἐξεταστέον ὕλικὸν εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν, ὅταν δηλ. ἀκούσῃ τὰ ἀναγκαῖα παραδείγματα ἀφελῶς προφερόμενα ὑπὸ Μανιατῶν ἐν φρυσικῷ μεταξὺ ἀλλήλων διαλόγῳ καὶ φιλοκρινήσῃ αὐτὰ κατὰ λόγον τοῦ προηγουμένου φθόγγου, θὰ ἴδῃ ὅτι τελεία δμαλότης κρατεῖ εἰς τὴν τέλεσιν τούτου ἢ ἐκεῖνον τοῦ εἶδους τῆς συναλοιφῆς.

Ὁ λεπτὸς φθόγγος *e*, *i* τῶν συμπλεγμάτων *εα - έο - έι - ία - ίο - ίι* μεταπίπτων εἰς ἡμίφωνον *ɨ* καὶ μίαν μόνην ἀπαρτιζῶν μετὰ τοῦ ἐξῆς φωνηέντος συλλα-

1. Ἐνθ' ἀν. Οἱ παρὰ τὰς λέξεις ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς σελίδας τῆς συλλογῆς τὰ δὲ γράμματα τὰς στίλας. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἀδοκίμως καταβάλλεται προσπάθειά τις πρὸς ἀπόδοσιν ἰδιωματικῶν στοιχείων τῆς γλώσσης, ἐν δὲ τῇ συλλογῇ Κ. Πασαγιάννη ἢ γλωσσικῇ μορφῇ τῶν μοιρολογίων τελείως παραβλέπεται.

2. σ. 24.

3. σ. 9 α.

βήν, διατίθεται διαφόρως κατὰ τὸν λόγον τοῦ προηγουμένου φθόγγου καὶ κατὰ τὰ διάφορα ἰδιώματα.

Οὕτω κατὰ τὴν φύσιν τοῦ προηγουμένου συμφώνου, τὸ τῆς συνιζήσεως προῖόν ἦττον μὲν ἐν τῇ βορείῳ Ἑλληνικῇ, μάλιστα δὲ ἐν τῇ μεσημβρινῇ, διάφορον λαμβάνει ὄψιν (1).

Ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης κατὰ τὴν συναλοιφήν τοῦ ἡμιφώνου 2 μετὰ τοῦ προηγουμένου συμφώνου ἔχομεν ποικίλας μεταβολάς, ἀναλόγως τοῦ συμφώνου τούτου, ἃς θὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω.

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 408.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΥΝΙΖΗΣΙΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ λεπτὸς φθόγγος *i, e*, ἔνεκα τοῦ εὐθὺς ἐπομένου ἀδροτέρου *a, o, u* συνήθως συστέλλεται σφόδρα, διὸ προκειμένου νὰ ἐκφωνηθῇ ὁ φθόγγος *i, e*, τὰ φωνητικὰ ὄργανα, πλὴν τῆς γλώσσης, δὲν ἐμμένουσιν ἐν τῷ σχηματισμῷ αὐτοῦ κεχωρισμένως, ὡς ἰδίας συλλαβῆς, μετ' ἰδίας ὠθήσεως τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ τινος σπουδῆς φέρονται εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἣτις ἀπαιτεῖται πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐξῆς ἀδροτέρου *a, o, u*. Οὕτω δὲ ὁ λεπτὸς φθόγγος *i, e*, μεταπίπτει εἰς ἡμίφωνον *ι* καὶ τότε νὰ συμπλέγματα *ia - io - iu - ea - eo - eu* ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνην συλλαβὴν (¹).

Εἶναι δηλ. συνίζησις τὸ φωνητικὸν φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον, παραλείποντες τὴν ἐκφώνησιν τοῦ πρώτου καὶ λεπτοτέρου, ἐκ δύο ἐφεξῆς φωνηέντων δι' ἰδιαιτέρας καὶ χωριστῆς ἀρθρώσεως, συνεκφωνοῦμεν αὐτὸ ὡς ἡμίφωνον μετὰ τοῦ ἐπομένου ἀδροτέρου φωνήεντος (²).

Ἡ συνίζησις καὶ τὰ ἐκ ταύτης παθήματα τῶν φωνηέντων ἦσαν συνήθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἕξ ἀρχαίων χρόνων (³).

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 408 καὶ 142 κ. ἐξ. ἔνθα ἐρμηνεύεται καὶ ὁ καταβασμὸς τοῦ τόνου. Τοῦτον ἐπὶ τῶν πασχόντων συνίζησιν φωνητικῶν συμπλεγμάτων ἀκριβέστερον ἐρμηνεύει ὁ Γ. Χατζιδάκις, *Ἀνέοθι* σ. 144—145 ὡς ἀκολούθως: «Τὰ φωνήεντα τὰ πρότερον δύο διαφόρους συλλαβὰς ἀποτελοῦντα, διὰ τοῦτο ὅτι τὸ β' εἰσήγετο διὰ νέας σαφῶς διακεκριμένης ὠθήσεως τῆς ἐκπνοῆς, ἠνώθησαν ἔνεκα σπουδῆς τινὸς περὶ τὴν ἐκφώνησιν εἰς μίαν δίφθογγον *ia - io - iu - ea - eo - eu* καὶ δὴ εἰς μίαν μόνον συλλαβὴν, ἣτις φύσει εἶχε τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα πάσης συλλαβῆς, ἥτοι προσεφέρετο διὰ μιᾶς τελείας συνεχῆς ὠθήσεως τῆς ἐκπνοῆς. Τότε δὲ ἐπειδὴ τῆς διφθόγγου ἥτοι τοῦ συμπλέγματος τῶν δύο φωνηέντων τὸ δεύτερον φωνήεν ἔχει ἰσχυρότερον ἤχον ἢ τὸ *e, i* (τὰ *a, o, u*, ἰσχυρότερον τοῦ *e, i*) ὁ τόνος κατεβιβάσθη εἰς αὐτό. (πρβ. *E. Sievers*, *Φωνητικῆς* ² σ. 125 σημ. 6)».

2. Γ. Μ. Ἀναγνωστοπούλου, *Συνίζησις*, ἀρθρον ἐν *Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ* (Πυρσοῦ) τ. ΚΒ (1933) σ. 585 βγ.—Πβ. Σχολιαστὴν Ἑφαιστ.: «Κλοπὴ γὰρ ἐστὶ χρόνων αὕτη (ἢ συνίζησις) γραμμάτων κλοπῆς οὔσης τῆς συναλοιφῆς... ἢ μὲν συναλοιφὴ ὡς γράφεται καὶ βαίνεται ἢ δὲ συνεκφώνησις ὀλοκλήρως μὲν γράφεται βαίνεται δὲ ἑλλιπῶς κοινὸν δὲ ἐκατέρας τὸ παρατηρεῖν μὴ σύμφωνον ἢ μεταξύ».

3. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 147 καὶ Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα 1 (1921) σ. 281-282. *M. Lejeune*, *Traité de Phonétique Grecque*. Paris 1947 p. 226 (3), 227-228, 286, 292.

Εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον μάλιστα πάντων ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος καὶ ἡ ἐκ ταύτης Κοινή, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ φεύγουσι τὴν ἐπαλληλίαν πολλῶν φωνηέντων (1).

Διὰ τῆς συνιζήσεως ἐπιτυγχάνεται ἐν τῇ ταχείᾳ προφορᾷ ἡ ἔξαφάνισις τῆς χασμωδίας καὶ ἐντὸς τῆς λέξεως καὶ ἐν τῇ συνεπείᾳ.

Εἶναι ἐπομένως τὰ τῆς συνιζήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῆς στιγμῆς γεννήματα, τελούμενα κυρίως, τὸ μὲν, ἐν τῷ καθ' ἡμέραν κατεσπευσμένως ἐκφερομένῳ λόγῳ καὶ ἐντὸς τῆς λέξεως καὶ μεταξύ δύο λέξεων, τὸ δέ, διὰ μετρικὰς ἀνάγκας, ἵνα δηλ. καταστῇ δυνατὴ ἡ χρῆσις λέξεώς τινος.

Ἡ συνίησις ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ὀμήρῳ (2), εἰς δὲ τὴν καθ' ἡμέραν ὁμιλίαν φαίνεται ὅτι εἶχε συντελεσθῆ πολὺ πρὸ τοῦ Ἰ. αἰῶνος (3).

Πραγματευόμενος τὰ κατὰ τὴν συνίησιν ἐν τῇ νεωτέρῳ Ἑλληνικῇ ὁ Γ. Χατζιδάκις (4), ἐξετάζει τὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου φωνηέντος τονούμενα συμπλέγματα *ea - eo - eu - ia - io - iu*, καθ' ὅσον τὰ ἄτονα συμπλέγματα *ea - eo - eu - ia - io - iu* ὡς καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνηέντος τονούμενα *éa - éo - éú - íá - íó - íú*, ἐκφωνοῦνται πανταχοῦ τῶν ἰδιωμάτων κατὰ συνίησιν, ἐξαιρέσει ἐκείνων ὅσα κεῖνται ἐν λέξεσιν εἰλημμέναις ἐκ τῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας τῶν σχολείων, βιβλίων κ.λ.π. καθόλου ἐκ τῆς λογίας παραδόσεως (5).

Προβαίνομεν ἤδη εἰς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὴν συνίησιν, τοῦ ἡμιφώνου *ι* τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ προηγούμενον σύμφωνον, ἐν τῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης.

Η ΣΥΝΙΖΗΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤῳ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

α) Προηγούμενου β (—b)

Τὸ ἡμίφωνον *ι* τῆς ἀκολούθου ἀντιστροφῆς διφθόγγου, τῆς προκυπτούσης ἐκ τῆς συνιζήσεως τῶν συμπλεγμάτων *ea - eo - eu - ia - io - iu* ἀποβαίνει *j* προφε-

1. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 141. Πρὸς τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο κρᾶσιν, συναίρεσιν, ἐξθλιψιν καὶ (σπανιώτερον) συνίησιν, ἡμεῖς δὲ κατὰ πρῶτον συνίησιν, ἀφαίρεσιν, ἐξθλιψιν (ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ἐξθλιψιν οὐχὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀρχαίας ἀλλὰ κατ' ἄλλους περὶ ὧν ἰδὲ MNE 1 (1905) σ. 202 κ. ἐξ.).

2. Περὶ τῆς ὁμηρικῆς χρήσεως βλ. J. Menrad, De contractionis et synizeseos usu Homericō. Monachii 1886 — G. Meyer, Griechische Grammatik 2 (1886) § 127-153. Ed. Schwyzler, Griechische Grammatik, München 1 (1939) σ. 244. — P. Chantraine, Grammaire homérique, Paris 1 (1948) σ. 85.

3. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1 (1905) σ. 353.

4. Αὐτόθι σ. 332-355.

5. Αὐτόθι σ. 334.

ρόμιον μεταξὺ τοῦ λατινικοῦ *j* (*jugum, jaceo*) καὶ τοῦ γαλλικοῦ *j* (*je, jamais*)⁽¹⁾.

Πρὸ τοῦ ea: *Βέβja* (ἐπίρρ. βεβαίως), *προβjà*⁽²⁾ (ἢ προβέα, δέσμα προβά-
του), *Τριβjàς* δ, (τοπων. παρὰ τὸ *Τριβέας*).

Πρὸ τοῦ eo: *Βέβjo* (βέβαιον).

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ εἰς—*ιάρις* δηλωτικὰ πάθους: *λωβjàρις*⁽³⁾ (λεπρός)
σελεβjàρις (χολός), *στραβjàρις* (τυφλός), ὧν τὸ θηλ. σχηματίζεται εἰς—*ιάρα*:
λωβjàρα, *σελεβjàρα*, *στραβjàρα*.

Εἰς τὰ εἰς—*ιάζου* (*ιάζω*) λήγοντα δῆματα: *Βjàζου*⁽⁴⁾ (βιάζω, πιέζω),
βjàζομαι (διατελῶ ἐν σπουδῇ), *κλουβjàζου* (ἐπὶ ὧν γίνομαι ἔωλος, ἐπὶ ἀνθρώ-
πων μωραίνομαι, παραλύω τὴν διάνοιαν), *παλαβjàζου* (διατελῶ ἐν καταστάσει
τρέλλαζ), *σελεβjàζου* (χολαίνω), *τρουπολεβjàζου* (κρούπτω) κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -*ι(ον)* λήγοντα οὐδέτερα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ὄνομ. καὶ αἰτ.
τοῦ πληθ.: *καράβι* - *καράβja*⁽⁵⁾ *καλύβι* - *καλύβja* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Εἰς τὰ εἰς -*ιος* ἄρσενικά δηλωτικὰ ιδιότητος ἢ πάθους: *κλούβjος*⁽⁶⁾,

1. Ὁ λεπτός φθόγγος *i, e* μεταπίπτων εἰς ἡμίφωνον *i* διατίθεται διαφόρως καὶ κατὰ
λόγον τοῦ προηγουμένου φθόγγου καὶ κατὰ τὰ διάφορα ιδιώματα. Πλείονα βλ. Γ. Χατζι-
δάκι, MNE 2 (1907) σ. 408-409.

2. Τὰ εἰς -*έα* δηλωτικὰ δευτερίων ἐν τῷ ιδιώματι τούτῳ ἐκφέρονται κατὰ συνίζησιν.
Περὶ τούτων γενικώτερον βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 224-225.

3. Διὰ τῆς καταλήξεως -*άρις* ἀποδίδεται χαρακτηριστικὴ ιδιότης εἰς τὸ οὐσιαστικόν.
Ὁ σχηματισμὸς ὀνομάτων εἰς -*άρις* (-*άριος*) ἐκ γνησίων ἑλληνικῶν λέξεων κατὰ πρότυπα
λατινικά εἰς -*arius* ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE
1 (1905) σ. 421-2 (1907) σ. 527, 582. Γενικὴ Γλωσσικὴ Α (1915) σ. 122, Ἐθνη 29 (1917) 200,
Λεξικογραφικὸν Ἐργεῖον 4 (Ἐθνη 29) σ. 13. Ν. Ἀνδριώτην, Ἐθνη 42 (1930) σ. 180. Ἐν
Μέσα Μάνη ἡ κατάληξις αὕτη ἐσημείωσεν ἐπίδοσιν, οἶον: *ἀδικjάρις*, *ἀρρωστουλιjάρις*, *γυ-
ριjάρις*, *κοκκαλιjάρις*, *κνηγijάρις*, *παθουλιjάρις*, *σαραβαλιjάρις*, *σκουροδελijάρις* (ὄρακένδυτος), *φαγα-
ριjάρις* κλπ.

4. Εἰς τὸ πρῶτον πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος πάντων τῶν ρημάτων ἐν
τῷ ιδιώματι τῆς Μέσα Μάνης ἔχομεν κώφωσιν τοῦ *ω* εἰς -*ου*, δι' ὃ λέγουσι πάντοτε *γράφου*,
παίζου, *τρώου*, *κρούου* (κτυπῶ), *δώνου*, *πηδοῦ*, *μιλοῦ*, *ρωτοῦ*, *καλοῦ* (καλῶ, προσκαλῶ) κ.λ.π.

5. Ὑπὸ Π. Πατριαρχέα, Περὶ ἐπενθέσεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἐπετηρὶς τοῦ
Μεσαιωνικοῦ Ἐργεῖου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1 (1939) σ. 52-104, παρατίθεται μόνον ὁ τύπος
οἷτος ὡς ἀπαντῶν (σ. 60) ὑπὸ ἐπενθετικὴν μορφήν *καράβja*. Ἐκ τοῦ μοναδικοῦ τούτου
τύπου τὸν ὁποῖον λαμβάνει ἐκ γαμηλίου ἄσματος, ἀναγραφομένου ἐν σ. 24 τοῦ ἀριθμ. 300
χειρογρ. τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἄγεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι συντελεῖται ἐπένθεσις τοῦ
ἡμίφωνου *i* καὶ προηγουμένου τοῦ γράμματος *β*. Ἡμεῖς δὲν διεπιστώσαμεν ἐν Μέσα Μάνη
ἐπένθεσιν προηγουμένου τοῦ *β*.

6. Ἐν Μέσα Μάνη ἀπαντῶσιν ἐπίθετα εἰς -*ιος* δηλοῦντα ιδιότητα ἐλάττωμα ἢ πά-
θησιν ὡς: *τρούπjιος*, *σάπjιος*, *χράχjιος*, *κούρjιος*, *ὄσιπjιος*, *ψόφjιος*, *βρώμjιος*, *κλούβjιος*

πρόβιος κ.ἄ., εἰς τὰ θηλ. τὰ μὲ κατάληξιν οὐδ. εἰς -ιο: ἀκρίβιο ἢ (¹) ὡς καὶ εἰς τὰς λέξεις βιολα ἢ (ἐπὶ γυναικῶν, ἢ ἐλευθεριῶν ἀντιλήψεων), βιολέτω ἢ (ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας), βιολέττα κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γεν. ἐνικοῦ καὶ πληθ. τῶν εἰς -ιος ἄρσ. καὶ εἰς -ιον οὐδ.: κλουβι - κλουβιοῦ (τοῦ) - κλουβιοῦνε τοῦν (τῶν) (²), κλούβιος - κλούβιο - κλούβιοι, καράβι - καραβιοῦ - καραβιοῦνε κ. ἄ.

Ὁμοίως ὅταν τῶν ἐν συνιζήσει συμπλεγμάτων προηγῆται ὁ φθόγγος b: ἔβιο, τὸ (πύον), τουβιά (ἐπὶ τῶν κερασφόρων ζώων, τὸ κτύπημα διὰ τῶν κεράτων), φουβιά ἢ (ἢ δι' αἰφνιδίας ἀρπαγῆς προκληθεῖσα ἐκδορὰ διὰ τῶν χειρῶν εἰς τι μέρος τοῦ σώματος, τὸ ἐκ μέρους τῶν ζώων αἰφνιδιον κτύπημα ἢ δῆγμα), σγουβιάρις ὁ (ὁ κυφός), σγουβιάζου (γίνομαι κυφός), στουβιάζου (στοιβάζω), Ἐλυβιές, οἱ (τοπων.) κ. ἄ.

β') Προηγουμένου γ (—g)

Τὸ ἡμίφωνον ι τῆς ἀκολούθου ἀντιστρόφου διφθόγγου συνεκφέρεται μετ' αὐτοῦ ὡς διάμεσος φθόγγος μεταξὺ γ καὶ ζ , προσκείμενος πρὸς τὸ γ , ὃν παριστάνομεν διὰ τοῦ $\gamma\iota$.

Πρὸ τοῦ ea: Εἰς τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ δέρματος ἢ πληγῆς: ἀλογά (δέρμα ἀλόγου), ἀσπεγά (δέρμα προβάτου, ἀσκός), βεργά (³) (κτύπημα διὰ βέργας). Ὁμοίως εἰς πολλὰς λέξεις ὡς βασταγά ἢ (ἴπια), Καινουργά ἢ (τοπων.) κ.λπ.

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ δηλωτικὰ ἰδιότητος ἐπιθ. εἰς -ιάρης: κυνηγιάρης (κυνηγετικὸς κύων), Πνιγιάρης ὁ (τοπων. ἔδαφος ἀκατάλληλον διὰ σπορὰν διότι ἐν αὐτῷ λιμνάζουσιν ὕδατα), τρεβεγιάρης (ὁ παραπαίων ἐξ ἀδυναμίας, ὁ ἀσθενικὸς) κ.λπ.

Παρὰ εἰς —ιάζου (ιάζω) λήγοντα ῥήματα: ἀφιάζου, ἀλλαφιάζου (παραλαμβάνω

κἄ. πβ. Γ. Χατζιδάκι, Γενικὴ Γλωσσικὴ σ. 158—Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Πανεπιστημίου 9 (1913) σ. 42-44.

1. Ταῦτα ἐν ἰδιώματι τούτῳ ἐκφέρονται κατὰ συνιζήσιν. Γενικώτερον περὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἀφρημένων εἰς -ιο ἢ -ι βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 66-67. Γενικὴν Γλωσσικὴν σ. 164.

2. Ἡ γενικὴ πληθ. τοῦ ἄρθρου τῶν ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἰδιώματι ὡς τοῦν (κώφωσις τοῦ ω). Ὁμοίως -οινε ἀντὶ -ων ἔχομεν εἰς τὴν κατάληξιν τῆς γενικῆς πληθ. τῶν ὀνομάτων.

3. Κατὰ συνιζήσιν ἐκφέρονται καὶ τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ τομῆς ἢ πληγῆς. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 232-239. Ἐν δὲ ταῖς Γλωσσολογικαῖς Μελέταις 1 (1091) σ. 132 οὗτος γράφει: «Διὰ τῆς καταλήξεως -έα -εᾶ παράγονται ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ μεσαιωνικῶν χρόνων ὀνόματα θηλυκὰ δηλοῦντα τὸ μὲν συγκεκριμένα (φυτὰ, δέρματα, μέτρα, φορτία καὶ περιεχόμενον καθόλου) τὸ δὲ ἀφρημένα (ὄσμάς πληγᾶς)». Πάντα ταῦτα ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης ἐκφέρονται κατὰ συνιζήσιν.

παρά τινος τὸ βάρος τὸ ὁποῖον μεταφέρει), *ἀναβαγιάζου* (ναυαγῶ), *ζυγιάζου*, *καταλαγιάζου* (καθησυχάζω), *ξελογιάζου*, *ρουγιάζου* (διέρχομαι τὸν καιρὸν μου συζητῶν εἰς τὴν ρούγαν), *χουγιάζου* (κτυπῶ τινα, κακολογῶ, διασύρω τὴν ὑπόληψιν τινος) κ.λπ. Ὅμοίως παρὰ τὰ ρ. *γυαλίζου*, *κουραγυαρίζου* (ἐνθαρούνω), *τρεβεγυαρίζου* (παραπαίω ἐξ ἀδυναμίας) κ.λπ.

Παρὰ τὰ κύρια ὀνόματα: *Βάγλις*, *Λάγεια* ἢ (τοπων.), *Πιζωζυγιάτιζα* (ἢ κακατοικοῦσα ὀπισθεν τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Ζυγοῦ, Ταυγέτου), *Σμιλαγιάνικο* τὸ (τοπων.) κ.ἄ., ὡς καὶ εἰς πλῆθος ἄλλων λέξεων, οἷον *ἀγιάζι* τὸ (τουρκ. *ayaz*, τὸ ἐν αἰθρία νυκτερινὸν ψῦχος, ἰδίως τὸ περὶ τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν πρωΐαν), *ἀγλιασμός*, *ἀραποβλογιά* ἢ (νόσος λοιμώδης), *γυαμά* (ἐπίρρ. λοιπὸν) (1), *Γυαλιστής* (Ἰούλιος), *δικολογιά* ἢ (συγγενικὴ σχέσις), *ξεπαγλιασμός* ὁ (δρομὴν ψῦχος), *πογιάδα* ἢ (τὸ ἀπώγειον ψῦχος), *πλαγιάδα* ἢ (κλιτὺς τοῦ ὄρους), *λειτουργιά* ἢ (ἱεροτελεστία πρὸς μνήμην τῶν νεκρῶν), *χουγυαρισμένη* (ἢ διασυρθεῖσα τὴν ὑπόληψιν γυνή), *ψυχολόγια* τὰ (αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν) κ.ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Εἰς τὰ εἰς —*ιο* οὐδέτερα δηλωτικὰ ἰδιότητος καὶ ἐπέχοντα θέσιν τοπωνυμίων: *ἀμμόγιο*, *ἀσκόγιο*, *βαρικόγιο*, *θυμοκουρόγιο*, *κοκκινόγιο*, *πετρόγιο*, *τσιπουρόγιο* (ἔδαφος πωρῶδες), *χουματόγιο*, *χαλικόγιο*, *χορταρόγιο*, *ρηγόγιο* (ἐπὶ παραλίας, ἢ ἀβαθῆς).

Ὅμοίως εἰς τὰ οὐδέτερα ὡς: *ἀγλιόδημα* (2) (ἅγιον βῆμα), *ἀνανάγιο*, *βαγιάλι* (μικρὸν τεμάχιον ὑφάσματος, πεσέττα), *γυοργάθι* (τὸ γέρογαθον, πλέγμα ἐκ σχοινίου δι' οὗ μεταφέρουσι τὰ σιτηρά), *λάγιο* (μέλαν), *τράγιο* (τὸ ἀνήκον εἰς τὸν τράγον), *χούγιο* (ὁ διασυρμὸς) κ.ἄ.

Παρὰ τὰ ρήματα: *γυοργά'θ'άζου* (τοποθετῶ τοὺς στάχυν εἰς τὸ γυοργάθι), *γιορτάζου* (ἑορτάζω), *καθολογεῶμαι* (κάθημαι εἰς οὐδὲν ἀσχολούμενος) κ.ἄ.

Πρὸ τοῦ iu: Εἰς τὴν γενικὴν τῶν ἀνωτέρω οὐδ. οἷον: *ἀσκόγιου*, *ἀμμόγιου*, *βαρικόγιου*, *λάγιου*, *τράγιου*, *χούγιου* κ.λπ.

Ἐπίσης παρὰ τὰς λέξεις: *γιούρα* (ἐπιφών.), *γιούρδα* ἢ καὶ *γιουρδι* τὸ (ἐπανωφόριον ἀκαλαίσθητον), *γιούχα*, *γιουχάρου* (ἀποδοκιμάζω), *κεφαλογιούρι* τὸ (κε-

1. Περὶ τούτου βλ. Γ. Σακελλαρίου, ἐνθ' ἄνωτ.

2. Ἄγιον βῆμα. Συχνὴ ἢ σύγχυσις φθόγγων πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 155. Ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μάνης κατὰ σύγχυσιν ἀντὶ β λέγουσι δ οἷον (ἅγιον βῆμα) -*ἀγλιόδημα*, ἢ γ οἷον (θόρυβος) -*θόρυγος*, ἀντὶ γ λέγουσι δ ἢ χ οἷον (γέφυρα - γεφύρι) -*ἰδοφύρι*, (πτέρυξ - πτέρυγα) -*φτερούγα* ἀντὶ δ λέγουσι β, γ, τ οἷον (ἀναίδεια) -*ἀναίβεια*, (διαλέγω) -*γιάλεγου*, (δρέπανον) -*τραπάνι*, ἀντὶ κ λέγουσι γ οἷον (πορτογάλι) -*πορτογάλι*, ἀντὶ θ τὸ δ οἷον (θησαυρὸς - θησαυρίζω - θυγατέρα) -*δησαυρός*, *δησαυρίζου*, *δυχατέρα*, ὁμοίως ἀντὶ χ καὶ θ ἔχομεν γ καὶ δ ἐν τῇ ἐκφράσει: *νά γαδῆς* (= *νά χαθῆς*).

φραλόδεσμος), *σύγουρα* τὰ (τὰ πλησίον τῆς οἰκίας εὐρισκόμενα κτήματα) κλπ.

Οὕτω διατίθεται ὁ φθόγγος *γ* καὶ πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος *ι ε οῖον*: *ἀρφεῖ* (βραδύνει), *ἀρφητα* ἢ (βραδύτης), *φῦρο*, *φυρίζου*, *φίδα*, *ἄφεινος*, *βασταφειρός* (ὁ ἀντοχῆς), *φειράκι* τὸ (ἰεράξ), *μάφειρας* κλπ.

Ὅμοίως ὁ φθόγγος *γ* ἀποβαίνει οὐρανικὸς *θ* πρὸ τοῦ ἡμιφώνου *ε ι*.

Πρὸ τοῦ ea: *στρουθῆ* ἢ (κτύπημα διὰ γρόνθου), *στρουθίζου* καὶ *στρουθιάζου* (κτυπῶ διὰ τοῦ γρόνθου· *στρουθίμος*—γρόνθος), *σπαρθῆ* ἢ (ὁ ἀσπάραγος).

Πρὸ τοῦ ia: *ἀθιάζου* (ἐγγίζω, κυρίως ἐγγίζω τὸ ἀλγοῦν μέρος τοῦ σώματος), *ἀθίθια* τὰ (ἄδικτα), *Ἄρφίθια* τὰ (τοπων.), *ροθιαλεῖ* ἢ (ἢ διὰ τῶν ὀνύχων ἐπὶ τοῦ δέρματος προκαλουμένη ἐκδορά), *ροθιαλοῦ* (ἐκδέρω διὰ τῶν ὀνύχων), *ροθιάφουλας*, ὁ (ἢ κίνησις τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς δι' ἧς προκαλεῖται ἐκδορά), *καρύθιαφλας* ὁ (λάουγξ), *Καταθύθια* τὰ (τοπων.), *καταφυθιάζου* (τοποθετῶ, κρύπτω), *καταφυθιάζομαι* (περιπίπτω εἰς βαρὺν ὕπνον, ναρκώνομαι), *Κατωπαθιᾶτης* (ὁ κάτοικος τῆς περιοχῆς *Κατωπάθι* (1)) *μαραθιάζει* (μαραίνεται), *ξεστροφιάζου* (στραγγαλίζω, κόπτω τὸν τράχηλον, τὸ στροφίγι) *σπαράθια*, *τά*, *στροφύθια* κλπ.

Πρὸ τοῦ io: *θιοτής*, ὁ (δειλός), *θιοτεύου* (δειλιάζω), *μαθιώρο* τὸ (ὑποκάμισον κεντημένον).

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γενικῇ τῶν οὐδετέρων οἶον: *Καταθύθι*—*Καταφυθιοῦ*, *Κατωπάθι*—*Κατωπαθιοῦ*, *σπαράθι*—*σπαρθιοῦ*, *στροφίθι*—*στροφιοῦ*, κλπ.

Ὅμοίως διατίθεται ὁ φθόγγος *γ* καὶ πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος *ε, ι, οῖον*: *ἀθελίου* (ἀγκυλώνω, νύσσω), *ἀθελικᾶτος* (ὄραϊος), *Καταθύθι*, *στροφίθι* κλπ.

γ') Προηγούμενου ζ

Τὸ ἡμίφωνον *ζ* τῆς ἀκολουθοῦ ἀντιστρόφου διφθόγγου ἀπαγγέλλεται ὡς *θζ*. Ὅτε συνετελέσθη ἡ συνίζησις αὕτη πιθανὸν ὁ φθόγγος *ζ* νὰ ἀπηγγέλλετο οὕτως ἀσθενῶς ὥστε τοῦτο μετὰ τοῦ ἐπομένου ἡμιφώνου *ζ* ἀπετέλεσε τὸν οὐρανικὸν φθόγγον *θζ*.

1. Οὕτω καλεῖται περιφέρεια τῆς Μέσα Μάνης κειμένη ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Θυρίδων, ὡς τόπος χαμηλὸς καὶ ὑπὴνεμος, ἀπὸ τοῦ ἐπιρρ. *κάτω* καὶ τοῦ ἐπιθ. *ἀπάγκειος*, ὁ ἐκ τοῦ ἀρχαίου *ἄγκειος*, βλ. **I. Βογιατζίδου**, Ἡ πρόθεσις ἀπὸ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ. *Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ νέας Ἑλληνικῆς*. Ἐν Ἀθήναις τόμ. 5 (1918)20 σ. 163. **Σ. Δεινάκι**, *Γλωσσικά*. Ἀθηνᾶ 38 (1926) σ. 68-69. Πβ. καὶ τὰ ἄρθρα τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς: *ἄγκειος*, *ἀγκειιάζω*, *ἀγκειανεμίζω*, *ἀγκειάνεμος*, *ἀπαγκειάζει*, *ἀπαγκειανέμι*, *ἀπαγκειάρω*, *ἀπάγκειασμα*, *ἀπαγκειερός*, *ἀπάγκειος*. Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ **N. Πολίτης**, *Λαογραφία* 5 (1915) σ. 289 [= *Γνωμοδοτήσεις*... σ. 114.] παράγει τὴν λ. ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *arroggio*.

Πρὸ τοῦ ia: Οἱ κάτοικοι τῆς Μέσα Μάνης προφέρουσι μὲν ἀσυνιζήτως: *βυζί*, *Βουίζος* ὁ (παρων.), *γρουσουζης* ὁ, *καρπούζι*, *κολοροίζι*, *λύζι* (¹), *μαράζι*, *μαγαζί*, *ρούζι*, *τραπέζι*, κλπ. ἀλλὰ ἐν συνιζήσει λέγουσι: *βυζιά* τὰ [*βυζιαίνου*, *βυζιαστικό*, *βυζιάχτρα*], *Βουίζιάνικα* τὰ (τοπων.), *γρουσουζιά*, [*γρουσουζιαίνου*], *καρπούζια*, *κολοροίζια*, [*ξεκολοροιζιάζου* (²)=ἐκροζιώνω], *λύζια*, *μαράζια*, [*μαραζιάρις*], *ρούζια*, *τραπέζια* κλπ.

Ὁμοίως παρὰ τὰ οἰκογ. ἐπίθετα *Δενέζος*, *Κουζῆς*, *Κουζιζῆς*, *Κουλιζος*, *Κουμουζῆς*, ὅταν ταῦτα ἐκφέρωνται κατὰ πληθ. ἀριθμὸν πρὸς δήλωσιν εὐρύτερας οἰκογενικῆς ἐννοίας (γενεῖς) καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐκ τούτων τοπωνύμια, οἷον *Δενεζιά-*

1. Τὸ ἄωρον σῦκον τὸ ὅτιον λέγεται καὶ *λίτζι* τό, ἡ δὲ ἀγρία συκὴ *ἐλυζος* ἢ *ἐλυτζος*. Τοῦτο ἐνθυμίζει τὸ Κυθήριον *ἐλυσος* καὶ τὰ *λύσσια* ἅτινα δύναται τις νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὸ Λακωνικὸν *ὄλυσος* ἀντὶ *ὄλυθος*, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν τῇ Λακωνικῇ διαλέκτῳ ἐξεφωνεῖτο σ ἀντὶ θ. Βλ. Ἐπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου, Περὶ συντάξεως 39, β. «Οἱ μὲν ἄλλοι Δωριεῖς τηροῦσι τὸ θ, Λάκωνες δὲ καὶ εἰς σ μεταβάλλουσι». Πρβ. *M. Deffner*, *Zakonische Grammatik*, Berlin 1881 p. 45-47. *G. Anagnostopoulos*, *Tsakonische Grammatik*, Berlin-Athen 1929 σ. 11. *H. Pertot*, *Introduction à l'étude du dialecte tsakonien*, Paris 1934 p. 132-135. *Θ. Κωστάκη*, Σύντομη Γραμματικὴ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, Ἀθήνα 1951 σ. 43. Ἐνταῦθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ θ εἰς σ ἐν τῇ τσακωνικῇ ὁ *Γ. Χατζιδάκις*, *MNE* 1 (1905) σ. 366 λέγει ὅτι αὕτη κατάγεται ἐξ ἀρχαίων χρόνων.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος *ὄλυθος* (*Ἡσύχιος*: *ὄλυθος* τὸ μὴ πεπαμμένον σῦκον) ἐπλάσθη τὸ Αἰγινητικὸν *ἀσκόλυθος*, καὶ τὸ ἐν Ἀύλωναρίῳ *ἀσκόλυθος* (βλ. *Β. Φάβη*, ἔνθ' ἀν. σ. 23). Κατ' ἐκπτώσιν τοῦ *ι* ἐλέχθη καὶ *σκόλυθος* ἀπὸ τοῦ *σκόλυθος* (*συκο* - *ὄλυθος* κατὰ σύμφωνσιν) καὶ τὸ ἐν τῷ δ. Κοτυλαίων *σκόλυθο* (βλ. *Γ. Χατζιδάκις*, *MNE* 2 (1907) σ. 205 καὶ ἐν Τεσσαρακονταετηρίδι *Κ. Κόντου* σ. 24). Ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπίσης *ὄλυθος* προήλθον καὶ τὰ Ρόδια *ἄλοθ* - *θος* *ἄλοθ* - *θας*, *Ἄλοθ* - *θάκι* (τοπων. βλ. *Α. Τσοπανάκη*, Τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Ἀταβύρου, Ἀνάπτυο ἀπὸ τὸ «*Βουνὸ*» 1947-1948 σ. 160) *ἀλόθ*-*θι*, *λόθ*-*θι*, *ἀλοθ*-*θιάζω*, τὸ Συμαῖον *λόττι*, *λοττιάζω*, τὸ Νάξιον *ἀλοθάκι* καὶ τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ *Λυθέα* (βλ. *Κ. Ἀμάντου*, *Die Suffixe*. . . σ. 66). Ἡ λ., κατὰ μαρτυρίας τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἀπαντᾷ ὑπὸ διαφόρους τύπους πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

2. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς προσθέσεως *ἐκ*, *ἐξ* (ξὲ) ἐν τῇ νεωτέρῳ Ἑλληνικῇ βλ. *Γ. Χατζιδάκις*, *Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον* σ. 8-47 Ἀθηνᾶ 26 (1904). *MNE* 1 (1905) σ. 297, αὐτόθι δὲ ἐν σ. 31-32 γράφει: «ἀφοῦ ῥήματά τινα μετὰ τοῦ *ξε*- σύνθετα ἐπὶ μακρὸν ἐδίλουν τὸ ἐναντίον τῶν ἀπλῶν π.χ. ἔγραφον-ἐξέγραφον, ἤλειφον-ἐξήλειφον, ἔβαλλον-ἐξέβαλλον κττ. ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν τὸ αἴσθημα ὅτι τὸ *ξε*- τοῦτο ἔχει τὴν δύναμιν νὰ αἴρῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὴν δύναμιν τοῦ ῥήματος καὶ μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἀντίθετον, ὅθεν ἐλέχθη *βάφτω*, *ξεβάφτω*. Παρ' ἡμῖν τοῦτο προσέβη, ὥστε καὶ εἰς προσηγορικὰ ὀνόματα τὸ *-ξε* τίθεται εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημασινομένη ιδιότης ἀνῆκε πρότερον τῷ ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἤδη οὐχὶ πλέον π.χ. *ξεπατέρας*- ὁ πρότερον ἱερομόναχος κλπ.». Ἐν Μάνῃ ἀπαντᾷ ὁ τύπος *Ξεπαππας* καὶ οἰκ. ἐπιθ. *Ξεπαππαδάκις*.

νοι, *Κουζιγῶνοι, Κουζιγῶνοι, Κουλιγῶνοι, Κουμουγῶνοι, Δενεγῶνικο, Κουζιγῶνικο, Κουζιγῶνικο, Κουλιγῶνικο, Κουμουγῶνικο κ. ἄ.*

Πρὸ τοῦ *iu* : Ἐν τῇ γενικῇ ἐνικοῦ καὶ πληθ. τῶν ἀνωτέρω οὐδετέρων εἰς -ι (*ον*) : *ρύζι-ρυγιοῦ-ρυγιοῦνε, τραπέζι-τραπεγιοῦ-τραπεγιοῦνε κλπ.*

Πρὸ τοῦ *ea* : Εἰς τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ πληγῆς ὡς *καρπαγῆ* ἢ *σκαρπαγῆ* (¹) (κτύπημα διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς εἰς τὸν τράχηλον) ἢ φυτῶν ὡς *καρπουγῆ* κ.ἄ.

δ') Προηγούμενου λ

Τὸ ἡμίφωνον *ι* τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς συνεκφέρεται μετ' αὐτοῦ ὡς οὐρανικὸν *ι* καθὼς ἐν τῇ κοινῶς λαλουμένη (²).

Πρὸ τοῦ *ea* : Εἰς τὰ εἰς -έα θηλυκὰ ὀνόματα φυτῶν καὶ χόρτων (³) : *ἀμυγδαλέα, ἀσπουροδικλέα (ἀσφοδελέα), ἀλογοφελῆα, βουρνελλῆα, γαρουφαλλῆα, γλυκομηλέα, ἔλαια* (⁴), *μηλέα, πορτοκαλέα (καὶ πορτογαλέα), σαδαλέα, σουρτοσταφυλέα, φελῆα (ξεροφελῆα), φασουλέα κ. ἄ.*

Εἰς τὰ εἰς -έα θηλ. δηλωτικὰ πληγῆς ἢ τομῆς : *βουροδουλέα, γριγῆα* (ἐκδορὰ διὰ τῶν ὀνύχων), *καρεγῆα, καταγεφαλέα* (κτύπημα διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς εἰς τὴν κεφαλὴν), *κουτουλέα* (κτύπημα διὰ τοῦ μετώπου ἢ λ. καὶ ὡς ἐπίρρο. μετὴν σημασίαν τοῦ : κατὰ μέτωπον, κατὰ πρόσωπον), *ὄβρελλῆα, σβουροδουλέα, τροχαλέα* (κτύπημα διὰ λίθου) κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ κηλίδος (⁵) : *μουδῆα* (κηλὶς διὰ μελάνης, ἀπάτη).

Εἰς τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ μέτρου (⁶) : *ἀσκελέα* (⁷) (ἢ μεταξὺ τοῦ ἀνοίγματος

1. Παρὰ Π. Πατριαρχία, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 63, ἀμαρτύρητος φέρεται ἐπενθετικῶς διὰ τὸ ἰδίωμα τῆς Μάνης ὁ τύπος *καρπαῖζα*. Ὁμοίως ἀναγράφονται ὡς ἀπαντῶντες παρὰ *Alb. Thymb*, ἔνθ' ἀνωτ. § 8 σημ. 2 πβ. καὶ σ. 276, καὶ οἱ τύποι *Βάσιζει* (βάζει) καὶ *ἐπάιζαινε* (ἐπάγαινε). Ἐκ τούτων ὀρμώμενος ὁ Π. Πατριαρχίας εἰκάζει ἐπένθεσιν παρὰ τὸ ζ. Ἡμεῖς τοιούτους τύπους δὲν διεπιστώσαμεν ἐν τῷ ἰδίωmati τῆς Μέσα Μάνης. Ἀντὶ δὲ τοῦ *βάσιζει* καὶ *ἐπάιζαινε* οἱ κάτοικοι προφέρουσι *βάνει* ἢ *βάζει* (ρ. *βάνου-βάζου*) καὶ *ἐπάαινε* (ρ. *πααίνου, ἐπάαινα*).

2. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 408.

3. Ταῦτα ἐν Μέσα Μάνη ἐκφέρονται κατὰ συνίτησιν. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 194-204.

4. Εἶδη αὐτῆς : *Ἀθηνολαιά, ἀγ'ο'ολαιά, βερογολαιά, κερυδολαιά, ματσολαιά, χοδρολαιά.*

5. Γ. Χατζιδάκι, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 252.

6. Αὐτόθι σ. 254, 259.

7. Ὑπὸ Π. Πατριαρχία, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 63, καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐπενθετικὴν ἀναφέρονται αἱ λέξεις : *ἀγρασκειλά* (εἰλημμένη ἐκ τοῦ χειρογρ. τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἀριθ. 46 σ. 33),

τῶν ποδῶν ἀπόστασις), ἀλφρασζελιά (τὸ ἀνοιγμα τῶν ποδῶν τοῦ ἀνδρός), μακ' ῥ' α-σζελιά, καπρασζελιά (τὸ πλαγιοβάδισμα), ἀγαλεά, γραδελεά (ἢ ἀπόστασις τῆς βολῆς τοῦ ὄπλου γκρά), ζαλεά (δέμα ξύλων), κουταλεά, κουδελεά (μικρὸν δέμα ἐρίων τὰ ὁποῖα διὰ τὰ νὰ τὰ νήθουν τὰ προσδέδουν εἰς τὴν ἡλακάτην), χουφτουλεά (τὸ μεταξὺ παλάμης καὶ δακτύλων συγκρατούμενον δράγμα), χιουροβολεά (τὸ δράγμα), τσουκαλεά, σταλεά, σταρουλεά (σταγῶν) κ. ἄ.

Εἰς τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ δέματος ὡς: ζεφαλεά (δέμα κεφαλῆς ζῴου).

Εἰς τὰ θηλ. τὰ ὁσμῆς δηλωτικὰ (¹): ἀλρωπουλεά, ἀρρωστουλεά, ἀλρουλεά, γιδουλεά, θαιμουλεά (καὶ ταιμουλεά, ταγός· ἐπὶ ἐλαιωδῶν καὶ λιπαρῶν οὐσιῶν· ἢ δοριμεῖα καὶ δυσάρεστος γεῦσις καὶ ὁσμῆ), καπνουλεά, καπρουλεά, κατουρηλεά, κοπρουλεά, κρεμμυδουλεά, λαδουλεά, λιβανουλεά, νεκρουλεά, ξινουλεά, ρειμουλεά, σκορδουλεά, σταρουλεά, σαπουλεά, τομαρουλεά, τσιγαρουλεά, τσικνουλεά, χουματουλεά, χρασουλεά, χρασιμουλεά (θράσω, θρασίμι, θρασιμουλεά), χαμομηλεά, ψαρουλεά κ. ἄ.

Ὅμοίως παρὰ τὰ θηλ. δεδρογαλεά (εἶδος ὄφραως), Καφαλεά (τοπων.), καφαλαῖζου (περκαίω), κωτιλεά (τὰ περιτώματα τῶν πτηνῶν), φελεά (θηλέα, κομβοθηλέα), σουρτοφελεά (τρόπος καθ' ὃν δένουσιν ἀσφαλῶς τὰ σχοινία, ἀγγόνη) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ εο: Ἀραχτυλεῶνας ὁ (ἀτρακτυλῖς), παλαμόγερος, παλαμόπραμα, παλαμόσακκο, παλαμόπαιδο, λαμοκόρρι τὸ (ὁ ἐλαιοπυρήν).

Πρὸ τοῦ ευ: Ἐν τῇ γενικῇ πληθ. τῶν ἀνωτέρω εἰς -εῖα θηλυκῶν δηλωτικῶν *ναῖλάνι* (ἐκ Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσ. Μελέται Α (1901) σ. 227) καὶ *Καβεῖλλαῖρά* (ἐκ τῆς συλλογῆς Μοιρολογίων Β *Πετρούνια*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 48α).

Ἐκ τῶν τύπων τούτων ὀρμώμενος ὁ Π. Πατριαρχέας, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 96, λέγει ὅτι «μαρτυρεῖται ἡ ἐντελής πρόληψις τοῦ ἡμιφώνου ι καὶ ὅταν ἀκόμη τοῦτο εὐρίσκειται ἀρχικῶς παρὰ τὸ λ' ἐν τοῖτοις πρόπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὰ παραδείγματα εἶναι ἐλάχιστα, ἔτι δὲ καταδεικνύουσιν ὅτι ἐν Μάνη παρὰ τὸ λ' συντελεῖται ἐπένθεσις ὡσάκις τὸ φωνῆεν τῆς προηγουμένης συλλαβῆς εἶναι ε ἢ α. Ἐκ τῶν τύπων Σηλιωϊτάνικα καὶ Χουλιαῖρά, βλέπομεν παραλλήλως ὅτι ἐπένθεσις δὲν συντελέσθη παρὰ τὸ λ, ἐφ' ὅσον προηγοῦνται ι (η) καὶ ου».

Ἡμεῖς ἐκ τῶν τριῶν ἀνωτέρω λέξεων δὲν ἠκούσαμεν ἐν τῷ τόπῳ τὸν τύπον Χουλιαῖρά, ὡς πρὸς δὲ τὰς λέξεις Σηλιωϊτάνικα καὶ Καβεῖλλαῖρά διεπιστώσαμεν ὀρθοὺς τύπους Σηλιωϊτάνικα τά, καὶ Καβεῖλλα' ῥ' ἢ, ὡς τοπωνύμια.

Παρὰ δὲ Β. Πετρούνια ἀπαντῶσι καὶ οἱ τύποι: ἐκυλιότα (42α), μπισιολιῖς (43α), κοιλιὰ (46β), προσηλιακοὶ (55α), μηλιὰ 82β), πουλιὰ (80α), βασιλιὰ (58β), γέλιο (32α), ἐθεμελειώνατε (51α), ἔλια (46β), κάλλιος (30α), ἀγκαλιὰ (46β), ρετῆλια (48β), τσουκαλιὰ (82β), παληὰ (76α) μαλιὰ (54β) κλπ. κλπ.

Ἐξ ὧν λοιπὸν ἀνεφέραμεν δηλοῦται ὅτι παρὰ τὸ λ δὲν συντελεῖται ἐπένθεσις.

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 240-246.

κῶν φυτῶν, τομῆς, κηλίδος, μέτρου κλπ. ἤτις ἀντὶ -ων ἐν τῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι τῆς Μέσσα Μάνης λήγει εἰς -ουνε: ἀμυγδαλεοῦνε (τοῦν-τῶν), ἀσπουροκλεοῦνε, ἀλογοφελεοῦνε, φασκομηλεοῦνε, φασουλεοῦνε, γριῖγαλεοῦνε, κουταλεοῦνε, ὀθρελλεοῦνε, μουτζαλεοῦνε, ἀσχελεοῦνε, ἀγαλεοῦνε, τσουκαλεοῦνε, ἄεφαλεοῦνε κλπ.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ εἰς -ιάρις ἐπίθ. τὰ ἀποδίδοντα χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα εἰς τὸ οὐσιαστικόν: ἀρρωστουλιάρις, ἀφρουλιάρις (ἐπὶ τῶν ὀμιλούντων ἐν θυμῷ καὶ ἐκπυόντων σίαλον), ἀγουλιάρις (ὁ ἔχων μεγάλα οὐλα), βιηλιάρις (ὁ μὴ καλῶς βλέπων), κοκκαλιάρις, κουρελιάρις, μασελλιάρις (ὁ ἔχων μεγάλας σιαγόνας), μεροδουλιάρις, παθουλιάρις (ἀσθενικός), ρουχαλιάρις (ὁ ῥοχαλίζων), σκουροδελιάρις (θακένδυτος), στραβουλιάρις, τρεμουλιάρις, τσοηλιάρις (ὁ λημῶν, ὁ τσιμπλιάρις) κ. ἄ., ὃν τὸ θηλ. σχηματίζεται εἰς -ιάρα.

Εἰς τὰ εἰς -ιάνικο οὐδ. τοπων.: Γαργαλιάνικο, Καρχαλιάνικο, Κεφαλιάνικο, Κουρκουλιάνικο, Κουτηβελιάνικο, Λαουλιάνικο, Μαιουβαλιάνικο, Νικλιάνικο, Πανλιάνικο, Σμαηλιάνικο κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -ιάζου (-ιάζω) ρήματα: ἀναχλιάζου (αἰσθάνομαι μεγάλην χαράν), ἀφρουλιάζου (ὀμιλῶ μετὰ θυμοῦ καὶ ἐξάγω ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματος), ἀλαλιάζου (βασανίζω, κακοποιῶ) (¹) ἀποκοδνλιάζου (ἀποπνίγομαι κατὰ τὸ φαγητόν), βουλιάζου, βολιάζου (ἐμβολιάζω, ἐπιθέτω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τινος καλύπτραν), βουρλιάζου (συνείρω τὰ σῦκα εἰς ὄρμαθούς), δολιάζου (ἀφίνω ἐντολήν), καβουλιλιάζου, καταβολιάζου (ἐμφυτεύω κλάδους χωρὶς νὰ ἀποσπασθοῦν ἐκ τοῦ κορμοῦ), κρεμαιλιάζου, (κρεμῶ, ἀναρτῶ), κουρκουτσελιάζου (τοποθετῶ μικροὺς λίθους τὸν ἕνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου, συσσωρεύω), ξεστελιάζου (ἀφαιρῶ τὸν στελεθὸν σκαφευτικοῦ ἐργαλείου), ξεμαλλιάζου, σταλιάζου (παραμένω εἰς σκιερὸν μέρος κατὰ τὰς καυστικὰς ὥρας τοῦ θέρους-ξεροσταλιάζου παραμένω εἰς τι μέρος ἀναμένων τι.), σαραβαλιάζου (καταστρέφω, ἐξαντλῶ), σουρταβαλιάζου (βαδίζω σὺν τοῖς πόδας μου ἕνεκα ἀδυναμίας), σουηλιάζου (ράπτω ἀκαλαισθήτως), τρεμουλιάζου, τσουβαλιάζου, τσιρομυαλιάζου (παραλύω τὴν διάνοιαν), φουχιαλιάζου (φυσῶ διαρκῶς διὰ τῆς ρινός), χοροχοιλιάζου (παρέχω εἰς τινα ἀρκετὴν τροφήν), χορβαλιάζου (διαλύω) κλπ.

Ὅμοίως φέρονται αἱ λέξεις: ἀβολγαροχίχρον (ρίπτω μεθ' ὀμοῆς, ἐπίρρ. ἀβολγαροχίχτά), ἀιηλιάδα ἢ (ἢ ἀντανάκλασις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἴτε ἀπὸ στιλπνῆς τινος ἐπιφανείας εἴτε ἀπὸ τοῦ ἰχθὸς εἴτε ἀπὸ τοῦ ἐδάφους), ἀθαλιασμένος (ἀναυδος), ἀμάλλιαστος, ἀσκέλημα (τὰ σκέλη), ἀχέλημα (τὰ χεῖλη), βόλια τὰ (οἱ μικροὶ λίθοι, παιδιὰ), Γυαλιάς ὁ (παρων.), ζήλια ἢ, Ἔλια ἢ (τοπων.), Καλιάς ὁ

1. Βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ.

(τοπων.), *κατακόλια* τὰ (τὰ ὑπολείμματα ὕδαρουῦς οὐσίας), *κωπελλιαρός* ὁ (νεαρός), *λιακός* ὁ (τὸ ἡλιακωτόν), *λιάσμα* τὸ (τὸ πρὸς ἡλιασμόν ἐκτιθέμενον), *λιανοπούλλι* τὸ (ἢ κατὰ μικρὰς ποσότητας πώλησις εἴδους τινός), *λιάστρα* ἡ (τὰ εἰς τὸν ἥλιον ἐκτεθειμένα σιτηρά), *μαλλιγὰ* τὸ (τὸ ἀσθενικὸν παιδίον), *μαλλιγρός*, *Πούλια* ἡ (ὁ ἀστερισμὸς τῆς Πλειάδος), *Πουλιάτης* (ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου Κηπούλα), *προσηλιακός* (ὁ πρὸς τὸν ἥλιον), *σάλιαγας* (σιάλαξ), *σαλιάρα* ἡ (τραχηλεὰ τῶν μικρῶν παιδιῶν), *σκολιάτικο* (τὸ κατὰ τὰς ἐορτὰς χρησιμοποιοῦμενον), *στελιάρι* τὸ (ὁ στειλεός), *Στελιαροῦ* ἡ (τοπων.), *Στελιανός* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Εἰς τὰ θηλυκὰ τὰ κατὰ οὐδέτερον γένος ὡς ὑποκοριστικὰ ἐκφερόμενα εἰς -*ιό* (*), οἶον: *Βουλλιό* τὸ (ὑποκορ. τοῦ ὀνόμ. Σταυρούλλα), *Καλιό* τὸ (ὑποκορ. τοῦ ὀνόμ. Καλή), *Σταυρουλλιό*, *Κουλιό* τὸ (ὑποκορ. τοῦ ὀνόμ. Κούλλα, Κυριακούλλα).

Εἰς τὰ ρήματα: *φελειῶμαι*, *γαργαλειῶμαι*, *θεογαλειῶμαι* (παρακαλῶ τὸν θεόν, ἐπὶ ἀρχῆς), *μαξουλειῶμαι* (ἐκδέρω διὰ τῶν ὀνύχων τὰς παρειάς μου ἐπὶ τῷ ἀκούσματι θλιβεροῦ γεγονότος), *μιλειῶμαι* (εὐρίσκομαι εἰς φιλικὰς μετὰ τινος σχέσεις), *ξεμολλειῶμαι*, (ἀπαλλάσσομαί τινος), *στριφοβολειῶμαι* (διστάζω διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀποφάσεώς τινος), *θεμελιώνου* κ. ἄ.

Ὅμοίως παρὰ τὰς λέξεις: *Βορβολιός* ὁ (παρων.), *Κωτσολιός* ὁ (παρων. ἀμφοτέρα ψόγον δηλωτικά ὁ μικρόσωμος), *Ζοιλιόλουχα* τὰ (τὰ σπλάχνα τῶν πτηνῶν), *Ζοιλοποιητό* τὸ (αἱ ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ), *κάλλις* ὁ, *λιόκαντο* τὸ (ἐπὶ τῶν δερμάτων, τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ἀποξήρανσιν), *ρεγάλιο* τὸ (ἡ ἀμοιβή), *τεβελιό* τὸ κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu: Πολλαχοῦ, οἶον: *ἀποκοιυλιό* (καταλαμβάνομαι ὑπὸ πνιγμοῦ κατὰ τὸ φαγητόν, ἀποπνίγομαι), *μάλλιον* (ἐπίρρ. μάλλον), *πάλιον* (ἐπίρρ. πάλιν) καὶ ἐν τῇ γενικῇ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς -*ιό* καὶ -*ί(ον)* οὐδ. ὡς: *Βουλλιοῦ*, *Κουλλιοῦ*, *Σταυρουλλιοῦ*, *γυαλιοῦ*, *μαλλιοῦ*, *πουλλιοῦ*, *σχυλλιοῦ* (τοῦ) -*γυαλιοῦνε*, *μαλλιοῦνε*, *πουλλιοῦνε*, *σχυλλιοῦνε* (τοῦν-τῶν) κ. ἄ.

Ὅμοίως διατίθεται τὸ *λ* καὶ πρὸ τοῦ ἐν συνιζήσει συμπλέγματος -*ιε*: εἰς τὰ ρήματα: *ἀναχλιαίνομαι* (εὐχαριστοῦμαι), *βουρβουλιαίνου* (παράγω φυσαλλίδας), *ξετσιρλιαίνου* (πολιτοποιῶ) κ. ἄ. Ἐπίσης εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καὶ β' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῶν εἰς -*ειῶμαι* ρημάτων: *γελειέται* - *γελειέστε*, *γαργαλειέται* -

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 56-57 καὶ Γενικὴ Γλωσσικὴ σ. 318-319 «Ὁ ὑποκοριστικὸς οὗτος τύπος ἐλέγτο κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν μικρῶν, ἀλλ' ὅτε τὰ μικρὰ παιδία ἐγένοντο ἔφηβοι ἢ νέοι ἢ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐλέγτο πάλιν πολλάκις ἐπὶ τὸ θωπευτικώτερον ἢ κατὰ συνήθειαν ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος».

γαργαλιέστε, κ.λ.π. και εἰς τὴν ὄνομ. και αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -εα θηλυκῶν, οἶον: ἀμυγδαλέες, ἀμαλέες, μηλέες κ.λ.π.

ε') Προηγουμένου ν

Τὸ ἡμίφωνον εἰ τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς συνεκφέρεται μετ' αὐτοῦ ὡς οὐρανικὸν νε καθὼς ἐν τῇ κοινῶς λαλουμένη (1).

Πρὸ τοῦ -ea: Εἰς τὰ -εα θηλυκὰ ὀνόματα φυτῶν και χόρτων: βυσσινεά, καστανεά, κοτσινεά (εἶδος χόρτου), κυδωνεά, λεμονεά, μαλλιανοχιουρινεά (εἶδος χόρτου), ροδαξινεά, σπαραγιουνεά, χιουρινεά κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -εα θηλ. δηλωτικὰ πληγῆς ἢ τομῆς: ἀξινεά, βελονεά, βατσουνεά (ράπισμα), κοτρωνεά (πληγὴ διὰ λίθου), κανονεά, κοπανεά, σκεπαρνεά, τινεά (ἢ διὰ λακτίσματος ζῶου πληγῆ), τραπανεά (ἢ διὰ δρεπάνου πληγῆ), πιρουνεά κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -εα θηλ. δηλωτικὰ κηλίδος: καπνεά, κοχχινεά, μελανεά.

Εἰς τὰ εἰς -εα θηλ. δηλωτικὰ μέτρου ποσότητος ἢ φορτίου: ἄλωνεά, βελονεά, θεμωνεά, κοφινεά, καζανεά, κοσχινεά (ποσότης δημητριακῶν τιθεμένη εἰς τὸ κόσκινον διὰ νὰ διαχωρισθῇ τῶν ξένων ἀντικειμένων), κοτρωνεά (ἀπόστασις ἴση πρὸς ὅσον φθάνει μικρὸς λίθος ριπτόμενος διὰ τῆς χειρός), σπολιερεά (ἀπόστασις εἰς ἣν φθάνει τις βάλλων διὰ σφενδόνης), τηγανεά, τζουρεά (ἢ ἐπανάληψις παιγνιδίου), φουρεά κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις, οἶον: ἀγανεά ἢ (ἢ δι' ἐλιγμῶν κατὰ πόδας καταδιώξις τινος, συνήθως ἐπὶ τοῦ κυνηγίου τῶν ὀρτύγων), γανεά ἢ, ἐννεά (2), κλωνεά ἢ (κλωστή, νῆμα), μονοκοπανεά (ἐπίροφ. ἐφ' ἄπαξ) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ -eo: ξαναγεώνου (ἀνακτῶ δυνάμεις).

Πρὸ τοῦ -eu: Ἐν τῇ γενικῇ πληθυντικῶ τῶν ἀνωτέρω εἰς -εα ληγόντων θηλυκῶν ὀνομάτων, οἶον: βυσσινεοῦνε τοῦ (ν) [τῶν], καστανεοῦνε, λεμονεοῦνε, βελονεοῦνε, πιρουνεοῦνε, μελανεοῦνε, ἄλωνεοῦνε, θεμωνεοῦνε, τηγανεοῦνε, ἀγανεοῦνε κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ εἰς -ιάζου (-ιάζω) ρήματα: ἀγκουινιάζου (τοποθετῶ, κάθημαι εἰς γωνίαν, προφυλάσσομαι), ἀξινιάζου (φρονεύω δι' ἀξίνης), ἀρδινιάζου (ἐτοιμάζω), βελονιάζου, βραχνιάζου, λαχνιάζου (ὑπερτρέφω τινά), γονιάζει (ἐπὶ ὀρίζοντος σκοτεινιάζει, ἐπὶ χαλκῶν ἀγγείων ὀξειδοῦται), γερειάζου (ἀποκτῶ γένειον), γονιάζου (ἀποκτῶ γόνους, εὐήμερῶ), θρονιάζου (ἐνθρονίζω, τιμῶ), κουρ-

1. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 403.

2. Ὑπὸ II. Πατριαρχεία, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 64, ἀναφέρεται ἐπενθετικῶς ὁ τύπος ἐννεά εἰλημμένος ἐκ τοῦ *Thumb*, ἔνθ. ἀνωτ. § 8 σημ. 2 και σ. 277-278.

νιάζου (ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ἐπανερχομαι εἰς τὸν ὀρνιθῶνα), *κιτρινιάζου*, *λειψανιάζου* (γίνομαι κίτρινος ὡς τὸ λείψανον), *λαχανιάζου* (ἀσθμαίνω), *λιπινιάζου* (δεικνύω καταφανῶς ἔχνη κοπώσεως), *ξαγουνιάζου* (ἀφαιρῶ τὰς γωνίας), *ξεσαγωνιάζου* (ἀφαιρῶ τὴς σιαγόνας), *ξεσκλινιάζου* (ἀνατριχιάζω), *παχνιάζου* (ἀποθηκεύω), *σεληνιάζομαι* (πάσχω ἐξ ἐπιληψίας), *σεργουνιάζου* (διαπομπεύω), *φουσκοροφουνιάζου* (θυμῶνω), *χειμωνιάζει*, *χεινιάζου* (ψύχομαι, προκαλῶ ψῦχος), *χωνιάζου* (κρούπτω, γεμίζω), *χρονιάζου* (γίνομαι ἐνὸς ἔτους).

Ὅμοιως εἰς τὰ ρ. *πενιάρου*, *πενιαρίζου* (παραγγέλλω).

Εἰς τὰ ὀνόματα: *ἀκονιά* ἢ (τὸ δι' ἀσβέστου καὶ ἄμμου κατασκευασμένον δάπεδον), *ἀχνιά* ἢ (σιωπή), *ἀχρόνιαστος* (ἄρα), *ζαχουνιασμένος* (ὁ ἀσθενικοῦ ὀργανισμοῦ), *καταχώνια* τὰ (τὰ ἔγκατα τῆς γῆς), *ξένιαστος*, *πινιάττα* ἢ (μικρὸς λέβης), *περιφάνεια*, *στέγνια* (ξηρασία τοῦ ἐδάφους), *φωτογανιά* ἢ (φωτογωνιά), *χανιάτικα* τὰ⁽¹⁾ (ἀμοιβὴ διὰ παραμονὴν τοῦ ζῴου εἰς τὸ χάνι), *χειμωνιάτικος* κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθυντικὸν οὐδέτερον ὀνομάτων εἰς *-ιον*: *ἀλώνια*, *γαλούνια*, *δριμόνια* (δριμόνι: κόσκινον ἔχον πλέγμα ἐκ σύρματος), *λαζάνια*, (εἶδος χυλοπίττας), *ξεμόνια* (ἀγροικίαι), *περδικούνια* (νεοσσοὶ πέρδικος, νεογνά), *ριφούνια*, *σαρδούνια* (εἶδος σαρδέλλας), *σεργούνια* (αἱ διαπομπεύσεις), *τραπάνια* (δρέπανα), *ψώνια* κ. ἄ.

Εἰς οὐδέτερα τοπωνύμια: *Ἀρφαγιάτικα*, *Ἀδωνιάτικα*, *Ἀλευρούνια*, *βαρδούνια*, *Δημητρουνιάτικο*, *Ζερβούνια*, *Θοδωρούνια*, *Κορακούνια*, *Μελιδόνια*, *Ριφουνιάτικο*, *Ριζοβούνια*, *Τσαγκαρούνια*, *Τσακωνιάτικο* κ. ἄ.

Εἰς ὀνόματα χωρίων καὶ ἐθνικά, οἶον: *Καλλονοὶ οἱ - Καλλονιάτης*, *Καρύνεια - Καρυνειάτης*, *Κοῦνος - Κουνιάτης*⁽²⁾, *Μάνη*⁽³⁾ - *Μανιάτης*, *Μήνα - Μηνιάτης* κ. ἄ.

1. Τὰ σημαίνοντα ἀντιμισθίαν ἐργασίας ἐκφέρονται ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ συνήθως μὲν κατὰ πληθυντ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ οὐδέτερον γένος, ἐνίοτε ὅμως καὶ καθ' ἐνικόν, οἶον: *ἀργαστικά* (ἀμοιβὴ διὰ τὴν κατεργασίαν δέρματος), *ἀλωνιστικά*, *βοσκιστικά*, *βρεστικά*, (ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἀνεύρεσιν πράγματος), *ζυγιστικά*, *πλυτικά*, *ραφικά*, *σκαφικά*, *σπαγγίτικα* (ἀμοιβὴ διὰ τὴν σφαγὴν ζῴων), *φοριωτικά*, *χιτιστικά*, *ψηστικά* καὶ *ἀλυστικά*, *ἀργατικό* (ἀμοιβὴ δι' ἐργασίαν), *ἀνυφαντικά* (ἀμοιβὴ διὰ τὴν ὑφανσιν), *βεργατικό*, τὸ (ἀμοιβὴ τοῦ ἀγροφύλακος), *μαῦλο*, *μαζουχικό*, *κοφικό*, τὸ κ. ἄ. περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Πρβ. Γ. Χατζιδάκιν, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 125 καὶ Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι Α (1934) σ. 175.

2. Παρὰ τὸ *κῶνος*. Τὸ χωρίον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν δύο κωνοειδῶν προβολῶν τοῦ ὑψώματος, ὅπερ ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Δ. αὐτοῦ. Τὴν ἐκ τοῦ *κῶνος* ἐτυμολογίαν του ἐνισχύει καὶ ἡ ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ παρατηρουμένη κώφωσις τοῦ ο εἰς ου. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Τοπωνυμικά, *Λαογραφία* 5 (1915) σ. 289 - 290 [—Γνωμοδοτήσεις σ. 113 - 114].

3. Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος παλαιότερας ἐρμηνείας βλ. Ἄπ. Β. Δασκαλάκη, Ἡ Μάνη καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία 1453—1821, Ἀθήναι 1923, σελ. 13 - 14. Εἶτα Ἐμμ. Πεζοπούλου, Ἡ ἐτυμολογία τῆς Μάνης, *Νέοι Δρόμοι*, Ἐν Ἀθήναις ἀριθ. φύλλ. 7.

Εἰς τὰ θηλυκὰ τῶν ἐθνικῶν: *Καλλονιάτιζα* (¹), *Καρυνειάτιζα*, *Κουρυάτιζα*, *Μανιάτιζα*.

Εἰς τὰ εἰς-*γίρις* δηλωτικὰ ἰδιότητος ἢ πάθους: *γριυγάρις* (φίλειρις), *ἴδακο-υγάρις* (²) (ἐπαίτης), *ζαλουγάρις* (ἄνθρωπος ἀσθενικός, ἀδύνατος), *ζιγανγάρις* (κατεργάρις, ἀπαστεῶν *ζίγανα* τὰ, ἢ ἀπάτη ἐπὶ τῶν παιγνίων ὁ *ζιγανεύου* (³)), *κιτρι-υγάρις*, *τοιυγάρις* (ἐπὶ ζῳόν, τὸ ἔχον τὴν ἔξιν τοῦ λακτίζειν), *λεθριυγάρις* (ὁ γλομός, ἀδύνατος), *σπληνγάρις* (ὁ πάσχων τὸν σπλῆνα), *ρουκαυγάρις* (ὁ ἔχων ἐξωγκωμένας τὰς σιαγόνας), *φαγανγάρις* (ἐπὶ ζῳών, τὸ τροφὸν πολὺ), *γελωνγάρις* (ὁ ἔχων ἐξωγκωμένους τοὺς τραχηλικούς ἀδένας), *ψυχοπουγάρις* (ἐλεήμων) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ *ιο*: Εἰς τὰ εἰς-*ένιος* δηλωτικὰ ὕλης ἢ καταγωγῆς (⁴): *ἀσημένιος*, *βεδουρένιος* (ἀκάθαρτος), *γεννηματένιος* (κρίθινος ἄρτος), *καλαθουρένιος* (ὁ ἐξ ἀραβοσίτου παρασκευαζόμενος ἄρτος), *καλαμένιος*, *καρυδένιος*, *κεραθένιος* (κορμός τῆς κερατέας, χαρουπιῆς), *κοκκαλένιος*, *κρουσιαλένιος*, *κυπαριθένιος* (ὁ κορμός, τὸ ξύλον κυπαρίσσου), *λιπινένιος* καὶ *λουπινένιος* (παρὰ τὸ λατ.

¹Ιούλιος 1938 σ. 3-4. Δημ. Γεωργακά, Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος Μάνη—Μαῖνη, *Ἀθηνᾶ*, 48 (1938) σ. 32-44. Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Μάνη κλπ. *Αὐτόθι* 49 (1939) σ. 221-226. Π. Πατριαρχέα, Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ τοπωνυμίου Μαῖνη—Μάνη. *Studi Byzantini e Neoellenici Roma* 5 (1939) σ. 525-526.

1. Ἡ πρὸς σχηματισμὸν πρὸ πάντων ἐθνικῶν ἔπειτα δὲ καὶ προσηγορικῶν ἐξ ὀνομάτων δηλούντων ἐπαγγέλματα, ἀξιώματα κλπ., κατάληξις *-ισσα* (περὶ ἧς βλ. Γ. Χατζιδάκι, *MNE* 2 (1907) σ. 73), ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ προφέρεται ὡς *-ιζα*, οἶον: *ἀρχόδιζα*, *ἀστακολόιζα* (ἡ συλλέγουσα στάχυς), *ἀστυνόμιζα*, *βασιλιζα*, *γύφτιζα*, *γυμένιζα*, *γιάτριζα*, *δημάρχιζα*, *καστρολόιζα*, (ἡ παραμένουσα ἐπὶ τοῦ Κάστρου καὶ συλλέγουσα ἐκ τῶν ἄλυκῶν ἄλλας), *λαχανολόιζα* (ἡ συλλέγουσα λάχανα) κλπ. Ὅμοίως καὶ εἰς τὰ θηλυκὰ ὀρισμένων ζῳών ὡς: *λύκιζα*, *λάμιζα*, *γάλλιζα*.

2. Παρὰ Π. Πατριαρχέα, ἔνθ. ἄνωτ. σ. 64, ἀναγράφεται κατ' ἐπένθεσιν ὁ τύπος *διακοῖναρός*, εἰλημμένος ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 485 χειρογράφου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ σ. 388. Ὅμοίως ὁ τύπος *μπλιζοῖνά*. Ἐκ τῶν τύπων τούτων καὶ τοῦ *ἐννιά* ὀρμώμενος ὁ Π. Πατριαρχέας εἰκάζει ἐπένθεσιν παρὰ τὸ *ν*. Ἡμεῖς ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης τοιοῦτους τύπους δὲν διεπιστώσαμεν.

3. Σ. Ξανθοῦδίδη, Ἐρωτόκριτος, Ἡράκλειον Κρήτης 1915 σ. 481, 553.

4. Περὶ τῆς κατάληξεως ταύτης βλ. Γ. Χατζιδάκι, *Einleitung in die neugriechische Grammatik*, Leipzig 1892, σ. 181.—Περὶ τονικῶν μεταβολῶν ἐν τῇ νεωτέρῃ Ἑλληνικῇ, *Ἀθηνᾶ* 1 (1889) σ. 497-498. Ἐτυμολογικὰ καὶ τεχνολογικά. *Αὐτόθι* 28 (1916) (Λεξικογρ. Ἀρχεῖον) σ. 107.—Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις, *Ἀθηνᾶ* 29 (1917), σ. 225.—*MNE* 1 (1905) σ. 318, 2 (1907) σ. 114-118.—Φ. Κουκουλέ, Γλωσσικά ἐκ Κύθνου (περὶ παραγωγικῶν τινῶν καταλήξεων), *Λεξ.* Ἀρχ. 6 (1923) σ. 309-310.—Μ. Φιλήντα, Γραμματικὴ 1, σ. 516. Γλωσσογνωσία καὶ Γλωσσογραφία Ἑλληνικῇ 1 σ. 96, πρβ. *Byzant. Zeitschr.* 7 (1898) σ. 371.

lurinus' ὁ ἐκ θέρων παρασκευαζόμενος ἄρτος), *ξερολιθένος* (ὁ ἄνευ ἀσβέστου κατασκευαζόμενος τοῖχος), *πιτουρένος*, (πιτυροῦχος), *σταρένος*, *τομαρένος* (δεομάτινος), *φρανελένος*, *φελένος*, *χαρκουματένος* (χάλκινος), *χορταρένος*, *χουματένος*, κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς - *ιου* κατὰ συνίζησιν θηλυκά: *ἀμισσοπόνοιο* (ὑπόνοια, ὑποψία), *ἀρμούνοιο* κ. ἄ.

Εἰς τὰ κύρια ὀνόματα: *Ἀννιῶ* ἢ, *Γ'ιαννιῶς* ὁ, (Ἰωάννης), *Κατερινιῶ* ἢ, κ. ἄ.

Εἰς τὰ θηλ. τὰ κατ' οὐδέτερον ὑποκορ. ἐκφερόμενα: *Βγενιῶ* τό, (Εὐγενία), *Κατερινιῶ* τό, *Λενιῶ* τό, *Ρηνιῶ* τό, *Στανιῶ* τό, (Στάνη, ἦ) κ. ἄ.

Εἰς τὰ ἔθνικά: *Λιμένας* (Γερολιμένας) - *Λιμενιώτης*, *Μουδανίστικα*, τὰ - *Μουδανιώνης* - *Μουδανιώτιζα* κ. ἄ.

Εἰς τὸ α' πληθυντ. πρόσ. ἐνεστ. ὀριστικῆς συνηρημένων ὀημάτων: *ἀρνεύμαστε*, *κουνειώμαστε* κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις, οἷον: *ἀποχώνιο* (ἐπίορ. *ἐ' δ' ἀη* τὸ *φαιῖ ἀποχώνιο μου* = δὲν τὸ ἐχώνεψα καλά), *παίγνιο* τὸ (παίγνιον, γελοῖον), *στανιῶς* (ἐπίορ. ἀκουσίως), *ἀνακλανιώμαι* (ἐκτείνω μετ' ἐντάσεως τὰ μέλη τοῦ σώματος ἕνεκα κόπου, ἀτονίας ἢ νοσηρᾶς καταστάσεως' πιθανῶς συμφυροῦς ἐκ τοῦ *ἀνακλαδίζω* καὶ *τανιώμαι*), *μουσανειῶμαι* (μυκῶμαι), *στανιῶνον* (κασσιτερόνω), *τουραγνειῶμαι* (βασανίζομαι) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ *iu*: Εἰς τὴν γενικὴν ἐνικοῦ καὶ πληθυντ. τῶν εἰς - *ι(ον)* οὐδετέρων, οἷον: *άλωνι* - *άλωνιοῦ* - *άλωνιοῦνε*, *γαλούνι* - *γαλουνιοῦ* - *γαλουνιοῦνε*, *δριμόνι* - *δριμονιοῦ* - *δριμονιοῦνε*, *ζακόνι* - *ζακονιοῦ* - *ζακονιοῦνε*, *ξεμόνι* - *ξεμονιοῦ* - *ξεμονιοῦνε*, *ριφούνι* - *ριφουνιοῦ* - *ριφουνιοῦνε*, *σαρδούνι* - *σαρδουνιοῦ* - *σαρδουνιοῦνε* κ. ἄ.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ πρὸ τοῦ ἐν συνιζήσει συμπλέγματος *ie* εἰς τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν καὶ β' πληθ. πρόσωπον τῶν συνηρημένων ὀημάτων, οἷον: *ἀρνεῖσαι* - *ἀρνεῖται* - *ἀρνεῖστε*, *κουνειῖσαι* - *κουνειῖται* - *κουνειῖστε* κ. ἄ.

στ') Προηγουμένου μ

Τὸ ἡμίφωνον *i*, τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς ἀποβαίνει ἐτερόροπος φθόγγος. Τὸ σύμπλεγμα *μι*, *μυ* τρέπεται εἰς *μνι*, *μνε* (1).

Πρὸ τοῦ *ea*: Εἰς τὰ εἰς - *έα* θηλ. ὀνόματα φυτῶν ἢ δηλωτικὰ μέτρου, οἷον: *καλαμνεά*, *παλαμνεά*, *πιθαμνεά*, *τουλουμνεά* (ποσότης ὄσση χωρεῖ ὁ ἀσκός).

Πρὸ τοῦ *eo*: *Ἀναδεξιμνωδός* ἢ *βαφτισιμνωδός* (μεσν. *ἀναδεξιμαῖος*: ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἀναδέχεται τις κατὰ τὸ βάπτισμα ἐκ τῆς κολυμβήθρας). (2).

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 409.

2. Ἱστορικὸν Λεξικὸν ἐν λ.

Πρὸ τοῦ eu: Εἰς τὴν γενικὴν πληθ. τῶν εἰς -έα θηλυκῶν: *καλαμνεοῦνε*.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδετέρων εἰς -ι(ον): *ἀπογδύμι - ἀπογδύμνυα* (τὰ πεπαλαιωμένα ἐνδύματα), *ἀποζούμι - ἀποζούμνυα*, *βαρτούμι - βαρτούμνυα* (τὰ δεομάτινα ἔξαοιύματα τοῦ σάγματος τῶν ζώων), *κορμί - κορμνιά* (1), *λουκούμι - λουκούμνυα*, *ραφίμι - ραφίμνυα* (τὰ πρὸς ραφὴν ἐνδυμάτων ὑφάσματα), *τουλούμι - τουλούμνυα*, *χεράμι - χεράμνυα* (σινδόνες μὲ τὸ ὑφάδιον κατὰ τὸ ἤμισυ μάλλινον) κ.ἄ.

Εἰς τὰ θηλ. τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς: *δοιμίς - δοιμνιά* (2).

Εἰς τὰ ἔθνικὰ καὶ τοπωνύμια: *Νομνιάτης - Νομνιάτιζα*, (Ζουμᾶς) - *Ζουμνιάνικα*, (Θωμᾶς) - *Θωμνιάνικα*, τὰ κ.λ.π.

Εἰς τὰ εἰς -ύρις δηλωτικὰ πάθους: *βρωμνιάρις - βρωμνιόρα*.

Εἰς τὰ εἰς -ύζου ρήματα: *θυμνιάζου* (θυμιάζω, ἐκλιπαρῶ), *κουροκωμνιάζομαι* (συμιατεύομαι, πτώσσω), *μνοιάζου*, *ξελαιμνιάζου*, (ἀποκόπτω τὸν λαιμόν), *πιθαμνιάζου* (μετρῶ μὲ τὴν σπιθαμὴν) (3) *πιστομνιάζου* (κύπτω, ἐπὶ δοχείων ἀναστρέφω), *πιστρομνιάζου* (διευθετῶ τὰ στρώματα - κλινοσκεπάσματα - ἐν εἶδει φακέλλου), *τουλουμνιάζου* (θέτω τυρὸν ἢ ἔλαιον εἰς ἀσκόν), *τσιρομνυαλιάζου* (ἔνεκα λύπης ἢ στενοχωρίας δὲν δύναμαι νὰ σκεφθῶ ὀρθῶς), *χλομνιάζου* κ.ἄ.

1. Παρὰ Π. Πατριαρχέα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 70, ἀναφέρεται κατ' ἐπένθεσιν ὁ τύπος *κοῖρμά*, ἐκ τῆς συλλογῆς Β. Πετρούνια, ἔνθ. ἀν. σ. 61 β, παραλλήλως ὁμοως, *Αὐτόθι* (σ. 29α) μαρτυρεῖται ὁ τύπος *Θερωιώτικα*, ὅθεν οὐδὲ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐπενθέσεως.

2. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -ύς ἐπιθέτων κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἔληξαν φωνητικῶς εἰς -έα ἀντὶ -εῖα, ἐν δὲ τῷ πληθυντ. ἀριθμῷ εἰς -ές, βλ. Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Μελέται Α (1901) σ. 147-48.

3. Παρὰ Π. Πατριαρχέα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 64, ἀναφέρεται κατ' ἐπένθεσιν ὁ τύπος *πιθαϊμάζου* καὶ ἐν ὑποσημειώσει, *Αὐτόθι* «πρβλ. Χειρόγρ. Ἰστ. Λεξ. ἀριθ. 485 σ. 384. Κοίτα Λάγεια *πιθαμιάζου* = μετρῶ μὲ τὴν πιθαμὴν τὸ μαντίλι ἐκείνου ὅπου ἔχει ἀποσκαμὸ (βασκανία) διὰ νὰ τὸν ἰατρεύσω».

Ἐκ τούτου ὁμοως καταφαίνεται ὅτι δὲν εἶναι διαλεκτικὸς ὁ τύπος *πιθαϊμάζου*. Ἐκ τοῦ *πιθαϊμάζου* καὶ τῶν τύπων *κοπιτοσφαῖμά* (Χειρόγρ. Ἰστ. Λεξ. ἀριθ. 126 σ. 23), *ποντικοσφαῖμά* (Χειρόγρ. Ἰστ. Λεξ. ἀριθ. 126 σ. 41), συμπεραίνει ὁ Π. Πατριαρχέας ὅτι ἐν Μέσα Μάνη συντελεῖται ἐπένθεσις παρὰ τὸ μ.

Ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ εἰς -μά θηλυκῶν τὰ ὁποῖα διεπιστώσαμεν εὐχρηστοῦντα ἐν τῷ ιδιώματι τῆς Μέσα Μάνης παρατηροῦμεν ὅτι ταῦτα ἀπαντῶσι καὶ παρὰ τὰ εἰς -μα οὐδέτερα. Εἰς ὅσα δὲ θηλυκὰ ὡς δευτέρον συνθετικὸν εἶναι ἢ λέξεις *φαημά* ἢ, ὁ φθόγγος *i* δὲν εἶναι ἠμίκωνον ἀλλὰ πλήρης φωνήεν ὡς, *γαῖδουροσφαημά*, *γιδοσφαημό*, *κοπιτοσφαημά*, *καλιτοσφαημά* (=γαττοσφαημά), *λυκοσφαημά*, *μουλαροσφαημά*, *παπουτσοσφαημά*, *ποδικοσφαημά*, *σκυλλοσφαημά*.

Πρὸ τοῦ io : Εἰς τὰ θηλ. μὲ κατάληξιν οὐδ. εἰς -io : βλαστήμυρο (βλασφημία), πεθύμυρο (ἐπιθυμία).

Εἰς τὰ εἰς -ios δηλωτικὰ ιδιότητος : βρώμυρος.

Εἰς ρηματικούς τύπους : ζημυρώνον - ζημυρώνεις κ.λ.π., τιμνεῖσθαι - τιμνεῖσθε - τιμνεῖσθαι κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ iu : Ἐν τῇ γεν. ἐνικοῦ καὶ πληθυντ. τῶν οὐδετέρων, οἶον : λουκούμι - λουκουμυροῦ - λουκουμυροῦνε, ραμί - ραμυροῦ - ραμυροῦνε, τουλοῦμι - τουλουμυροῦ - τουλουμυροῦνε, ψωμί - ψωμυροῦ - ψωμυροῦνε κ.λ.π.

Εἰς τὴν γεν. ἐνικ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -ιος : βρώμυρον, βρώμυρους.

Ὅμοίως καὶ πρὸ τοῦ φωνητικοῦ συμπλέγματος -ie : θυμνεῖται (λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν), πεθυμνεῖται (γίνεται ἐπιθυμητόν), τιμνεῖται (τιμᾶται), δοιμνεῖς (δοιμεῖται) κ.ἄ.

ζ') Προηγούμενου χ

Τὸ ἡμίφωνον ι τῆς ἐπομένης ἀντιστρόφου διφθόγγου βαίνει περαιτέρω ἀφομοιούμενον κατὰ τὴν ἀρχίαν πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀήχον καὶ δὴ ἀντὶ j ἠχηροῦ ἔχομεν ἀήχόν τι σιγμοειδὲς ὡς διάμεσον μεταξὺ $\chi\iota$ καὶ $\sigma\iota$ προσκείμενον μᾶλλον πρὸς τὸ χ , ὃ παριστάνομεν διὰ τοῦ $\chi\iota$ ($\chi\epsilon$)⁽¹⁾.

Πρὸ τοῦ ea : Ἀποταχῆά (ἐπίρρ. ὄρθρου βαθέος), ταχῆά (ἐπίρρ. αὔριον).

Πρὸ τοῦ ia : Εἰς τὰ εἰς -ιάρις δηλωτικὰ ιδιότητος ἢ πάθους : ἀμαχιάρις (φιλόνομος), γουμαχιάρις (ὃ ἔχον ξηρὸν βῆχα).

Εἰς τὰ εἰς -ιάζου ρήματα : ἀνατριχιάζου, ἠλουχιάζου (μοναχλιάζω), γουμαχιάζου (ἀγγομαχῶ, βήχω), κακοστομαχιάζου (πάσχω διαταραχὴν τοῦ στομάχου), ξενυχιάζου, ξεσταχιάζου (ἐπὶ τῶν σιτηρῶν ἀναφαίνεται ὁ καρπὸς) κ. ἄ.

Εἰς τὰ ἐθνικὰ καὶ τοπωνύμια : Παχῆᾶνος, Νοχιάτης - Νοχιάτιζα, Παχῆᾶνικα τά, Νοχιάτικα, τά, Καταροάχια τά.

Εἰς τὰ εἰς -ία θηλυκά : ἀστόχια (ἀποτυχία), ἠλούχια (εὐρωτιῶσα, ἐπὶ γυναικῶν ἢ δυσκίνητος), Νοχιά, ὀχιά, φτώχια (πενία), φτωχιά (πτωχή) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ ios : Εἰς τὰ -ios δηλωτικὰ ιδιότητος : ἀβρόχιος - ἀβρόχιος, ἠλούχιος - ἠλούχιο, παχῆος⁽²⁾ - παχῆο κ. ἄ.

1. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2 (1907) σ. 409. Ὁ Π. Πατριαρχῆας, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 68, ἀναφέρει κατ' ἐπένθεσιν μόνον τὸν τύπον ἀμερουῖχά, (μυρίχη, Χειρ. Ἰστ. Λεξ. 46 σ. 100) καὶ ἐκ τούτου μόνου συμπεραίνει ἐπένθεσιν ἐν Μέσα Μάνη παρὰ τὸ χ .

2. Ἀπὸ τοῦ θηλυκοῦ τύπου τῶν εἰς -ειά, (εἰά) γλυκειά, παχειά, ὠριμήθη νέος τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ εἰς -ειός καὶ οὐδετέρου εἰς -ειό, ὃ παχειός - παχειό. Ὁ εἰς -ειά τύπος τοῦ θηλυκοῦ ὡς ἐκφραστικώτερος τοῦ -η ἐπέδωκεν ὥστε λέγεται κατὰ τὸ γλυκειά, τὸ θηλυκὸν

Εἰς πλείστας λέξεις ὡς: *χλόνα* ἢ (ἢ λευκή), *χλονᾶτος*, *χλόνη*, *χλονίζει* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ -iu: Εἰς τὴν γεν. ἑνικ. καὶ γεν. καὶ αἰτιατ. πληθ. τῶν εἰς-ίος: *ἄβρόχλου*-*ἄβρόχλους*, *ἠλούχλου*-*ἠλούχλους*, *παχειοῦ*-*παχειοῦνε*-*παχειούς*.

Ὅμοίως διατίθεται ὁ φθόγγος *χ* καὶ πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος *ι* καὶ *ε*, οἶον: *χίρα* ἢ, *χειμῶνας*, *χειρότερα*, *χίλια*, *χέρι*, *χεροπάλαμο* τὸ (ἢ παλάμη τῆς χειρός), *χαιρετίσματα* κ. ἄ.

η) Προηγουμένου π

Τὸ ἡμίφωνον *ι* βαίνει περαιτέρω ἀφομοιούμενον κατὰ τὴν ἀηχίαν πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἄηχον καὶ ἀντὶ ἠχηροῦ *j* ἔχομεν ἄηχόν τι, ὅπερ παριστάνομεν διὰ τοῦ *χι*: (1).

Πρὸ τοῦ ea: *Κουππχεᾶ* ἢ (ποσότης ὅσων χωρεῖ μία κούππα).

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ -*χίρις* δηλωτικὰ ιδιότητος: *λασπχιάρης* (ἀκάθαρτος), *τοπχιάρικο* τὸ (τὸ κατὰ τόπους εὐρισκόμενον) κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -*ια* θηλ.: *ἀκαρχιᾶ* (τοπων.), *πάπχια*, *ρείπχια* (ἢ εἰς κατάστασιν ἐρειπίου), *σάπχια* (ἢ βεβρεγμένη), *σουπχιᾶ* (ἢ σηπία) κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθυντ. τῶν εἰς -*ιον* οὐδετέρων: *κουρούπι* (ξύλινον δοχεῖον)-*κουρούπχια*, *κουτούπι* (αἶ παρὰ τοὺς κροτάφους τρίχες τῆς κεφαλῆς)-*κουτούπχια*, *ρείπχιο* (ἐρειπίον)-*ρείπχια*, *σάπχιο*-*σάπχια*, *τόπι*-*τόπχια*, *τσουράπι* (κάλτσα, ἢ) *τσουράπχια* κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -*ιάζου* ῥήματα: *ποπχιάζομαι* (ἐνδιαφέρομαι), *προπχιάζομαι* (προσβάλλομαι ἠθικῶς), *κοπχιάζου*, *πχιάνου* (ἄπτομαί τινος), *τσεπχιάζου* (θέτω τι εἰς τὰ θυλάκιά μου, κρύπτω).

Εἰς πλείστας λέξεις ὡς: *ἀγαπχιεῶμαι*, *ἄπχιαστος*, *ἀποπχιάνου* (*ἀποπχιάνομαι* ἀναμειγνύομαι εἰς μίαν ὑπόθεσιν), *κοπχιαστικός*, *λογοπχιάστρα* ἢ (φίλερις), *πχιάτιο*-*πχιάνου* (συλλαμβάνω) κ. ἄ.

πολλῶν ἐπιθέτων. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σ. 93.

Ὅπως ὁ τύπος τῶν θηλυκῶν εἰς -*ειᾶ*, οὕτω καὶ ὁ τῶν ἀρσενικῶν εἰς -*ύς* καὶ οὐδετέρων εἰς -*ύ* μετεδόθη ἐπὶ τινα ἐπίθετα πρότερον λήγοντα εἰς -*ός*-*όν*, *μακρός*-*δεξός*-*ἀλαφρός*, *πικρός*, ἐξ οὗ καὶ τὰ παραθετικά εἰς -*ύτερος*-*μακρύτερος*, *ἀλαφρύτερος*, *πικρύτερος*. Βλ. Β. Φάβη, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 41. Γ. Χατζιδάκι, Ἀθηνᾶ, 1 (1889) σ. 491. Παρὰ ταῦτα ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης ἀπαντῶσι καὶ τύποι τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου εἰς -*ύ*, οἶον: Ἀλαφρός, (καὶ ὡς παρων. καὶ ὡς ἐπώνυμον), ἀλαφρύ, βαθύς-βαθύ (τὸ οὐδ. καὶ ὡς τοπων. πολλαχοῦ), βαρὺς-βαρὺ, δασύς (σπανιότερον *δαχῆιός* ἀλλὰ *δαχῆιά*-*δαχῆιές*) δασύ, *δρομύς*-*(δρομυιά*-*δρομυιές)*-*δρομύ*, *γλυκί*, *μακρός*-*μακρέ*, *παχὺς*-*παχῆ*-*πλατὺς*-*πλατύ*, *πικρός*-*πικρό*.

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 409.

Πρὸ τοῦ *io*: Εἰς τὰ εἰς -*ιος* δηλωτικὰ ἰδιότητος: *λόπχιος* (ἐντόπιος), *ρείπχιος* (ἐρειπωμένος), *σάπχιος* (ὑγρός), *τρούπχιος* κ. ἄ.

Εἰς τὰ ἐθνικά: *Μεζαπχιώτης* (ὁ κάτοικος τοῦ *Μεζάπου*)⁽¹⁾, *Πεπχιώτης* (ὁ κάτοικος τοῦ χωρ. *Πέπο*, τό).

Πρὸ τοῦ *iu*: Εἰς τὴν γεν. ἐνικ. καὶ αἰτ. καὶ γεν. πληθ. τῶν εἰς -*ιος* καὶ *ι(ον)*: *λόπχιου* - *λόπχιουνε* - *λόπχιους*, *ρείπχιου* - *ρείπχιουνε* - *ρείπχιους*, *σάπχιου* - *σάπχιουνε* - *σάπχιους*, *κουρουπχιού* - *κουρουπχιούνε*, *τσουραπχιού* - *τσουραπχιούνε* κ. ἄ.

δ') Προηγούμενου φ

Τὸ ἡμίφωνον *ι* βαίνει ἐπίσης ἀφομοιούμενον κατὰ τὴν ἀηχίαν πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀηχον καὶ ἀντὶ ἠχηροῦ/ἔχομεν ἀηχόν τι, ὅπερ παριστάνομεν διὰ τοῦ *χι*⁽²⁾.

Πρὸ τοῦ *ea*: *γραφχιεᾶς* ὁ, *κορφχιεᾶς* ὁ, (ἢ ἐπιμήκης δοκὸς τῆς στέγης· τοπων.), *ξουραφχιεᾶ* ἡ (τομὴ διὰ ξουραφίου).

Πρὸ τοῦ *eu*: Εἰς τὴν γεν. πληθ.: *ξουραφχιεοῦνε*.

Πρὸ τοῦ *ia*: Εἰς τὰ εἰς -*ιάρις* δηλωτικὰ πάθους: *κουφχιάριας* (κωφός).

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -*άφι(ον)* ὑποκοριστικῶν⁽³⁾: *άλαφι* - *άλαφχια*, *Βουνάφι* (τοπων.) - *Βουνάφχια*, *Ἐλαιάφι* (μικρὰ ἐλαία, τοπων.) - *Ἐλαιάφχια*, *Ξειάφι* (θειάφι, θεῖον) - *Κειάφχια* (τοπων.), *Κολομουζάφι* (τοπων.) - *Κολομουζάφχια*, *Κοτράφι* (τοπων.) - *Κοτράφχια*, *Κουρτουράφι* (τοπων.) - *Κουρτουράφχια*, *Λυτζάφι* (μικρὸς ὄλυνθος· ἀγρία συκῆ, τοπων.) - *Λυτζάφχια*, *Μουδάφι* (τοπων.) - *Μουδάφχια*, *πετσάφι* (ὑφασμα μικρόν, χειρόμακτρον) - *πετσάφχια*, *Σελλάφι* (τοπων.) - *Σελλάφχια*, *Σπηλαιάφι* (μικρὰ σπηλαιά) - *Σπηλαιάφχια*, *σουρξέφι* (μικρὰ συκῆ, τοπων.) - *Σουρξέφχια*, *ξουράφι* - *ξουράφχια*, *χρυσάφι* - *χρυσάφχια* κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -*ούφι(ον)* ὑποκορ.: *κερατσούφι* (μικρὰ κερατέα) - *Κερατσούφχια* (τοπων.), *Λακκούφι* (μικρὸς λάκκος) - *Λακκούφχια* (τοπων.) κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -*ι(ον)* οὐδ.: *καρφι* - *καρφχιά*, *Πιζωστρόφι* (τοπων.) - *Πιζωστρόφχια* κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -*ιάζου* ρήμ.: *άλαφχιιάζου* (ἐκπλήσσω, ταράσσω τινὰ) *συγνεφχιιάζου* (ἐπὶ τοῦ καιροῦ), *ταφχιιάζου* (ἐνταφιάζω) κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις ὡς: *άλαφχιασμέρος* (ἀνήσυχος), *μαιμουφχιασμέρος* (ἐπὶ

1. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. βλ. Δ. Βαγιακάκου, Ἐτυμολογικά καὶ σημασιολογικά, Ἀθηνᾶ 55 (1952) σ. 45.

2. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 409.

3. Ἡ αὐτὴ κατὰληξις -*άφι* (-*άφι*) πρὸς σχηματισμὸν ὑποκορ. εἴρηται καὶ ἐν τσακωνικῇ διαλέκτῳ βλ. G. Anagnostopoulos, ἐνθ' ἀν. σ. 70. H. Pernot, Introduction σ. 301, Θ. Κωστάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 127, 174. Δ. Βαγιακάκου, Ἐτυμολογικά καὶ σημασιολογικά, Ἀθηνᾶ 54 (1950) σ. 311. Πρβ. Κ. Ἄμαντον, Ν. Ἐστία 55 (1954) σ. 9.

ἀοᾶς), *νυφζλίτικο* (τὸ νυμφικὸν φόρεμα), *ὁμορφζλά* ἢ, *ρουφζλινεύου*, *ρουφζλιανία* *ψόφζλια* τὰ (ἀνευλαβῶς, οἱ νεκροί).

Πρὸ τοῦ io : Εἰς τὰ εἰς -ιος δηλωτικὰ ἰδιότητος: *ἀτόφζυος* (φυσικός, γνήσιος, πραγματικός· *αὐτόφυος*), *κούφζλος*, *ψόφζλιος* (ὁ ἀσθενικός) κ. ἄ.

Εἰς τὰ ἔθνικὰ: *Κοτραφζλιώτης* (ὁ κάτοικος τοῦ χωρ. *Κοτράφι*), *Σουφζλιώτης* (ὁ κάτοικος τοῦ χωρ. Ἁγιος Ἰωσήφ).

Εἰς πολλὰς λέξεις: *ἀφζλόμι*, (ἀραβ. *afyon*· τὸ ὄπιον ἢ μυκόνιον), *ἀφζλονίζου* (ναρκώνω), *ψόφζλια* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu : Εἰς τὴν γεν. ἐνικοῦ καὶ πληθυντ. τῶν οὐδετέρων: *ἀλάφι* - *ἀλαφζλοῦ* - *ἀλαφζλοῦνε*, *καοφι* - *καοφζλοῦ* - *καοφζλοῦνε*, *ξουράφι* - *ξουραφζλοῦνε*, *χωράφι* - *χωραφζλοῦ* - *χωραφζλοῦνε* κλπ.

Εἰς τὴν γεν. ἐνικ. καὶ γεν. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -ιος: *ἀτόφζυου* - *ἀτόφζυουνε* - *ἀτόφζυους*, *κούφζλου* - *κούφζλουνε*, *κούφζλους* κ. ἄ.

ι') Προηγούμενου σ

Τὸ ἡμίφωνον *ζ* βαίνει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀφομοιούμενον κατὰ τὴν ἀηχίαν πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἄηχον καὶ δίδει ἄηχον φθόγγον *ζε* ('). Ἐνίοτε ὅμως ἔχομεν καὶ ἡχηρὸν *ζ*, ὃν παριστάνομεν διὰ τοῦ *ζε*.

Α') ζε

Πρὸ τοῦ ea : Εἰς τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ πληγῆς: *δαμαζεά* (τὸ δάγκωμα), *κοπανιζεά* (τὸ διὰ λίθου ἢ ἄλλου τινὸς ἀντικειμένου κτύπημα τῶν δακτύλων), *πεζεά* (ἢ ἐκ πτώσεως πληγῆ) κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ μέτρον: *ἀλεζεά* (τὸ ἀπαξ ριπτόμενον εἰς τὸν μύλον διὰ νὰ ἀλεσθῆ), *ἀπλωζεά* (τὸ ἀπαξ ἀπλωθέν, ὅσον τὸ ἀνοίγμα τῶν βραχιόνων), *βουκκωζεά* (ὅσον χωρεῖ τὸ στόμα, ἐπὶ ὑγρῶν), *γουνελειζεά* (ποσότης, πλήθος, ἐπὶ χόρτων), *κουρηζεά* (ἐπὶ τοῦ ἐλαιοκάρου, ποσότης τόση, ὅση διὰ μιᾶς ρίψεως, κυλιομένη ἐπὶ ἐπικλινοῦς τραπέζης - σουφρα - δύναται νὰ καθαρίζεται ἀπὸ τῶν φύλλων τοῦ δένδρου), *μυστριζεά* (τὸ ἀπαξ διὰ τοῦ μυστρίου τοποθετούμενον μείγμα ἀσβέστου καὶ ἄμμου, ὅσον δύναται νὰ σηκώσῃ τὸ μυστρίον), *πατηζεά* (ἐκτασις ὅση τὸ πέλμα τοῦ ποδός), *πινιατιζεά* (ποσότης ὅσην χωρεῖ ἢ πινιάττα,

1. Γ. Χατζιδάκι ΜΝΕ 2 (1907) σ. 409. Ὁμοίαν διάθεσιν τοῦ φθόγγου παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸ μεσαιωνικὸν τῶν Κυπρίων ἰδίωμα, οἷον *πεντακόχιες*, *μεχρακός*, *ἔχια*, *κραχιοῦ*, *δροχιά*, *μοιραχιά* κ.λ.π. Βλ. *M. Beaudouin*, Étude du dialecte Chypriote moderne et médiéval, Paris 1883 p. 117 - 125. Πρβ. Γ. Χατζιδάκιν, ἐνθ' ἄν. σ. 410.

χαλκῆ χύτρα), *σαρουχῆ* (τὸ διὰ μιᾶς δυνάμενον νὰ σαρωθῆ), *σκαριχῆ* (ἐπὶ καρπῶν ποσότης ὅσην χωρεῖ τὸ κόσκινον ὥστε κινούμενον νὰ ἐπιτρέπη διὰ τῶν ὀπῶν του νὰ διαχωρισθοῦν τὰ ξένα σωματῖα ἐκ τοῦ καρποῦ), *ταῖχῆ* (τὸ ἅπαξ ὡς φαγητὸν διδόμενον πρὸς τὰ ζῶα), *χαρωχῆ* (τὸ χαροπαίξειν μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν φύλλων τῆς τράπουλλας).

Πρὸ τοῦ εο: Παρὰ τὰ εἰς -*εῶνας* ἐπιτατικὰ ἄρσενικά: *κακκαλιχεῶνας* (τὸ διαρκὲς καὶ παρατεταμένον κακκάρισμα τῶν ὀρνίθων), *κουβαλιχεῶνας* (ἢ συνεχῆς μεταφορὰ πραγμάτων), *ρουχαλιχεῶνας* (ὁ διαρκῆς ῥόγγος - ρουχαλητὸ - κατὰ τὸν ὕπνον), *γαλαχεῶνας* (τὸ διαρκὲς κρήμνισμα), *χοροχουλιχεῶνας* (ἢ συνεχῆς κίνησις - θόρυβος - τῶν λίθων τῶν τοίχων κατὰ τὸ κρήμνισμα), *χωριχεῶνας* (ὁ παντοτινὸς χωρισμὸς).

Πρὸ τοῦ eu: Εἰς τὴν γεν. πληθ. τῶν εἰς -*έα* δηλωτικῶν πληγῆς καὶ μέτρου: *δαμαχεοῦνε*, *ἀλεχεοῦνε*, *κουρηχεοῦνε*, *πατηχεοῦνε*, *σαρουχεοῦνε* κ.λπ.

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ εἰς -*ιάρις* δηλωτικὰ ἰδιότητος: *καλωχιάρις* (ὁ ὀλιγόλογος, ὁ σιωπῶν), *κουνηχιάρις* (ὁ κινούμενος κατὰ τὸ βᾶδισμα, ὁ ὑπερήφανος), *συχιαχιάρις* (ὁ προκαλῶν ἀηδία) κ.ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -*ιά* λήγοντα θηλυκά: *ἀποσταμιχιά* (ἀναπνοή), *βαλουχιά* (κάλυψις ἐλλείψεων, θεραπεία ἀναγκῶν), *δεμοχιά* (ἐπίπεδον μέρος), *δαχειά* (δασεῖα), *διπλωχιά* (δίπλωσις), *Κοπριχιά* (τοπων.), *μαλαλουχιά* (κλειδωνιά), *Μονεβαχιά* (Μονεμβασία), *πεχιά* (πτῶσις), *σκαλουχιά* (ἐκρίωμα), *συχιαχιά* (ἀηδία) κ.ἄ.

Παρὰ τὰ εἰς -*ι(ον)* οὐδέτερα ἐν τῷ πληθυντ.: *βαφτίχια* (βάπτισις), *βελέχια* (βελέτσι, βενετ. *velessio*, ἐξωτερικὸν ἔνδυμα γυναικῶν ἐορτάσιμον), *γρόχια* (γρούσι), *ἄπαριχια*, *λαδοπούρχια* (κηλίδες ἐλαίου ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἀκάθαρτα ροῦχα), *μελίχια* (μελίσι· σμῆνος μελισσῶν, ἀφθονία) κ.ἄ.

Εἰς τὰ -*ιάζον* ῥήματα: *γλωχιάζον* (δοκιμάζω διὰ τῆς γλώσσης), *γροχιάζον* (πλουτῶ), *πουρχιάζον* (θῆτω εἰς τὰ θυλάκιά μου, κρούπτω), *φουχιάζον* (φυσῶ διαρκῶς διὰ τῶν ρωθῶνων) κ.ἄ.

Εἰς τοπωνύμια: *Κουρεβεχιάνικα* τὰ (συνοικία ὅπου διαμένει ἡ οἰκογ. Κουρεβέση), *Τουρολομουχιάνικα* (παρὰ τὸ Τουρολομούσης).

Εἰς πλείστας λέξεις: *γεννηχιάρικον* (τὸ ἀρτιγέννητον), *ἴχια*, (ἴσια, ἴσα), *φουχιαλίζον* (φυσῶ διὰ τῶν ρωθῶνων). Ποβ. ἀκόμη *λυχιοῦ* (λυσσῶ), *λυχιασμένος* (λυσσασμένος, λυσσῶν), *Σιλαβαχιάς* (Σιλᾶν· Πασᾶς· οὕτω καλεῖται ὁ ἰσχυρὸς καὶ καταστρεπτικὸς διὰ τὸν τόπον βόρειος ἄνεμος), *χιάχνον* (σιάχνω, κατασκευάζω).

Πρὸ τοῦ io: Παρὰ τὰ εἰς -*ήσιος* δηλωτικὰ καταγωγῆς ἢ προελεύσεως: (1)

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 209 παρὰ τὰ εἰς -*ensis*.

ἀλογήγλος, ἀρονήγλος, βοδήγλος, γαϊδουρήγλος, γαττήγλος, γιστερονήγλος, γουρουρήγλος, καλήγλος (ὁ ἐκ τοῦ κάμπου) καραβήγλος (ναυτικός), κατσικήγλος, κρεατήγλος, κοττήγλος, μουλαρήγλος, παπορήγλος, πηγαδήςγλος, ποταμήγλος, προβατήγλος, σκυλλήγλος, σταρήγλος, τουλουμήγλος, φιδήγλος, χωραφήγλος κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις: ἀνάγλω ἢ (ἀνάσια, ἀναπνοή, ἀνάπαισις), δαζεῖος (δασύς), ἴγλος (ἴσος), ἴγλωνον (ἰσιώνων), ἴγλοπαίξει (ἰσοροοπεῖ), ἴγλοκουρα ἐπίρο. (τὸ εἶναι τινα ἐν χροῶ κεκαρμένον), ἴγλοκούρι τὸ (ἢ ἐν χροῶ κουρά) κ. ἄ.

Β') ἴγ

Παρά τὰς λ. μελιγιά ἢ (μέλισσα, μελισσία μυῖα) - μελιγιάς, (ἀλλὰ μελίσι), κλόγι τὸ (κρόσσι, θύσανοι) - κλόγια, κλωγιοῦ ἢ (κλωσσα), κλωγιοῦ ρῆμ. (ἐπωάζω).

ια') Προηγούμενου ξ

Τὸ ἡμίφωνον ἴ βαίνει περαιτέρω ἀφομοιούμενον κατὰ τὴν ἀηχίαν πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἄηχον. Τὸ δὲ σ τοῦ διπλοῦ ξ (κ + σ) μετὰ τοῦ ἡμιφώνου ἀντὶ ἡχηροῦ j δίδει ἄηχον φθόγγου ἴγ ἥτοι κἴγ (1).

Πρὸ τοῦ ea: Παρά τὰ εἰς -έα θηλ. δηλωτικά μέτρον: ἀρμεκχιά (τὸ ἀπαξ ἀμελχιδὲν γάλα), βουτηκχιά (τὸ ἀπαξ ἀρπασθέν), γλαλεκχιά (τὸ ἀπαξ δυνάμενον νὰ διαλεχθῆ, νὰ ἐκκαθαρισθῆ, ἰδίως ἐπὶ καρπῶν), λεικχιά (τὸ ἀπαξ δυνάμενον νὰ λειχθῆ· μικρὰ ποσότης συνών. *λουρξιά*), μαζουκχιά (τὸ ἀπαξ δυνάμενον νὰ συλλεχθῆ, ἰδίως ἐπὶ χόρτων, μικρὰ ποσότης), ρουφηκχιά (τὸ ἀπαξ δυνάμενον νὰ ροφηθῆ), ρικχιά (τὸ γέμισμα τοῦ πυροβόλου ὄπλου), στακχιά (ἢ σταγών, τὸ ὀλίγον), σταλακχιά (τὸ στάλαγμα· τὸ ὀλίγον) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ eo: Παρά τὰ εἰς -εῶνας ἐπιτατικά: βουτηκχεῶνας (τὸ συνεχὲς βούτηγμα), ρουφηκχεῶνας (τὸ συνεχὲς ἀναρρόφημα), τρικχεῶνας (τὸ συνεχὲς τρίξιμον) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ eu: Εἰς τὴν γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω εἰς -έα: ἀρμεκχεοῦνε, βουτηκχεοῦνε, στακχεοῦνε κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ εἰς -ιάρις δηλωτικὰ ἰδιότητος: μαζουκχιάριας (ὁ διὰ συλλογῆς ἀποκτηθεῖς), μυκχιάριας κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ί(ον) οὐδ.: ἀμάξι - ἀμάκχια, μετάξι - μετὰκχια κ. ἄ.

Παρά τὰ εἰς -ια θηλυκά: ἀκχιά (ἀξία - ἀξιᾶ), δοκχιά (δεξιᾶ θηλ. καὶ ἐπίρο.), ἐπιδέκχια (θηλ. καὶ ἐπίρο.), μονακχιά (μοναξιᾶ) κ. ἄ.

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 409.

Παρά τὰ εἰς -ιάζου ῥήματα: ἀνοικχιάζει (ἀρχίζει ἢ ἀνοιξίς), ξεμυκχιάζου κ.ἄ.

Εἰς πολλὰς λέξεις, οἷον: ἀνοικχιάτικος, ἀκχιάδα (ικανότης) κ.ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Παρά τὰ εἰς -ιος λήγοντα: ἀδέκχλιος (ἀδέξιος) (1), ἀκχλιος (ἄξιος) ἀκχλιός (ἄξιός· μυξῶδες ἐκχύλισμα ἀκανθώδους τινὸς χόρτου ὅπερ καλεῖται ἰξός, ἢ ἰξίνη. Λατ. viscum) ἢ ἀκανθική μαστίχη (2), ἐπιδέκχλιος (ἐπιδέξιος).

Ὅμοίως παρὰ τὰς λέξεις: ἀκχιάδα ἢ (ἄξιάδα, ἰκανότης), ἀκχλιοζεφάλα ἢ, ἀκχλιοσύνη (ἄξιοσύνη, ἰκανότης), κχλωμαι (ξύομαι, ξύνομαι) κ.ἄ.

Πρὸ τοῦ iu: Εἰς τὴν γεν. ἔνικ., γεν. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -ῖος: ἀδέκχλιον - ἀδέκχλιονε - ἀδέκχλιους, ἀκχλιῶν - ἀκχλιούς, ἐπιδέκχλιον - ἐπιδέκχλιονε - ἐπιδέκχλιους.

Ὅμοίως παρὰ τὸ ρ. ἀνακχλοῦ (ἀναξύω, ἀναξαίνω), κχλιῶν (ξύνω, ξαίνω).

ιβ') Προηγουμένου ψ

Τὸ ἡμίφωνον *ι* βαίνει ἀφομοιούμενον πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἄηχον. Ὡς δὲ συμβαίνει ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ φθόγγου *ξ*, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ σ τοῦ διπλοῦ ψ (*π + σ*) μετὰ τοῦ ἡμιφώνου *ι* ἀντὶ ἡχηροῦ *ι* δίδει ἄηχον *χ*, διατίθεται δηλ. ὡς ὁ αὐτοτελής φθόγγος *σ* ἐν συνδυασμῶ μετὰ τοῦ ἡμιφώνου *ι*.

Πρὸ τοῦ ea: Παρὰ τὰ εἰς -έα δηλωτικὰ μέτρον ἢ ποσότητος: ζεπχῆα (ἔκτασις ἀγροῦ δυναμένη νὰ καλλιεργηθῇ διὰ ζεύγους βοῶν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας), χαπχῆα (ποσότης τροφῆς, ὅσην ἡμπορεῖ κανεῖς νὰ χάψη, ὅσην χωρεῖ τὸ στόμα).

Πρὸ τοῦ eu: Εἰς τὴν γεν. πληθ. τῶν εἰς -έα: ζεπχῆονε.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ εἰς -ίαις δηλωτικὰ ἰδιότητος: κλαπχίαις (ὁ κλανθιμυρίζων, ὁ παραπονούμενος), παινεπχίαις (παρὰ τὸ ἐπαίνεμα ἀλλὰ καὶ παινεχίαις παρὰ τὸ ἐπαίνεσα, ὁ αὐτοεπαινούμενος, ἐγωῖστίς).

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ί(ον) οὐδετέρων: ἀνίψι - ἀνίπχια (οἱ ἀνεψιοί), τεψί - τεπχιά, (ταψί· χάλκινον σκεῦος, ἀλλὰ καὶ τεψία).

Παρά τὰ εἰς -ιά θηλυκά: ἀνιπχιά (ἀνεψιά).

Παρά τὰ εἰς -ιάζου ῥήμ.: σωπχιάζου (στρέφω τὸ ὕφασμα εἰς τὴν ὄψιν του).

Εἰς τὰ εἰς -ιάνικα τοπων.: Σαπχιάνικα τὰ (συνοικία ἐν ἣ κατοικεῖ ἢ οἰκογ. Σαψᾶ), Σεπχιάνικα τὰ (συνοικία τῆς οἰκ. Σεψᾶ).

1. Παρὰ Π. Πατριαρχεῖα, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 64, φέρεται μόνος ὁ τύπος ἀδείξια (ἀδεξιά, Χειρ. Ἱστορ. Λεξ. ἀριθ. 46 σ. 40 καὶ ἐκ τούτου ἀποφαίνεται ὅτι συντελεῖται ἐπένθεσις παρὰ τὸ ξ.

2. Θεοφράστου, Περὶ φυτῶν Ἱστορ. VI, 4,9.

Πρὸ τοῦ io : Παρὰ τὰ εἰς - *ιος* : ἀνιπῆλιός (ἀνεπιός), σὴπῆλιος (ἴσος, σωστός, ἥσυχος ἀντίθ. ἀνάποδος, δύστροπος).

Πρὸ τοῦ iu : Εἰς τὴν γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν εἰς - *ιος* : ἀνιπῆλιός - ἀνιπῆλιού - ἀνιπῆλιούνε, σὴπῆλιος - σὴπῆλιον.

ιγ') Προηγούμενου κ

Πρὸ τοῦ ἡμιφώνου *ι* συνιζανομένης συλλαβῆς ὁ φθόγγος κ ἀποβαίνει οὐρανικὸς *z*, ὡς διάμεσος μεταξὺ τοῦ κοινοῦ κ καὶ τοῦ *ισ* δηλ. κ > z > *ισ*, προσκείμενος μᾶλλον πρὸς τὸ κ.

Πρὸ τοῦ ea : Παρὰ τὰ εἰς - *έα* θηλυκὰ ὀνόματα φυτῶν καὶ χόρτων : βερυκοῦεά, γλυκοκουῦεά, ἄραῦεά (κερατέα, χαρουπιά), κουῦεά, κουφουρισῦεά (χόρτον), λυσοσουῦεά⁽¹⁾, παῦεά, σουῦεά⁽²⁾, σκαῖζιῦεά (χόρτον *anthriscus scandiac, cerefolium*) φραγοσουῦεά κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς - *εα* δηλωτικὰ μέτρον, πληγῆς ἢ τομῆς : ἀῦλαῦεά, βαῦεά (ράπισμα), βῦεά (κτύπημα διὰ μύστιγος) ἰουῦεά (ὄσον χωρεῖ τὸ στόμα, βλωμός), ἰουφῦεά (τυφρεκισμός· πληγὴ διὰ βλήματος ὄπλου· ἀπόστασις βολῆς) καμαῦεά (πληγὴ διὰ μαχαίρας), κλωῦεά (λάκτισμα), σβεροῦεά (κτύπημα διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς εἰς τὸν τράχηλον), χαστουῦεά (ράπισμα) κ. ἄ.

Παρὰ τὰ τοπων. : Χαλιῦεά ἦ, Χαροῦεά δ.

Πρὸ τοῦ eu : Εἰς τὴν γενικὴν πληθυντ. τῶν ἀνωτέρω εἰς - *έα* ὀνομάτων : Βερυκοῦεούνε, ἄραῦεούνε, λυσοσουῦεούνε, παῦεούνε, σουῦεούνε, φραγοσουῦεούνε, ἰουφῦεούνε, χαστουῦεούνε κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ ia : Παρὰ τὰ εἰς - *ιάρεις* δηλωτικὰ ἰδιότητος ἢ πάθους : ἀδιζιάρεις (ὁ ἀδικῶν), γλυζιάρεις (ἀσθενής, ἐπιληπτικός), κουτουζιάρεις (τυφλός), κολληζιάρεις

1. Ἐκ τοῦ ὄνοματός καὶ σουῦεά. Πρβ. ἀνωτ. σ. 103 σημ. 1.

2 Εἶδη αὐτῆς εἶναι τὰ : ἀβγοσουῦεά, ἀσκαδοσουῦεά, ἀπροσουῦεά, βαλοσουῦεά, βοιτυλοσουῦεά [ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τόπου Βοίτυλο τό, ὡς λέγεται σήμερον εἶναι ἀρχ. Οἴτυλος (Ὁμήρου Ἰλιάς Β 585) μετὰ τοῦ F, τὸ ὅποῖον ἐν τῇ διαλεκτικῇ του μορφῆ ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κοινὴν, διειρηθῆ μετὰ σήμερον. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 318. Α. Σκια, Περὶ τῆς διασώσεως τοῦ δίγαμμα ἐν τινι νεοελληνικῇ λέξει. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς. Ἐν Ἀθήναις 7 (1910—19.1) σ. 217. Πρβ. καὶ τὸ παρὰ *Imm. Bekker, Anecdota Graeca, Berolini 1816* σ. 778 : «πάντα τὰ στοιχεῖα κατὰ πᾶσαν ἔστιν εὐρίσκεισθαι διάλεκτον, τὸ δὲ δίγαμμα οὐ, ἀλλὰ παρὰ μόνοις τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς Λάκωσι καὶ τοῖς Αἰολεῦσι», θεριοσουῦεά, καλαμοσουῦεά, κοκκῖνοσουῦεά, κερδοσουῦεά, λιβανοσουῦεά, μαυροσουῦεά, μελισσοσουῦεά, νεροσουῦεά, σκολληκοσουῦεά, φανοσουῦεά.

(λασπωμένος, ἀκάθαρτος), σκουληγιάρις (ἄκάθαρτος), χασγιάρις (χάσκων), χι-
γιάρις (φυματικός) κ.ἄ.

Παρά τὰ εἰς -ι(ον) ὑποκοριστικά: ἀρνάξι - ἀρνάγια, βοδάξι - βοδάγια, βαρβουνάξι - βαρβουνάγια, ραμάξι - ραμάγια (κλαδίσκοι, ramus, i) σταμνάξι - στα-
μνάγια, τουλουμάξι - (ἄσκός μικρός) - τουλουμάγια κ.λ.π.

Παρά τὰ εἰς -ειά θηλυκά: (¹) ἀγαπητιγιά, αἰρετιγιά (ᾄξιθυμος), ἀρρεβωνια-
σιγιά, γλυγιά, γνωσιγιά, δανειγιά, ζηλευτιγιά, καγιά, μαλαγιά, νυφιγιά, παστριγιά, συμπαθητιγιά, συφεριγιά (συμφέρουσα), τιχιγιά (φυματική) κ.ἄ.

Παρά τὰ οὐδ. τοπων: Βαγαζλίτικο, Γίστερνάγια, Κοτρωνάγια, Λαγαδάγια, Μασκαλάγια, Ποθαζιάνικο, Στεφανάγια κ.ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -ιάζου ρ.: (²) ἀναγαλαγιάζου (δὲν πλύνω τι μὲ ἄφθονον ὕδωρ), ἀναγλυγιάζου (ἀναμειγνύω μεθ' ὕδατος στερεόν τι, ζύμην, πηλόν), ἀναδρουγιάζου (ἰδρώνω· ἀναδίδω ὑγρασίαν), ἀναφτεργιάζου (ἀνακτῶ δυνάμεις), ἀποσγιάζου (παρέχω ἥσκιον), ἀποθηγιάζου (ἀποθηκεύω) κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις ὡς: ἀιρίγεια (ἀνδρικὰ καὶ ἐπίρρ.), ἀσγιαδορρίφουνος (σγιαδορρίφουνος· ὁ ἔχων πλατεῖς ρώθινας), κάγια ἢ (κακία), καθοιγιά ἢ (τόπος διαμονῆς), κρυβιγιάνα (κρύπτη), κοιταγιάνας (ἀνάμικρος, μικρόσωμος), λακκου-
δάγια τὰ (κλάματα, κινήσεις χειρῶν καὶ ποδῶν εἰς ἔνδειξιν στενοχωρίας), ξερα-
γιάνας (ὁ ἀδύνατος, ἀσθενικός).

Πρὸ τοῦ **ιο**: Εἰς πλῆθος λέξεων, οἷον: ἀιρίγειος, βασιγώνου (περιτυλίσσω διὰ φασκιῆς), γιόκου (ζου) (εὔγε σου), Καγειὸ τὸ (παρων. ὁ κακός), καγειοκλήρης ὁ (ὁ ἄσωτος υἱός), καγειόφανα ἢ (ἀκανθώδης θάμνος), Καγειόσπιτο τὸ (τοπων.), καγιώνου (θυμώνω), γιόνι τὸ (μικρὸς λίθος), γιοχός ὁ (λίθος· ἐκ τούτων ἀποτε-
λεῖται ἢ στεφάνη τοῦ ἄλωνίου) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ **ιυ**: Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδετέρων: ἀρνάξι ἀρναγιοῦ - ἀρναγιοῦνε, ἀσξι - ἀσγιοῦ - ἀσγιοῦνε, βραξι - βραγιοῦ - βραγιοῦνε, κα-
πάξι - καπαγιοῦ - καπαγιοῦνε κλπ.

Ὅμοίως διατίθεται ὁ φθόγγος *κ* καὶ πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος *ι*, *ε*:

Πρὸ τοῦ **ι**: ἀδιγιά, ἀσξι τὸ (ἄσκός), ἐζεῖνος, ζιτριγιάρις, ζοινασία (τὸ κοι-
νὸν γνώρισμα), ζυρά (ἢ μάμη), κόλλινος, φαξῆ ἢ, φαξίδα (³) (στίγμα τοῦ προ-

1. Ἐγράφησαν πάντα εἰς -ειά κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γλυκειά. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 69.

2. Γ. Χατζιδάκι, Αὐτόθι σ. 277. Ἡ τάξις τῶν εἰς -ιάω ρημάτων τῶν δηλούντων τὸ πάσαι νόσον ἢ πλησμονὴν ἢ πόθον κ.λ.π. μετεσχηματίσθη εἰς -ιάζω (-ιάζου).

3. Φαξίδα - φαξίδες αἱ τῶν ἀρχαίων φαξίδες. Ἡ ἀπόλεια τοῦ ρ ἐρμηνεύεται διὰ πα-

σώπου ὡς ἡ φακῆ), *φωτίζει* τὸ (τὰ κατὰ τὴν βάπτισιν ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου εἰς τὸν ἀναδεκτὸν διδόμενα ἐνδύματα· ο. *φωτιζίζον*· ἢ λ. καὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας: *ἐφόρεσε φωτίζει* = διεσύρθη τὴν ὑπόληψιν), *ψίζει* τὸ (ἡ ἀκολουθία τῶν νεονύμφων) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ e: *ζαί*, *ζαιρός*, *ζεροῦ*, *ζεφάλι*, *ζαίου*, *ζεράζι* (χαρούπι· κεράτιον· ξυλοκέρατον ἀλλὰ καὶ μικρὸν κηρίον), *ἀλάξερος* (ἀκέραιος, ὀλόκληρος) κ. ἄ.

Ἄξια ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως εἶναι τὰ κατὰ τὸν *τσιτακισμὸν* ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης.

Τσιτακισμός, ὡς γνωστὸν, εἶναι ἡ ἀπαγγελία ὠρισμένων φθόγγων ὡς τσ. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ καὶ ἰδίᾳ ὁ *τσιτακισμὸς* τοῦ κ, καθ' ὃν τοῦτο πρὸ τοῦ e ἰσχηματίζεται διὰ τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης μεταξύ τῶν ὀδόντων, ὡς ὀδοντικὸς τσ, εἶναι σπανιώτατον ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ (1).

Παρὰ ταῦτα ὅμως ἔχομεν *τσιτακισμὸν* παρὰ τὸ τ εἰς πολλὰς λέξεις, οἷον: *ἀλαισοφαγμένος* (ἐπὶ τῶν συλλεγόντων τὸ ἄλλας ἀπὸ τὰς πρωτογόνους ἀλυκὰς κατὰ τὸ θέρος καὶ ἐχόντων, ὡς ἐκ τῆς παραμονῆς των ὑπὸ τὸν ἥλιον, μελαψὸν χρῶμα), *ἀφράλατσο* τὸ (ἀφράλατο· λευκότερον ἄλλας· ἀλλὰ ἄλάτι καὶ σπανιώτερον ἀλάτσι), *βάτσος* ὁ (τοπων. βάτος), *βουτσι*, τὸ (βυτίον, καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος τὰ ὁποῖα ἔχουν οἰδήματα), *καλογεροβούτσι* τὸ (βυτίον ἐν τῷ ἐλαιοτριβεῖῳ, ἔνθα τοπο-

ρετυμολογίαν πρὸς τὸ φακῆ. Ἐν Μέσα Μάνη λέγεται *Φακίδης* καὶ *Φακομούρης* καὶ *Φακιδομούρης* ὁ ἔχων πρόσωπον πλήρες φακῶν· ἐνταῦθα καὶ παρων. *Φακομούρης*. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ Διοσκουρίδης ἐκαλεῖτο *Φακᾶς*, βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1 (1905) σ. 42).

1. Παρὰ Π. Πατριαρχέα, ἔνθα ἀν. σ. 63, ἀναφέρεται ὁ τύπος *καετσοῦ* (ἐκ τοῦ *καζεῖα* παρὰ *Thumb*, ἔνθ' ἀνωτ. § 111 καὶ σ. 276. Ἐκ τοῦ τύπου τούτου καὶ μόνον συμπεραίνει συντελουμένην ἐπένθεσιν ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης παρὰ τὸ κ.

Τσιτακισμὸν παρὰ τὸ κ συναντῶμεν αὐτόθι ἐν τῇ λ. *κασήγαρος* (ὁ κακός, ὁ ἀκάθαρτος γάρος τῶν ἐλαιῶν), βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἐτυμολογικά καὶ τεχνολογικά, Ἀθηνᾶ 29 (1917) Λεξ. Ἀρχ. σ. 5. Παρὰ τὸ σ *τσιτακισμὸς* ἐν τῇ λ. *τσιληπουροῦ* (*σιληπουροῦ*), βλ. I. Βογιατζίδου, Σύμμικτα Λεξικογραφικά, Ἀθηνᾶ 29 (1917), Λεξ. Ἀρχ. σ. 68-70. Περὶ Β. Φάβην, Κριτικά καὶ Παλαιογραφικά εἰς Ἡσύχιον. *Λεξικογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν* 5 (1950) σ. 116-118. Ἐν Μάνη *τσιτακισμὸν* ἔχομεν εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Ἐξω Μάνης (περιοχὴν Σέλιτσας, παρὰ τὰ ὄρια Μάνης—Μεσσηνίας). *Τσιτακισμὸν* ἔχομεν καὶ εἰς πολλὰ νεοελληνικά ἰδιώματα, βλ. Α. Μπούτουρα, Περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ τσ (τζ) φθόγγου ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς Ἀγωγῆς, Ἐν Ἀθήναις 1917. —Στοιχῆτα μεταδοθέντα ἐκ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιομάτων εἰς τὴν νεοελληνικὴν κοινήν. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς Ἀγωγῆς, Ἐν Ἀθήναις 1916 σ. 3-4 (Λέξεις τῆς κοινῆς ἔχουσαι τὸν ἰδιοματικὸν φθόγγον τσ).—X. Παντελίδου, Φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιομάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας. Ἐν Ἀθήναις 1929 σ. 34-35, 42. Περὶ Ἀθηνῶν 36 (1924) σ. 290, 38 (1926) σ. 78, 45 (1933) σ. 268. G. Anagnostopoulos, Tsakonische Grammatik, Berlin - Athen 1926 σ. 35-36.

θετεῖται τὸ μετὰ τοῦ *κατοηγάρου* τῶν ἐλαιῶν μεμειγμένον ἔλαιον), *κρεββατσῖνα* ἢ (τοπων. ἀναδενδράς), *κατσὶ* τὸ (γαττί), *κατσούλλα* ἢ (γαττούλλα· εἶδος χόρτου τοῦ ὁποίου τὸ ἄνθος εἶναι ὡς μενεξές· τοπων.), *κατσούλλι* τὸ (γαττούλλι), *κατσουλίζου* (ἐπὶ μικρῶν παιδίων· ἔρω διὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν· γαττουλλίζω), *κατσουλλίστακα* (ἐπίρω. τρόπος βαδίσματος δίκην γαλῆς), *κατσουλλός* (ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς ὁμοίους πρὸς τοὺς τῆς γαλῆς, ὁ ἄλλως *κατσουλλομμάτης*). Καὶ ἐπών. *Κατσουλλάκος*, *Κατσουλλιέρις*, *Κατσουλλιεράκος*, *ξυλοκατσούλλα* ἢ (μυάγρα).

Παρὰ τὰ εἰς -*άτι(ον)* ὑποκοριστικά: *βαλουμάτσι* (μπαλωμάτιον, μικρὸν τετάρχιον ὑφάσματος), *φυρισμάτσι* (γυρισμάτιον, μικρὸν περιφρακτον κτῆμα), *ζεράτσι* (κεράτιον· ξυλοκέρατον), *λακκουμάτσι* (λακκωμάτιον· μικρὸς λάκκος), *μνημάτσι* (μνημάτιον), *παπλωμάτσι* (μικρὸν ἐφάπλωμα), *προβάτσι* (προβάτειον, εἶδος χόρτου, ἀρόγλωσσον, *plantago lanceolata*).

Κατὰ τσιτακισμὸν λέγεται ἐνταῦθα *κοτσινάγρεμος* (καὶ *κοζζινάγρεμος*-*κόκκινος* *κορημός*), *λαγοκόρρι* (ὁ ἐλαιοπυρήν). Καίτοι ὅμως ἔχομεν τσιτακισμὸν πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος ἰ ἐν τῷ πληθυντικῷ τῶν ὀνομάτων τούτων πρὸ τοῦ ἡμιφώνου ἰ συνιζανομένης συλλαβῆς ἔχομεν τροπὴν τοῦ *τσ* εἰς οὐρανικὸν *ζ*, οἷον: *βαλουμάτσι*-*βαλουμάζια*, *φυρισμάτσι*-*φυρισμάζια*, *ζεράτσι*-*ζεράζια*, *λακκουμάτσι*-*λακκουμάζια*, *μνημάτσι*-*μνημάζια*, *παπλωμάτσι*-*παπλωμάζια*, *προβάτσι*-*προβάζια*, *λαγοκότσι*-*λαγοκόζια*.

Τροπὴν τοῦ *τσ* πρὸ τοῦ πλήρους φωνήεντος εἰς οὐρανικὸν *ζ* πρὸ τοῦ ἡμιφώνου τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς ἔχομεν καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς: *διπούτσι* τὸ (σχοινίον δι' οὗ προσδέουσι τοὺς πόδας τῶν ζῴων· πέδη)—*διπούζια*, *κουκκούτσι*-*κουκούζια* (καὶ παρων. *Κουκκοῦτσος*), *καβούτσι* τὸ (ἀδελφός)-*καβούζια* (1), *κότσι* τὸ -(ἢ σωματικὴ δύναμις)-*κόζια*, *παπούτσι*-*παπούζια*.

Τροπὴν ἐπίσης τοῦ *τσ* εἰς *ζ* καὶ πρὸ τῶν φωνηέντων *α*, *ε*, *ο* ἔχομεν καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς: *ἀκ' ῥ' οκουζαίνου* (ἀκροκουτσαίνω· εἶμαι ὀλίγον χολός), *Καρδενίζια* ἢ (τοπων. *Γαρδενίτσα*), *Καρδενιζιώτης* (ὁ κάτοικος τῆς *Γαρδενίτσας*), *Καρδενιζιάτικο* τὸ (τοπων.), *καζιαρός* (κατσαρός, σγουρός· καὶ ὡς παρων.), *καζιαρομάλλης* (σγουρός), *κουζαίνου* (κουτσαίνω, χολαίνω), *καπρίζιο* τὸ (πεῖσμα· καπρίτσο), *ζιοπάνης* (τσοπάνης, βοσκός), *Κιοπέης* (ἐπών. *Τσοπέης*), *Κιοπεάνικα* (τοπων. *Τσοπεάνικα*).

Τὴν τοιαύτην προφορὰν τῶν κατοίκων τῆς Μέσα Μάνης ψέγουσιν οἱ κά-

1. Εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τσακωνικὸν *ἀφοῦτσι*. Λέγεται ἐπίσης ἐνταῦθα *καβουτσάκι* τὸ (ἀδελφάκι), *καβοῦτσος* ὁ (ἀδελφός· καὶ ὡς παρωνύμιον *Καβοῦτσος*-*Καβουτσάκος*). Παρὰ ταῦτα καθ' ἑνικὸν λέγεται *καφός* ὁ -*καφή* ἢ (ἀδελφός-ἀδελφή). Τοῦτο, κατὰ Φ. Κουκουλέν, Ἐτυμολογικά, Ἀθῆνᾶ 57 (1953) σ. 207, ἐκ τοῦ *καλαδερός*-*καλαδερόη*.

τοιχοι τῆς γειτονικῆς περιοχῆς ἣτις καλεῖται *Ξούμερο* ("Ἐξω μέρος) ἢ *Πεδάδα*, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι ὀλοκλήρου τοῦ τ. δ. Οἰτύλου οἵτινες προφέρουσι τὸ σύμπλεγμα τσ ἀπαθές.

ιδ') Προηγουμένου· ντζ (dζ)

Προηγούμενον τὸ σύμπλεγμα τοῦτο πρὸ τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς προφέρεται ὡν *ǵ*.

Πρὸ τοῦ ea : *νεραϊτζεά - νεραῖγεά.*

Πρὸ τοῦ eu : *νεραϊτζεοῦνε (νεραντζεῶν) - νεραῖγεοῦνε.*

Πρὸ τοῦ ia : *νεράτζι - νεράτζια - νεράῖγια.*

Παρὰ τὰ ἔθνικὰ εἰς - *γῆνοι* καὶ τοπων. εἰς - *γάνικο* : *Καβαϊτζᾶς - Καβαῖγῆνοι - Καβαῖγάνικο, Καλαϊτζάκος - Καλαῖγῆνοι - Καλαῖγάνικο, Καρκατζάκος - Καρκαῖγῆνοι - Καρκαῖγάνικο, Κουρετζῆς - Κουρεῖγῆνοι - Κουρεῖγάνικο, Λεφαϊτζῆς - Λεφαῖγῆνοι - Λεφαῖγάνικο, Μοραϊτζῆς - Μοραῖγῆνοι - Μοραῖγάνικο, Χαϊτζάκος - Χαῖγῆνοι - Χαῖγάνικο.*

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω, τὴν αὐτὴν διάθεσιν τοῦ συμπλέγματος *dζ* ἔχομεν καὶ πρὸ πλήρους φωνήεντος, ὅταν παραστῆ μορφὴ συνιζήσεως, οἷον *τά :* *γάτζος ὀ* (ἢ ἀρπάγη), *γατζώνω, σκαϊτζόχοιρος* (¹) (*ἀκανθόχοιρος*· *ἐχῖνος*), *χαϊτζάρι*, (ἢ *μάχαιρα*) προφέρονται αὐτόθι ὡς *γάῖγος - γαῖγώνου - σκαῖγόχοιρας - χαῖγῆρι.*

1. Α. Κοραῖ, "Ἀτακτα 2, 402. Πρβ. 'Ἡσύχιον' ἐχῖνος' μικρὸν τῆς θαλάσσης ζῷον... ἐχῖνοι... καὶ οἱ ἀκανθόχοιροι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ε Π Ε Ν Θ Ε Σ Ι Σ

Γ Ε Ν Ι Κ Α

Ὁ Γ. Χατζιδάκις⁽¹⁾ διαλαμβάνων περὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ διδάσκει τὰ ἑξῆς: «Ἐπένθεσις λέγεται τὸ φαινόμενον καθ' ὃ τὸ ἡμίφωνον *ι* (οὐχὶ τὸ τέλειον φωνῆεν) φαίνεται μεταπηδήσαν ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην συλλαβὴν, ἔνθα συναλείφεται μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ φωνήεντος. Φαίνεται δὲ ὅτι συναπτομένου στενωῶς τοῦ *ι* μετὰ τοῦ προηγουμένου συμφώνου ἤδη πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους, ἢ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἡμιφώνου *ι* ἀναγκαῖα ἄρθρωσις ἐσχηματίσθη προληπτικῶς πρὸ τοῦ συμφώνου· οὕτω δὲ ἐκφωνηθὲν αὐτόθι ἐγγὺς φωνήεντος συνηλείφθη μετ' αὐτοῦ εἰς δίφθογγον, τὸ δὲ σύμφωνον ἐκλιπόντος τοῦ μετ' αὐτὸ ἡμιφώνου ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ φύσιν». Ἐν συνεχείᾳ δὲ παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπένθεσις ἐγένετο ἐν χρόνοις παλαιοτάτοις, ὅτε ἐσώζετο ἔτι τὸ ἡμίφωνον *ι* καὶ δὴ πρὸ τῆς διασπάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους καὶ καθορίζει τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς αὕτη ἐγένετο⁽²⁾.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο διαλεκτικῶς ἀνευρίσκομεν καὶ σήμερον εἰς τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Τσακωνιάς καὶ τῆς Μέσα Μάνης⁽³⁾. Μία, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐξέτασις αὐτοῦ θὰ καταδείξῃ τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς συντελεῖται ἐν ἐκάστῳ ἰδιώματι ὡς καὶ τὰ κοινὰ μετὰξὺ τούτων σημεῖα.

1. Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα 1 (1924) σ. 341-342.

2. Αὐτόθι. 1) Τὸ πρὸ τοῦ ἡμιφώνου *ι* σύμφωνον δὲν δύναται νὰ εἶναι οἰονδήποτε ἀλλὰ μόνον τὸ *ρ* τὸ *ν* τὸ *μ* (τρεπόμενον τότε εἰς *ν*), τὸ *φ* ἴσως καὶ τὸ *ς*, οὐχὶ δὲ τὰ κλειστά σύμφωνα. 2) Τὰ πρὸ τοῦ ἡμιφώνου φωνήεντα, μεθ' ὧν συνάπτεται τὸ μεταπηδήσαν ἡμίφωνον, δὲν δύναται νὰ εἶναι μακρά, ἀλλὰ μόνον βραχέα. 3) Ἄν τὸ φωνῆεν τοῦ θέματος εἶναι *υ*, *ε* ἢ *ι*, τὸ δὲ σύμφωνον τὸ μετ' αὐτὸ *ρ* ἢ *ν* ἴτοι ἐπὶ τῶν συμπλεγμάτων *ιρ2*, *υρ2*, *ερ2*, *ιν2*, *υν2*, *εν2*, δὲν γίνεται ἐπένθεσις ἀλλ' ἀφομοίωσις καὶ ἀντέκτασις. 4) Παρὰ τὸ *ρ* προηγουμένου *α*, *ο* γίνεται ἐπένθεσις πρῶτον ἐν πολλοῖς ρήμασιν καὶ ἔπειτα πολλαχού. 5) Ἐπένθεσις παρὰ τὸ *ν* γίνεται προηγουμένου *α*, *ο*. 6) Παρὰ τὸ *μ* γίνεται ἐπένθεσις ἐν ὀλίγοις. 7) Τῆς παρὰ τὸ *σ* ἐπενθέσεως παραδείγματα πρῶτον αἰ τοῦ ἐνεργ. παρακειμένου μετοχῆ καὶ ἄλλαι λέξεις εἰς *-υῖα*. 8) Παρὰ τὸ *ι* δὲν παρατηρεῖται ἐπένθεσις.

3. Τὸ ἰδιώμα τῆς Μέσα Μάνης εἶναι τὸ συντηρητικώτερον καὶ ἀμιγέστερον τῶν λοιπῶν ἰδιωμάτων τῆς Μάνης.

Η ΕΠΕΝΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ

1) ΕΝ ΤΗ ΤΣΑΚΩΝΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΩ (1)

Α) Οί μέχρι σήμερον περί τοῦ φαινομένου πραγματευθέντες

Ἐπένθεσιν ἐν τῇ νέα Ἑλληνικῇ καὶ ἐν τῇ Τσακωνικῇ διαλέκτῳ παρετήρησεν

1. Περὶ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Τσακῶνων πολλὰ ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία παρατίθεται ὑπὸ τῶν *M. Deffner*, *G. Anagnostopoulos*, *H. Pernot* καὶ *Θ. Κωστάκη*. Πολλὰ ἐπίσης κατὰ καιροὺς ἐγράφησαν διὰ τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος Τσάκωνες. Σχετικὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐτυμολογιῶν μετὰ τῆς βιβλιογραφίας παραθέτει ὁ *Σπ. Παρουλάτος*, Οἱ Τσάκωνες καὶ τὸ περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας χρονικόν. Ἐν Ἀθήναις 1947 σ. 41 - 42. Νέαν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος, πλὴν τῶν εἴκοσι καὶ δύο προταθεισῶν, διετύπωσεν ὁ *N. Ψυχογιός*, Ἐτυμολογικὲς παρεξηγηθεῖς *Βωρῆς* (Μηνιαία ἔκδοσις Λόγου καὶ Τέχνης. Διευθυντῆς Τάκης Δόξας. Πύργος - Ἡλείας) 1947, φύλλ. 3 - 4, σ. 91 - 93. Ὁ *Ψυχογιός* δέχεται τὴν ἐκ τοῦ *διάκονες* ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος *Τσάκωνες* καὶ τὴν ἐκ τοῦ *διακονιά* τοῦ ὀν. *Τσακονιά*. Οὗτος, μετὰ τῶν ἄλλων, γράφει: «Ἡ πληθώρα τῶν ἀκτημόνων δημιούργησε τόσες καὶ τόσες ταραχὰς στὸ Βυζάντιο καὶ ἀνωμαλίαι γνωστὲς σὰ διαμάχη «ἰσχυρῶν καὶ πενήτων». (Βλ. *K. Ἀμάντου*, Ἱστορία Βυζαντινοῦ κράτους, τόμ. Β' σ. 120 - 122). Ἡ πληθώρα τοῦ ἄστεγου καὶ ἀνέστιου λαοῦ δημιούργησε τὴν «διακονία» τῆς δουλείας. Τούτῃ λοιπὸν ἡ «διακονικὴ» προσφορὰ δουλείας εἴτε σὲ πλούσιους νοικοκυραίους εἴτε σὲ πᾶμπλουτα μοναστήρια ἦταν μιά φυγὴ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο τούτης τῆς ἄστεγης φτωχολογίας. Ἦταν δηλ. κάτι μὲ τὸ σημερινὸ ἡμεροδούλι τοῦ σκαφιᾶ. Λόγῳ λοιπὸν τῆς κοινωνικῆς τούτης καταστάσεως ἡ προσφορὰ δουλείας κατήντησε ζητιανιά, ἐπαιτεία (σημασία πού ἔλαβε ἡ λ. *διακονία* ἔγινε δηλ. *διακονιά*. Γιατὶ *διακονία* θὰ πῆ ἐθελοντικὴ προσφορὰ ἐργασίας, πού στὴν ἀρχὴ γινόταν στὶς πρώτες χριστιανικὲς ἐκκλησίες (στὶς Ἀγάπες) πού σιγὰ - σιγὰ ἀπὸ ἀνιδιοτελὲς προσφορὰ ὑπηρεσίας κατήντησε ἐπάγγελμα, πόρος ζωῆς δηλ. μισθοφορικὴ... Ἄρα οἱ πρότεροι Τσάκωνες ἐξοῦσαν μὲ τὴν *διακονία* δηλ. *μισθοφορικὴ προσφορὰ ἐργασίας* διὰ γειτονικά μέρη κι' ὅπως ἦταν ἐπόμενο τοὺς ἔδωσαν τὸ ὄνομα *Τσακῶνοι* ἢ *Τσάκωνες* πού δὲν εἶναι ἄλλο παρά παραφθορὰ τῶν λ. *διακῶνοι* *διάκονες*, τὴ δὲ πατρίδα τους τὴν νέα τὴν εἶπαν *Τσακονιά* δηλ. *διακονιά*. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ ὁ Βυζαντινὸς ὄρος «*Τσακωνικαὶ φυλάξεις*» δὲν εἶναι φρουρὲς ἀπὸ Τσάκωνες ἀλλὰ «*διακονικαὶ φυλάξεις*» δηλ. ἐθελοντικὲς, μισθοφορικὲς ὅπως καὶ πραγματικὰ ἦταν».

Βραδύτερον οἱ Τσάκωνες ἀπετέλεσαν καὶ ἴδιον σῶμα ὑπὸ στρατοπεδάρχην ὁ ὁποῖος ἐπεμελεῖτο «*τῶν εἰς τὰ κάστρα εὐρισκομένων φυλάξεων*». Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ Κωδινοῦ ὁ ὄρος «*τσάκωνες*» δὲν ἐσήμαινε πλέον μόνον τοὺς καταγομένους ἀπὸ τὴν *Τσακονιά* διότι μετ' αὐτῶν ἐστρατολογοῦντο καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν. (Βλ. *Θ. Κωστάκη*, ἐνθ. ἀν. σ. 25. *Δ. Ζακυθνοῦ*, Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι. Ἀθήναι 1945 σ. 93 - 94). Πρβ. καὶ ὅσα ἀποσπά-

ὁ *M. Deffner* (1) ἀλλὰ τὰ πορίσματα τούτου ἀνεσκεύασεν ὁ *Γ. Χατζιδάκις* (2). Μετὰ ταῦτα τὴν ἐν τῇ τσακωνικῇ ἐπένθεσιν ἐμελέτησαν οἱ *H. Pernot* (3) καὶ ὁ *Θ. Κωστάκις* (4).

Ἐκ τούτων ὁ *M. Deffner* (5) παρατηρεῖ ὅτι «*Vorklangu zeigt sich im Za-*

σματα ἐκ τῶν κειμένων ἀναφέρει ὁ *H. Pernot*, Introduction σ. 146-147. Καὶ γλωσσικῶς ὅμως ἡ τροπὴ τοῦ *διάκονος* εἰς *τσάκονος* εἶναι δυνατὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς κανόνες τῆς τσακωνικῆς καὶ γενικώτερον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐν χρήσει αἱ λ. : *διακόνεμα*, *διακονεύω*, *διακόνι*, *διακονιά*, *διακονιάρις*, *διακόνημα*, *διακονητής*, μετὰ τὴν ἔννοϊαν, *ἐπαίτεια*, *ἐπαίτῶ*, *ὕπηρετῶ*, *ὕπηρεσία*, *ἐπαίτης*, *περιοδεΐα*, *ζητιανειά*, *μισθός*, *ἀμοιβή* κ. τ. ὅ.

Ἐν τῇ τσακωνικῇ τὸ δ ἐν συνεκφορᾷ μετὰ τοῦ ἡμιφώνου *ι* τῆς κατὰ συνίζησιν συλλαβῆς προσφέρεται ὡς ζ, οἷον: *ἀδιάλεγος - ajálethe*, *διαμάντι - jamánti*, *διαλέγω - jaléχου* *διαλεκτός - jalehtë* (*M. Deffner*, *Zak. Gramm.* σ. 102, 123, 75, 102, 99).—*διαλέγω - jaléχου* *G. Anagnostopoulos*, *Zak. Gramm.* σ. 15, *Pernot*, *Introd.* σ. 261. **Θ. Κωστάκη**, ἔνθ. ἀν. 35, 43, 53, *διάβολος - jábole*. **Θ. Κωστάκη**, αὐτόθι σ. 50, *διαλεγῶνα - jalεγῶνα*, αὐτόθι σ. 130, *ἐδιά(β)ηκα - éjaka*, *G. Anagnostopoulos*, ἔνθ. ἀν. σ. 15. **Θ. Κωστάκη**, ἔνθ. ἀν. σ. 21, 35. **Γ. Χατζιδάκις**, *MNE* 2 (1907) σ. 601. Πρβ. **Σ. Καψωμένος**, Ἐτυμολογικά τῆς Κρητικῆς διαλέκτου, *Κρητικὰ Χρονικά*, Ἡράκλειον 7 (1953) σ. 447 κ. ἄ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας διαλέκτους, οἷον: *διάβολος - jábolos* (Ἄραβάνιον), *διαβολεύω - jabouleúou* (Θράκη), *διαβολιά - jaboljá*, *διαβολιάρης - jaboliáris* σὺνηθ., *Διαμαντῆς - Zamantῆς*. Διὰ πλείονα βλ. **A. Μπούτουρα**, Περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ τσ (τζ) φθόγγου ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς «Ἀγωγῆς». Ἐν Ἀθήναις 1917 σ. 7-9. Ὅτι δὲ καὶ τσ ἐκ τοῦ ζ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πιστοῦται καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης: *διάκονος - jáκονος - τζάκονος*, *διάστενο - jáστενο - τζάστενο*. Ἡπειρος *διάβολος - τζάβουλος*. *K. Foy*, *Lautsystem der Griechischen Vulgärsprache*, Leipzig 1879 σ. 55. Διὰ πλείονα βλ. **A. Μπούτουρα**, ἔνθ. ἀν. σ. 9.

1. «*Nam cum ante γj, κj, χj, vocales a vel o positae sunt, illud j praeauditur eaque nobis linguae affectio ostenditur, quae a Graecis ἐπένθεσις appellatur, quare παιδάκια ut pedáikja, τεμάχια ut temáixja, ἄγιος ut áijos pronuntiat. Quae epenthesis vel tum locum habet, cum γ, κ, χ, consonantes i subsequitur, quare παιδάκιονι, κόκκινος, μάχη, ἄγιος ut pedáiki, kóikinos, máixi àijis dicuntur*». Neograeca. *G. Curtius, Studien zur Griechischen und lateinischen Grammatik* 4 (1871) σ. 233 κ. ἔξ. 242 καὶ 257. *M. Deffner*, *Zak. Gramm.* σ. 172-173. — *Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς Διαλέκτου*, Ἀθήναι 1922 σ. XVII. Πρβ. **Π. Πατριαρχεάν**, Περὶ ἐπενθέσεως... ἔνθ. ἀν. σ. 72-73.

2. Ἐπίκρισις Τσακωνικῆς Γραμματικῆς, *Πλάτων*. Ἐν Ἀθήναις 5 (1883) σ. 245. Ὅρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὅτι ἐπένθεσις δέον νὰ καλῆται μόνον ὅταν ὑπάρχη ἡμιφώνον *ι* τὸ ὁποῖον ἐπεντίθεται. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἔχομεν ἀνάπτυξιν φθόγγου.

3. *Études de linguistique Néo-Hellénique I. Phonétique des parlars de Chio*. Paris 1907 σ. 132.—*Introduction à l'étude du dialecte tsakonien*. Paris 1934 σ. 52-55.

4. Ἐνθ. ἀν. σ. 41-42.

5. *Zak. Gramm.* σ. 172.—*Λεξικὸν* σ. XVII.

konischen und Neugriechischen, wenn auf einen der Vocale a, o, u einer der Palatallaute j, k, χ (d. h. γ, κ, χ vor e und i) folgt».

Ο Η. Pernot (1) εξετάζων τὴν «*évolution de i vers y*» ἐν τῇ χιακῇ διαλέκτῳ ἀποφαίνεται ὅτι: «*De plus, toujours en tsakonien, un i ou un y peut se répercuter dans la syllabe précédente à travers une seule consonne. Les types principaux de ce phénomène sont ἀθί-ἀιθι et ἀθιά-ἀιθιά, courant à Lénidi...*

Ce patois s'approche de la règle phonétique suivante. Tout i ou tout y précédé d'une consonne antérieure ou d'un groupe de consonnes antérieures, se répercute sous forme d'i dans la syllabe précédente» καὶ ὅτι «*L'accent tonique ne joue aucun rôle, et le phénomène se produit quelle que soit la voyelle qui précède le i ou le y*» (2). Καὶ διὰ μὲν τὴν ἐπένθεση vocalique προσθέτει (3) ὅτι «*La glose d'Hésychius ἀδελφός, Αάκωνες, permet de croire a une vieille tendance, διὰ δὲ τὸ i parasite «il serait intéressant d'en connaître les limites précises. La forme médiévale Κάστρο τῆς Μαΐνης pourrait en être la première manifestation écrite»* (4).

Τέλος ὁ Θ. Κωστάκης (5) περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸ φαινόμενον: «*Συχνότατο εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς ἐπένθεσης στὸ (Α) [= εἰς τὸ νότιον Τσακωνικὸν ἰδίωμα], καὶ μάλιστα στὰ χωριά Τυρὸ καὶ Σαπουνακεία, πὸν ἡ ὁμιλία τῶν κατοίκων τους, χάρις στὴ συχνὴ χρῆσις τῆς ἐπένθεσης καὶ τοῦ ψηλότερου, φαινομενικά, ἔστι τοιςμοῦ τοῦ προηγούμενου ἀπὸ τὸ φωνῆεν τῆς ἐπένθεσης φωνήεντος, παρουσιάζει μουσικότητα ἀσυνήθιστη στ' ἄλλα χωριά. Τὸ φαινόμενο εἶναι σήμερον σπάνιον στὸ Λεωνίδιο, λιγότερον δὲ συχνὸ στὰ Μέλανα καὶ στὴν Πραγματευτὴ. Κατὰ τὸ φαινόμενο τῆς ἐπένθεσης τὸ ἡμίφωνον j, ἀντιστρόφον διφθόγγου, ἐπεντίθεται στὴν προηγούμενη συλλαβὴ καὶ μαζὶ μὲ τὸ φωνῆεν αὐτῆς σχηματίζει νέα κανονικὴ δίφθογγο, π.χ. ἀλήθεια > ἀλήθια, ἀθιά > ἀθιά (ἀδελφή), ἀπονηπίδια > ἀπονηπίδια, ποδιά > ποιά, ἀραδιάζων > ἀραϊδάζον, κούφις > κούφις (Α), ἀδειάζων > ἀδειάζον (Α), ἄδειος > ἄδειος (Α), κλούβιος > κούβιος (Α). Ἔτσι καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς λέξεως: ἡ διδασκάλα > ὁ διασκὰ > ἡ ἰδασκά, ὁ δάσκαλος > ὁ ἰδασκαλε, ὁ διάβολος > ὁ ἰδάβολε. Ἀνάλογο εἶναι τὸ φαινόμενο κατὰ τὸ ὅποιο ἀναπτύσσεται ὁλόκληρος φθόγγος ἰ μέσα σὲ λέξιν, πρὶν ἀπὸ τὴν συλλαβὴν πὸν ἔχει ἐπίσης τοιούμενον ἢ ἄτονον φθόγγον ἰ, χωρὶς νὰ ἐκπίπτῃ ὁ φθόγγος αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν*

1. Phonétique σ. 132.

2. Introduction... σ. 53.

3. *Αὐτόθι* σ. 52.

4. *Αὐτόθι* σ. 55.

5. Ἐνθ' ἀν. σ. 41-42.

του θέση π.χ, ἀδικητὸς > ἀιδιτὸητέ, ἄριστο > ἄιζιστε (ἢ ὥρα τοῦ προμεσημβρινοῦ φαγητοῦ), κλουβί > κουιδί, γουβί > γουιδί, οὔθι > οὔθι (ὄφισ), ὄ'σι > ὄι'σι (ὄσι· δὲν εἶσαι), γουβία > γουδία > γουιδία...».

Β') Τὸ μέχρι τοῦδε γλωσσικὸν ὑλικὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ.

Τὸ κατωτέρω παρατιθέμενον ὑλικὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ τσακωνικῇ ἀρνούμεθα ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῶν περὶ τῆς γλώσσης ταύτης πραγματευθέντων *M. Deffner, G. Anagnostopoulos, H. Pernot* καὶ *Θ. Κωστάκη*.

Γ') Μορφή καὶ ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους συντελεῖται ἡ ἐπένθεσις ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ.

Οἱ ἀνωτέρω ἀναφέρουν τὸ φαινόμενον καὶ παραθέτουν μόνον παραδείγματα, χωρὶς νὰ καθορίζουν ἀκριβῶς τοὺς ὅρους ὑφ' οἷς τοῦτο συντελεῖται καὶ τὰς μορφὰς ὑφ' ἧς παρουσιάζεται (1).

Ἐν καὶ δὲν εἶναι θέμα τῆς παρουσίας ἐργασίας ἢ λεπτομεροῦς ἐξέτασις τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ διότι δὲν θεωρῶ ἀρκετὸν πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ὑπάρχον ὑλικόν, ἐν τούτοις νομίζω ὅτι μία ταξινομήσις τῶν παραδειγμάτων τὰ ὁποῖα οἱ ἀνωτέρω μελετηταὶ ἀναγράφουν, θὰ βοηθήσῃ εἰς συγκριτικὰς περὶ τοῦ φαινομένου παρατηρήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὅμοιον ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μέσα Μάνης.

Θὰ προσπαθήσωμεν δηλ. νὰ δώσωμεν κατωτέρω διάγραμμα:

1) Τῶν συμφώνων παρὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἡμίφωνον *ɥ* τῆς ἀντιστροφῆς διφθόγου ἐπεντίθεται πλήρως εἰς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν καὶ μετὰ τοῦ φωνήεντος αὐτῆς ἀποτελεῖ νέαν δίφθογον.

2) Τῶν συμφώνων ἢ τῶν συμπλεγμάτων συμφώνων παρὰ τὰ ὁποῖα τὸ πλήρες φωνῆεν *i* (τονούμενον ἢ ἄτονον) ἐπεντίθεται ἐπίσης αὐτῶν εἰς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν ἐκ τῆς θέσεως ἔνθα δὲν ἀποτελεῖ συνίζησιν, χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ ἐκπίπτῃ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης.

Ἐνίοτε ἔχομεν τοῦτο οὐχὶ εἰς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπομένην.

1. Ὁ *H. Pernot*, Introduction σ. 52 χαρακτηροῖ ὡς *épenthèse vocalique* τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φθόγγου *i* (ἀτλάζι - atilazi, βαθμὸς - vasiṃo κλπ.) καὶ ὡς *i parasite* τὴν ἐπενθετικὴν (σ. 52-55), *ξουράφι* - ksura'ʒ', *μάθημα* - ma'ʒima κλπ. Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ καὶ ἐν *Phonétique des parlers de Chio* σ. 131-132.

3) Τῶν μορφῶν καθ' ἃς τὸ φωνῆεν ἰ ἐπεντίθεται μεταξὺ συμφώνων καὶ ὅταν ἀκόμη τοῦτο δὲν ὑπάρχη ἐντὸς τῆς λέξεως. Οὕτω θὰ ἔχωμεν:

α') Προηγουμένων τῶν συμφώνων β, γ, δ, θ, φ.

Τὸ ἡμίφωνον ἰ ἐπεντίθεται πλήρως ἐν τῇ προηγουμένῃ συλλαβῇ:

1) Προηγουμένου β (= δ εἰς τὸ νότιον τσακωνικὸν ἰδίωμα): (1) *κούιδε* (κλούβιος) (2).

2) Προηγουμένου γ: *ἄιγε* (ἄγιος) (3). Τοῦναντίον ὁμοίως ὁ Θ. Κωστάκης παραδίδει μὴ ἐπενθετικούς τύπους παρὰ τὸ γ, οἷον: *ἀγιάτσιχο* (ἀγιάτικος· ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἄγιον) (4), *ἄγιε*, *ἀγιοῦτσι* (ἐκκλησιάκι) (5), ὁ *ἀγωγιάτα* (ὁ ἀγωγιάτης) (6), *κουάγια* (κορούσα) (7), τὰ *ὄγια* (τὰ λόγια) (8), *ὄγιοῦ* (λογιῶν) (9), *πραγιανά* (πλαγιανά) (10) κλπ.

3) Προηγουμένου δ: *ἀιδάζον* (ἀδειάζων), *ἄιδε* (ἀδειος), *ἀραϊδάζον* (ἀραδιάζω), *ἀπονιψίδα* (ἀπονιψίδια), *ποῦδα* (ποδιά) (11) - *ροζα* (12).

Καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως: ἡ διδασκάλα - ἄ διασκά - ἄιδασκά, ὁ δάσκαλος - ὀιδάσκαλε, ὁ διάβολος - ὀιδάβολε (13).

Παρὰ ταῦτα ὁμοίως ὁ Θ. Κωστάκης παραθέτει ἐκ τοῦ ἰδιομάτος τούτου καὶ τύπους ἄνευ ἐπενθέσεως, ὡς: ὁ *διαβάτα* (διαβάτης) (14), *τι διαβάτον* (τοὺς διαβάτας) (15), *διαβολίλε* (διαβολιές) (16), *διάκε* - *διάτσε* (διάκος) (17), *διακονέγγον* (διακονεύων) (18) κ. ἄ.

4) Προηγουμένου θ: *ἀθιά* - *ἀιθά* (ἀδελφή) (19) - *ἀλίμιθα* (ἀλήθεια) (20).

1. Θ. Κωστάκης, ἔνθ' ἄν. σ. 55.	2. <i>Αὐτόθι</i> σ. 42.		
3. <i>M. Deffner</i> , <i>Zak. Gramm.</i> σ. 172.	4. <i>Ἐνθ' ἄν.</i> σ. 79.	5. <i>Αὐτόθι</i> σ. 128.	
6. <i>Αὐτόθι</i> σ. 67.	7. <i>Αὐτόθι</i> σ. 177.	8. <i>Αὐτόθι</i>	9. <i>Αὐτόθι</i> σ. 157.
10. <i>Αὐτόθι</i> σ. 44, 122.	11. <i>Αὐτόθι</i> σ. 42.	12. <i>H. Pernot</i> , <i>Introduction</i> σ. 55.	
13. Θ. Κωστάκης, ἔνθ' ἄν. σ. 42.	14. <i>Αὐτόθι</i> σ. 68.	15. <i>Αὐτόθι</i> σ. 66.	
16. <i>Αὐτόθι</i> σ. 130.	17. <i>Αὐτόθι</i> σ. 165, 169.	18. <i>Αὐτόθι</i> σ. 35.	
19. *H. Pernot*, *Phonétique des parlers de Chio* σ. 132, πρβ. *M. Deffner*, *Zak. Gramm.* σ. 92. Διὰ τὸ ἔτυμον τῆς λ. ἐκ τοῦ ἀρχ. ἀδελφεός, βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἐτυμολογικά καὶ μεθοδολογικά, *Ἀθηνᾶ* 37 (1925) σ. 3-7 - Ἀρθίρ - ἀθίρ - ἀθί ἐν τῇ τσακωνικῇ, *Ἐπειροῖς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 6 (1929) σ. 44, πρβ. *Ἀθηνᾶ* 36 (1924) σ. 322. Κατὰ τὸν *G. Deville*, *Étude du dialecte tsaconien*, Paris 1866 σ. 33, ἐκ τοῦ ἀθροιστικοῦ ἄ καὶ τῆς ρίζης *dhé*, ἣτις περιέχεται ἐν τῷ *θηλς*, *θηλή*, *θηλαμών*, *θηλάζω*, *γαλα-θηνός* καὶ θὰ εἰδήλων τὸν ὁμογύλακτον. Κατὰ τὸν *M. Λεζόν*, *Περὶ Τσακῶνων καὶ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου*, Ἀθῆναι 1920 σ. 65, ἐκ τοῦ ὀμηρ. ἡθεῖος. Κατὰ τὸν *H. Pernot*, *Phonétique* σ. 321, ἐκ τοῦ ἀδελφιᾶ δηλ. τοῦ ἀδελφός, κατὰ τὸν *Comparetti* ἐν *Kuhn's Zeitschrift* 8 σ. 139, ἐκ τοῦ παρ' Ἰουζιῶ *ἀπρία* καὶ κατὰ τὸν *M. Deffner*, *Λεξικὸν* σ. 10, ἐκ τοῦ ἀθροιστικοῦ α καὶ τῆς μετοχῆς *φίς*. Πρβ. καὶ *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ν. Ἑλληνικῆς ἐν λ. ἀθί*.
20. Θ. Κωστάκης, ἔνθ' ἄν. σ. 42.

5) Προηγούμενου φ (= θ εἰς τὸ νότιον τσακωνικὸν ἰδίωμα) (1): *κούθε* (κούφιος) (2).

β') Προηγούμενων τῶν συμφώνων β, γ, δ, θ, κ, ν, π (= κ), ρ, σ, τ (κ), φ (= θ), χ.

Τὸ πλήρες φωνῆεν ἰ ἐπεντίθεται χωρὶς ἐν τούτοις γὰ ἐκπίπτει ἐκ τῆς θέσεώς του προηγούμενων τῶν συμφώνων ἢ τῶν συμπλεγμάτων συμφώνων ὡς ἀκολούθως:

1) Προηγούμενου β: *κουῖδι* (κλουβί) (3), *-ku'zi* (κλουβί) (4), *κουδὶ* (κλουβί), *γουδὶ* (γουβί) - *Γουδία* (γουδία - γουβία) (5), *ροῖδίθι* (ροβίθι) (6).

Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ Θ. Κωστάκης ἀναφέρει ἀπὸ τὸ τσακωνικὸν ἰδίωμα τῆς Προποντίδος τοὺς τύπους *καράβι* > *καλάβι* > *καάβι* > *καβάβ'* (7).

2) Προηγούμενου γ: *αποῖγια* (ὁμολογία) (8), *ksustáji* (ἔξωστέγιον) (9), *μαίγερένημ* (μαγειρεύω) (10), *μιρόγι* (μοιρολόγι) (11), *μιαῖγι* (12), *σαῖιττα* (σαῖττα) (13). Παρὰ ταῦτα ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Θ. Κωστάκη, οὐχὶ ἐπενθετικῶς, οἱ τύποι: *σφραγίδα* (σφραγίδα) (14), *σεῖττα* (σαῖττα) (15), καὶ *σαῖττα* - *σαῖτε* (16) εἰς τὸ τσακωνικὸν ἰδίωμα τῆς Προποντίδος.

3) Προηγούμενου δ: *μαρμ'ζία* (παππαδιά), *μ'ζιμη* (παιδλοῦ, *μ'ζι* (πόδι) (17), *μαρμ'ζιθματα* (παραδείγματα) (18), *ἀδιτσητέ* (ἀδικητός), *μουῖδιου* (μουδίου, μουδιάζων), *ροῖδίτσι* (ροδίτσι) (19), *ἀπογλειβάδι* (ἀπογλειβάδι) (20), *μυρωδία* (μυρωδία) (21). Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναφέρονται ὑπὸ Θ. Κωστάκη, μὴ ἐπενθετικῶς, καὶ οἱ τύποι: *οῦδι* (λουλούδι) (22), *ἐδιακόσου* (διακόσια) (23), *κλαδία* (24), *τσεραμίδι* (25), *σαφαῖδι* (26) κ. ἄ.

4) Προηγούμενου θ (ἢ ς): *ἀθί* (ἀθί· ἀδελφός) (27), *ἀξί* (ἀξί· ἀδελφός) (28),

1. Θ. Κωστάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 55.	2. <i>Αὐτόθι</i> σ. 42.	
3. M. Deffner, Λεξικὸν σ. XVII.	4. H. Pernot, Introduction σ. 52.	
5. Θ. Κωστάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 42.	6. <i>Αὐτόθι</i> σ. 55.	7. <i>Αὐτόθι</i> σ. 165.
8. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 138.	9. <i>Αὐτόθι</i> σ. 145.	
10. <i>Αὐτόθι</i> σ. 139.	11. <i>Αὐτόθι</i> σ. 162.	12. H. Pernot, Introduction σ. 55.
13. M. Deffner, ἐνθ. ἀν. σ. 143.	14. Ἐνθ. ἀν. σ. 41.	15. <i>Αὐτόθι</i> σ. 72.
16. <i>Αὐτόθι</i> σ. 171.	17. H. Pernot, Introduction σ. 52.	18. <i>Αὐτόθι</i> σ. 54.
19. Θ. Κωστάκη, ἐνθ. ἀν. σ. 42.		
20. <i>Αὐτόθι</i> σ. 50. Παρὰ H. Pernot, Introduction σ. 319 ἀναφέρεται ὁ τύπος ἀπογλειβάδι.		
21. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 173.—Λεξικὸν σ. 249.		
22. Ἐνθ. ἀν. 161, 171.	23. <i>Αὐτόθι</i> σ. 82.	24. <i>Αὐτόθι</i> σ. 142.
25. <i>Αὐτόθι</i> σ. 163, 172.	26. <i>Αὐτόθι</i> σ. 196.	27. H. Pernot, Phonétique σ. 132.
28. Τοῦ αὐτοῦ, Introduction σ. 52.		

A'xiua (Ἐθνήνα), *μα'xiua* (μάθημα) (1). Παρὰ ταῦτα λέγεται ἐνταῦθα *Μαροθία* (2), *κειάφι* (θειάφι) (3).

5) Προηγουμένου κ: *Κόικινος* (κόκκινος) (4), *ρεδάικι* (5) - *ράδάικι* (6). Ἄλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ὁ Θ. Κωστάκης παραθέτει μὴ ἐπενθετικούς τύπους παρὰ τὸ κ ὡς: *κοτσινέ* (κόκκινος) (7), *αῦλάτσι* (αὔλακι) (8), *πονάτσι* (πουλάκι), *ποδαράτσι* (ποδαράκι), *γαῖδουράτσι*, *αὐγάτσι* (ἀλογάκι), *καβουάτσι* (πληθ. *καβουάντζα* - *παιδάκι*) (9).

6) Προηγουμένου ν: *Βουινία* [(σ) Βουνιά] (10). Ὁ H. Pernot (11) παρακολουθῶν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ *i parasite* παρατηρεῖ ὅτι «Les phénomènes qu'on vient d'étudier ne sont pas particuliers à la Tsakonie. La région sur laquelle ils s'étendent est à coup sûr très vaste. Il serait intéressant d'en connaître les limites précises. La forme médiévale κάστρο τῆς Μαΐνης pourrait en être la première manifestation écrite». Παρὰ ταῦτα ὁμοῦς οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ Θ. Κωστάκης ἀναφέρουν ἐπενθετικούς τύπους παρὰ τὸ ν. Πιθανὸν ὁ τύπος *βουινία* νὰ ἐσηματίσθῃ ἀναλογικῶς κατὰ τὰ τσακωνικὰ *βουινέ* (βοϊδινὸς) (12) καὶ *βουϊοπέτσι* (βοϊδοπέτσι) (13). Παρὰ H. Pernot μαρτυροῦνται οἱ τύποι: *ἀγανία* (ἀγανίλα) (14), *ἀπονία* (ἀπονιά) (15), *ἀρβωνιασσιζὸ* (16) *ἀφανιασκούμενε* (17) *γρινιάρις* (18), *ἐννία* (19), *ἐννιάμιερα* (20) *μαλαματένιε* (21) κ.ἄ. Ὁ Θ. Κωστάκης ἀναγράφει ἐπίσης τύπους ὡς οἱ: *γονία* (γονέα) *ἐννία* (ἐννέα) *γαστεγία* (καστανεῦ) (22) *ἐνίου* (23), *κούρια* (24) *βουνία* (σβουνία) (25) κ.ἄ.

7) Προηγουμένου π (= κ διὰ τὸ νότιον τσακωνικὸν ἰδίωμα) (26): *κυ'κέ* (κουπί - κωπίον), *κυνίκι* (κουνούπι - κώνωψ) (27), *κυ'κίζι* (ὄρουω· καταρρίπτω) (28), *ενδρο'κ'τζι* (ἐντροπιάζω) (29), *ὀικ'τζα* (ὄζια· ὄπου· ὄπα· ὄπου) (30). Παρὰ ταῦτα ὁ Θ. Κωστάκης ἀναφέρει μὴ ἐπενθετικούς τύπους παρὰ τὸ π < κ > ὡς: *ἐκγιάτε* (ἐπιάσθη) (31), *κατακ'γανόμενε* (καταπιανόμενος), *ὄζια* (ὄπου) (32) κ.ἄ.

1. H. Pernot, Introduction 2. Θ. Κωστάκης, ἐνθ. ἀν. σ. 134. 3. *Αὐτόθι* σ. 43.
 4. M. Deffner, Λεξικὸν σ. XVII. 5. Τοῦ αὐτοῦ, Zak. Gramm. σ. 172.
 6. Τοῦ αὐτοῦ, Λεξικὸν ἐνθ' ἀν. 7. Γραμματικὴ σ. 32, 36 κ. ἄ.
 8. *Αὐτόθι* σ. 32. 9. *Αὐτόθι* σ. 174. 10. H. Pernot, Introduction σ. 333.
 11. *Αὐτόθι* σ. 55. 12. *Αὐτόθι* σ. 333. 13. *Αὐτόθι* σ. 334. 14. *Αὐτόθι* σ. 308.
 15. *Αὐτόθι* σ. 315. 16. *Αὐτόθι* σ. 322. 17. *Αὐτόθι* σ. 328. 18. *Αὐτόθι* σ. 179.
 19. *Αὐτόθι* σ. 59. 20. *Αὐτόθι* σ. 344. 21. *Αὐτόθι* σ. 178. 22. Γραμματικὴ σ. 32.
 23. *Αὐτόθι* σ. 132. 24. *Αὐτόθι* σ. 196. 25. *Αὐτόθι* σ. 49. 26. *Αὐτόθι* σ. 55.
 27. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 144. 28. *Αὐτόθι* σ. 145. 29. *Αὐτόθι* σ. 80.
 30. *Αὐτόθι* σ. 34 «ὄκα=als' von kja ist gebildet *ὀικ'τζα*=ὄπου· *ὀικ'τζαδ'ὀικ'τζα* (ὄπου καὶ ὄπου) und *ὀικ'τζαρη* (παντοῦ)» καὶ σ. 172.—Λεξικὸν σ. 265. Πρβ. G. Anagnostopoulos, Zak. Gramm. σ. 33. Θ. Κωστάκης, ἐνθ' ἀν. σ. 55. *ὄζια*.
 31. Γραμματικὴ σ. 51. 32. *Αὐτόθι* σ. 55.

8) Προηγουμένου ρ: ἄλζιστε (ἄριστον· ἡ ὥρα τοῦ προμεσημβρινοῦ φαγητοῦ) (1), *fana'ri* (φανάρι) *kisi/lɛ'ri* (ξιφτέρι), *Ma'ria* (Μαρία) (2). Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ ρ ἀναφέρονται μὴ ἐπενθετικοὶ τύποι ὡς: ἄζούρι (λαζούρι· νῆμα ἐκ βάμβακος χρώματος ἐρυθροῦ), γιοθύρι (γεφύρι), ζευγάρι κ. ἄ. (3) καὶ καβοτσαίρι (καλοκαίρι), ψάρι, μουάρι, δεκαπενταρία, (εἰ)κοσαρία κ. ἄ. (4).

9) Προηγουμένου σ: *zra'sisis* (δροσίσης) (5), ὄλ'σι (ὄ'σι ὄσι=δὲν εἶσαι) (6) Ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἔχομεν *δροσία*, *τόνπαζίσι* (7) κ. ἄ.

10) Προηγουμένου τ: (= κ διὰ τὸ νότιον τσακωνικὸν ἰδίωμα) (8): *fu'ki'xi* (φωρίζω) (9), *skoiki* (skòti, συκώτι, ἦπαρ) (10), *ka'ki'goru* (κατηγορῶ) (11), *φούκισε* (φώτισε) (12), *vù'tjure* (βούτυρον) (13) *pra'kju* (πλατὺ) - *pra'kjutere* (συγκριτ. βαθμός) (14), *ca'tjiri* (χατίρι) (15), *ka'r'zja* (16), *ca'tiji* (17), *ka'ti'foro* (κατήφορος) (18).

Καὶ παρὰ ταῦτα ἔχομεν *μακλασιέ* (ματιασμένος), *φούκιση* (φώτησις) (19), *κατόματία* (δῆγμα) (20) κ. ἄ.

11) Προηγουμένου φ (= θ διὰ τὸ νότιον τσακωνικὸν ἰδίωμα) (21) *κοίθι* (*κοθίνι*· κοφίνι), *τσαίθια* (τσαθία· ραφία), *οῦθι* (οὔθι· ὄφις) (22) *kisurá'si* (ξουράφι), *να'σμη* (βαθύ), *κο'σι'πῖ* (κοφίνι) (23), *κούθε* (κούφιος), *οῦθι* (οὔθι· ὄφις) (24), *ἐλαίθι* (μικρὴ ἐλαία) (25).

Ὁμοίως καὶ ἐν ἀρχῇ λέξεως ἐν συνεκφορᾷ μετὰ τοῦ ἀρθρου ὡς: *ta'filaki* (τῆ φυλακί) (26).

Ὁμοίως παρὰ ταῦτα ἔχομεν καὶ τύπους μὴ ἐπενθετικούς, οἷον: *κειάφι* - *κειάθι* (θειάφι) (27), *σκαφιδ'ι* (28), *συνρεφία* (29).

12) Προηγουμένου χ: *δ'xia* (ἔχιδνα), *α'χινέο* (ἔχινος) (30), *ρα'χju* (παχὺ) *ρα'χutere* (31), *ὀ'ρι* (ὄρι) (32), *μαίχι* (μάχη) (33), *ρα'ci* - *ρα'cju* (παχὺ), *α'cineo* (ἀχυναῖος) (34), *ανατρο'χja* (ἀναβροχλά) (35).

1. Θ. Κωστάκη, Γραμματικὴ σ. 42.

2. H. Pernot, Introduction σ. 54—Phonétique σ. 53.

3. Introduction σ. 311, 338, 346.

4. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν. σ. 172, 83.

5. H. Pernot, Introduction σ. 53.

6. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν. σ. 42.

7. *Αὐτόθι* σ. 139, 45.

8. *Αὐτόθι* σ. 55.

9. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 145.

10. *Αὐτόθι* σ. 172.

11. *Αὐτόθι* σ. 70.

12. Τοῦ αὐτοῦ, Λεξικὸν σ. XVII.

13. Τοῦ αὐτοῦ, Zak. Gramm. σ. 29.

14. *Αὐτόθι* σ. 30.

15. H. Pernot, Introduction σ. 53.

16. *Αὐτόθι*.

17. *Αὐτόθι* σ. 55.

18. *Αὐτόθι* σ. 54—Phonétique σ. 132.

19. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν. σ. 45.

20. *Αὐτόθι* σ. 129.

21. *Αὐτόθι* σ. 55.

22. M. Deffner, Λεξικὸν σ. XVII.

23. H. Pernot, Introduction σ. 52.

24. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν. σ. 42.

25. *Αὐτόθι* σ. 127.

26. H. Pernot, Introduction σ. 54 Phonétique σ. 132.

27. *Αὐτόθι* σ. 55.

28. *Αὐτόθι* σ. 196.

29. *Αὐτόθι* σ. 158.

30. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 80.

31. *Αὐτόθι* σ. 30.

32. *Αὐτόθι* σ. 172—Λεξικὸν σ. XVII.

33. Λεξικὸν ἔνθ' ἀν.

34. H. Pernot, Introduction σ. 53.

35. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 139.—

*Ιστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ἀναβροχλά ἐν λ. ἀβροχλά.

Μὴ ἐπενθητικοὺς ὅμως τύπους παρὰ τὸ χ διεπιστώσαμεν καὶ παρὰ Θ. Κωστάκη καὶ H. Pernot ὡς: *τροξίγια* (τριχιά) ⁽¹⁾, *ταχία* (αὔριον) ⁽²⁾, *νύχι* (ὄνυξ) ⁽³⁾, *παχιού* ⁽⁴⁾, *παχύ*, *παχοί*, *παχιά* ⁽⁵⁾, *ἀχιναίο* (*αχίθηο* ἀχινός) ⁽⁶⁾ *οχία* (ὄχια ὄχια) ⁽⁷⁾, *ραχι* (παχύς) - *ραχία* ⁽⁸⁾.

γ) Προηγουμένων τῶν συμπλεγμάτων ρφ, στ, στρ, τρ.

Ὅμοίως τὸ πλήρες φωνῆεν ἰ ἐπεντίθεται τῶν συμφωνικῶν τούτων συμπλεγμάτων χωρὶς νὰ ἐκπίπτῃ τῆς θέσεώς του, οἷον:

- 1) Προηγουμένου ρφ: *κα'ρσι* (καρφί) ⁽⁹⁾.
- 2) Προηγουμένου στ: *ἀ'στία* (ἀστεῖα) ⁽¹⁰⁾.
- 3) Προηγουμένου στρ: *ρα'strika* (παστρικά) ⁽¹¹⁾.
- 4) Προηγουμένου τρ: *lse na 'lria* (καὶ ἓνα τρία) ⁽¹²⁾.

Παρὰ Θ. Κωστάκη ⁽¹³⁾ ὅμως ἀναφέρεται ὁ τύπος *δεκατρία*.

Τὸ πλήρες φωνῆεν ἰ ἔχομεν οὐχὶ εἰς τὴν προηγουμένην τοῦ ὑπάρχοντος ἰ συλλαβὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην, οἷον: *λύχινε* (λύχνος), *δείπινε* (δεῖπνο) ⁽¹⁴⁾, *δίρινε* - *δίρινι* ⁽¹⁵⁾.

3) Τὸ πλήρες φωνῆεν ἰ χωρὶς νὰ ἐκπίπτῃ τῆς θέσεώς του ἐπεντίθεται οὐχὶ εἰς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν ἀλλὰ μετὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συμφώνων. Ὁ H. Pernot ⁽¹⁶⁾ σημειώνει: «On entend à Lenidi mēme: θριαμπεύει - θιαμπεύει, σπλήνα - σπιλήνα ⁽¹⁷⁾ ζμίγω - *ζνίγου - ζινίγου ⁽¹⁸⁾, ἐντύματα - ἐνιδύματα. Ἐπίσης

1. Θ. Κωστάκη, ἔνθ. ἀν. σ. 72.	2. <i>Αὐτόθι</i> σ. 124.	3. <i>Αὐτόθι</i> σ. 38.
4. <i>Αὐτόθι</i> σ. 75.	5. <i>Αὐτόθι</i> σ. 173.	6. H. Pernot, Introduction σ. 166.
7. <i>Αὐτόθι</i> σ. 327.	8. <i>Αὐτόθι</i> σ. 176.	9. <i>Αὐτόθι</i> σ. 53.
10. <i>Αὐτόθι</i> σ. 54. Phonétique σ. 132.	11. <i>Αὐτόθι</i> σ. 54. Phonétique σ. 132.	
12. Phonétique σ. 132.	13. Ἐνθ' ἀν. σ. 127.	

14. *Αὐτόθι* σ. 41. Τὰ παραδείγματα ταῦτα ὁ Θ. Κωστάκης κατατάσσει εἰς τὸ φαινόμενον τῆς ἀναπτύξεως συνοδίτου φθόγγου, ὡς συμβαίνει μὲ τὴ *σπιλήνα* (σπλήνα), *ζιμίγου* (*ζιμίγων* - *σμίγων*) *ζινίγου*, *σιφίγγου* (*σιφίγγων*) παραλλήλως πρὸς τὰ *καπνὲ* (*καπνός*), *ζιβῶλε* (*ζιβῶλος* - *σβῶλος* - *βῶλος*), *ἀβιγὸ* (*ἀβγό*), *βαθιμὸ* (*βαθμός*).

Ἄλλ' εἰς μὲν τὰ πρῶτα ὑπάρχει τὸ φωνῆεν ἰ εἰς τὴν λέξιν, ὡς ὑπάρχει καὶ εἰς ἐκεῖνα ἔνθα τοῦτο ἐπεντίθεται καὶ παραμένει, οἷον *κουιδὶ* (*κλουβὶ*) *ροιδίτσι* (*ροδίχι*) κ.λ.π. (*αὐτόθι* σ. 42), εἰς τὰ δεύτερα ὅμως δὲν ὑπάρχει φωνῆεν ἰ ἀλλὰ πράγματι ἀναπτύσσεται.

15. M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 151. G. Anagnostopoulos, ἔνθ' ἀν. σ. 23, 48. H. Pernot, Phonétique, σ. 132.

16. Phonétique σ. 132.

17. Πρβ. καὶ M. Deffner, Zak. Gramm. σ. 151 Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν. σ. 41.

18. Πρβ. καὶ M. Deffner, ἔνθ' ἀν. G. Anagnostopoulos, ἔνθ' ἀν. σ. 23, 27. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἀν.

μαρτυροῦνται οἱ τύποι σφίγγω - *sifŋŋu* (1), χαρτί - *cariti* (2), ἄμιχος *zmiχte* (3).

Τοιαύτην ἀνάπτυξιν τοῦ φωνήεντος *i* ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐπομένου ὑπάρχοντος ἀναφέρει ὁ *H. Pernot* (4) καὶ ἐξ ἄλλων ἰδιωμάτων. Ὅμοίως γνωστὴ εἶναι πολλοῦθεν ἢ ἀνάπτυξις τοῦ φθόγγου *i* ἐντὸς λέξεως καὶ ὅπου τοῦτο δὲν ὑπάρχει.

Κατόπιν τῆς ταξινομήσεως τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων τὸ φαινόμενον τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ παρουσιάζεται ὑπὸ τρεῖς μορφάς, ἴητοι 1) ὡς πλήρης ἐπένθεσις τοῦ ἡμιφώνου *i* ἐν τῇ προηγουμένη συλλαβῇ 2) ὡς ἐπένθεσις τοῦ πλήρους φωνήεντος *i* εἰς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν χωρὶς τοῦτο νὰ ἐκπίπτῃ τῆς θέσεώς του καὶ 3) ὡς ἐπένθεσις τοῦ πλήρους φωνήεντος *i* χωρὶς νὰ ἐκπίπτῃ τῆς θέσεώς του, οὐχὶ ὅμως πρὸ συμφώνου ἢ συμπλέγματος συμφώνων ὡς συμβαίνει εἰς τὰς δύο προηγουμένας περιπτώσεις, ἀλλὰ μεταξὺ δύο συμφώνων.

Ἐξεταστέον ὅμως ἂν αἱ δύο τελευταῖαι περιπτώσεις εἶναι ἐπένθεσις ἢ ἀνάπτυξις πλήρους *i* ἔνεκα γειτνιασεως πρὸς ὑπάρχοντα ἤδη φθόγγον *i* ἐν τῇ λέξει. Νομίζω ὅτι μᾶλλον ὡς ἀνάπτυξις καὶ οὐχὶ ὡς ἐπένθεσις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ τοῦτο (5).

Νομίζω ἀκόμη ὅτι μία νέα λεπτομερὴς ἐξέτασις τῆς ἐπενθέσεως καὶ γενικώτερον τῆς συναλοιφῆς ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ θὰ δώσῃ σταθερώτερα πορίσματα περὶ τῆς μορφῆς καὶ τῶν ὄρων ὑφ' οἷς αὕτη συντελεῖται ἐν τῷ ἑξόχως ἐνδιαφέροντι τούτῳ ἰδιώματι καὶ θὰ γίνῃ ἀσφαλεστέρα ἢ σύγκρισις αὐτοῦ πρὸς τὸ ὅμοιον τῆς μανιατικῆς διαλέκτου. Θὰ καταστῇ δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἐρευνηθῇ τὸ ζήτημα ἂν ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων ἀνεπτύχθη τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς ἑκάτερον τῶν ἰδιωμάτων ἢ ἀμφοτέρα συνεχίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ παλαιὰν παράδοσιν ἀφοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ κοινὰ παρουσιάζουσιν.

2. Η ΕΠΕΝΘΕΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤῳ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

Α) Οἱ μέχρι σήμερον περὶ τοῦ φαινομένου τούτου πραγματευθέντες.

Ἡ παλαιότερα μνεία, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπενθετικῶν τύπων οἵτινες ἔτυχον προσοχῆς διὰ τὸ ἰδιάζον τῆς προφορᾶς, συναντᾶται εἰς χειρόγραφον εὗρισκόμενον εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ἀποκείμενον Ἀρχεῖον τῶν Κωνσταντίνου καὶ

1. *H. Pernot*, Introduction σ. 52 Θ. Κωστάκη ἐνθ' ἄν.

2. *H. Pernot*, ἐνθ' ἄν.

3. *M. Deffner*, ἐνθ' ἄν. σ. 151.

4. Phonétique σ. 131 ἐνθα καὶ βιβλιογραφία. Πρβ. *C. Danguitsis*, Étude descriptive du dialecte de Démirdési (Brousse, Asie Mineure). Paris 1943 p. 43.

5. *B. Φάβη*, Ἀνάπτυξις φωνήεντος ὡς συνοδίτου φθόγγου. Ἀκμὴν - ἀκμῆ - ἀκόμη: Byz. Neugr. Jahr. 17(1949) σ. 154—169.

Σοφοκλέους Οἰκονόμου⁽¹⁾. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐπιγράφεται: «Γραμματικὴ λακωνικῆς διαλέκτου (συλλογὴ λέξεων καὶ μετάφρασις τῶν ὄσ καὶ καταρῶν λακωνικῶν)». Ἐνταῦθα πλὴν τῶν ἄλλων διαλεκτικῶν στοιχείων καταγράφονται καὶ τὰ ἐξῆς ὑπὸ μορφὴν ἐπενθέσεως: *ἄιτα* (ἄτια· οἱ πολεμικοὶ ἵπποι), *δόιντα* (δόντια), *ἰδιακονιάρις* (διακονιάρις· ἐπαίτης), *ἰδάβολος* (διάβολος), *ἔιδάηκα* (ἐδιάηκα - ἐδιάβηκα· ἐπῆγα), *μάιτα*, (μάτια), *σκουῖτά* (σκουτιά· φορέματα). Παρὰ ταῦτα μαρτυροῦνται οἱ τύποι: *λαχίδια* (τὰ χωράφια), *σειρία* (ἢ γενιά), *συντροφία*, *μαλλία*, *τριάντα*.

Πρῶτος ὅμως παρετήρησεν τὴν ἐπένθεσιν ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μάνης ὡς γλωσσικὸν φαινόμενον ὁ Γ. Χατζιδάκις⁽²⁾ λέγων ὅτι: «Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι σήμερον σύνηθες ἐν Μάνη ἐν τῷ δήμῳ Λαγείας, ἔνθα λέγεται *Μαῖρά*, *μαστοῦρά*, *ροῦτά*, *νταῖλάνι* κλπ. Περὶ αὐτοῦ γράφει καὶ ἀλλαχοῦ⁽³⁾ καὶ ἐν Γενικῇ Γλωσσικῇ⁽⁴⁾ ὡς ἀκολουθῶς: «Οἱ κάτοικοι δήμων τινῶν τῆς Μάνης προσφέρουσι κατ' ἐπένθεσιν *ροῦτιά*, *βοῦριά* ἄλλοι δὲ *ροῖτά*, *Μαῖρά*».

Ὁ Γ. Ἀναγνωστόπουλος⁽⁵⁾ ἐν τῷ περὶ ἐπενθέσεως ἄρθρῳ αὐτοῦ περιγράφει δι' ὀλίγων τὴν ἐπένθεσιν ἐν Μάνη ὡς ἐξῆς: «Ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ἢ ἐπένθεσις περιορίζεται εἰς μόνην τὴν διάλεκτον τῆς Μάνης εἰς τὴν ὁποίαν τὰ κοινῶς λεγόμενα *μάτια*, *ποδιά*, *κουλλοῦρια*, λέγονται κατ' ἐπένθεσιν τὰ *μάτια* ἢ *ποῖδά*, τὰ *κουλλοῦρια*».

Κατὰ Β. Φάβη⁽⁶⁾ «ὡς προληπτικὴ μετάθεσις τοῦ ἡμιφώνου ἐξηγεῖται τὸ ἐν Μάνη γλωσσικὸν φαινόμενον, καθ' ὃ τὸ *υ* τῆς καταλήξεως *υα* ἐπεντίθεται εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ συλλαβήν, οἷον *δεματαῖρά* ἀντὶ *δεματαριά*, *ἀρχοῦντά* ἀντὶ *ἀρχορντά*, *ἀρμαῖθάζω* ἀντὶ *ἀρμαθιάζω*, *νταῖλάνι* ἀντὶ *νταλιάνι* κλπ. παραβαλομένη πρὸς τὴν ἐπένθεσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καθ' ἣν τὸ ἡμίφωνον *j* τῆς καταλήξεως μεταπηδᾷ πρὸ τοῦ χαρακτιῆρος *ϑ* ἢ *ν* καὶ συναιρεῖται μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος, οἷον *κοινός* ἐκ τοῦ *κοινjός*, *φαίνω* ἐκ τοῦ *φάνjω*, *ἐγείρω* ἐκ τοῦ *ἐγέρωjω* κ.ά.».

Ἐνάπτυσιν ἐνὸς *υ* μεταξὺ φωνήεντος καὶ διφθόγγου, σημειώνει εἰς τὸ ἰδίωμα

1. Σ. Μπαλάνου, Ἄρχεῖον Κωνσταντίνου καὶ Σοφοκλέους Οἰκονόμου. *Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν* 23 (1948) [1949] σ. 416.

2. Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα 1 (1924) σ. 341 - 342.

3. Γλωσσολογικαὶ Μελέται 1 (1901) σ. 226 - 227.

4. σ. 87.

5. Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τ. 11 (1929) σ. 323 β.

6. Λεξικογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 2 (1940) σ. 100 - 101.

τῆς Μέσα Μάνης ὁ *André Mirambel* (1), ἐν συνεχείᾳ ὅμως δὲν ἀποδίδει ὀρθῶς τοὺς αὐτόθι ἀπαντῶντας τύπους. Οὕτω, γράφει (2): *Πῆα, πῆε(ς)* (πηδιά, πηδιές) - *ἀπιῖά, ἀπιῖε(ς)* (ἀπιδιά, ἀπιδιές) - *καρυῖά, καρυῖε(ς)* (καρυδιά, καρυδιές) ἀντὶ τῶν ὀρθῶν *πη'δέά, πη'δέές, ἀπι'δέά, ἀπι'δέές* - *καρυ'δέά, καρυ'δέές*.

Ἐν χειρογράφῳ συλλογῇ περὶ τοῦ ἰδιώματος τοῦ τ. δ. Μέσσης τῆς Δυτικῆς (Ἀποσκερῆς) Μέσα Μάνης, συγγραφείση ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀποκειμένη ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, μεταξὺ τῶν ἄλλων περὶ τῆς γλώσσης παρατηρήσεων, διέλαβον ἐν ὀλίγοις καὶ περὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐπενθέσεως (3), καθορίσας τὰ σύμφωνα καὶ τὰ συμπλέγματα συμφώνων μετὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἡμίφωνον εἰ συνιζανόμενον μετὰ τοῦ ἀκολουθοῦ φωνήεντος ὑφίσταται τὴν μεταβολὴν ταύτην (4) καὶ διετύπωσα τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπένθεσις παρουσιάζεται μᾶλλον ὡς ἑξασθένωσις τοῦ μετὰ τὸ σύμφωνον εἰ καὶ ὡς ἀνάπτυξις πρὸ αὐτοῦ ἄλλου εἰ, οὐχὶ δὲ ὡς ἐντελής προληπτικὴ ἀρθρωσις τοῦ ἡμιφώνου εἰ πρὸ τοῦ συμφώνου, δηλ. ὡς ἐπένθεσις μήπω συντελεσθεῖσα πλήρως.

Τὸ ὑλικὸν τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας καὶ ἐτέρας, ἀποκειμένης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Λεξικοῦ ὑπ' ἀριθμὸν χειρογράφου 606 τοῦ ἔτους 1939, ὡς καὶ τῆς παρουσίας συνέλεξα ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων, περιερχόμενος ἀπὸ ἐτῶν, κατὰ διαλείμματα, τὰ χωρία τοῦ τ. δ. Μέσσης, πρὸς συλλογὴν γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ, ἐξετάζων κυρίως τὸν καθ' ἡμέραν φυσικὸν καὶ ἀβίαστον λόγον, τὰ παραμύθια, τὰ μοιρολόγια, ὅπως ὅμως ταῦτα λέγονται παρὰ τῶν γυναικῶν ἐν τῷ τοπικῷ ἰδιώματι καὶ ἤκιστα, ὡς βασικὸν γλωσσικὸν ὑλικόν, τὰ γαμήλια ἄσματα.

Ἐσχάτως γενικῶς περὶ ἐπενθέσεως ἐπραγματεύθη ὁ *Π. Ν. Πατριαρχέας* (5). Ἐν τῇ ἐργασίᾳ του ταύτη διαλαμβάνει ἔκτενῶς περὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐπενθέσεως καὶ προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μέσα Μάνης (Κοῖτα (6) - Λάγεια).

1. Étude descriptive du parler Maniote méridional σ. 125.

2. *Αὐτόθι* σ. 166.

3. Ἀριθμὸς χειρογράφου 592 (1938) σ. 6.

4. Περὶ τούτου Περβ. *Α. Γεωργακά*, Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Μάνη, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 224.

5. Περὶ ἐπενθέσεως ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ, ἐνθ. ἀν. σ. 52-104.

6. Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος βλ. *Γ. Σακελλαρίου*, ἐνθ. ἀν. σ. 2667 β «Κοῖτα ἐκ τοῦ Κοίτη, διότι εἶναι ἡ κοιτὶς καὶ τὸ κέντρον τῶν Μεσομανιατῶν». *Σ. Κουγέα*, Herkunft und Bedeutung von neugriechischen Νικλιᾶνοι und Φαμεγιοι. *Glotta* 1 (1909) σ. 104. *Α. Δ. Χατζῆ*, Σημασιολογικά καὶ ἐτυμολογικά, *Ἀθηνᾶ* 41 (1929) σ. 216-217. — Μεθοδολογικά. Κοιτῶ - κοιτάζω καὶ praescriptum aureum τοῦ Scaliger. *Ἐπισημονικῆ*

Β') Το μέχρι τοῦδε γλωσσικὸν ὕλικὸν διὰ τὴν μελέτην
τῆς ἐπενθέσεως εἰς Μέσα Μάνην.

Πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα καὶ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς κείμενα δὲν παρέχουσιν ἀκριβῆ εἰκόνα λαογραφικὴν καὶ γλωσσολογικὴν κυρίως τοῦ ιδιώματος τῆς Μέσα Μάνης.

Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἔρευνα τοῦ ιδιώματος καὶ τῆς λαογραφίας αὐτοῦ δὲν ἐγένετο διὰ προσεκτικῆς ἐπὶ τόπου ἐξετάσεως, αἱ δὲ συλλογαὶ τοῦ ὕλικου καὶ μάλιστα τῶν μοιρολογίων καταρτίζονται παρ' ἀτόμων ἐρασιτεχνικῶς καὶ οὐχὶ ἐξ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀσχολουμένων.

Τούτου δ' ἕνεκα, καὶ πολλὰ σχετικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ ψυχολογίαν τοῦ λαοῦ τῆς χώρας ἐκείνης ἡμαρτημένως ὑπὸ τε τῶν παλαιῶν καὶ μεταγενεστέρων ἐπιστεύθησαν καὶ ἐγράφησαν.

Ὁ Π. Πατριαρχέας διὰ τὴν μελέτην του περὶ ἐπενθέσεως ἐν Μάνη ἔλαβε κυρίως ὑπ' ὄψιν του τὴν ὑπὸ τοῦ Β. Πετρούνια ἐκδοσιν μοιρολογίων, χειρόγραφα τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας, γαμήλια ἄσματα ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων, ἅτινα καὶ παραθέτει, τύπους τινὰς λέξεων ἐκ κειμένων σχετικῶν πρὸς τὸ ἴδιωμα τῆς Μέσα Μάνης, ἥκιστα δὲ τὰς δύο ἡμετέρας ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Λεξικοῦ χειρογράφους ἐργασίας, ἠγγνόησε δὲ τελείως τὸν προφορικὸν καὶ ἀβίαστον λόγον⁽¹⁾.

Ἡ συλλογὴ μοιρολογίων τοῦ Β. Πετρούνια, τόσον εἰς λόγον λαογραφικῆς ἀξίας, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σ. Κυριακίδης⁽²⁾, ὅσον καὶ εἰς λόγον γλωσσικῆς μεθόδου, ὡς ἀποδεικνύομεν κατωτέρω, εἶναι λίαν ἀνεπαρκῆς, καθ' ὅσον αἱ ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀπαιτήσεις, ἀκριβεία δὴλον ὅτι καὶ ἡ πιστὴ τῆς γλώσσης ἀπόδοσις, παντελῶς καταπνίγονται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς φωνητικῆς τοσαύτης προσοχῆς ἀξιούμεναι σήμερον φθολογολογικαὶ ἀλλοιώσεις δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Παραθέτομεν κατωτέρω τύπους λέξεων καὶ παραλλήλως τὰς σελίδας τῆς συλλογῆς μοιρολογίων Β. Πετρούνια, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι οἱ αὐτοὶ τύποι πολλάκις καὶ ἐν τῷ αὐτῷ μοιρολογίῳ ἀπαντῶσιν ὑπὸ δύο ἢ τρεῖς μορφάς, χωρὶς οὐδεμία τούτων νὰ εἶναι ἰδιωματικὴ ἀλλ' ἀβασάνιστος καὶ ἐσφαλμένη γραφὴ ἐκ μέρους τοῦ συγγραφέως.

Οὔτω, παραλλήλως ἀπαντῶσιν οἱ τύποι: *Τέτοιο* (29α), *τέϊτα* (62β), *φω(ι)τά* (29α), *μάτια* (43α, 81β), *μάϊτα* (61α), *φνῦτά* (57β), *φν(ι)τά* (58β), *φνῖτά* (63β),

¹ *Επιτηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* 2 (1938) σ. 152. — Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι. *Ἀθηνᾶ* 56 (1952) σ. 75-76.

1. Διὰ βιβλιογραφίαν βλ. Π. Πατριαρχέα, ἐνθ. ἀν. σ. 61-62.

2. *Λαογραφία*, ἐνθ. ἀν.

στοαῖτωτες (30β), κομμά(ι)τα (59β), σφυριγματιὰ (80α), Ποῖτό (36αβ), Προῖτάς
 (63α), παπόϋρα (34α), παποριού (51α), χέρια (80β), χείρα (43α, 48β), μεῖρά
 (42β), λαιμαριὰ (50β), βαρειὰ (47β), στεριὰ (65β), λημέρια (76α), δεκα(ι)ρά (59α),
 χώ(ι)ρα (59α), Κυριάκο (82β), Κυῖρακῆ (41β), Κριτηριού (83β), συνηθειὸ (26β),
 Κολοκυνθιοῦ (60α), σπαῖθὰ (33α), ἀλήθια (44α), ἀλήθεια (43β), ὁ Δ(γ)ιάδοχος
 (25β), τὸ ἰδιαλεχτό μου (30α), διαλεχτή (79α), κ(ι)αὶ ἰδάλεξε (31β) οἱ (ι)δαταγές
 (34β), (ι)δάπλata (42α), διάταξε (77α), εἶδατε (29α), εἶ(ι)δατε (30β, 46α κ.ά.),
 παιῖδὰ (26β), παιῖδὰ (31α), παι(ι)δὰ (33α), παιδιὰ (78β), δαχτυλίδια (50β), κλη-
 ρονομί(ι)δα (48α), ἐβράδυνασε (50β), δυὸ (78β), κομμά(ι)τα ἰδὸ (59β), πο(ι)δὰ (59α),
 ποδάρια (59β), ποδάῖρα (59β), κα(ῖ)ροδὰ (37α), καῖροδὰ (38β), γκαρδακὰ (69α),
 γκαῖροδακὰ (69β), τριάντα (27β), ττροῦ (33β), Μακροπετριάνο (50α), εἰκοσιῖτροῦ (58α),
 μη(ι)τρὰ (83α), Χριστιανὸς (81β), Χρι(ι)στιανοὶ (32β), Χρι(ι)στιανισμὸ (33α), χα-
 (ι)ρτὰ (59α), Χαῖρτὰ (59β), Σταυριανῆ (80α), Σταυ(ι)ρανῆ (81β), Σταυριανὲ (50α),
 Στα(ι)βρανὲ (50α), Σαυριανὸ (41α), ἀντίκρια (37α), μακρονὰ (73α, 79α), μαῦκρονὰ
 (90α), κρονὸ (77α), Κριαλάκον (72β), δά(ι)κρα (59α), Κριαλή (57α), Κοῖρομὰ
 (61β), Θερμιώτικα (29α), κουβεῖντάζει (44α), ἀνάντιασε (81β), αἶντο (58β),
 Ἀλεξαντριανὸ (47β), αἶγρογοκοριτσὰ (42β), αἶγροφακῆ (65α), καλογροῖα (79β),
 καλόγρηα (79β), καλογρηές (54α), γρηὰ (82α), κ(ι)αὶ (25α κ.ά.), κέστειλε (32α),
 ηῦρεκε (36α), ἔδωκε (32α), σκοτώσανε (25α), τοῦφάγαν (25α), ἐπιάσαν (25α), μά-
 ζεφαν (31β), νὰ ρθοῦνε (50β), πλάθανε (78α), μιλήσανε (78α), βρίσκουν (43β),
 τοῦ ρίξασι (25α), ἦρθασι (34α), πᾶσι (25α), φαρμακώσουσι (26α), τεπτώσουσι
 (43α), ξεστριλώσασι (43α), χτίζασι (49α), δικιώσουσι (50β), ἔπ(χ)ιανε (46β),
 πχιάνει (28α), πεπ(χ)ιότητα (29β), ἔπιασε (38β), κοπ(χ)ιάσατε (46α), εἶναι
 (25β), εἶναι (81β), σὲ (74α), ζὲ (86β), Τρομπολιτζὰ (77α), Τροπολιτζὰ (77α), ξανθὸ
 (58β), πέθιμη (61α), σύντιαγμα (32β), σύντιαμα (59), ἀδέρφι (57α) ἀδελφοῦ (57α),
 ζούστηκα (52β), ζώνει (54α), συνηθισμένα (50β), χαρίζματα (48β), γαῖδάροι
 (53α), γαῖδάροι (53α), πᾶσι ἔσ(χ)ια, πάνου (52β), εἶδὰ ἦσ, ἀπάνω (53β), ἦκουσα
 (51α), ἀκούσασι (32β), ἄκουσα (29α), ἔκ(ι)ουψε (51α), κύραμε (44α), κύφουσι
 (43β), τῆ νυχτός (49α), τῆς γενιᾶς (49α), νὰ σοῦ χαρίσω (46α), νὰ ζὲ καρτεροῦ
 (39β), ζου δώσασι (49α), ντεμοσ(χ)ιὰ (37β), ἴσ(χ)ια (39α), ἀξ(χ)ιωθῆ (41β),
 ἀξιωθῆ (74α), τί νὰ ζοῦ ποῦ (41β), νὰ ζὲ ποῦ (43α), ἀνηγὰ (26α), ἀνηπ(χ)ιὰ
 (47β), ζᾶσε παρακαλῶ (26β), σᾶς ζητοῦ (26β), οἱ (γι) ὀχτροὶ (44α), οἱ ὀχτροὶ
 (32β), στὸν κιωχὸ (41β), στὸν γκιοχὸ (42β) πέζ μου (44α), πέσ μου (44α), νὰ
 πχιῆ (45β), νὰ π(χ)ιῆ (45β), ἦρθηκε (28β), ἦρθε (30β), ἦρτε (60α), θὰ ρτοῦσι
 (33α), ἦρθασι (34α), ἦρτασι (55α), νὰ ρτῆς (46β), καβεῖλλαῖρα (48α), σπηλιὰ
 (45β), ἐλιὰ (46β), ἀγκαλιὰ (46β), κοιλιὰ (46β) κ.λ.π.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβάνεται τις ποία σύγχυσις καὶ ἀνακρίβεια ἐπικρατεῖ εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην τῶν μοιρολογίων, ὡς πρὸς τὴν γραφὴν τῶν ἰδιωματικῶν στοιχείων καὶ πόσον σφαλερὰ εἶναι ἢ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης ἐξαγωγή θετικῶν γλωσσικῶν συμπερασμάτων.

Ἄλλὰ κατὰ πόσον καὶ ὁ συλλογεὺς τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου ἔκ Μέσα Μάνης, τῶν χειρογράφων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του ὁ Π. Πατριαρχέας, δὲν ἀποδίδει ἀκριβῶς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, πιστοῦται ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν παρὰ τῶν χειρογράφων ληφθέντων καὶ παρατιθεμένων ἐν ὑποσημειώσει, γαμηλίων ἄσμάτων, εἰς τὰ ὅποια, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναφέρονται τύποι ξένοι πρὸς τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης (τ. δ. Μέσσης καὶ Λαγείας) καὶ μάλιστα εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, ὅτε οἱ κάτοικοι δὲν εἶχον ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ὡς οἱ ἐν γαμηλίῳ ἄσματι⁽¹⁾: τοῦ σπιτιοῦ σου, καμάρωσε, σοῦ χαρίζουν τὴ Βενετιά ἀντὶ τῶν αὐτόθι προφερομένων ἔτι καὶ σήμερον, τοῦ σπι'τ'οῦ ζου, καμάρωσο, ζὲ χαρίζουσι τὴ Βενε'τ'ά, ὁμοίως οἱ τύποι⁽²⁾ θέλει τοὺς φτωχοὺς ἀντὶ τῶν αὐτόθι θέει τοὺ φτωχοὺς καὶ περαιτέρω⁽³⁾: τὴ μι ἄκρη, διαλαλήσασι, καντιρίμια, ποῦός, ἐγὼ ζω, νὰ δέσω τὸ φτερό σας, ἀντὶ τὴ μυε ἄκρη, 'δ'αλαλήσασι, καιλιρίμια, πχῶς (ἢ ποῖος, ἀβοῖος), ἐγὼ 'χου, νὰ δέσου τὸ φτερό ζας, ἀφ' ἑτέρου ἀναγράφεται ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ φαινομένου ὁ αὐτὸς τύπος λέξεως ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἄσματα. Οὕτω, ἀναγιγνώσκωμεν τοὺς κάτωθι ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 300 χειρογρ. Ἱστ. Λεξικοῦ εἰλημμένους καὶ παρατιθεμένους τύπους⁽⁴⁾: Βενετιά, σπιτιοῦ⁽⁵⁾ Βενεϊτά⁽⁶⁾, παλληκάϊρα⁽⁷⁾, μεῖρά, συμπεθεῖρό⁽⁸⁾, καὶ φλουριά⁽⁹⁾.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ξένοι πρὸς τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης εἶναι καὶ τύποι ἐκ κειμένων καὶ χειρογράφων εἰλημμένοι ὡς οἱ: Δεματαῖδά, κρεββαταῖδά⁽¹⁰⁾, μαγεῖδά, πιπεῖδά⁽¹¹⁾, σημαῖδι⁽¹²⁾, μαστοῖδά, παραθυῖρα, λογαῖράζω⁽¹³⁾, ἀἴργογκοριτσά, γκαστρομένη⁽¹⁴⁾ ἀντὶ τῶν ἰδιωματικῶν: δεματα'ρῶά, κρεββατα'ρῶά, μα-

1. Π. Πατριαρχέας, ἔνθ. ἀν. σ. 60 ἐν ὑποσημ. ἄσμα γαμηλίον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 300 χειρογράφου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

2. Αὐτόθι σ. 62.

3. Αὐτόθι σ. 67.

4. Π. Πατριαρχέας, ἔνθ. ἀν. σ. 60, 67.

5. XI.1 300 σ. 24.

6. Αὐτόθι σ. 9α, 13.

7. Αὐτόθι σ. 24.

8. Αὐτόθι σ. 9α.

9. Αὐτόθι σ. 24.

10. Π. Πατριαρχέας, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 61, 65.

11. Αὐτόθι σ. 62, 66.

12. Αὐτόθι σ. 62.

13. Αὐτόθι σ. 62, 66.

14. Αὐτόθι σ. 69. Ἐν παρόδῳ ἀναφέρω ὅτι τοὺς ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένους τύπους ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμὸν χειρογράφων Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ 592 συλλογῇ μου σ. 37 «τὴ δική ζου, δὲ γοιμουῖμαι» καὶ ἐν χειρογρ. 606 σ. 81 «φά'δ'α τὴ κοιλιᾶς» καὶ σ. 52 ὄδα, μεταγράφει ὁ Πατριαρχέας, ἔνθ' ἀν. σ. 88 σημ. 1, 2, ὡς τὴ δική σου, δὲ κοιμουῖμαι φά'δ'α τῆς κοιλιᾶς, ὄτα.

γε'ρ'ά, πιπε'ρ'ά, σημάδι, μαστο'ρ'ά, πανεθ'ρ'ά, λογα'ρ'άζου, ἀγ'ρ'ογοριζιά, γαστρομένη.

Τινές μάλιστα τύποι εἶναι τελείως ἄγνωστοι, ὡς ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Οὕτω οἱ: Καράϊβα-ἄειδα⁽¹⁾ βάειζει καειτσά⁽²⁾ πιθαϊμάζου, μπλιζοϊνά, ἀδειξά⁽³⁾ ἀλλαξοϊρό⁽⁴⁾ μωϊρῆ⁽⁵⁾ ἔσαιροῖτισα⁽⁶⁾. Ὁ δὲ τύπος ζωναϊρά⁽⁷⁾ ἐν Μέσα Μάνη ἀπαντᾷ ὡς ζουνα'ρ'ά.

Ὁ Π. Πατριαρχέας οὐδαμῶς ἀναφέρει ἐν τῇ ἐργασίᾳ του λέξεις, ἅς ὁ ἴδιος ἤκουσε παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Μέσα Μάνης ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ὁμιλίᾳ των, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη τὴν χώραν.

Τοῦτο ἐξάγομεν καὶ ἐκ τῶν ὄσων περὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐπενθέσεως διαλαμβάνει, ἰσχυριζόμενος, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι «βαθμηδὸν οἱ μετ' ἐπενθέσεως τύποι ἤρχισαν νὰ ὑποχωρῶσι, δι' ὃ καὶ σήμερον σπανιώτερον ἀκούομεν αὐτοὺς ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ⁽⁸⁾ ὁπωσδήποτε ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μάνης δὲν ἀπαντῶνται πλέον, ἀλλὰ παρατηροῦμεν ὅτι κατέστησαν τό γε νῦν σπάνιοι ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ, εἶναι ὅμως ἀκόμη συνηθέστατοι — ἐν συγκρίσει πρὸς παλαιότερους χρόνους καὶ ἐνταῦθα σπανιώτεροι — ἐν τοῖς γαμηλίοις ἄσμασι, ταῖς σατίραις, τοῖς μοιρολογίοις, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς ἄσμασι καὶ τοῖς μοιρολογίοις παλαιότερων γυναικῶν»⁽⁹⁾.

Οὐδὲ οἱ παρὰ Α. *Thimb*⁽¹⁰⁾ μαρτυρούμενοι ἐν μοιρολογίοις καὶ ὑπὸ Π. Πατριαρχέα ἀναφερόμενοι τύποι, παρέχουσι βάσιν πρὸς ἐξαγωγήν συμπερασμάτων σχετικῶς μὲ τὸ φαινόμενον τῆς ἐπενθέσεως ἐν Μέσα Μάνη.

Διότι, εἰς τὰ δύο ὑπὸ τοῦ *Thimb* παρατιθέμενα μοιρολόγια, τῆς *Ληγορίτσας Παρασκῆς* καὶ τῆς *Ληγοροῦς*, διακρίνει τις πλὴν τῶν ἄλλων καὶ σύγχυσιν τύπων ἰδιωματικῶν πρὸς τοὺς τῆς Νέας Ἑλληνικῆς. Καθ' ὅσον ἐν τῷ αὐτῷ μοιρολογίῳ «τῆς Ληγοροῦς» καὶ εἰς δύο συνεχεῖς στίχους (5-6) φέρονται οἱ τύποι *κουλλοῦρα* καὶ *ζουναριά*, ὁμοίως τοῦν *ἀνθρωπῶνε σου* (στίχ. 15) καὶ *ἀθροπῶνε*

1. Π. Πατριαρχέα, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 60. 2. *Αὐτόθι* σ. 63. 3. *Αὐτόθι* σ. 64.

4. *Αὐτόθι* σ. 64 (τοῦτο ὡς ἀναγράφει ἀπαντᾷ ἐν Σίφνω, *Ἱστορικὸν Λεξικὸν Νέας Ἑλληνικῆς*) ἐν λ.

5. *Αὐτόθι* σ. 66. 6. *Αὐτόθι* σ. 68. 7. *Αὐτόθι* σ. 65.

8. *Αὐτόθι* σ. 83 λέγει: «Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι σήμερον ἐλάχιστα ἀπαντῶνται καὶ σ. 84 «Βαθμηδὸν οἱ μετ' ἐπενθέσεως τύποι τῆς λαλουμένης γλώσσης ὑποχωροῦσιν». Τοῦναντίον ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ τῶν ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων Μανιατῶν—ἰδίᾳ δὲ γυναικῶν—ἀκούει τις κατὰ κανόνα τοὺς ἐπενθετικὸς τύπους καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ὁμιλίᾳ καὶ ἐν τοῖς μοιρολογίοις, ὡς φαίνεται κατωτέρω εἰς μοιρολόγιον λεχθὲν ἐν Ἀθήναις καὶ καταγραφέν ὑπ' ἐμοῦ τὴν ὥραν τῆς ἀπαγγελίας.

9. *Αὐτόθι* σ. 57. 10. Ἐνθ' ἄν. σ. 276—278.

ζου, ἡ πίκρα ζου (στ. 29), τὸ μαράζι ζου (στ. 30) ἀλλὰ καὶ ἐσαιρεΐτισα (στ. 35), νὰ πάω (στ. 48), ἄ δὲν ἐρθοῦ (στ. 49).

Ἐπίσης εἰς τὸ μοιρολόγιον «τῆς Παρασκῆς» ἔχομεν τοὺς τύπους τῆς Κατσεβαροδοῦς (στ. 7), τῆς Λιοῦς (στ. 8), ἐν ᾧ εἰς τὸ προηγούμενον μοιρολόγιον τὸν τύπον τῆς Λαμπροῦς (στ. 2).

Ἄντι δὲ τῶν ὑπὸ Α. Thumb γεγραμμένων ἐν τοῖς μοιρολογίοις τούτοις: πάς, τοῦν ἀθροπῶνε μα, κρούεται, κρούει, Διακονοδιτσαίκαας, τῆς Κατσεβαροδοῦς, τῆς Λιοῦς, ἄντρε, γυραῖτσε, νὰ τήν, καῖτσά, νὰ πά, βάίξει, τοὺς Μπουλαῖροῦς, Σπηλιωτάϊνκα, κάθουντα, κανένα, ἀθροπῶνε σου, κάμουμε, πλερώνομε, ἀκρίβεια, ἐννιά, μωῖρή, τί ἔναι, μοῦ μίλησε, τὸ σαλμᾶ, τὸ βόδι μα, νὰ πάω, σαϊτανᾶ, γραπτέον, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης, καθὼς καὶ σήμερον ἔτι λέγονται, ὡς: πάης, τοῦν ἀθροποῦνε μας, κρόεται, κρόει (κρόον, ὁ ὀρθὸς τύπος τοῦ ρ), ἴδακονοδικίακας⁽¹⁾, τῆς Κατσιβαροδοῦς⁽²⁾, τῆς Λιοῦς, ἄδρες⁽³⁾, γυραῖκες, νὰ δὴν⁽⁴⁾, καῖξιά, νὰ πάη, βάζει (καὶ βάνει), Σπηλιώτ'άνικα, ἐκάθοια, καένα, ἀθροποῦνε ζου, κάμουμε, πλερώνομε, ἀκρίβγιο, ἐννιά, μωρή, τ' ἔναι⁽⁵⁾, τὸ σαρμᾶ, τὸ βόδι μας, νὰ πάου, σατανᾶ.

Καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἀρχείου Οἰκονόμου⁽⁶⁾ γίνεται σύγχυσις τῶν διαλεκτικῶν τύπων διότι παραλλήλως ἀπαντοῦν οἱ τύποι ἰδιακονιάρις καὶ ἰδάβολος καὶ λαχίδια καὶ εἰδάηκα. Δηλ. τὸ ἡμίφωνον *ι* ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὄροις ἄλλοτε ἐπεντίθεται πλήρως (ἰδάβολος-εἰδάηκα), ἄλλοτε παραμένει καὶ ἀναπτύσσεται πρὸ τοῦ συμφώνου ἕτερος φθόγγος *ι* (ἰδιακονιάρις) καὶ ἄλλοτε παραμένει ἀμετάβλητον (λαχίδια).

Γενικῶς ἐν τῇ περὶ ἐπενθέσεως ἐν Μάνη μελέτῃ του ὁ Π. Πατριαρχέας στη-

1. Ἐν Μέσα Μάνη καὶ σήμερον ἀκόμη λέγουσι Δικίος ὁ (Δικαῖος) Δικίακας (μεγεθ.). Περβ. Δ. Β. Βαγιακάκον, Μανιάται εἰς Ζάκυνθον, ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Ζακύνθου. Α'. Ἡ οἰκογένεια Νίκλων-Νικλιάνων 1554-1859. Ἐπιστηρὶς τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου 5 (1954) σ. 48 σημ. 2.

2. Ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ ἀποβάλλεται πάντοτε τὸ σ τοῦ ἄρθρου τοῦ φηλυκοῦ τῆς γενικῆς ἐνικοῦ ὡς καὶ τὸ ε τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατ. πληθ. τοῦ ἄρσεν. ὅταν τὸ ὄνομα ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου.

3. Ἐπειδὴ ἔρρινον μετὰ τῶν ἀήχων κ.π.τ. ἐνοῦται εἰς ἡχηρὸν φθόγγον *g.b.d.* χωρὶς ἴχνος ἔρρινου νὰ ὑπάρχη.

4. Οἱ τύποι τοῦ, τῆς, τὸ προηγούμενου τοῦ νὰ προφέρονται ὡς *doῦ, δῆς, δό*.

5. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῇ Ν. Ἑλληνικῇ ὁ φθόγγος *ε* κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀρθρώσεως αὐτοῦ εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ *ι*, τὸν ὁποῖον ἀποβάλλει εἴτε ἐντὸς τῆς λέξεως εἴτε ἐν τῇ συνεπείᾳ, Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 211.

6. Βλ. ἀνωτ. σ. 139.

ρίζεται ἔξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν ἀδόμενον λόγον, ὡς οὗτος ἀπαντᾷ εἰς κείμενα ἀναφερόμενα ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄλλὰ προκειμένου νὰ ἐξετάσῃ τις τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τόπου τινός, ἐπομένως καὶ τῆς Μέσα Μάνης, ἥκιστα πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὸν ἀδόμενον λόγον καὶ μάλιστα τὰ γαμήλια ἄσματα, διότι εἰς ταῦτα, χάριν ἴσως ἐπιδείξεως μορφώσεως, παρατηρεῖται τάσις τις ἢ μᾶλλον καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς μίμησιν τύπων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς καὶ ἐπομένως ἀποφυγὴ τῶν ἰδιωματικῶν στοιχείων καὶ ὡς πρὸς τὸ φωνητικὸν καὶ ὡς πρὸς τὸ τυπικὸν μέρος τῆς γλώσσης.

Διὰ τοῦτο, ὡς λέγουσι καὶ ἄλλοι καὶ αὐτὸς ὁ ἀείμνηστος Γ. Χατζιδάκις συνιστᾷ «τὰ ἄσματα καὶ ὡς μεταφερόμενα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ὡς ἀναμειγνύοντα πολλαχῶς τὰς λέξεις, τοὺς τύπους κλπ. εἶναι ἥττον κατάλληλα εἰς τὴν μελέτην καὶ γνῶσιν τοῦ ἰδιώματος».

Ταῦτα ἐπικουρικῶς δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ γλωσσικῇ ἐρευνῇ.

Εἶναι δέ, λέγει ὁ Γ. Χατζιδάκις (1), «καὶ ἀμέθοδον νὰ περιορίζωμεν τὴν ἐξέτασιν φαινομένου ἐν μόνοις τοῖς ἐλαχίστοις σχετικῶς ὅσα παρεδόθησαν ἡμῖν γραπτῶς περὶ αὐτοῦ, ἀφοῦ τὸ φαινόμενον τοῦτο ζῆ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, οὐδεὶς δὲ λόγος, δι' ὃν κρίνονται ἀξιόπιστοι μὲν μάρτυρες οἱ γράψαντες παλαιότερον ἢ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀναξιόπιστοι δ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες σήμερον, ὅταν ἐπιστάμενοι μαρτυρῶμεν καὶ πιστῶμεν αὐτό· ὅτι ἡ τοιαύτη ἀποβολὴ πάσης προφορικῆς παραδόσεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τινων γενομένην ἀπὸ ἐτῶν ἀποβολὴν πάσης μεσαιωνικῆς γραπτῆς ὡς μεικτῆς καὶ ἀναξιόπιστου».

Εἰδικώτερον δὲ ἐν Μέσα Μάνη ἐξετάζοντες τὸν ἀδόμενον λόγον ὀφείλομεν νὰ διαστείλωμεν γλωσσικῶς τὰ μοιρολόγια τῶν γαμηλίων ἁσμάτων.

Διότι εἰς μὲν τὰ μοιρολόγια, ἅτινα εἶναι ἀτομικὰ καὶ πνευματικὰ τῆς Μέσα Μάνης δημιουργήματα, ἔχομεν πραγματικὴν εἰκόνα τοῦ ἰδιώματος, ἀρκεῖ ταῦτα νὰ λέγωνται παρὰ γυναικῶν μὴ ἀπομακρυνθεισῶν τοῦ τόπου ἢ νὰ ἐπαναλαμβάνονται παρὰ τούτων ὡς καὶ τῶν ἀνδρῶν εἰς διαφόρους διασκεδάσεις καὶ ἐργασίας —ἐπειδὴ ἐν Μέσα Μάνη, παλαιότερον κυρίως ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη, οἱ ἄνδρες εἰς τὰς διασκεδάσεις, πλὴν τοῦ γάμου, ἐπαναλαμβάνουσι παλαιὰ μοιρολόγια— καὶ νὰ γραφῶσι παρὰ τοῦ συλλογέως μετὰ φωνητικῆς ἀκριβείας, εἰς τὰ γαμήλια ὅμως ἄσματα καὶ ἰδίως αἱ γυναῖκες «τὰ ἐλληνίζουσι - τὰ λέσι περὶ γραμμάτων» ὅπως χαρακτηριστικῶς λέγουσι περὶ αὐτῶν, δηλαδὴ καταβάλλουσι προσπάθειαν πρὸς μίμησιν τύπων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς.

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 357.

Γ') Μορφή και ὄροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους συντελεῖται ἡ ἐπένθεσις
ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης.

Βασισθεὶς ἐπὶ ὕλικού τοῦ ὁποῖον συνέλεξα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ «ἡ γλῶσσα ζῆ καὶ ὑπάρχει μόνον ἐπὶ τῶν χειλέων τῶν λαλούντων αὐτήν» (1) καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν κυρίως τὸν προφορικὸν φυσικὸν καὶ ἀβίαστον λόγον, πρὸς τὸν ὁποῖον τυγχάνω καὶ λίαν οἰκείος, κατέληξα εἰς τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ φαινομένου τούτου συμπεράσματα :

1) Τὸ φαινόμενον τῆς ἐπενθέσεως τοῦ ἡμιφώνου ι (οὐχὶ τοῦ πλήρους φωνήεντος) εἰς τὸ ἰδιῶμα τῆς Μέσα Μάνης (τ.λ. Μέσσης) παρουσιάζεται πάντοτε οὐχὶ ὡς τελεία προληπτικὴ ἄρθρωσις τούτου πρὸ ὄρισμένων συμφώνων ἢ συμπλεγμάτων συμφώνων μετὰ τοῦ φωνήεντος τῆς προηγουμένης συλλαβῆς, καθ' ὅσον μετὰ τὴν ἄρθρωσιν ταύτην τὸ σύμφωνον ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη τὴν αὐτὴν οὐρανικὴν προφορὰν ὁποῖαν εἶχε καὶ πρότερον πρὸ τοῦ ἡμιφώνου ι συνιζανομένης συλλαβῆς (2).

Ἐὰν δὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ παραστήσωμεν ποσοτικῶς τὴν φωνητικὴν διαφύκτιαν θὰ ἔχωμεν τὸν λόγον τοῦ ἐπεντιθεμένου ἡμιφώνου πρὸς τὸ ἑναπομένον περιπίου ὡς 2 πρὸς 1.

Ὡστε οἱ τύποι παιδιά, λῆδια, ψάρια, φανάρια, ἀγάθια, ριοργάθια, μάτια, φωτιά, προφέρονται οὐχὶ ὡς παιῖδά, λαῖδα, ψαῖρα, φανάρα, ἀγάθα, ριοργάθα, μαῖτια, φωϊτά, ἀλλ' ὡς παι'δ'ά, λά'δ'α, ψά'ρ'α, φανά'ρ'α, ἀγά'θ'α, ριοργά'θ'α, μά'τ'α, φω'τ'ά (3).

1. Whitney καὶ Solly. Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς Γλωσσικῆς. Μετάφρ. Γ. Χατζιδάκι, Ἀθῆναι 1898 σ. 62.

2. Κατὰ Π. Πατριαρχέαν, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 52 «τὸ ἡμίφωνον ι ἀρθροῦται προληπτικῶς πολλάκις μετὰ τοῦ φωνήεντος τῆς προηγουμένης συλλαβῆς».

3. Τοὺς τύπους τούτους καὶ ἑτέρους, εἰλημμένους ἐκ τῶν ἡμετέρων χειρογράφων καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Λεξικοῦ ἀποκειμένων συλλογῶν, ἐρμηνεύει ὁ Π. Πατριαρχέας, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 87, ὡς προσελθόντας «ἐκ συμφύσεως τοῦ ἑναντι ἐκάστης λέξεως ἀναγραφομένου μετ' ἐπενθέσεως τύπου τῆς πρώτης θυγατρικῆς γενεᾶς μετὰ τοῦ συνήθους τύπου τῆς λέξεως» δηλ. «ὁ τύπος μάτια προῆλθεν ἐκ συμφύσεως τῶν τύπων μάτια καὶ μάτια καὶ τοῦ τύπου τῶν περίεξ οἰκούντων μάττα, ἐξ ὧν παρέλαβεν καὶ τὰ στοιχεῖα» (αὐτόθ. σελ. 86) λέγων πρὸς τοὺς ὅτι «ἀποτέλεσμα τῆς συμφύσεως ταύτης ἐγένετο ἡ δημιουργία νέου νόθου τύπου λέξεως ὅστις περιέλαβε στοιχεῖα ἀμφοτέρων».

Οἱ νόθοι οὗτοι τύποι βεβαίως ἔλαβον κατ' ἀρχὰς ὑπαρξιν ὡς ἀτομικὰ γλωσσικὰ σφάλματα, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, εἴτε ἐκ παρομοίας γενέσεως εἴτε διότι ἔτυχον μιμήσεως κατέστησαν στοιχεῖα τῆς ζωῆς τῆς γλώσσης ἅτινα μόνον ἐν τῇ συντελουμένῃ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἐνεργείᾳ τῆς γλώσσης, ἀποδεικνύονται ὡς νόθα καὶ ὑποχωροῦσι. Οὕτως ἐν τῇ Μανιατικῇ διαλέκτῳ ὑπῆρχεν ἐν

Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι σήμερον οἱ κατ' ἐξοχὴν ἐπικρατοῦντες⁽¹⁾ μὲν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ ἐν Μέσα Μάνη καὶ τοῖς μοιρολογίοις γυναικῶν, ὧν ἡ γλῶσσα, δσάκις λέγονται παρὰ γυναικῶν τοῦ τόπου, εἶναι ἡ αὐτὴ τοῦ προφορικοῦ λόγου, σπανιώτατοι δέ, ἂν μὴ ἀνύπαρκτοι, ἐν τοῖς γαμηλίοις ἄσμασι, ὧν ἡ γλῶσσα, ὡς ταῦτα ἄδονται, εἶναι ἡ κοινὴ Ἑλληνική.

II) Ἐπένθεσις συντελεῖται πάντοτε ἐν οἷς τύποις ἔχομεν συνιζανόμενον τὸ ι μετὰ τοῦ ἀκολούθου φωνήεντος, ἦτοι ὅπου ἀπαντᾷ σύμπλεγμα *μα-ιο-ιι-ιε-εα-εο-ει* οὐχὶ δὲ ἐν οἷς τύποις δὲν ὑπάρχει συνιζήσις, οἷον: *παι'δ'ά, ψά'ρ'α, γιοργά'θ'α, μά'τ'α* κ.λ.π. οὐχὶ δὲ *παιῖδί, ψάῖρι, γιοργαῖθι, μάῖτι* κ.λ.π. ⁽²⁾.

III) Ἐπένθεσις συντελεῖται πάντοτε ἀναγκαίως⁽³⁾ ὁσάκις τοῦ ἐπεντιθεμένου ι τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς προηγῆται.

A') Ἐν τῶν συμφώνων δ, δ, ρ, θ, τ.

χρήσει ἢ λέξεις μάῖτα. Παράλλῃως ἐν τῷ ἀδομένῳ λόγῳ ἐλέγετο καὶ ἠκούετο καὶ ὁ κατ' ἐπένθεσιν τύπος μάῖτα» (αὐτόθ. σ. 86) ἐν δὲ σ. 81 γράφει «πάντες ὅμως οἱ τύποι οὗτοι ὑπεχώρησαν καὶ παρέμεινεν μόνον ὁ ἄνευ προληπτικῆς ἀρθρώσεως ἢ ἄλλης τινὸς συμφύσεως τύπος».

Ἐπ' αὐτῶν νομίζω ὅτι ὁ τύπος μά'τ'α δὲν εἶναι νόθος διάμεσος ἐκ συμφύσεως τῶν τύπων μάῖτα <μάτια, ἐπειδὴ ὡς γνωστὸν «συμφυρμὸς εἶναι ὁ ἐν συνειδήσει συνδυασμὸς παραστάσεων καὶ δὴ τῶν δηλουσῶν ταύτας λέξεων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πολλακίς πρὸς ἔκφρασιν διανοήματός τινος ἔχομεν δύο γλωσσικὰ μέσα συμβαίνει ὥστε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἔκφρασεως αὐτοῦ νὰ σπεύδωσιν ἀμφοτέρω ἐπιπέδων εἰς τὴν συνείδησιν καὶ οὕτω νὰ μὴ παρὰ γαταὶ οὐδέτερον τούτων ἀμιγῆς καὶ καθαρὸν ἀλλὰ νὰ συμφύρῳνται οὕτως ὥστε ἀντ' αὐτῶν νὰ προκύπτῃ ἄλλο τι ἐρμοφρόδιτον». (Γ. Χατζιδάκι, Γενικὴ Γλωσσικὴ (1915) σ. 194 κ. ἐξ.). Ὁ αὐτὸς ἐν Ἐπιπέδῳ 8 (1896) σ. 133 λέγει: «Διὰ ψυχολογικοὺς λόγους συμφύρῳνται ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν αἱ συνώνυμοι λέξεις, αἱ παριστῶσαι ἔννοιάν τινα καὶ συμφυρόμεναι εἰς ἄλλην ἐρμοφρόδιτον περιέχουσαν στοιχεῖα ἀμφοτέρων».

Προϋποθέτει δηλ. ὁ συμφυρμὸς δύο τύπους λέξεων ὡς *πειταχαίνω* ἐκ τοῦ *πειταχάινω* καὶ *λαχάινω*, *σφανταλώνω*, ἐκ τοῦ *σφαλιζέω* καὶ *μαντάλώνω* κλπ. (βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 318 καὶ Γενικὴ Γλωσσικὴ (1915) σ. 195).

Ἐν Μέσα Μάνη ὅμως, ὡς εἶπομεν, ὁ τύπος μάῖτα δὲν ἀπαντᾷ. Ἄλλως τε ἐνταῦθα δὲν πρόκειται οὐδὲ περὶ συμφυρμοῦ συνωνύμων.

1. Ὁ Π. Πατριαρχέας, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 57, 83, 84, λέγει ὅτι οἱ τύποι οὗτοι κατέστησαν σπάνιοι ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ, συνηθέστεροι δὲ ἐν τοῖς γαμηλίοις ἄσμασι καὶ ταῖς σαριραῖς.

2. Παρὰ Π. Πατριαρχέα, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 62, 66, φέρονται οὐχὶ ὀρθῶς ὡς εὐχρηστοῦντες εἰς Μέσα Μάνην οἱ τύποι *μωῖρῆ* <*μωρῆ* καὶ *σημαῖδι* <*σημάδι*.

3. Κατὰ Π. Πατριαρχέα, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 81, «ἡ ἐπένθεσις δὲν ἦτο πάντοτε ἀναγκαία ἀλλὰ μόνον δυνατή. Συμβαίνει δηλ. δὴ παλλάκις τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἄλλας μὲν λέξεις νὰ προσφέρῃ μετὰ προληπτικῆς προφορᾶς τοῦ ι, ἄλλας δέ, ἔστιν ὅτι μάλιστα καὶ τὰς ἰδίας λέξεις, καὶ ἄνευ αὐτῆς. Ἡ ἐπένθεσις κατὰ ταῦτα δὲν προκύπτει ἐν τῇ Μα-

α) Προηγούμενου δ

Καὶ δὴ κατὰ σειράν τῶν πρὸ τοῦ δ ὑπαρχόντων φωνηέντων :

1) **a, o, u, e.**

Πρὸ τοῦ ea. Παρὰ τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ μέτρον ἢ κηλίδος : *βαρκα'δ'ά* (ὄσον χωρεῖ ἢ βάρκα), *πο'δ'ά* (τὸ προσέργιον· ποσότης ὄσων χωρεῖ τοῦτο), *λα'δ'ά* (κηλὶς ἐλαίου).

Πρὸ τοῦ eu. Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω : *πο'δ'οῦνε*, *λα'δ'οῦνε*.

Πρὸ τοῦ ia. Ἐν τῷ πληθ. τῶν εἰς - *ι(ον)* οὐδετέρων : *ἀχλάδι* - *ἀχλά'δ'α*, *ἀσπράδι* - *ἀσπρά'δ'α* (τὸ λεύκωμα τοῦ ἥου, λευκὸν λιπαρῶδες κρέας, τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ), *ἀσκάδι* - *ἀσκα'δ'α* (ἰσχάς), *βουχάδι* - *βουχά'δ'α* (ὁ βλαστὸς τῶν δένδρων), *λάδι* - *λά'δ'α*, *λεγνάδι* - *λεγνά'δ'α* (ὁ ἀσθενικός, ὁ ἀδύνατος), *μαυράδι* - *μαυρά'δ'α*, *μεσάδι* - *μεσά'δ'α* (τεμάχιον ἄρτου), *ξεράδι* - *ξερά'δ'α* (ξηρὸς κλάδος), *ξινάδι* - *ξινά'δ'α* (ὄξινον), *πρωμάδι* - *πρωμά'δ'α* (πρώϊμος σπορὰ σιτηρῶν), *ρημάδι* - *ρημά'δ'α*, *στεγάδι* - *στεγά'δ'α* (στοιβάς), *στριφτάδι* - *στριφτά'δ'α* (πλακούντιον ἐξ ἀλεύρου), *φάδι* - *φά'δ'α* (ὑφάδιον), *χάδι* - *χά'δ'α* κ. ἄ.

Παρὰ τὰ ρήμ. : *ἀ'δ'άζου* (ἀδειάζω, κενώνω), *ἀ'δ'αφοροῦ* (ἀδιαφορῶ), *ἀρα'δ'άζου* (ἀριθμῶ, θέτω κατὰ σειράς), *βρα'δ'άζει*, *βουχα'δ'άζει* (ἐπὶ τῶν δένδρων, βλαστάνει), *στριφτα'δ'άζου* (παρασκευάζω στριφτάδια, ἀσχολοῦμαι περὶ τὰ ἀσήμαντα), *στεγα'δ'άζου* (συσσωρεύω), *τυλιγα'δ'άζου* (τυλίσσω ἰδίως νήματα) κ. ἄ.

Εἰς πλείστας λέξεις, οἷον : *βαρκα'δ'άτικα* τὰ (ἢ ἀμοιβὴ τῶν λεμβούχων), *βουχα'δ'ασμένος* (ἐπὶ κορυμῶν δένδρου, ὁ βλαστοφόρος), *παρα'δ'αβασμένος* (ὁ διανοητικὸς πάσχων), *ἀ'δ'άφορος* (ἀδιάφορος).

Ἐπίσης *ἀναπο'δ'ά* ἢ (ἢ δυσκολία), *ἀναπο'δ'άζου* ῥ. (παρουσιάζω τὴν ἀντίθετον ὄψιν, ἀναστρέφω), *βόδι* - *βό'δ'α*, *πόδι* - *πό'δ'α*, *μόδι* - *μό'δ'α* (μέτρον ἴσον πρὸς ὀκτὼ κοιλὰ, περίπου 160 ὀκ. σιτηρῶν). Ὅμοίως *ἀθελούδι* - *ἀθελού'δ'α*, *ἀμμου'δ'ά* ἢ, *ἀπογυαλεγούδι* - *ἀπογυαλεγού'δ'α* (τὰ ὑπολείμματα τῆς διανομῆς ὡς ἄχρηστα), *καλούδι* - *καλού'δ'α* (τὸ καλὸν προῶγμα), *ξεπεταρούδι* - *ξεπεταρού'δ'α* (τὸ ζωηρὸν, τὸ μόλις ἀναπτυσσόμενον νήπιον), *μου'δ'άζου* (αἱμοδιῶ), *μου'δ'ασμένος* (αἱμοδιῶν, διστακτικὸς, φοβισμένος), *φλούδι* - *φλού'δ'α* (φλοιός). Καὶ τέλος *ε'δ'άη* (μετέβη), *ε'δ'άηκε*, *ε'δ'άβασε*, *ε'δ'άλεξε*, *ε'δ'άκόνισε* (ἐζήτησε ἐλεημοσύνην), *παιδί* - *παι'δ'ά*, *παι'δ'αρίζου* (συμπεριφέρομαι ὡς παῖς), *παι'δ'άστικος* (παιδικός, παιδαριώδης), *πραι'δ'άρις* (ἀρπακτικὸς· praedor) κ. λ. π.

ῥιαικῇ διαλέκτῳ ἀναγκαίως ὑπὸ ὠρισμένους ὄρους, ἀλλὰ δύναται μόνον ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους νὰ συμβαίῃ, ἐνδέχεται τοῦτέστιν μόνον νὰ συμβαίῃ «ἐν σελίδι δὲ 58 «ἢ ἐπένθεσις δὲν συμβαίνει πάντοτε καὶ ἀναγκαίως, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν σπανιώτερον, ἄλλοτε δὲ συνηθέστερον».

Πρὸ τοῦ io. ἄδ'ος ἄδειος - κενός), ἄδ'ονίζου (ἀπορρίπτω ὀρητικῶς, ἐκσφενδονίζω), βραδ'ώνει κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu. Ἐν τῇ γενικῇ ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν οὐδετέρων εἰς -ι(ον): ἀγλάδι - ἀγλαδ'οῦ - ἀγλαδ'οῦνε, ἀσκάδι - ἀσκαδ'οῦ - ἀσκαδ'οῦνε, λάδι - λαδ'οῦ - λαδ'οῦνε, παιδί - παιδ'οῦ - παιδ'οῦνε κ. ἄ.

Ὁμοίως οἱ τύποι κοκοδ'οῦ ἢ (ἢ δυσειδής) (1), κωμοδ'οῦ ἢ (ἢ γελοία).

Πρὸ τοῦ ie. Ἐν τῇ ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ. πληθ. τῶν εἰς εἰ -ιά θηλυκῶν: ἀγλάδ'ές, βαρκαδ'ές, λαδ'ές κ.λ.π.

2) Ὑπάρχοντος πρὸ τοῦ τοῦ δ τοῦ i.

Ὅταν τὸ φωνῆεν τῆς προηγουμένης συλλαβῆς εἶναι *i* μετὰ τὴν ἐπένθεσιν τοῦ ἡμιφώνου τῆς ἐπομένης συλλαβῆς, τὸ *i* τοῦτο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἐπεντιθέμενον ἀκούεται ὡς μακρότερος φθόγγος ἦτοι: *i'*, *η'*, *v'* εἰ'.

Πρὸ τοῦ ea: ἀπιδ'ά ἢ (ἢ ἀπιδέα), ριδ'ά ἢ (δέριμα αἰγός), πηδ'ά ἢ (τὸ ἄλμα) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ eu: Ἐν τῇ γεν. πληθ. τούτων: ἀπιδ'οῦνε, ριδ'οῦνε.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὸ πληθ. τῶν εἰς -ίδι(ον) οὐδ.: ἀδίδι - ἀδίδ'α, ἀπίδι - ἀπίδ'α, ἀλυσίδι - ἀλυσίδ'α, ἀρμίδι - ἀρμίδ'α, (τὸ ἀρχ. ὄρμια), βλοφίδι - βλοφίδ'α (μικρὸν πρόσφορον ἄρτου), ρίδι - ριδ'α, δαχτυλίδι - δαχτυλίδ'α, δοσίδι - δοσίδ'α, κλησίδι - κλησίδ'α (μικρὰ ἐκκλησία), καρύδι - καρύδ'α, ξεραμίδι - ξεραμίδ'α, κουρίδι - κουρίδ'α (μικροὶ λίθοι δι' ὧν παίζουσιν οἱ παῖδες), κοψίδι - κοψίδ'α (μικρὸν τεμάχιον κρέατος), κληρονομίδι - κληρονομίδ'α (οἱ κληρονόμοι), λεπίδι - λεπίδ'α, λαχίδι - λαχίδ'α (μικρὰ λωρίς γῆς), ξεφτίδι - ξεφτίδ'α (τὸ ἐξυφαινόμενον τμήμα ὑφάσματος ἐπὶ ἀνθρώπων ὃ μὴ ὑπολογίσιμος), παιχνίδι - παιχνίδ'α, παρσίδι - παρσίδ'α (ἢ παραλαβή), ξεβλουχίδι - ξεβλουχίδ'α (ἀσκὸς δι' οὗ ἀποχωρίζουσι τὸ ἐκ τῆς συνθλίψεως τῶν ἐλαιῶν τελευταῖον ἔλαιον ἐκ τοῦ κατσηγάρου), σκαφίδι - σκαφίδ'α, στρουσίδι - στρουσίδ'α (τὸ στρωννύμενον ὑφασμα), σανίδι - σανίδ'α, σελίδι - σελίδ'α (τὸ μικρὸν τεμάχιον τῶν ἐσπεροειδῶν), ταξίδι - ταξίδ'α, χρασίδι - χρασίδ'α (τὸ γρασίδι), ψαλίδι - ψαλίδ'α κ. ἄ.

Εἰς τὰ εἰς -ιάρις δηλωτικὰ πάθους ἢ ιδιότητος: γλιδ'άρις (ἀκάθαρτος), κασιδ'άρις, κονιδ'άρις (ὃ ἔχων ἐπὶ τῆς κόμης του κονίδας), παιχνιδ'άρις, ταξιδ'άρις, (θηλ. γλιδ'άρα οὐδ. γλιδ'άριχο κ.λ.π.). Ὁμοίως λέγεται παιχνιδ'αρίζου (παίζω, διασκεδάζω) κλπ.

1. Βλ. Ἡμετέραν χειρόγρ. συλλογὴν (ἀριθ. Χειρ. Ἰστ. Λεξ. 606) σ. 57 πρὸβ. *K. A. Π. Ρωμαῖον*, Παρατηρήσεις εἰς Βυζαντινὰς καὶ Νεοελληνικὰς Παροιμίας, Ἀθηνᾶ 50. (1940) σ. 108—111.

Πρὸ τοῦ io: *ῥι'δ'ο* τὸ (τὸ ἐκ τῆς αἰγός: *ῥι'δ'ο γάλα, τυρί*), *ἴ'δ'ο* τὸ (τὸ ἴδιον, τὸ αὐτό).

Πρὸ τοῦ iu. Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν ἀνωτέρω οὐδετέρων: *ἀδίδι* - *ἀδί'δ'οῦ* - *ἀλί'δ'οῦνε*, *ἀπίδι* - *ἀπι'δ'οῦ* - *ἀπι'δ'οῦνε*, *καρούδι* - *καρου'δ'οῦ* - *καρου'δ'οῦνε*, *σκαφίδι* - *σκαφι'δ'οῦ* - *σκαφι'δ'οῦνε*, *ψαλίδι* - *ψαλι'δ'οῦ* - *ψαλι'δ'οῦνε* κλπ.

Πρὸ τοῦ ie. Ἐν τῷ πληθ. τῶν εἰς -*ρα* - *ια* θηλ.: *ἀπιδεᾶ* - *ἀπι'δ'ᾶ* - *ἀπι'δ'ῆς*, *γιδεᾶ* - *ῥι'δ'ᾶ* - *ῥι'δ'ῆς*, *πηδεᾶ* - *πη'δ'ᾶ* - *πη'δ'ῆς*, *καρουδεᾶ* - *καρου'δ'ᾶ* - *καρου'δ'ῆς*, *ψαλιδεᾶ* - *ψαλι'δ'ᾶ* - *ψαλι'δ'ῆς* κλπ.

3) Οὐδενὸς πρὸ τοῦ **δ** ὑπάρχοντος φωνήεντος (ἦτοι ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως).

Ἐπειδὴ τὴν ἐπένθεσιν καθορίζει τὸ πρὸ τῆς συνιζανομένης συλλαβῆς ὑπάρχον σύμφωνον, δύναται αὕτη νὰ συμβαίη ἐν πάσῃ χώρᾳ τῆς λέξεως ἦτοι ἐν ἀρχικῇ συλλαβῇ, ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τέλει τῆς λέξεως, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη νὰ ὑφίσταται στενὸς σύνδεσμος τῆς συλλαβῆς ταύτης πρὸς τὴν προηγουμένην (1). Ὅταν ἡ ἐπένθεσις συμβαίη ἐν τῇ ἀρχικῇ συλλαβῇ τὸ ἡμίφωνον ἰ ἀκούεται ὡς μόρμυρος φθόγγος μὴ ἀποτελῶν ἰδίαν συλλαβὴν.

Πρὸ τοῦ ia: *'δ'άβα* τὸ (ἡ δίοδος), *'δ'αβάζον* (διαβάζω), *'δ'αβάτης* ὁ (διαβάτης), *'δ'αβασίδι* τὸ (κόσκινον), *'δ'αβατικοῦ* (ἐπίρρ., κατὰ τὴν πορείαν), *'δ'άβολος* ὁ (διάβολος), *'δ'αβικαίνου* (προλαμβάνω), *'δ'ακονίζου* (διακονίζω, ἐπαιτῶ), *'δ'ακονγάρης* (ἐπαίτης), *'δ'άκος* ὁ (διάκος), *'δ'άλαλο* τὸ (τὸ κακὸν ὄνομα, ἡ δυσφήμησις), *'δ'αλέγου* (διαλέγω), *'δ'αλεμένος*, *'δ'αλαλησμένος* ὁ (ὁ δυσφημησθεὶς), *'δ'αλεχτὸς* ὁ (διαλεκτὸς), *'δ'άπλata* (ἐπίρρ. ἐπὶ τῆς ὁμοπλάτης), *'δ'άστημα* τὸ (διαστημα), *'δ'αστρεμμένος* (δύστροπος), *'δ'ασμιγῆ* ἡ (τοπων. Διασμιγῆ), *'δ'αταγῆ* ἡ (διαταγῆ), *'δ'ατάζου*, *'δ'άτανος* ὁ (διάβολος), *'δ'αφεντεύου* (διαφεντεύω, προστατεύω), *'δ'άφρο* τὸ (διάφορον, ὠφέλεια), *'δ'αχωρίζου* (διαχωρίζω) κλπ.

Πρὸ τοῦ io: *'δ'ο* (δύο), *'δ'οφύρι* τὸ (γεφύρι), *'δ'ώχνου* (ἐκδιώκω), *'δ'ωχνᾶτος* ὁ (ἐκδιωχθεὶς, ἐξόριστος).

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ. Ἐνταῦθα ὅμως, ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων, ἄλλοτε συντελεῖται ἐπένθεσις τοῦ ἡμιφώνου καὶ ἄλλοτε οὐχί, οἷον: *ιδάβολε*, *ιδασκά* - *ιδάσκαλε* (2) ἀλλὰ καὶ *διαβάτα* (3), *διαβολίλε* (4), *διαδί* (5), *διάκε*, *διάτσε* (6), *διακονέγγου* (7), *διάχτυλε* (8).

1. Ὡς ἀναφέρει ὁ Π. Πατριαρχίας, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 70-71.

2. Θ. Κωστάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 42.

3. *Αὐτόθι* σ. 66, 68.

4. *Αὐτόθι* σ. 130.

5. *Αὐτόθι* σ. 161, 192.

6. *Αὐτόθι* σ. 165, 169.

7. *Αὐτόθι* σ. 35.

8. *Αὐτόθι* σ. 161.

β) Προηγούμενου d

Καὶ δὴ κατὰ σειρὰν τῶν πρὸ αὐτοῦ φωνηέντων **a, o, e**.

1) **Πρὸ τοῦ ea**. Παρὰ τὰ εἰς — *έα* θηλ. δηλωτικὰ χόρτων ἢ πληγῆς: *μουζερα' d' á* (χόρτον), *δο' d' á* ἢ (τὸ δῆγμα), *σκο' d' á* ἢ (κτύπημα, πληγή, πρόσκρουσις κατὰ τὸ βάδισμα τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν ἐπὶ τινος ἀντικειμένου) κ.ἄ.

Πρὸ τοῦ eu: Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω θηλ.: *μουζερα' d' οὔνε*.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς πλείστας λέξεις, οἶον: *ἀνα' d' áζου* (ρ. προσβλέπω, παρατηρῶ), *φερο' d' áρις* ὁ (ὁ γηραιός, ὁ γηρασμένος· θηλ. *φερο' d' áρα*· οἶδ. *φερο' d' áριζο* καὶ *φερο' d' ασμένος - η - ο*), *δόλι* τὸ — *δο' d' á*, *δο' d' áσμα* τὸ (ἢ ἐξέχουσα ἐπὶ τῶν τοίχων σειρὰ λίθων ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ὁ θόλος τῶν οἰκιῶν), *Κο' d' áριζα* τὰ (συννοικία ὅπου διαμένουν οἱ *Κο' d' áνοι*), *ξεδο' d' áζου* (ρ. ἀφαιρῶ τοὺς ὀδόντας· *ξεδο' d' ασμός* ὁ, ἢ ἀφαιρέσις τῶ ὀδόντων, πληγμα ἰσχυρόν· *ξεδο' d' ασμένος*, ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας), *πο' d' áζου* (ρ. κρουολογῶ, πάσχω ἀπὸ πνευμονίαν· *πόδα* ἢ ἢ πνευμονία, *πο' d' ασμένος* ὁ ἀσθενὴς ἐκ κρουολογίματος), *κουβε' d' áζου* (συζητῶ· *κουβε' d' ασμένος* ὁ δυσφημισθεὶς), *κροφοκουβε' d' áζου* κλπ.

Πρὸ τοῦ io: Ὡς *ἀνά' d' o*, τὸ (ἄποπτον, ὁ ὀρίζων, ἢ ἄκρα), *ἀρχο' d' o* ἢ (ἢ εὐπορία), *ἀλικό' d' o* ἢ (τὸ ἐμπόδιον) κ.ἄ.

γ) Προηγούμενου ρ

Καὶ δὴ κατὰ σειρὰν τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑπαρχόντων φωνηέντων:

1) **a, o, u, e**.

Πρὸ τοῦ ea: Εἰς τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ πληγῆς: *βατα' ρ' á* (πληγή διὰ πυροβόλου ὄπλου) (1), *γδαρτα' ρ' á* ἢ (ἐκδορά).

Εἰς τὰ δηλωτικὰ μέτρον: *λνχνα' ρ' á* (ποσότης ἐλαίου ὅσην χωρεῖ ὁ λύχνος), *πλοκα' ρ' á* (ποσότης ἀχύρων τοποθετουμένη εἰς τὸ διὰ πλέγματος κυθίως ξύλων χωριζόμενον τμήμα τοῦ ἰσογείου ὁ καλοῦσι *πλοκαρτά*), *φ' τ' á' ρ' á* (πτυραρεά, ποσότης ἣν δύναται τις νὰ σηκώσῃ τις διὰ τοῦ πτύου).

Εἰς τὰ δηλωτικὰ δέριματος: *μουλα' ρ' á* (τὸ δέριμα ἡμιόνου).

Ὅμοίως εἰς τὰ εἰς — *αρέα - á' ρ' á* (2) θηλ. προσηγορικὰ καὶ τοπωνύμια.

α) *Συγκεκριμένα*: *ἀσαδα' ρ' á* (σνκῆ παράγουσα ἰσχάδας), *κληματα' ρ' á* (τὸ κλήμα), *ἀβα' ρ' á* (ποσότης σιτηρῶν ὅσην χωρεῖ τὸ *ἀβάρι*), *καλαμα' ρ' á* (τὸ μελανοδοχεῖον, ποσότης ὅσην χωρεῖ τὸ μελανοδοχεῖον).

1. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 27. Πολλὰ εἰς - *αρέα - αρεά* ἀφρημένα σημαίνουν πληγὴν ἢ ὁσμὴν ἢ μέτρον ἢ φορτίον.

2. Πρὸβ. Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Μελέται Α (1901) σ. 127.

β) Τοπωνύμια : Ἀγραδά'ρ'ά, Ἀβοδακά'ρ'ά, Ἀσκεδά'ρ'ά, Βατου'ρ'ά, Λουμα'ρ'ά κ. ἄ.

γ) Εἰς θηλ. προσηγορικὰ εἰς -αρέα (α'ρ'ά) τὰ σχηματιζόμενα ἔξ ὀνομάτων εἰς -άρις (!) : Ἀπλωτα'ρ'ά, καβελλα'ρ'ά (καβελλάρις καὶ ὡς τοπων. ἐπὶ λίθων ἔξ ὧν ὁ εἶς ἐπὶ τοῦ ἄλλου δίκην ἱπέως), κασσι'δ'α'ρ'ά (κασσι'δ'άρις), σκουληκα'ρ'ά (σκουληζάρις) κ. ἄ.

Ὅμοίως εἰς τὰ θηλυκὰ τὰ δηλωτικὰ δένδρων, μέτρου ποσότητος, πληγῆς καὶ κηλίδος : παπο'ρ'ά (ποσότης ἦν μεταφέρει τὸ πλοῖον), σπο'ρ'ά (ἔκτασις ἀγροῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦπτον διωρισμένη, ἦν ἄνευ διαλείμματος καλλιεργεῖ ὁ γεωργός), ἀγ'ρ'αίου'ρ'ά (ὁ ἀγριοσίκυσ· *ecballium elaterium*), λου'ρ'ά (κτύπημα διὰ λεπτοῦ κλάδου, βέργας), μαγου'ρ'ά (κτύπημα διὰ βακτηρίας), μουτζου'ρ'ά (ἢ δι' αἰθιάλης κηλίδος), μου'ρ'ά (μορέα), τσικου'ρ'ά (πληγὴ διὰ πελέκεως), διπλοχε'ρ'ά (ποσότης στερεῶν ἦν μὲ ἀμφοτέρας τὰς παλάμας ἠνωμένας λαμβάνομεν), μαχαι'ρ'ά (πληγὴ διὰ μαχαίρας), μαγε'ρ'ά, πιπε'ρ'ά, χε'ρ'ά (δράγμα, ὅσον διὰ μιᾶς χειρὸς λαμβάνομεν) κ.λ.π.

Ἐπίσης λέγεται βο'ρ'άς ὁ (βόρειος ἄνεμος), Χαλιζε'ρ'ά ἡ (τοπων.).

Πρὸ τοῦ eu. Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω, οἷον : ἀσκαδά'ρ'οῦνε, γαλακά'ρ'οῦνε, κλειδά'ρ'οῦνε, λαιμά'ρ'οῦνε, σπο'ρ'οῦνε, μου'ρ'οῦνε, χε'ρ'οῦνε κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ eo : ἀ'ρ'ῶνον, (ρ. ἀραιώνω· ἀπλώνω), ἀ'ρ'ῶμάδα ἡ (τὸ διάκνον μεταξὺ δύο ξύλων, σανίδων), ἀκέ'ρ'ος (ἀκέραιος), Βατου'ρ'ῶνας ὁ (τοπων. ἔνθα πολλοὶ βάτοι· *rubus rosaceae*), Χορτά'ρ'ῶνας ὁ (τοπων. ἔνθα πολλὰ χόρτα).

Πρὸ τοῦ ia. Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -άρι(ον) οὐδ., οἷον : ἀβάρι - ἀβά'ρ'α (τὸ κάτωθεν τοῦ πατώματος κενόν, χρησιμεῦον ὡς ἀποθήκη), βλαστάρι - βλαστά'ρ'α, βουνάρι - βουνά'ρ'α (τοπων.), γαλάρι - γαλά'ρ'α (μέρος ὅπου ποραμένον τὰ πρόβατα, τὸ ἀκάθαρτον μέρος), γουμάρι - γουμά'ρ'α (φορτίον, δέμα ξύλων), ζουνάρι - ζουνά'ρ'α, ζευγάρι - ζευγά'ρ'α, ζαγάρι - ζαγά'ρ'α (ὁ σκύλλος), θροφάρι - θροφά'ρ'α (ὁ οἰκόσιτος χοῖρος), θρεφτάρι - θρεφτά'ρ'α (ὁ οἰκόσιτος χοῖρος), καμάρι - καμά'ρ'α (μνημεῖον νεκρῶν), κατοστάρι - κατοστά'ρ'α, κουβάρι - κουβά'ρ'α, λανάρι - λανά'ρ'α (κτένιον σιδηροῦν, δι' οὗ ξαίνουν τὰ ἔρια), λεχάρι - λεχά'ρ'α (ὁ ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα), λυχνάρι - λυχνά'ρ'α, λημμάρι - λημμά'ρ'α (τὸ δράγμα σταχύων), λιθάρι - λιθά'ρ'α, μαργαριτάρι - μαργαριτά'ρ'α, μουλάρι - μουλά'ρ'α, παλληκάρι - παλληκά'ρ'α, πυθάρι - πυθά'ρ'α, σταβάρι - σταβά'ρ'α (ὁ ἱστοβοεὺς τοῦ ἀρότρου), στελλάρι - στελλά'ρ'α (στειλεός), τομάρι - τομά'ρ'α, χορτάρι - χορτά'ρ'α, χτάρι - χτά'ρ'α (οἱ ὄχθοι, τοῖχοι εἰς ἐπικλινῆ ἐδάφη διὰ τὴν συγκράτησιν τοῦ χώματος, ἀνάλημμα) κ. ἄ.

Ἐπίσης παρὰ τὰ ὀνόματα: ἀλογά'ρ'αστος (ὁ μὴ ὑπολογίσιμος), κουθα'ρ'ὰ (δεσμός φιλικός ἐκ βαπτίσματος ἢ στέψεως), λογα'ρ'ασμός, τομα'ρ'άτικος (ὁ μὴ ἐκτιμώμενος), παρὰ τὰ ῥήμ. γουμα'ρ'άζου (ἐπὶ ξύλων ἢ ρούχων τοποθετῶ τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου διὰ τὸ νὰ σχηματισθῇ δέμα), λογα'ρ'άζου (ὑπολογίζω), ξετομα'ρ'άζου (ἐκδέρω) κ. ἄ., παρὰ τὰ ἐπών. Χα'ρ'άτης, Ψυχα'ρ'ᾶνοι κ. ἄ. καὶ τὰ τοπων. Χα'ρ'άτικο, Ψυχα'ρ'άνικο κ.λ.π.

Ὅμοίως ἐπενθετικῶς προφέρονται: ἀνηφο'ρ'ακὰ (ἐπίρρ. πρὸς τὰ ἄνω), ἀνηφο'ρ'ακός (ἀνηφορικός), κατηφο'ρ'ακὰ (ἐπίρρ. πρὸς τὰ κάτω), κατηφο'ρ'ακός (κατηφορικός), παπόρι - παπό'ρ'α, Φυλλατό'ρ'α (τοπων.), χώ'ρ'α (ἐπίρρ. χωριστά), χωρίον - χω'ρ'ὰ τά, χω'ρ'άτης, χω'ρ'ανός κ. ἄ.

Ἐπίσης τὰ εἰς -ιάρις δηλωτικὰ πάθους ἢ ιδιότητος: μουρμου'ρ'άρις (μειψίμοιρος), τοιμπου'ρ'άρις (ἐπὶ τῶν ζώων καὶ ἰδίως τῶν κυνῶν ὁ ἔχων κρότωνα, ὁ ἀδύνατος), ψου'ρ'άρις (ψωριῶν) καὶ τὰ θηλ. μουρμου'ρ'άρα - τσιβου'ρ'άρα - ψου'ρ'άρα. Ὅμοίως τὰ θηλ. σκου'ρ'ά, λεβεδου'ρ'ά, Μανιατου'ρ'ὰ (πλήθος Μανιατῶν) κ. ἄ., τὰ οὐδ. ὡς κουλούρι - κουλού'ρ'α, Ποταμοσοῦρι - Ποταμοσοῦ'ρ'α (τοπων.), τσιβούρι - τσιβού'ρ'α (κρότων), Χαλικούρι - Χαλικού'ρ'α (τοπων.), τὰ ρ. κλιματου'ρ'άζομαι (στενοχωροῦμαι), σκου'ρ'άζει (ᾄξιδοῦται), σκοτου'ρ'άζομαι (στενοχωροῦμαι), ψου'ρ'άζου (ψωριῶ) κλπ. καὶ τὰ ἐπών. καὶ τοπων. Καου'ρ'ᾶνοι - Καου'ρ'άνικα, Κουβου'ρ'ᾶνοι - Κουβου'ρ'άνικα κλπ.

Παρὰ τὰ εἰς -αριά δηλωτικὰ μελῶν τοῦ σώματος, ἅτινα ἐκλαμβάνονται ὡς μεγεθυντικά¹⁾, οἷον: κεφαλα'ρ'ὰ (μεγάλη κεφαλή), κουτελα'ρ'ὰ (τὸ εὐρὺ μέτωπον), λαιμα'ρ'ὰ (μεγάλος λαιμός), μαγουλα'ρ'ὰ (τὸ μέγαλον μάγουλον), μουστακα'ρ'ὰ (μεγάλος μύσταξ), προσωπα'ρ'ὰ (μέγαλον πρόσωπον), σβερκα'ρ'ὰ (μεγάλος τράχηλος), στηθα'ρ'ὰ (τὸ εὐρὺ στῆθος).

Καὶ τέλος προφέρονται: κολομέρι - κολομέ'ρ'α (γλουτός), λημέρι - λημέ'ρ'α (τόπος διαμονῆς), μεσημέρι - μεσημέ'ρ'α, χέρι - χέ'ρ'α, Κέ'ρ'α ἢ (τοπων.) στε'ρ'ὰ ἢ (ξηρά), με'ρ'άζου (θέτω τι κατὰ μέρος, παραμερίζω), ξελημε'ρ'άζου (διέροχομαι τὴν ἡμέραν), ξεμεσημε'ρ'άζου (διέροχομαι τὰς μεσημβρινὰς ὥρας), σταυροχε'ρ'ιάζομαι (θέτω τὰς χεῖρας μου ἐν σχήματι σταυροῦ εἰς ἔνδειξιν ἀπελπισίας ἢ προσενχῆς), στε'ρ'ακὰ (ἐπίρρ. ἐπὶ τοῦ ἐδάφους), πε'ρ'άλλο (τὸ μεθεπόμενον) κλπ.

Πρὸ τοῦ io. Οἷον: ἀγά'ρ'ο ἢ (ἢ ἀγγαρεία), βα'ρ'οκόπος (ὁ κόπτων λίθους μετὰ τὴν βαρείαν σφῦραν, ρ. βα'ρ'οκοποῦ) βα'ρ'ός (βα'ρ'ο - βαρὺς - βαρὺ), βα'ρ'οκόλης (ὁ ὀκνηρός), βα'ρ'οσύνη (ὀκνηρία), βουλα'ρ'ώτης - βουλα'ρ'ώτιζα (ὁ κάτοικος τοῦ χ. Μπουλαριοί), Δημα'ρ'ώτης - ιζα (ὁ κάτ. τοῦ χ. Δημαρίστικα, τὰ), Μερ-

1. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν Ἠπειρῷ, βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἐτυμολογικά καὶ τεχνολογικά, Ἀθηνᾶ 29 (1917) Λεξικογρ. Ἀρχ. σ. 11. Πρβ. καὶ Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λήμματι -αριά.

τα'ρ'ώτης-ιζα (ὁ κάτ. τοῦ χ. Μεράρι, τὸ), Μα'ρ'όλης-Μα'ρ'ολμάνιζα (ἐπών.), Μα'ρ'ολμάνικα τὰ (τοπων.), συχ'ώ'ρ'ο ἢ (συγγώρησις, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν νεκρῶν), στενοχού'ρ'ο ἢ (στενοχωρία), ἀπλωχού'ρ'ο ἢ (εὐρυχωρία), χασομέ'ρ'ο ἢ (βραδύτης), στε'ρ'ώνου (στερεώνω - στε'ρ'ωμένος, (ὁ ὑψηλός, ὁ ἀνόητος, ὁ δειλός) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu. Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν εἰς -άρι(ον) οὐδ.: ἀβάρι ἀβα'ρ'οῦ - ἀβα'ρ'οῦνε, γαλάρι - γαλα'ρ'οῦ - γαλα'ρ'οῦνε κτλ.

Πρὸ τοῦ ie. Ἐν τῇ ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -εα -εᾶ θηλ. βαταρεᾶ - βατα'ρ'ᾶ - βατα'ρ'ᾶς, γδαρταρεᾶ - γδαρτα'ρ'ᾶς - γαλακα'ρ'ᾶς, πλοκα'ρ'ᾶς κ. λ. π. Ὅμοίως παρὰ τὰ ρ. ἀπλωχού'ρ'αίνου (ἀποκτῶ εὐρυχωρίαν), κουνδού'ρ'αίνου (καθιστῶ τι βραχύ, μικρόν), ἀναί'ρ'ἔεται (ἀναιρεῖται), ἐφό'ρ'ἔε (ἐφόρει), ἐλό'ρ'ἔε (ἠδύνατο) κ. ἄ.

2) Ὑπάρχοντος πρὸ τοῦ ρ τοῦ i.

Πρὸ τοῦ ia. Ἀθρει'ρ'άζομαι (ὄνειρεύομαι), ἀσει'ρ'ακος (ἐπίθ. ὁ μὴ καταγόμενος ἐκ καλῆς οἰκογενείας), 'δ'οφύρι - 'δ'οφύ'ρ'α, κασι'δ'άρις, Κν'ρ'ακάτικος, Κν'ρ'ακῆ - Κν'ρ'ακος, Κν'ρ'ακούλης, Κν'ρ'ακούλακας, Λν'ρ'ᾶνοι οἱ, Λν'ρ'ᾶνικα τὰ, Μοναστήρι - Μοναστή'ρ'α, μοναστη'ρ'ακός, πανεθύρι - πανεθύ'ρ'α, πν'ρ'ακονας ὁ (ἀναφλεκτικὸν σύστημα πυλαιοῦ πυροβόλου ὕπλου), σι'ρ'ᾶνι - σι'ρ'ᾶνίζου (περίπατος - περιπατῶ), σπν'ρ'άρις (ὁ ἔχων ἔξανθήματα, σπυριά), ψει'ρ'άρις, ψει'ρ'άζου (φθειριῶ), χη'ρ'άτικο (ἐπὶ ἐνδύματος τὸ ὁποῖον ἐφόρουν αἱ ἐν χηρεῖα διατελοῦσαι) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io. Μοναστη'ρ'ώτης, βαλν'ρ'ώτης (ὁ κατοικῶν εἰς τὸ χ. Πάλυρον), Μισι'ρ'ώτης (ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸ Μισίρι) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu. Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν οὐδ.: 'δ'οφύρι - 'δ'οφύ'ρ'οῦ - 'δ'οφύ'ρ'οῦνε, μοναστήρι - μοναστη'ρ'οῦ - μοναστη'ρ'οῦνε, πανεθύρι - πανεθύ'ρ'οῦ - πανεθύ'ρ'οῦνε κλπ.

3) Οὐδενὸς πρὸ ρ ὑπάρχοντος φωνήεντος.

Τὸ ἡμίφωνον εἰ ἐπεντιθέμενον ἀκούεται ὡς μόρμυρος φθόγγος μὴ ἀποτελῶν ἰδίαν συλλαβὴν, οἷον: 'ρ'άδε τὸ (τὸ ὑψηλὸν μέρος, τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸ ψῆχος: ἐκάθοτα 'ς τὸ 'ρ'άδε ρ' ἐπῆρε κρούο).

δ) Προηγούμενου θ

Καὶ δὴ κατὰ σειρὰν τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑπαρχόντων φωνηέντων:

1) **a, o, u, e.**

Πρὸ τοῦ ea. Παρὰ τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ μέτρον καὶ πληγῆς: ἀρμα'θ'ᾶ

(δομαθός), *ῥυοργα'θ'ά* (ὅσον δύναται νὰ περιλάβῃ τὸ ἐκ σχοινίου πλέγμα, τὸ *ῥυοργάθι* γύρογαθον), *σπα'θ'ά* (πληγὴ διὰ σπάθης), *ῥο'θ'ά* (κτύπημα διὰ γρόνθου, ἀλλὰ καὶ μέτρον ποσότητος, ὅσον περικλείει τις διὰ τῶν δακτύλων ἐντὸς τῆς παλάμης) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ eu. Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω, οἶον: *ἀρμά'θ'οῦνε*, *ῥυοργα'θ'οῦνε*, *ῥο'θ'οῦνε* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ eo. Ἄγα'θ'ῶνας (τοπων. ἔνθα φύονται πολλαὶ ἄκανθοι).

Πρὸ τοῦ ia. Ἐν τῷ πληθ. τῶν οὐδ., οἶον: *ἀγάθι* - *ἀγά'θ'α*, *ἀρμάθι* - *ἀρμά'θ'α*, *ῥυοργάθι* - *ῥυοργά'θ'α*, *καβάθι* - *καβά'θ'α*, (γαβάθι, δοχεῖον, πινάκιον ξύλινον), *καλάθι* - *καλά'θ'α* κ. ἄ.

Ὅμοίως παρὰ τὰ ρ. *ῥυοργα'θ'άζου*, *ῥο'θ'άζου* (λαμβάνω καρπούς διὰ τῆς χειρός, κτυπῶ τινὰ διὰ τοῦ γρόνθου) κ. ἄ. καὶ παρὰ τὰς λ. *βα'θ'ά* ἢ (βαθεῖα) καὶ *Βά'θ'α* ἢ (τοπων.).

Πρὸ τοῦ io. Ὄς: *ἀμά'θ'ο* ἢ (ἀμάθεια), *συβά'θ'ο* ἢ (συμπάθεια), *Μαρα'θ'ώτης* - *Μαρα'θ'ώτιζα* (ὁ κάτοικος τοῦ χ. *Μάραθος*), *ἀπο'θ'ῶμαι* (κάθημαι), *συναγλου'θ'ῶμαι* (παρακολουθῶ, ἔπομαί τινος) κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ ie. Ἐν τῇ ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς - *εἶ* - *εἶ* θηλ. : *ἀρμά'θ'ές*, *βα'θ'ές*, *ῥυοργα'θ'ές*, *ῥο'θ'ές*, *σπα'θ'ές* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν ἀνωτέρω οὐδετέρων: *ἀγάθι* - *ἀγα'θ'οῦ* - *ἀγα'θ'οῦνε*, *ῥυογάθι* - *ῥυοργα'θ'οῦ* - *ῥυοργα'θ'οῦνε* κλπ.

2) Ὑπάρχοντος πρὸ τοῦ θ τοῦ i.

Πρὸ τοῦ ea: Εἰς τὰ θηλ. *κολοκ'θ'ά*, *κονκκουροβι'θ'ά* (τὸ φυτόν πιστακία ἢ τερέβινθος), *πλακομι'θ'ά* (πληγὴ διὰ λίθου) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ ia: Ἀλή'θ'εἰα ἢ, παραμύθι - *παραμύ'θ'α*, *ξερολίθι* - *ξερολί'θ'α* (ὁ ἄνευ ἀσβέστου κτιζόμενος τοῖχος), *παραμυ'θ'άζου* (διηγοῦμαι παραμύθια), *πλακομι'θ'άζου* (κτυπῶ μὲ λίθους, λιθοβολῶ), *στήθος* - *στήθηα* - *στή'θ'α*, *στη'θ'άζου* (καλύπτω τὸ στήθος, *στη'θ'άζομαι* (συγκρατῶ διὰ πόρπης τὰ φορέματά μου, ἀναλαμβάνω, ἐπιχειρῶ σοβαρὰν ἐργασίαν) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: *συνή'θ'εἰο* (ἢ συνήθεια).

Πρὸ τοῦ ie: Εἰς τὴν ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς - *εἶ* - *εἶ* θηλ. : *κολοκ'θ'ές*, *κονκκουροβι'θ'ές*, *πλακομι'θ'ές*. Ὅμοίως *παραμυ'θ'εἶ* οἱ (τὰ παραμύθια), *ξερολί'θ'ές* (τὰ ξερολίθια), *ἀλή'θ'εἰες* κλπ.

ε) Προηγούμενου τ

Κατὰ σειρὰν τῶν πρὸ αὐτοῦ φωνηέντων :

1) α, ο, υ, ε.

Πρὸ τοῦ εα. Παρὰ τὰ θηλ. τὰ δηλωτικὰ φυτῶν, μέτρου, πληγῆς, οἶον : *δομα'τ'ά*, *πινυα'τ'ά* (ὄσον χωρεῖ ἢ πινυάττα, χαλκῆ χύτρα), *σαρουμα'τ'ά* (ὄση ἢ ἔκτασις τοῦ σαρώθρου), *δαγαμα'τ'ά* (δῆγμα), *βαλλω'τ'ά* (πληγὴ διὰ σφαίρας ὄπλου), *λαβωμα'τ'ά*.

Πρὸ τοῦ ευ. Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω : *δομα'τ'οῦνε*, *πινυα'τ'οῦνε*, *σαρουμα'τ'οῦνε* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ ia. Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ., οἶον : *δεμάτι - δεμά'τ'α* (δέμα ξύλων ἢ σταχύων), *κομμάτι - κομμά'τ'α*, *κρεββάτι - κρεββά'τ'α*, *μάτι - μά'τ'α*, *μονοπάτι - μονοπά'τ'α*, *πελάτι - πελά'τ'α* (παλάτι, ἀνάκτορον).

Παρὰ τὰ ρ : *ἀναμα'τ'άζομαι* (προσβλέπω πρὸς τινὰ ἐρωτηματικῶς πρὸς συνεννόησιν), *κομμα'τ'άζου* (τεμαχίζω), *κρεββα'τ'άζομαι* (παραμένω κλινήρης), *μα'τ'άζου* (ἐπὶ βασκανίας), *ξεμα'τ'άζου* (ἐξορύσσω τοὺς ὀφθαλμούς, θεραπεύω ἐκ βασκανίας) κ. ἄ.

Παρὰ τὰς λ : *πλα'τ'ά* ἢ (πλατεῖα), *ρεμα'τ'ά* ἢ, *πεισμα'τ'άρις* (πείσμων), *Σαββα'τ'άτικα* (ἐπίρρ. κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου), *σπυρισμα'τ'ά* (τὸ σφύριγμα) κ. ἄ.

Ὅμοίως λέγονται : *νο'τ'άς* ὁ (νότιος ἄνεμος), *Πο'τ'άς* (Παναγιώτης), *σώ'τ'α* τὰ (συνκώτια), *σκου'τ'ά* τὰ (παλαιὰ ροῦχα), *Βελε'τ'ἄνοι* (ἐπών.) - *Βελε'τ'άνικα* (τοπων.), *Νικολε'τ'ἄνοι* (ἐπών.) - *Νικολε'τ'άνικα* (τοπων.), *καφε'τ'ά* ἢ (ἢ χρώματος καφέ), *τέ'τ'ο'α* (ἢ τοιαύτη) κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ io. *Πραμά'τ'ο* ἢ (τὰ πρὸς ἐμπορίαν πράγματα), *πλα'τ'ός* (πλατὺς) - *πλα'τ'ὸ* τὸ (πλατύ), *στρα'τ'ώτης*, *κοδεσπο'τ'ὸ* τὸ (ἢ περιουσία), *Πο'τ'ὸ* τὸ (ὑποκορ. τοῦ ὄν. Παναγιώτης), *καφε'τ'ός* (ὁ χρώματος καφέ), *τέ'τ'ο'ος* - *τέ'τ'ο'ο* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ iu. Ἐν τῇ γεν. ἐν. καὶ πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ. : *γαττι - γα'τ'τ'οῦ - γα'τ'τ'οῦνε*, *δεμάτι - δεμα'τ'οῦ - δεμα'τ'οῦνε*, *μάτι - μα'τ'οῦ - μα'τ'οῦνε* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ ie. Ἐν τῇ ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -εἶ -εἶα θηλ. : *δομα'τ'ές*, *λαβωμα'τ'ές*, *φω'τ'ές*, *μα'τ'ές* κ.λ.π.

2) Ὑπάρχοντος πρὸ τοῦ τ τοῦ i.

Πρὸ τοῦ ia. *ζη'τ'ανὰ* ἢ (ἐπαιτεία), *ζη'τ'ἄνος* (ἐπαίτης), *ζη'τ'ανέου* (ἐπαιτῶ), *σπίτι - σπ'ί'τ'α*, *Φυ'τ'ά* ἢ (τοπων.) κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ iu. *σπίτι - σπ'ί'τ'οῦ - σπ'ί'τ'οῦνε*.

Πρὸ τοῦ ie. *Φυ'τ'ά* - *Φυ'τ'ές* (τοπων.).

II) Ὅταν προηγήται ἐν τῶν συμπλεγμάτων, *δρ, δρ, θρ, τρ, στ, στρ*, τὸ ἐπεντιθέμενον *ι* ἀρθροῦται πρὸ αὐτῶν.

α) Προηγουμένου *δρ*

Πρὸ τοῦ *ia*. *Ἐδράτης* δ, *Ἐδράτιζα* ἤ (κάτοικ. χωρ. Δρῦ), *Ἐδράτικο* τὸ (τοπων.), *κουλλον'δράζομαι* (συσπειροῦμαι), *Κουλον'δροὶ οἱ* (τοπων.).

β) Προηγουμένου *δρ*

Πρὸ τοῦ *ia*. *Ἀδρανὸς* (Ἀδριανός), *ἀδρανῆ* ἢ (ἐπίθ. ἢ ἀνδρεία), *Ἀδράλης* δ (τοπων.), *Ἀδράνω* ἢ (ὄν.), *Κυλήδρα* τὰ (τοπων.).

Πρὸ τοῦ *ea*. *Ἄγι-Ἀδράς* (ὁ ἅγιος Ἀνδρέας).

Πρὸ τοῦ *io*. *Ἀδρονίκη* ἢ (ὄν.), *ἀδρώνω* (ἀνδροῦμαι). *ἀδρωμένος* (ἀνδρειωμένος), *Κασσάδρ'ο* τὸ (ὄν. ὑποκορ. τοῦ Κασσάνδρα ἢ).

γ) Προηγουμένου *θρ*

Πρὸ τοῦ *ia*. *βαθράνικο* τὸ (τοπων.), *βαθράζει* ρ. (ἐπὶ τοῦ ἄρθου κυρίως, ὅστις δὲν φουσκώνει ὅταν ψήνεται), *βαθράσμενος* (ἐπὶ ἀνθρώπων· ὁ ἀσθενής, ὁ ἀδυνάτου ὀργανισμοῦ), *μαθράζου* ρ. (στενοχωροῦμαι, μαραζώνω), *μαθράσμενος* (γλομός), *μουθράζου* ρ. (τρίβω τὸ πρόσωπόν τινος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸς τιμωρίαν, τιμωρῶ, κακοποιῶ), *μουθράσμενος*, *Σκολύθρα* τὰ (τοπων.).

δ) Προηγουμένου *τρ*

Κατὰ σειράν τῶν πρὸ αὐτοῦ φωνηέντων

1) *a, o, u, e*.

Πρὸ τοῦ *ea*. Εἰς τὰ δηλωτικὰ μέτρον θηλ. εἰς -εᾶ: *ἀετρά* (χωράφι *μία ἀετρά*· μικρόν), *πετρά* (ἀπόστασις ἴση πρὸς ὅσον φθάνει νὰ ρίψη τις λίθον διὰ τῆς χειρός).

Πρὸ τοῦ *eu*. Ἐν τῇ γεν. πληθ. τῶν ἀνωτέρω: *ἀετρ'οῦνε*, *πετρ'οῦνε*.

Πρὸ τοῦ *ia*. *Πατράνους* (ὁ ἐκ Πατρῶν καταγόμενος), *Πετράνους* δ, (τοπων.), *Πετράνοι οἱ*, (ἐπών.), *ὑπερέτρα* (ὑπηρέτρια), *ἀλέτρι-ἀλέτρα* (ἄροτρον).

Πρὸ τοῦ *io*. *ξετράοδιζου* ρ. (ἀποπλανῶ τινα, παρεκκλίνω τῆς ἠθικῆς ὁδοῦ).

Πρὸ τοῦ *iu*. *Δεκατράου* (δέκα τριῶν), *ἀλέτρι-ἀετρ'οῦ-ἀετρ'οῦνε*.

2) Ὑπάρχοντος πρὸ τοῦ *τρ* τοῦ *i*.

Πρὸ τοῦ *ia*. *Ἀγίτρα* ἢ (Παναγία ἢ Ὁδηγήτρια), *Δημητράνοι* (ἐπών.), *Δημητράνικο* (τοπων.), *μητρά* ἢ (μητριά), *κοσιτράου* (εἴκοσι τριῶν).

3) Οὐδενὸς πρὸ τοῦ τρ ὑπάρχοντος φωνήεντος.

Τὸ ἐπεντιθέμενον ἡμίφωνον *ι* ἀκούεται ὡς μόρμυρος φθόγγος μὴ ἀποτελῶν ἰδίαν συλλαβὴν, οἷον: *τ'ραδατ'ροῦ* (τριάκοντα τριῶν), *τ'ραρούνι* τὸ δοχεῖον μέτρου), *τ'ρούμερο* τὸ (ἢ τρίτη ἀπὸ τοῦ θανάτου ἡμέρα), *τ'ρουμερίζει* ρ. (ἔχει τριήμερον).

ε) Προηγουμένου στ

Πρὸ τοῦ ia. *ἀρρωσ'σ'α* ἢ (ἀσθένεια), *ἀρρωσ'σ'άρις* (ἀσθενικός), *Ἄγουσ'σ'άτικος* (ὁ κατὰ τὸν Λῆγουστον ἀναφαινόμενος), *Χρισ'σ'ανός*, *Χρη'σ'σ'ἄνοι* (ἐπών.), *Χρη'σ'σ'άνικα* ἢ (τοπων).

Πρὸ τοῦ io. *Ἀπονή'σ'σ'ο* ἢ (ἢ ἑσπέρα τῆς Τυρινῆς καὶ τῆς 14 Νοεμβρίου), *βα'σ'σ'ῶμαι* (εἶμαι ὑγιής, εὐπορος, ἐξαρθῶμαι), *νή'σ'σ'ο* ἢ (ἢ νηστεία).

στ) Προηγουμένου στρ

Καὶ πρὸ τοῦ συμπλέγματος τούτου τῶν τριῶν συμφώνων ἐπεντίθεται τὸ συνιζανόμενον ἡμίφωνον *ι*.

Πρὸ τοῦ ea. *Μυσ'σ'σ'α* ἢ (ποσότης ἢ λαμβάνομεν διὰ τοῦ μυστηρίου).

Πρὸ τοῦ ia. Παρὰ θηλυκὰ ὀνόματα, ὡς: *ἀδροφροχωρ'σ'σ'α* (ἢ διαβάλλουσα τὸν ἕνα τῶν συζύγων πρὸς τὸν ἕτερον, γενομένη οὕτω πρόξενος διαζυγίου), *ἀδερφοχωρ'σ'σ'α*, *γαῖδουροζυλί'σ'σ'α* (τὸ μέρος ἔνθα κυλίωνται οἱ ὄνοι), *κουβαρ'σ'σ'α*, *Κουρι'σ'σ'α* ἢ (τοπων. τὸ μέρος ἔνθα κυλιόμεν τι), *Κοσκινί'σ'σ'α* (τοπων. ἐκεῖ ἔνθα κοσκινίζει τις), *Λιπινί'σ'σ'α* (τοπων. τόπος ἔνθα σπείρουν θέρμους· λιπίλους), *μανλί'σ'σ'α* (ἐπὶ γυναικῶν, ἐκμαυλίστρια), *μεθύ'σ'σ'α* (ἐπὶ γυναικῶν, ἢ μεθύουσα), *ξυ'σ'σ'α* (στλεγγίς), *Ξεμαλλί'σ'σ'α* (τοπων.), *Πλύ'σ'σ'α* (ἐπὶ γυναικῶν ἢ πλύνουσα καὶ ὡς τοπων.), *Πηλαλί'σ'σ'α* (τοπων., ἐκεῖ ὅπου τρέχουν· ὁ. *πηλαλοῦ*, (') ἐπίρρ. *πηλάλι*), *Σουλί'σ'σ'α* (τοπων. ἐκεῖ ἔνθα φύονται συκαῖ), *Φαζιδί'σ'σ'α* (τοπων. τόπος ἔνθα σπείρεται φακῆ), *χωρ'σ'σ'α* (ἢ χωρίζουσα τὴν κόμην γραμμῆ), *Φαγρί'σ'σ'α* (μικρὰ ὀπὴ δι' ἧς εἰσέρχονται αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες εἰς κλειστὸν χώρον), *Ψυλλί'σ'σ'α* (τοπων. τόπος ἐν ᾧ φύεται τὸ χόρτον *ψύλλιστρον*· *κόρυζα*).

Πρὸ τοῦ io. *Κα'σ'σ'σ'ότης* ὁ (ὁ κάτοικος τοῦ χωρ. *Καστρί*, τό).

Πρὸ τοῦ ie. *Κουρι'σ'σ'σ'αίνου* ῥ. (κυλίω τὰ φραγκόσυκα διὰ τὴν ἀποκοπῶσιν αἱ ἄκανθοι), *κουρι'σ'σ'σ'ασμένο* τὸ (τὸ ἄνευ ἄκανθῶν φραγκόσυκον).

1. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. βλ. Β. Φάβη, Ἐνάλεκτα Φιλολογικά, Ἀθηνᾶ 29 (1917) *Δεξικογορ*. Ἄρχ. σ. 39-43.

III) Ὄταν τοῦ συνιζανομένου ι προηγῶνται τὰ συμπλέγματα βρ, br, γρ, κρ, πρ, φρ, χρ, βδ, γδ, φτ, χτ καὶ ρδ, ρτ ἢ ἐπένθεσις αὐτοῦ γίνεται μεταξὺ τῶν συμφώνων

α) Προηγουμένου βρ

Εἰς πλείστας λέξεις, οἷον: Ἐβ' ρ' ἀνός (αὐριανός), ἀλεύρι - ἀλέβ' ρ' α, β' ρ' ἄζου (βρύω, βρυάζω, ἀναβλύζω), μουσταλεβ' ρ' ἄ ἢ (πλακοῦς ἐξ ἀλεύρων καὶ μούστου), πλεβ' ρ' ἀκὰ (ἐπίρρ. κεκλιμένως ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς), Σταβ' ρ' ἀνός - Σταβ' ρ' ἀνή (ὄνομ. Σταυριανός, Σταυριανή), Σταβ' ρ' ἄνοι (Σταυριᾶνοι ἐπών.), Σταβ' ρ' ἄτης - Σταβ' ρ' ἄτιζα (κάτοικ. χωρ. Σταυρί).

β) Προηγουμένου br

Παρὰ τὰς λέξεις: Γαβ' ρ' ἄστικα τὰ (κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ φερόμενα ἐνδύματα), λαβ' ρ' ἄζου ρ. (διέρχομαι τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα), λαβ' ρ' ἀνή ἢ (ἢ λαμπρά, ἠλιόλουστος ἡμέρα), Λαβ' ρ' ἄτικος (Πασχαλινός), Λαβ' ρ' ἄνοι οἱ (ἐπών.), Λαβ' ρ' ἄνικο τὸ (τοπων.), Στέβρης (Σεπτέμβριος) - Στεβ' ρ' οὔ (τοῦ).

γ) Προηγουμένου γρ

Πρὸ τοῦ ea. Γ' ρ' ἄ, ἢ (γραῖα), ζαβόγ' ρ' ἄ (ἢ ἀσθενικοῦ ὄργανισμοῦ γυνή), μεστόγ' ρ' ἄ ἢ (ἢ ἠλικιωμένη γυνή).

Πρὸ τοῦ ia. Ἐγ' ρ' ἄβελο τό, ἄγριος - ἄγριον - ἄγ' ρ' α τά, Ἐγ' ρ' ἄδες (τοπων.).

Πρὸ τοῦ io. Ἐγριος - ἄγ' ρ' ος καὶ τὰ σύνθετα οὐδ.: ἄγ' ρ' ὄριδο, ἄγ' ρ' ὀκά- ττικο, ἄγ' ρ' ὀγόρικο (ἄγριαπίδον), ἄγ' ρ' ὀλυζο, ἄγ' ρ' ὀλάχανο, ἄγ' ρ' ὀπερίβολο, ἄγ' ρ' ὀ- σουκο, ἄγ' ρ' ὀχοροτο, ἄγ' ρ' ὀφαρο. Ὅμοίως τά: ἄγ' ρ' ὠμα τό, ἄγ' ρ' ὀσουζεᾶ, ἄγ' ρ' ὀ- φαρῆ ἢ, κ. ἄ.

δ) Προηγουμένου κρ

Πρὸ τοῦ ia. Ἐδίζ' ρ' ἄ (ἐπίρρ. ἀντικρύ), δάκου - δάκ' ρ' ἄ, κρουάδα - κ' ρ' ἄδα (τὸ ρῖγος), Κ' ρ' ἄλάκος - Κ' ρ' ἄλῆς (ἐπών. Κριαλάκος, Κριαλῆς), μακρεᾶ - μακ' ρ' ἄ ἢ (καὶ ἐπίρρ. καὶ τοπων.), πικρὰ - πικ' ρ' ἄ ἢ, σύγ' ρ' ἄ (') ἢ (ἢ δευτέρα σύζυγος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποθανοῦσαν γυναῖκα τοῦ συζύγου της).

1. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. βλ. Δ. Γεωργακά, Ἐτυμολογικά καὶ Σημασιολογικά. Λεξι- κογραφ. Δελτίον 2 (1940) σ. 131 - 132. Πρβ. Σ. Χ. Σκοπετιάν, Ἐγγραφα ἐκ Δ. Μάνης. Ἐπε- τηρίς τοῦ Ἀρχιεπίου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, 3 (1950) σ. 107 - 108.

Πρὸ τοῦ io. Ἀκ'ρ'οκουλαίνου (χωλαίνω ἑλαφρῶς), κ'ρ'όχουλο τὸ (τὸ ψῦχος), μακ'ρ'ός - μακ'ρ'ὸ τό, (μακρός), πικ'ρ'ός - πικ'ρ'ὸ (πικρός).

Πρὸ τοῦ ie. Κ'ρ'αίνου ῥ. (κρνώνω), πικ'ρ'αίνου (στενοχωρῶ, δυσαρεστῶ τινα).

ε) Προηγούμενου πρ

Παρά τὰς λέξεις: Κοπρέα ἢ (κόπρος) - κοπ'ρ'ά, κόπ'ρ'α τὰ (τὰ κόπρανα), σακκοκόπρι, τὸ (σάκκος πλήρης κόπρου) - σακκοκόπ'ρ'α τὰ, *Κυπ'ρ'ανός* (Κυπριανός).

στ) Προηγούμενου φρ

Παρά τὰς λέξεις: Ἀλαφρός - ἀλαφρός - ἀλαφ'ρ'ός - ἀλαφρεός⁽¹⁾, ἑλαφ'ρ'ός - ἀλαφ'ρ'ά, ἀλαφ'ρ'ὸ - ἀλαφ'ρ'ένου (ἑλαφρύνω), κοιρονεφ'ρ'άζου (κόπτω τοὺς νεφροὺς δι' ἰσχυροῦ κτυπήματος ἐπὶ τῆς ὀσφύος), κοιρονεφ'ρ'ασμένος, ψαρονέφ'ρ'α τὰ (ψαρονέφρι τό, ψόαι αἱ).

ζ) Προηγούμενου χρ

Παρά τὰς λέξεις: Ἀχρῖάνης (ῥν.) — Ἀχ'ρ'άνης - Ἀχ'ρ'ανιάνικα (τοπων.), Κεχρῖάνος - Κεχ'ρ'ἄνος (κάτοικος τοῦ χ. Κεχρῖάνικα - Κεχ'ρ'άνικα), χρειάζομαι - χ'ρ'άζομαι, χ'ρ'αζούμενος, ἄχ'ρ'αστος.

η) Προηγούμενου βδ

Παρά τὰς λέξεις: Β'δ'άξει (εὐδιάξει, γίνεται εὐδία), ραβδεά - ραβ'δ'ά ἢ (κτύπημα διὰ ράβδου), ρουτορράβδι τό, ρουτορράβ'δ'α (ἐπίμηκες ξύλον εἰς ὃ προσδένουν τεμάχιον ὑφάσματος καὶ καθαρίζουν τὸν φοῦρνον ἀπὸ τὴν τέφραν).

θ) Προηγούμενου γδ

Παρά τὰς λέξεις: Ροδεά - ρογδεά - ρογ'δ'ά, λυγ'δ'άρις (ἀκάθαρτος), σμονγ'δ'ός (ὑπόξινος), σμονγ'δ'ά, σμονγ'δ'αίνου (αἰμωδιῶ, μουδαίζω κατὰ τοὺς ὀδόντας, τρώγων ὑπόξινοὺς καρπούς), σμονγ'δ'άριζο (ἐπὶ ἐλαίου· τὸ θολόν, τὸ ἀκάθαρτον).

ι) Προηγούμενου φτ

Παρά τὰς λέξεις: Ἀφτειαστος - ἄφ'τ'αστος (ὃ μὴ κατασκευασθεὶς), σκαφτιάς - σκαφ'τ'άς (ὃ ἀγρότης), Στριφ'τ'άνικα τὰ (τοπων.), φτεῖάνω - φ'τ'άνου (κατα-

1. Ὁ τύπος ἀλαφρεός ἐκ τοῦ θηλ. ἀλαφρειά. Πρβ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ. ἀλαφρός, ἔνθα καὶ οἱ τύποι ἀλαφρεός (Κεφαλλ.) ἀλαβρεός (Κύπρ.) καὶ ἀλαφιερά (Σαμοθρ.).

σκευάζω), *φ'τ'ε'ασίδι* τὸ (ψιμύθιον), *φ'τ'ε'αστικά* τὰ (ἡ ἀμοιβὴ διὰ κατασκευὴν πράγματος), *χουφ'τ'ε'ά* ἡ (ὅσον χωρεῖ τὸ κοῖλον τῆς παλάμης), *χουφ'τ'άζου ρ*. (λαμβάνω διὰ τοῦ κοίλου τῆς παλάμης).

ια) Προηγουμένου χτ

Παρὰ τὰς λέξεις: *Κακονυχτεῖν - κακονυχ'τ'ε'ά* ἡ (σκοτεινὴ καὶ βροχερὰ νύξ, ἐπὶ ἀνθρώπων ὁ ἀκαλαίσθητος καὶ ἀκάθαρτος), *λαχτεῖα*, ἡ - *λαχ'τ'ε'ά* (ἄλμα), *μερονύχτι - μερονύχ'τ'ε'ά*, *νυχτεῖν - νυχ'τ'ε'ά* (νύξ), ⁽¹⁾ *νυχ'τ'ε'άτικα* (ἐπίρρ. κατὰ τὴν νύκτα), *σθρωχ'τ'ε'ά* ἡ (ἡ ὤθησις, ἡ δι' ὠθήσεως πτώσις), *ξενύχ'τ'ε'ο* ἡ (ἡ καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀγρυπνία), *σπιχ'τ'ε'ός* (ἐπὶ οὐσιῶν ὁ σκληρός, ὁ μὴ ὑδαρής, ἐπὶ ἀνθρώπων ὁ φιλάργυρος).

ιβ) Προηγουμένου ρδ

Παρὰ τὰς λέξεις: *Βάρδια* ἡ (τοπων. ἡ φρουρὰ) - *βάρ'δ'ε'α*, *βαρ'δ'ε'άτορας* ὁ (ὁ φύλαξ), *γαρ'δ'ε'ακός* (ὁ πάσχων τὴν καρδίαν, ἐπὶ ἀδελφῶν ὁ ὁμομήτριος καὶ ἐπὶ φίλων ὁ πιστός), *πορ'δ'ε'ας* ὁ (ὁ περδόμενος) - *πορ'δ'ε'άρις*, *τσιληπουρ'δ'ε'άρις* (ὁ σιληπορδῶν), *γαρ'δ'ε'οκόκκαλο* τὸ (κάτω μέρος τοῦ στέρονου), *φαρ'δ'ε'ός* (φαρδύς), *φαρ'δ'ε'ομάνικο* τὸ (ἐπὶ φορεμάτων· τὸ ἔχον φαρδὺ μανίκι).

ιγ) Προηγουμένου ρτ

Παρὰ τὰς λέξεις: *Κατάρτι* τὸ (ὁ ἰστός τοῦ πλοίου) - *κατάρ'τ'ε'α* - *καταρ'τ'ε'οῦ*, *Μάρτις* - *Μαρ'τ'ε'οῦ*, *Μαρτιάτικο* - *Μαρ'τ'ε'άτικο*, *ξάρτι*, τὸ (ἔξάρτυμα) - *ξάρ'τ'ε'α*, *χαρτί* - *χαρ'τ'ε'ά* - *χαρ'τ'ε'οῦ* (δὲν εἶναι ⁽²⁾ *γραμμένος* σὲ *χαρτί*· δὲν ἔχει ἀξίαν, δὲν εἶναι ὑπολογίσιμος).

3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΕΝΘΕΣΕΩΣ ΕΝ Τῇ ΔΙΑΛΕΚΤῶ ΤΗΣ ΤΣΑΚΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀναφερθέντων γνωστῶν στοιχείων περὶ τῆς ἐπενθέσεως εἰς τὰ δύο ἰδιώματα δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἑξῆς γενικὰς παρατηρήσεις:

1. Διὰ τὸν τύπον βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) 341, 2 (1907) 258.

2. Ἔναι=εἶναι. Περὶ τούτου βλ. Γ. Χατζιδάκι, Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἑλλην. γλώσσης σ. 83. ΜΝΕ 1 (1905) 449, 564-565. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ τύπου *ἐναι* ἐν τῇ ἰδιώματι τούτῳ ὡς καὶ ἐν Σφακίῳ τῆς Κρήτης προήλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου *ἐνι* ὅστις σώζεται σήμερον ἐν Τσακωνικῇ. Βλ. Θ. Κωστάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 92. Ὁ τύπος *ἐναι* διατηρεῖται ἀκόμη ἀλώβητος καὶ ἀμετάβλητος ἐν Πόντῳ καὶ Κύπρῳ, πρβ. καὶ Β. Φάβην, Γλωσσικαὶ ἐπιστάσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Σκύριον ἰδιώμα, *Τεσσαρακονταετηρίς Κ. Κόντου* Ἐν Ἀθήναις 1909. σ. 261.

Α) Ἐν τῇ τσακωνικῇ διαλέκτῳ

1) Ἡ ἐπένησις ἔχει πλήρως συντελεσθῆ δηλ. παρουσιάζεται ὡς ἐντελής προληπτικὴ ἄρθρωσις τοῦ ἡμιφώνου ϵ τῆς συνίζανομένης συλλαβῆς πρὸ τοῦ συμφώνου μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελῆ μετ' αὐτοῦ νέαν δίφθογγον, ὡς: ποδιὰ - ποῖδά, ἀλήθεια - ἀλήθια.

2) Ἡ ἐπένησις συντελεῖται καὶ ὅταν ὑπάρχη πλήρες φωνῆεν δηλ. καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει συνίζησις, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐκπίπτῃ ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ θέσεως (ἂν τὴν μορφήν αὐτὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς ἐπένησιν καὶ οὐχὶ ὡς ἀνάπτυξιν), ὡς: ἀδικητός - ἀιδιτόητέ, κλουβὶ - κουιδὶ κ.λ.π.

3) Ἡ ἐπένησις ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ἄλλοτε μὲν συντελεῖται ἄλλοτε δὲ οὐχί, ὡς: ὁ διάβολος - ὁ ἰδάβoλε καὶ διαβολιές - διαβολίλε, ὁ διαβάτης - ὁ διαβάτα.

Β) Ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μέσα Μάνης

1) Ἡ ἐπένησις δὲν ἔχει πλήρως συντελεσθῆ δηλ. τὸ ἡμίφωνον ϵ τῆς συνίζανομένης συλλαβῆς δὲν ἀρθροῦται πλήρες προληπτικῶς πρὸ τοῦ συμφώνου ἀλλὰ κατὰ τὰ δύο τρίτα αὐτοῦ, ὡς: ποδιὰ - πο'δ'ά, ἀλήθεια - ἀλή'θ'α.

2) Ἡ ἐπένησις δὲν συντελεῖται ὅταν ὑπάρχη πλήρες φωνῆεν. Ἀπαραίτητος ὅρος εἶναι ἡ συνίζησις ὡς: παιδι - παιδία καὶ οὐχὶ παι'δι - παι'δία ἀλλὰ μόνον παι'δ'ά.

3) Ἡ ἐπένησις ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους πάντοτε συντελεῖται, ὡς: παι'δ'ά, παραμύ'θ'α οὐχὶ παιδιά, παραμύθια κ.λ.π.

Γ) Κοινὰ εἰς ἀμφοτέρας

1) Ἡ ἐπένησις συντελεῖται καὶ εἰς τὰς δύο διαλέκτους ὅταν τοῦ ἡμιφώνου ϵ (ἢ τοῦ πλήρους φωνήεντος ϵ ἐν τῇ τσακωνικῇ) προηγῶνται τὰ σύμφωνα: **δ, θ, ρ, τ** ἢ τὰ συμπλέγματα **στ, στρ, τρ**, ὡς:

Τσακωνιά: ποδιὰ - ποιδά, ἀλήθεια - ἀλήθια, ἄριστον - ἄιξιστε, κατήφορος - κα'tɪfɔrɔ, ἀστεῖα - α'cɪiá, παστροικὰ - ρα'striká, καὶ ἓνα τρία - tsená'tria.

Μάνη: ποδιὰ - πο'δ'ά, ἀλήθεια - ἀλή'θ'α, ψάρια - ψά'ρ'α, μάτια - μά'τ'α, ἀρρώστεια - ἀρρώ'στ'α, πλύστρια - πλύ'στρ'α, πετρὰ - πε'τρ'ά.

2) Ἐπένησις συντελεῖται ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως παρὰ τὸ **δ** καὶ εἰς ἀμφοτέρας, οἷον: 'δ'άβoλος (διάβoλος) Μάνη, ἰδάβoλος Τσακωνιά.

Γενικώτερον παρατηροῦμεν ὅτι, τόσον ἐν τῇ Τσακωνικῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μάνης, βασικὰ κοινὰ σύμφωνα παρὰ τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἐπένησιν εἶναι τὰ **δ, θ, ρ, τ**.

Ἐπὶ πλέον κοινὸν σύμφωνον καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐπενηθέσει εἶναι μόνον τὸ **ρ**.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΣΥΝΑΛΕΙΠΤΩΣ

Παρά τὰ ἀνωτέρω, ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης (¹), τὰ φωνητικὰ συμπλέγματα *ία - ίο - ίυ - έα - έο - έυ* παρακείμενα τῶν συμφώνων παραμένουσι καὶ ἀσυνάλειπτα, ὡς γίνεται δῆλον ἐν τοῖς ἐξῆς :

Α'. ΑΝΤΙ ΣΥΝΙΖΗΣΕΩΣ

Προηγούμενων τῶν συμφώνων

β, b, γ, g, ζ, λ, ν, μ, χ, π, φ, σ, ξ, ψ, κ (τσ), ντζ (dζ).

α) Προηγούμενου β

Πρὸ τοῦ εο : *Σγουβέος* ὁ (ὁ κωβιὸς ἢ κωβίος· εἶδος ἰχθύος μὲ μεγάλην κεφαλὴν) (²).

Πρὸ τοῦ ια : Εἰς τὰ παροξύτονα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως, οἷον : *ἀνεφοβία* (ἢ ἔλλειψις φόβου) - *ἀνεφοβίες*, *ἀρογολαβία* - *ἀρογολαβίες* (ἐρωτοτροπία, ἢ ἐρογολαβικῶς ἀναλαμβανομένη ἐργασία) καὶ εἰς τὰ ἐπιρρ. *ἀλλαβία* (εὐθύς, ἀμέσως· ἐκ τῆς

1. Τὸ ἀσυνάλειπτον παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Ζακύνθου, τὸ ὁποῖον ὑπέστη ἐπίδρασιν ἐκ τοῦ μανιατικοῦ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐκεῖ συμπαγοῦς πληθυσμοῦ ἐκ Μάνης. Διὰ πλείονα βλ. *K. N. Γιαννοῦτσου*, Συμβολὴ εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Ζακυνθίου γλωσσικοῦ ἰδιώματος, Ἀθηνᾶ 25 (1913) σ. 199 - 205. *Γ. Χατζιδάκι*, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 340. *Δ. Β. Βαγιακάκου*, Γενεαλογικὰ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκλη—Σολωμοῦ, Ἀθηνᾶ 52 (1948) σ. 240. — Μελισσηνοὶ καὶ Κοντόσταβλοι ἐκ Μάνης εἰς Ζάκυνθον (1509), *Ἐπιτηρίς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας* 3 (1951) σ. 141 - 166. — Μανιᾶται εἰς Ζάκυνθον. Ἡ οἰκογένεια Νίκλων - Νικλιάνων 1554 - 1859. *Ἐπιτηρίς τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν* 5 (1954) σ. 19. — Σχέσεις Ζακύνθου καὶ Μάνης. *Αἰξωνή* 3 (1953) σ. 126.

2. Ὁ τύπος *σγουβέος* ἐκ τοῦ *κωβιός - κωβίος* διὰ τὴν τροπὴν τοῦ κ εἰς γ περὶ ἧς βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι 1 (1934) σ. 443 - 445. *K. Foy*, Lautsystem der griechischen Vulgärsprache, Leipzig 1879 σ. 13. Περαιτέρω, διὰ τῆς προσθήκης τοῦ σ περὶ ἧς βλ. *Χ. Παντελίδου*, Προσθήκη καὶ ἀφαίρεσις τοῦ σ πρὸ συμφώνου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, μέσῃ καὶ νέᾳ Ἑλληνικῇ. *Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher* 6 (1928) σ. 401 - 431. Συνήθης αὐτόθι καὶ ἡ κώφωσις τοῦ ω εἰς ου.

προθέσ. ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰταλ. *via* (¹), *φοραβία* (ἐπίρρ. ταχέως, κατ' εὐθείαν).

Πρὸ τοῦ io: *λιτριβεῖο* (²) τὸ (ἐλαιοτριβεῖον).

β) Προηγουμένου b

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: *κοβὶ* - *κοβία* (κομβίον), *λιβὶ* - *λιβία* (μικρὸς λάκκος εἰς τὸν ὁποῖον ἀποθιέτουν τὸν πολτὸν τῶν ἐλαιῶν ἐν τοῖς ἐλαιοτριβεῖοις, ἢ δέρματα πρὸς κατεργασίαν ἢ ἄσβεστον τίτανον).

γ) Προηγουμένου γ

Πρὸ τοῦ ia: *ἀνάφαγία* ἢ (ἀνορεξία), *μαγεία* (*ἀναφαγίτες* - *μαγεῖτες*).

Πρὸ τοῦ io: *φενγεῖο*, τὸ (ἢ ἀναχώρησις).

Πρὸ τοῦ iu: *φενγεῖον*, τοῦ.

δ) Προηγουμένου g

Πρὸ τοῦ ia: *ἀγεῖα* τά, (πήλινα δοχεῖα).

Πρὸ τοῦ io: *ἀγεῖο*, τό.

Πρὸ τοῦ iu: *ἀγείον* - *ἀγείουνε* (τοῦ, τοῦν - τῶν).

ε) Προηγουμένου ζ

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὴν ὀνομαστ. πληθ. τῶν οὐδ. εἰς -ι(ον): *βουζὶ* - *βουζία* (χοιριδίον), *βυζὶ* - *βυζία*, *κριζὶ* - *κριζία* (εἶδος χόρτου), *μαγαζὶ* - *μαγαζία* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: *καζίο* τὸ (ἰταλ. caso, πτώσις, συμπλοκή).

στ) Προηγουμένου λ

Εἰς τὰ εἰς -έας προσηγορικὰ παρωνυμίων καὶ εἶτα ἑπωνύμων δηλωτικὰ ὀνόματα (³). Ὡς παρετήρησεν ὁ Α. Fick (⁴), τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ προσηγορικὰ εἰς -εὺς τὰ δηλοῦντα τὸν δρωῖντα ἢ τὸν ἐπαγγελλλόμενον, ἐτροάπησαν εἰς -έας κατὰ τοὺς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους καὶ ἐλέγοντο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οὕτως ἄσυνιζήτως. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ κατάληξις -έας ἢ δηλοῦσα τὸν δρωῖντα ἢ τὸν ἐπαγ-

1. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ.

2. Ἄσυνάλειπτα εὗρηται ἐν τῷ ἰδιώματι πάντα σχεδὸν τὰ εἰς -εῖο(ν) οὐδέτερα, ἅτινα τονίζοντα τὴν πρὸ τοῦ ο συλλαβὴν, δὲν ἀποβάλλουσι τὸ ο. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1 (1905) σ. 247-248.

3. Περὶ τῆς καταλήξεως -έας -ές βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἀθηνᾶ 5 (1893) σ. 495.—MNE 1 (1905) σ. 341, 345. 2 (1907) σ. 272-274.—Γλωσσολογικαὶ Μελέται Λ (1901) σ. 21.—Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ἑλληνικῶν τινῶν ἐπιθημάτων. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 8 (1933) σ. 336-339. Φ. Κουκουλέ, Περὶ τῶν καταλήξεων -έας -βρόχι -αῖος. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον 6 (1923) σ. 237-270. Α. Παπαδοπούλου, Ἀπὸ πότε ἀρχίζεῖ ἡ δημοτικὴ. Λεξικογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἀκαδημίας 3 (1941) σ. 13-15.

4. Die Namenartigen Bildungen der griechischen Sprache ἐν G. Curtius, Studien 9 (1876) 180, 184 καὶ K. Dieterich, Untersuchungen...σ. 166.

γελλόμενον. Ἡ κατάληξις αὕτη εἰς τινὰ ἐπίθετα δηλοῖ ἀπλῶς ἰδιότητα ἢ ψεκτὴν ἰδιότητα καὶ πάθημα ἢ μεγέθυνσιν. Τὰ παρωνύμια ταῦτα κατόπιν ἐπεκρότησαν καὶ ὡς οἰκογενειακὰ ἐπίθετα (¹).

Πρὸ τοῦ ea : Εἰς τὰ εἰς -έας οἰκογ. ἐπίθ. ἢ παρων. : Ἐβρουλλέας (ὁ πωλῶν ἀβγά), Ἐφρουλλέας (παρων. ὁ μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς ὀμιλῶν καὶ ἐξάγων ἐκ τοῦ στόματός του σίαλον, ὁ ἀφρουλλιάρις), Βασιλέας, Βρακαλέας (ἐπών. ὁ φορῶν βράκας), Γαργαλλέας (²) (ἐπών. καὶ Γαργαλῆς καὶ εἶτα Γαργαλάκος), Γαρουφαλλέας (ὠραῖος, ροδόχρους), Καυλέας (³) (ὁ ἀσελγής, ἐπών.), Κολέας (ἐπών. καὶ τὸ παχὺ ἔντερον), Κοκκαλέας (ἐπών. καὶ ὁ ἀσθениκός), Κοτιλέας (⁴) (ἐπών.), Μασελλέας (⁵) (ὁ γνάθων), Ρουχαλέας (ρουχαλιζῶν). Ὅμοίως λέγεται αὐτόθι ὁ τύπος ἀγ' ῥ' ολαία (ἐν τῇ φρ. «ἐρίνη — τὸν ἔκαμε ἀγ' ῥ' ολαία = πολὺ ἄγριον).

1. Τὰ εἰς -έας οἰκογ. ἐπίθετα ἀπαντῶσιν ἐν Μάνη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰς τὸ σημειωματάριον τοῦ ἐκ Λαγείας Μανιάτου ἱατροῦ Παπαδάκη. Τοιαῦτα εἶναι τὰ Κοκκαλέας, Ρουφέας, Φταξέας. Βλ. Σ. Λάμπρου, Τὸ ἱατρικὸν σημειωματάριον Μανιάτου χειρογραφοῦ. Ν. Ἐλληνομνήμων 14 (19:7/20) σ. 64, 68, 70. Ἔτι παλαιότερον ἀπαντᾷ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1618 καὶ τὸ ἐπίθετον Δημέας Βελκοῦνος, βλ. Miklosich et Müller, Acta et Diplomata 3, 272. «ἐγὼ Δημέας Βελκοῦνος χώρας Ἀράχοβας προσκυνοῦμε τὴν ὑψηλοτάτην του ἀφεντία δούκα τῆς Νοβερσίας». Τὸ ἔγγραφον τοῦτο καὶ παρὰ Κ. Σάθα, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς, Ἀθήνησι 1869 σ. 205 - 207. Μεγαλυτέραν σήμερον ἐπίδοσιν, ὡς οἰκογ. ἐπιθέτων δηλωτικὴ ἢ κατάληξις -έας, ἔχει ἐν Ἐξῶ Μάνη. Τὰ ὑπὸ Σ. Σκοπετέα, Ἐγγραφα ἐκ Δ. Μάνης (τῶν ἐτῶν 1547 - 1830), Ἐπετηρὶς τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου 3 (1950) 60 - 117, παρέχουσιν ἀρκετὰ οἰκογ. ἐπώνυμα εἰς -έας. Ἐν Μέσα Μάνη οἰκογ. ἐπίθετα εἰς -έας ἐλάχιστα ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακριβώσω ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου τοῦ Δ. Μέσσης, ἀναγράφοντος ὀνοματεπώνυμα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1847. Συνηθεστέρα ἐνταῦθα εἶναι ἢ κατάληξις -άκος. Καὶ αὕτη εἶναι μεσαιωνικὴ. Ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1167 ἐκ Κάτω Ἰταλίας ἀναγιγνώσκωμεν Γεώργιος Ἀρκουδάκος. Βλ. Fr. Trinchera, Syllabus 1865 σ. 226, 171, πρβ. Φ. Κουκουλέ, ἐνθ. ἄνωτ., σ. 161. Ἐν Μάνη σήμερον ἐπών. Ἀρκουδέας. Περὶ τῆς καταλ. ταύτης βλ. καὶ Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσ. Ἐρευναι Α (1934) σ. 306.

2. Πρβ. καὶ Φ. Κουκουλέν, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 253. Τὸ Γαργαλῆς ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1142.

3. Ὡς οἰκογ. ἐπίθ. ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος, βλ. Φ. Κουκουλέ, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 250. Ἀντώνιος ὁ Καυλέας (Συνεχ. Θεοφάν. 297, 10. 702 6, Κεδρην. 2, 254. 1 Λέων Γραμμ. 266. 17. Ἀντώνιος Β' ὁ Καυλέας ἐγένετο οἰκομ. Πατριάρχης ἀπὸ τοῦ 893 - 895. — Πρβ. Τοῦ αὐτοῦ, Βυζαντινὰ τινὰ παρωνύμια. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Περίοδος Β. Ἐν Ἀθήναις τόμος 4 (1953 - 54) σ. 88. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες. Ἐν ΚΠόλει (1890) σ. 294. Ἐν τῷ πρόφῳν δήμῳ Λεύκτρου τῆς Ἐξῶ Μάνης φέρεται οἰκογ. ἐπίθ. Καυλατωνέας.

4. Παρὰ τὸ τιλῶ, ἐπὶ πτηνῶν, ἀφοδεύω ὑγρὰν κόπρον, κοτιλέαν. Ἐπὶ γυναικῶν καλεῖται κοτιλέα ἢ μικρόσωμος, ἢ ἀκαλαίσθητος καὶ ἀκάθαρτος.

5. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -έας ἐπιθέτων ἐν τῷ ἰδιώματι λήγει εἰς -οῦ ἢ ἰάρα, ὡς Ἐβρουλλοῦ - ἀφρουλλοῦ (καὶ ἀφρουλλιάρα), μασελλοῦ (καὶ μασελλιάρα) κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ εο: Ἀλλέως (ἐπίρρ. κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ ἐπιφών. ἐπὶ τῶν ζώων τῶν ἄλωνιζόντων τοὺς καρπούς διὰ τὴν στρέφωσι κατ' ἀντίθετον φοράν). Ἀϊ - Λέως (Ἅγιος Λέων), βασίλειο τό, ἐλαιῶνας ὁ, κουτσιλέος ὁ (εἶδος πτηνοῦ, καὶ ὡς παρων. καὶ ὡς ἐπών. Κουτσιλεάκος), Κῦρελέος ὁ, Πατελέως (ἐπών. καὶ Πατελεάκος), παλαῖος, παλαία - παλαῖο (ἀλλὰ καὶ παλαιὸς - παλαιά - παλαιό).

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ. εἰς -ι(ον): ῥυαλί - ῥυαλία, μαλλι - μαλλία, πουλλι - πουλλία, στυλλι - στυλλία κ.λ.π. Εἰς τὰ παροξύτονα θηλ. τῆς ἀ' κλίσης: ἀθελία (ἢ εἰς πρωχόους διδομένη βοήθεια) - ἀθελίες, λυκοφιλία (κατ' εὐφημισμὸν ἢ ἔχθρα) - λυκοφιλίες, μιλία - μιλίες (ὀμιλία), περιπουλία (περίπολος) - περιπουλίες, σιγαλία (νηνεμία) - σιγαλίες. Παρὰ τὰ θηλ. κύρ. ὀνόματα: Ἀμαλία, Βαθελία, Βασιλεία, Ἰουλία κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ io: Ἀναγεφάλιος (ἐπίθ. ὁ ἐργαζόμενος ἄνευ διακοπῆς), σκολεῖο τό, τσιρλίο τὸ (ἢ διάρροια τῶν ζώων) κ. ἄ.

ζ) Προηγουμένου ν

Πρὸ τοῦ ea: Εἰς τινὰ τῶν εἰς -έας ψόγου δηλωτικῶν: λουμανέας (ὁ ἀντιλέγων), μαμανέας (ὁ ἀντιλέγων ὁ δύστροπος), ρουφουνέας (ὁ ἔχων μεγάλους ρώθωνας καὶ ἐπών. Ριφουνᾶς - Ριφουνιᾶνοι καὶ τοπων. Ριφουνιάνικο), ρουκανέας (ὁ ἔχων τὴν ἔξιν τὴν ροκανίζη), σαγονέας (ὁ ἔχων μεγάλας σιαγόνας), χελωνέας (ὁ ἔχων ἐξωγκωμένους τοὺς περὶ τὸν λαιμὸν ἀδένας, ὁ χελωνιάρις).

Ὅμοίως λέγεται αὐτόθι: Ἀκρυναία (ἢ εἰς τὸ ἄκρον), νέα ἢ.

Πρὸ τοῦ eo: Ἀκρυναῖος (ὁ ἀκραῖος), ἀκρυναῖο τό, γονέος (γονεύς), νέος κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ eu: Ἀκρυναίου, γονέου, νέου.

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ θηλ. τῆς ἀ' κλίσεως: ἀβανία - ἀβανίες (1) (ἀδικία ὁ τύπος ἤδη παρὰ Δουκαγγίω), βατσουνία - βατσουνίες (ράπισμα), βαβυλωνία - βαβυλωνίες (θήρουσος), γειτονία - γειτονίες, ἡγεμονία - ἡγεμονίες (ἡ δυστροπία χαρακτῆρος), θρακουνία - θρακουνίες (τέφρα, ὑπόλειμμα φωτιᾶς), κωδεσποινία - κωδεσποινίες (ἢ τακτοποίησις τῶν τοῦ οἴκου), καπετανία - καπετανίες, λουτσομανία - λουτσομανίες (τὸ συνεχὲς λούσιμον, τὸ λιμνάζον ὕδωρ), μελιγουνία - μελιγουνίες (πλήθος), πλεμονία - πλεμονίες (πνευμονικὴ νόσος), τσιγουνία - τσιγουνίες (φιλαργυρία) κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδετέρων: ἀρνι - ἀρνία, παννι - παννία, σζιγουνι - σζιγουνία κ. ἄ.

1. Ὁ G. Meyer, Neugr. Stud. 4,5, δέχεται ὅτι ἡ λ. παράγεται ἐκ τοῦ Ἰταλ. *avanìa* ζημία, βλάβη. Ἐν τῷ Ἱστορικῷ Λεξικῷ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ἐν λ., θεωρεῖται ὀρθότερον ὅτι ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἀβάνης*, εἰσελθόντος παλαιότερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς.

Ὅμοιως φέρονται καὶ ὁ λόγιος τύπος *πανσανίας* ὁ (ὁ ἄνεργος) καὶ τὰ θηλ. ὄνόμ. *Μακεδονία, Οὐρανία* κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Παρὰ τὰς λέξεις: *ἀκοσζίνιο* τὸ (ὄ,τι δὲν ἔχει περάσει ἀπὸ τὸ κόσκινον ἢ κρισάραν ἰδίως τὸ ἄλευρον καὶ τὰ σιτηρά), *μονηωρίς* (ἐπίρρ. ἐντὸς μιᾶς ὥρας), *ὑπογένειο* τό, (γένειον).

η) Προηγουμένου μ

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ.: *ἀκριβογνωμία* ἡ (ἡ ἔλλειψις ἄρτου), *ἀσζημία - ἀσζημίαις*, *γαλατομία - γαλατομίαις* (γενναιοδωρία), *ἐπιμία - ἐπιμίαις* (ὄψιμος σπορά), *ζημία - ζημίαις*, *καλοδρομία, κακοδρομία* (κακὸς δρόμος), *κληρονομία - κληρονομίαις*, *λιγοθυμία - λιγοθυμίαις*, *φιλοτιμία* κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: *Πλουμί - πλουμία, ραμί - ραμία* (κλαδίσκος' ramus), *φωμί - φωμία* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ iu: *Σημεῖο*, τὸ (σημεῖον καὶ δυσειδῆς ἄνθρωπος) - *σημείου*.

θ) Προηγουμένου χ

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ.: *ἀβροχία* (λειψυδρία) - *ἀβροχίαις*, *ἀστοχία* (ἀποτυχία) - *ἀστοχίαις*, *ἀτυχία - ἀτυχίαις*, *δυστυχία - δυστυχίαις*, *πολυβροχία* κ. ἄ.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδετ.: *τοιχία*.

Πρὸ τοῦ io: *Τοιχίο* τό.

Πρὸ τοῦ iu: *Τοιχίου, τοιχίουνε, τροχέιο* (ἐπίρρ. τροχάδην).

ι) Προηγουμένου π

Πρὸ τοῦ ea: *ἀθρωπέα* ἡ [ἐν τῇ φρ.: *ἡ κοπρέα ἔναι ἀθρωπέα*, τὸ λίπασμα παρέχει εὐφορίαν ἢ λ. ἀπαντιᾶ καὶ ἐν τῇ συμβάσει (1) τοῦ Μανιάτου ἱατροῦ Παπαδάκη (2), πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Πιόντες κατὰ τὸ ἔτος 1719] (3). *Σαρπέας* (Σαλπείας ἐπών. Ἐν Οἰτύλῳ Σαλπᾶς).

1. Ἡ σύμβασις αὕτη καλεῖται *κοδόττα* (condotta), ὁ δ' ἐπὶ συμβάσει ἱατρὸς *κοδοττάδος*.

2. Πρβ. Σ. Λάμπρον, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 54. Τὸ χειρόγραφον τοῦ ἱατροῦ Παπαδάκη εὐρίσκειται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας ὑπ' ἀριθ. 214, ἀποτελεῖται ἐκ 50 φύλλων κατὰ τὴν ἀρίθμησιν, ἀλλ' ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 5 φύλλου. Ἐξεδόθη εἰς τὸ περιοδ. «Φωνὴ τοῦ Βιβλίου» 1931-1932 ἀπὸ τεύχ. 5 κ. ἑ. καὶ ὑπὸ Δ. Β. Δημητράκου - Μαισκή, Οἱ Νικλιᾶνοι. Τόμος Α'. Ἀθήναι 1949 σ. 199-216. Τμῆμα τούτου καὶ ὑπὸ Ν. Θ. Κατσιάρου, Ἡ Βεντέττα ἐν Μάνη, Ἀθήναι 1933 σ. 47-60.

3. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταύτην ὁ ἱατρὸς ἀναλαμβάνει νὰ ἐπισκέπτηται τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου καὶ νὰ θεραπεύῃ αὐτοὺς «ὄξο ἀπ ἀροστία καὶ πονέματα» καὶ νὰ τοῦ δίδουν

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ.: ἀκαρπία (ἢ μὴ παραγωγή καρπῶν), κακοτοπία (τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος) - κακοτοπίες, καλοτοπία - καλοτοπίες, μεσοτοπία (τὸ μέσον τοῦ διανυτέου διαστήματος).

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) καὶ -εῖο(ν) οὐδ.: Μαρμαροκοπεῖο - Μαρμαροκοπεῖα (τοπων.), παπὶ - παπία, Πετροκοπεῖο - Πετροκοπεῖα, σιουπλὶ - σιουπλία.

Πρὸ τοῦ io: Παρὰ τὰ οὐδέτερα: Μαρμαροκοπεῖο - Πετροκοπεῖο (τοπων.).

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γενικῇ τῶν ἀνωτέρω: Μαρμαροκοπέιου - Πετροκοπέιου.

ια) Προηγουμένου φ

Πρὸ τοῦ ea: Βαφέας ὁ (βαφεύς), ἐν Μάνη καὶ ὡς ἐπώνυμον, κορφέας, ὁ (ἢ κεντρικὴ δοκὸς τῆς στέγης), ὡς τοπων. ἀπαντιᾶ ὑπὸ τὸν τύπον Κορφῆξιάς (¹).

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ.: συνδροφία (συναναστροφὴ, ἢ ἀπὸ κοινοῦ δρᾶσις ὀλίγων ἀτόμων κατὰ τὰς παλαιὰς μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν ἔχθρας), συνδροφίες, συγγεφία - συγγεφίες καὶ τὸ ὄν. Σοφία.

Πρὸ τοῦ io - iu: Εἰς τὰ ἐκ τῆς λογίας παραδόσεως: γραφεῖο - γραφείου, ραφεῖο - ραφείου.

ιβ) Προηγουμένου σ

Πρὸ τοῦ ea: Λαπισέας ὁ (εὐφορον μέρος), μεσαία (ἢ εἰς τὸ μέσον εὐρισκομένη, ἢ καταζώστρα τοῦ σάγματος τῶν ζώων).

Πρὸ τοῦ eo: Λισσαῖος (παρων.), μεσαῖος - μεσαῖο.

Πρὸ τοῦ eu: Λισσαῖου, μεσαῖου - μεσαῖουνε (τοῦ - τῶν).

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰς εἰς -ία παροξύτονα θηλ. τῆς α' κλίσεως: (²) ἀγνωσία (ἀνοησία) - ἀγνωσίες, ἀβολυσία (ἢ ἐλευθερία, ἢ ἐλευθερία διὰ τὴν βροσκὴν τῶν ζώων εἰς τοὺς ἀγρούς) - ἀβολυσίες, ἀνεβασία (ἀνοδος, ἀνηφορικὸν μέρος καὶ τοπων.) - ἀνεβασίες, ἀπορπισία (ὑπελπισία), ἀρτεσία (³) (ἀρτυσία, τὸ προσφάγειον) - ἀρτεσίες, βασία (εἰσοδος) - βασίες, βρισία - βρισίες, βα'ρ'οιδυσία (τὸ φορεῖν βαρέα ἐνδύματα), δροσία - δροσίες, (δρόσος), ἐγλησία (ἐκκλησία) - ἐγλησίες, ζεστασία (θερμότης) - ζεστασίες, κανῆησία (τὸ κανῆσθαι) - κανῆησίες, ζοινασία (τὸ κοινὸν γνῶρισμα), κορμωστασία (τὸ ἀνάστημα), κανονοστασία (θέσις ἐν ᾗ ἐτοποιιέτουν

ὡς ἀντιμισθίαν «τὸ κάθε σπῆτη μῆα καβαθα παστορικὸ σῆρι ενα μεροδοῦλη ενα φορτομα ξιλα ενα φορτομα ἀθροπεα». Περβ. Β. Φάβην, Ἀθηνᾶ 42 (1930) σ. 251.

1. Βλ. ἀνωτ. σ. 115.

2. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2 (1907) σ. 226 - 230.

3. Ἡ λ. μεσαιων. Πβ. Πρόδρομ. 575 (ἔκδ. Δ. Μαυροφρίδου 66) «γοργόν νὰ μαγειρεύουσι σὺν πάσαις ἀρτυσίαις».

τὰ κανόνια), *λασία* (λωρίς δέρματος) - *λασίες*, *ματωλασία* (αἱματωλασία) - *ματωλασίες*, *μαθησία* (μάθησις, συνήθεια) - *μαθησίες*, *μερασία* (μοίρασμα) - *μερασίες*, *ξυπολυσία* (τὸ μὴ φορεῖν ὑποδήματα), *ξεγνοιασία* (ἀδιαφορία, ἡσυχία), *παραλυσία* (ἔκλυσις ἡθῶν) - *παραλυσίες*, *παινεσία* (ἔπαινος) - *παινεσίες*, *προδοσία* - *προδοσίες*, *χαρισία* (τὸ χάρισμα, τὸ δῶρον, καὶ ὡς τοπων.) - *χαρισίες*, *φορεσία* - *φορεσίες* κ.ἄ. Ὅμοίως παρὰ τὰ ὄνόμ. *Τασία*, *Φιλησία*.

Πρὸ τοῦ io: Παρὰ τὰ οὐδ.: *θαμάσιο* (θαυμάσιον, θαῦμα, περίεργον), *κουποδεσεῖο* (ἢ προσαρμογὴ τῆς λαβῆς τοῦ χειρομύλου, ἢ λαβή), *λοιμησίο* (ὁ ὕπνος), *καθεσίο* (ἢ ἀνάπαυσις).

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. τῶν ἀνωτέρω: *θαμάσιον*, *κουποδεσεῖου*, *καθεσίον*.

ιγ) Προηγουμένου ξ

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ θηλ.: *ἀξία* - *ἀξίες*, *ἀλλαξία* (ἐνδυμασία ἀλλαγῆ) - *ἀλλαξίες*, *Μεταξία* (ὄν.).

ιδ) Προηγουμένου ψ

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ θηλ.: *ἀνυποληγία* (ἔλλειψις ἐκτιμῆσεως), *ψία* ἢ (καθαρά, ἀμιγῆς).

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: *τεψί* - *τεψία* (χάλκινον σκεῦος), *χαψί* - *χαψία* (μικροὶ σαρδέλλαι ἀλίπαστοι), *ψίο* - *ψία* (ἀμιγῆς).

Πρὸ τοῦ io: *Ψίος* ὁ (ἀμιγῆς), *ψίο* (οὐδ.) καὶ *Ψίο*, τὸ (τοπων.).

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. τῶν προηγουμένων: *ψίου*.

ιε) Προηγουμένου κ

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ.: *καξία* - *καξίες*, *μωραξία* (ἐν τῇ φρ. δὲν ἀκούεται οὔτε ἡ *μωραξία* του· σιωπᾶ τελείως, ἔξηφανίσθη), *χλωραξία* - *χλωραξίες* (τὰ δροσερὰ χόρτα, ἢ χλόη), *πειραξία* (εἶδος μικρῶν ἐντόμων ἀναπτυσσομένων εἰς τὰ σιτηρά).

Εἰς τὴν ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: *βραξί* - *βραξία*, *σαξί* - *σαξία*, *κουξί* - *κουξία* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ io: *Γυναιγεῖο* (τὸ ἀνήκον εἰς τὴν γυναῖκα).

Πρὸ τοῦ iu: *Γυναιγείου*.

ιστ) Προηγουμένου τσ

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ οὐδ. εἰς -ι(ον) ἐν τῷ πληθ.: *βουτσι* - *βουτσία* (βυτίον - οἶδημα), *κατσι* - *κατσία* (γαττί).

Πρὸ τοῦ ea: Παρὰ τὸ ἐλών. *Κοτσέας*.

ιζ) Προηγούμενου ντζ (dζ)

Πρὸ τοῦ **ia**: ἀδζι τό, ἀδζία (ἢ κνήμη), φελαδζία ἢ (ἢ ἀπάτη).

Β'. ANTI ΕΠΕΝΘΕΣΕΩΣ

I) Προηγούμενων τῶν συμφώνων δ, d, ρ, θ, τ

α) Προηγούμενου δ

Πρὸ τοῦ **ea**: Λαγαδέας (παρων. ὕπουλος, μοχθηρός).

Πρὸ τοῦ **io**: Παρὰ τὰ οὐδ. ὡς: ζούδιο (ζώδιον), σζέδιο (σχέδιον), χειμαδεῖο (τόπος διαχειμάσεως).

Πρὸ τοῦ **ia**: Εἰς τὰ παροξύτονα θηλ. τῆς α' κλίσι.: ἀδεία (¹) (εὐκαιρία, δὲν ἔχου τὴν ἀδεία μου· δὲν εὐκαιρῶ), ἀζουδία (²) (ἀτυχία - κακομοιριά) - ἀζουδίες, ἀναποδία (ζημία) - ἀναποδίες, κακοστραδεία (κακὴ πορεία), καλοστραδεία (εὐνοϊκὴ πορεία), μελουδία (μελωδία) - μελουδίες, μυρωδία - μυρωδίες, παππαδία (ἢ σύζυγος τοῦ παππᾶ) - παππαδίες, ροδία (ἢ αὐγὴ) κ. ᾗ.

Εἰς τὴν ὄνομ. καὶ αἰτ. πληθ. τῶν εἰς - ι(ον) οὐδ.: (³) δαδὶ - δαδία, καδί - καδία, παιδί - παιδία κ. ᾗ.

β) Προηγούμενου d

Πρὸ τοῦ **ea**: Παρὰ τὸ ἐπών. Σαραδέας.

Πρὸ τοῦ **ia**: Οἶον: ἀλλ τὸ ἀδία, (ὁ ἴστος τοῦ ἀργαλειοῦ), Ἀδαμαδία (ῶν.),

1. Ἡ σημ. τῆς λ. καὶ μεσαιων. Πβ. Ἄνναν Κομνηνὴν 1, 94, 20 (ἔκδ. Βόνν.) «καιροῦ λαβόμενοι καὶ ἀδειας (ἑσπέρα δὲ ἦν) τὴν κατὰ Κομνηνῶν ἐνέδραν ἐξήρτου». Βλ. καὶ Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ.

2. Ἡ λ. καὶ παρὰ Στάθη, πρᾶξ. Γ στ. 397 (ἔκδ. Κ. Σάθα 167) «ποιός ἠδειαζε τὰ ρουχὰ του κ' ἐπέτα τὴν κασσέλλα | 'ς τοῦτο αὐτὴ τὴν ἀζουδιά ξάβνου κ' ἐγὼ ἤραπαζά τη». Πρβ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ.

3. Τὸ ἀσυνίζητον τῶν εἰς - εῖο (ν) καὶ - ι (ον) οὐδετέρων, τὴν προφορὰν τοῦ σ ὡς ζ, ἰδίως εἰς τοὺς ἀντωνυμικοὺς τύπους σέ, σᾶς, σοῦ ὡς ζέ, ζᾶς, ζοῦ (τοῦ ζοῦ ἐπιτασσομένου τῆς λέξεως), τὸ γ' πληθ. πρόσ. ἐνεστ. ὀριστικῆς πάντων τῶν ρημάτων εἰς - ουσι καὶ τὸ κατ' ἀναλογίαν εἰς - σαι - κασι [Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ, 1 (1905) σ. 38] ἀντὶ - αν τοῦ γ' πληθ. τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου, σκώπτοντες οἱ τῶν ἄλλων Δήμων ἀναφέρουσι ταῦτα ὡς σκῶμμα εἰς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τοῦ τ. δ. Μέσσης, οἶον· λιτριβεῖο, παιδία, ζέ λέον, ζᾶς ἀκοῦ (σᾶς ἀκούω), ἢ μάνα ζου, παίζουσι, μιλοῦσι, ἐγράψαι, ἐδώκασι κλπ.

Ἐνταῦθα σώζεται ἢ κατάληξις - ουσι εἰς τὸ γ' πληθ. πρόσ. ἐνεστ. ὀριστ. ἐνεργ. φων. ἄν καὶ ἀπὸ τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος ἐλέχθησαν τύποι εἰς - ουν Γ. Χατζιδάκι, Σύντομος Ἱστορία Ἑλλ. γλώσσης σ. 83 - ΜΝΕ, 1 (1905) σ. 25, 39, 381, 610. Ἡ κατάληξις σώζεται ἀκόμη ἐν Δ. Κρήτη, Θήρᾳ, Κύπρῳ, Τσακωνίᾳ, Ῥόδῳ καὶ ἐπὶ τινῶν ἄλλων νήσων. Πβ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τόμος 10 (1934) Ἑλλάς σ. 697 γ.

καταλία ἢ (τὸ κατάντημα, τὸ τέλος, μέσον πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ· φρ.: δὲν ἔχει καμμία καταλία· οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων).

γ) Προηγουμένου ρ

Πρὸ τοῦ ea : Εἰς τὰ εἰς - εἰας ψόγου δηλωτικά: ἀλογαρέας (ὁ πάσχων ἐκ κοίλης), ἀχειλαρέας (ὁ ἔχων σαρκώδη καὶ μεγάλα χεῖλη), βορέας⁽¹⁾ (ἐπὶ ἀνθρώπων, ὁ βίαιος), δοδαρέας (ὁ ἔχων μεγάλους ὀδόντας), μουστακαρέας⁽²⁾ (ὁ ἔχων μεγάλους μύστακας), μυταρέας (ὁ ἔχων μεγάλην μύτην).

Παρὰ τὰ ἐπών. : Ἡλιοπιερρέας, Λυγερρέας (ὕψηλός, ἐκ παρων.), Πασαρέας.

Παρὰ τὰ οὐδ. : Ἀραῖα (καὶ ὡς ἐπίρρ.), στερέα (ὀμαλά, ἐπίπεδα καὶ ὡς τοπων.).

Πρὸ τοῦ eo : Εἰς τὰ ἐπίθ. : ἀραῖος - ἀραῖο, στερέος - στερέο.

Πρὸ τοῦ eu : Εἰς τὴν γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν ἀνωτέρω : ἀραίου - ἀραίουνε, στερέου - στερέουνε.

Πρὸ τοῦ ia : Εἰς τὰ παραξύτονα θηλ. τῆς πρώτης κλίσεως: ἀβαρία⁽³⁾ ἀβαρίες, ἀπλοχουρία (εὐρουχωρία) - ἀπλοχουρίες, ἀγαρεία - ἀγαρείες, ἀκριβονερία (ἔλλειψις ὕδατος), ἀφορία, θαλασσουρία (τριχυμία) - θαλασσουρίες, κακοζαιρία - κακοζαιρίες, καβαλλαρία (τὸ ἵππικόν), κουβαρία (ὁ δεσμός ἐκ βαπτίσεως ἢ στεφανώματος, συναλλαγὴ) - κουβαρίες, καλοζαιρία - καλοζαιρίες, κουβεδαρία (ἐκτεταμένη συζήτησις), λευτερία (ἐλευθερία, καὶ ὡς ὄν.), λειψονερία (ἔλλειψις ὕδατος), λυσοσυρία (ἀλμύρα καὶ ὡς ἐπίρρ.) - λυσοσυρίες, μαστορία (τέχνη) - μαστορίες, μεσαρία (μέσον) - μεσαρίες, ξεστερία (εὐδία) - ξεστερίες, ξαγορία (διασυρμός, ἐπὶ ἡθικῆς ἐννοίας), παλληκαρία (ἀνδρισμός), πολυζαιρία, πολυνερία (πολλὰ νερά, ραγδαία βροχή), πικουρία (ἐπικουρία) - πικουρίες, παρηγορία (παραμυθία) παρηγορίες, πονηρία, σειρία (εἶδος - γενεά), στενοχουρία - στενοχουρίες κ.λ.π.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς - ι(ον) - ιο(ν) οὐδ. : θερίο - θερία, ζερί - ζερία, κλαρί -

1. Καὶ τοῦτο γνωστὸν ὡς ἐπίθετον ἐξ ἐγγράφου 1401, βλ. Φ. Κουκουλέ, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 253.

2. Ἐν Λεύκτρῳ Ἐξω Μάνης ὡς οἰκογ. ἐπίθ. τὸ Μουστακέας πρὸς ὃ παραβλητέον τότε παρὰ Θεοφάνει Μουσιάκων καὶ τὸ ἐκ μολυβδοβούλλου τοῦ Γ' - ΙΑ' αἰῶνος Μουστακάς, πρβ. Φ. Κουκουλέν, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 251. — Βυζαντινά τινα παρωνύμια, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 66. Ἐν Μέσῳ Μάνῃ λέγεται Μουσιάκα, ἢ (ἐπὶ γυναικῶν, ἢ ἔχουσα παχὺ τρίχωμα ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ μύστακος) καὶ Μουστακαρέας (ὁ ἔχων μέγαν μύστακα).

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1 (1905) σ. 325 «Τὰ Ἰταλικά ὀνόματα εἰς - ια, ἰδίᾳ τὰ εἰς - ρία, ὅσα ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος εἰσῆλθον εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἔπαθον συνίζησιν, ἐνῶ τὰ γνήσια Ἑλληνικά εἰς - ρία ἔπαθον. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον ὅτι ἡ συνίησις ἐν τῇ συνήθει Ἑλληνικῇ εἶχε συντελεσθῆ πρὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, δι' ὃ αἱ μετέπειτα εἰσελθοῦσαι εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ξένα αὐταὶ λέξεις δὲν ὑπέκυψαν εἰς αὐτήν».

κλαυρία, λουρι - λουρία, μερι (μηρός) - μερία, πουρι (πωρόλιθος) - πουρία, σπουρι (κόκκος) - σπουρία, τυρι - τυρία, χωριό - χωρία κ. ἄ.

Πρὸ τοῦ io: Παρὰ τὰ οὐδ.: *Βατουρεῖο* (τοπων.), *θερίο*, *κουβεδαρεῖο* (συζήτησις), *λημερεῖο* (ὅλη ἡ ἡμέρα), *μαγερεῖο*, *ξελημερεῖο* (τὸ διάγειν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τι μέρος), *χωρίο* κ.λ.π.

Πρὸ τοῦ iu: Ἐν τῇ γεν. ἐνικ. καὶ πληθ. τῶν ἀνωτέρω οὐδ.: *Βατουρείου* - *Βατουρείουνε*, *θερίου* - *θερίουνε*, *κουβεδαρείου*, *λημερείου*, *μαγερείου*, *χωρίου* κ. λ. π.

δ) Προηγουμένου θ

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰς λ. *σπαθι* - *σπαθία*, *σταθία* ἢ (ὄν. *Εὐσταθία*).

ε) Προηγουμένου τ

Πρὸ τοῦ ea: *Καππατέας* (παρων. ψεύτης), *Κοιτέας* (ἐπών. πληθ. *Κοιτεᾶνοι*, *Κοιτεάνικο* τό, τοπων.).

Πρὸ τοῦ ia: Εἰς τὰ πρωτόκλιτα θηλ., οἶον: *ἀργατεία* (σύνολον ἐργατῶν) - *ἀργατεῖες*, *κολοφωτία* (πυγολαμπῖς) - *κολοφωτίες*, *νοτία* (σταγὼν) - *νοτίες*, *φωτία* - *φωτίες* κ.λ.π.

Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: *ἀφτι* - *ἀφτία*, *γαττι* - *γαττία* κ. λ. π. Ἐπίσης παρὰ τὰς λέξεις *αἰστηματίας*, *χηματίας* ὁ, *Βενετία* ἢ, κ.λ.π.

II) Προηγουμένων τῶν συμπλεγμάτων *δρ*, *δρ*, *θρ*, *τρ*, *στ*, *στρο*

α) Προηγουμένου *δρ*

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὴν λέξιν *μελυδρία* ἢ (ἰλύς, ἔδαφος λασπῶδες).

β) Προηγουμένου *δρ*

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ θηλ. *ἀποκοδρία* (ὑπερηφάνεια, ἐγωπάθεια), *παδρεία* (γάμος) καὶ εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ.: *Κοδρι* - *Κοδρία* (τοπων.) - *μαδρο* - *μαδρία*.

γ) Προηγουμένου *θρ*

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὴν λ. *πανωλεθρία* ἢ.

δ) Προηγουμένου *τρ*

Πρὸ τοῦ ia: *Τρία*.

ε) Προηγουμένου *στ*

Πρὸ τοῦ ia: Παρὰ τὰ θηλ.: *Εὐρωστία* (ὑγεία), *ἀρρωστία* (ἀσθένεια ἢ λ.

ἐν φράσει ὁμοῦ μετὰ τῆς λ. αἰτία : ἴα *ἄρρωστία νὰ δόνε πῆγάση* ἐπὶ ἀρῶς, νὰ ἀρρωστήση), *πρωτονηστεία* (αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς νηστείας), *σιδεροσσία* (ὁ σιδηροῦς τρίπους ἐν τῇ ἐστία).

ζ) Προηγουμένου στρ

Πρὸ τοῦ **ia** : Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς - *ι(ον)* οὐδετ. : *Καστρι - Καστρία*, *μυστρι - μυστρία*, *ξυστρι - ξυστρία* (στλεγγίς).

III) Προηγουμένων τῶν συμπλεγμάτων βρ, βρ, γρ, κρ, πρ, φρ, χρ, βδ, γδ, φτ, χτ, ρδ, ρτ

α) Προηγουμένου βρ

Πρὸ τοῦ **ia** : *Σηλυβρία* ἢ (ὄχλοβοή, θόρυβος).

β) Προηγουμένου βρ

Πρὸ τοῦ **ia** : *Σεβρία* ἢ (ἢ μεταξὺ γεωργῶν συμφωνία διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐκτέλεσιν τῶν γεωργικῶν ἔργων τοῦ ἔτους).

γ) Προηγουμένου γρ

Πρὸ τοῦ **ia** : Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς - *ι(ον)* οὐδ. : *φαγρι - φαγρία* (ὁ ἰχθὺς φάγρος).

Πρὸ τοῦ **ea** : *Γραῖα* ἢ (ἐν τῇ φρ. : *ἐμεῖς δὲν ἐχου' ῥ' ὠμαστος* 2^ο *ἐγέννησε* 2^ο ἢ *γραῖα* ἐπὶ τῶν γενομένων αἰτίων στενοχωρίας καὶ ἐνοχλήσεων).

δ) Προηγουμένου κρ

Πρὸ τοῦ **ia** : *Μικρία* ἢ (ἢ πίκρα, ἢ λύπη, στενοχωρία).

ε) Προηγουμένου πρ

Πρὸ τοῦ **ia** : Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς - *ι(ον)* οὐδ. : *καπρι - καπρία*.

Πρὸ τοῦ **ea** : *Κοπρέα* ἢ (κόπρος) (1).

στ) Προηγουμένου φρ

Πρὸ τοῦ **ia** : Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ. εἰς - *ι(ον)* : *νεφρι - νεφρία*.

ζ) Προηγουμένου χρ

Πρὸ τοῦ **ia** : *Χρεία* ἢ (ἢ ἀνάγκη).

1. Συνήθης καὶ ἡ παροιμ. : Ἐπὶ *κοπρέα λάχανα* καὶ *ἀπὸ σειρία γυναικα*.

η) Προηγουμένου βδ

Πρὸ τοῦ **ia**: Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ. εἰς -ι(ον): ραβδὶ - ραβδία.

θ) Προηγουμένου φτ

Πρὸ τοῦ **ia**: Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ. εἰς -ι(ον): ἀφτι - ἀφτία.

ι) Προηγουμένου χτ

Πρὸ τοῦ **ia**: Ὀλονυχτία ἢ (παννυχίς).

ια) Προηγουμένου ρδ

Πρὸ τοῦ **ia**: Εἰς τὸν πληθ. τῶν οὐδ. εἰς -ι(ον): γλουροδὶ - γλουροδία (πεπαλαιωμένον ἔνδυμα) - λαροδὶ - λαροδία. Ὀμοίως λέγεται καρδία ἢ - καρδίες.

ιβ) Προηγουμένου ρτ

Πρὸ τοῦ **ia**: Εἰς τὸν πληθ. τῶν εἰς -ι(ον) οὐδ.: χαρτι - χαρτία.

Παρὰ ταῦτα, εἷς τινὰς λέξεις, καίτοι ἐπικρατεῖ ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος κατὰ κανόνα, ἐν τούτοις, παρὰ τοῦτον ἀπαντᾷ καὶ ὁ συνιζημένος ὑπὸ μορφὴν ἀναλόγως τοῦ προηγουμένου συμφώνου, ὡς περιγράφεται αἴτη ἀνωτέρω, οἷον: ἀγανεὰ καὶ ἀγανεά (1), παγανεὰ καὶ παγανεά (καὶ ὡς τοπων.), ἀναποδία καὶ ἀναπο'δ'ά, ἄδεια καὶ ἄ'δ'εα (κενή) - ἀδεία (εὐκαιρία), μυρωδία καὶ μυρω'δ'ά, παππαδία καὶ παππα'δ'ά, παιδία καὶ παι'δ'ά, βουζία καὶ βουζιά (χοιρίδια), μαγαζία καὶ μαγαζιά, βυζία καὶ βυζιά, σπαθία καὶ σπα'θ'ά, βραχία καὶ βραχιά, μιλία καὶ μιλιά, βασιλέας καὶ βασιλεάς, γονέος καὶ γονεός, ἀκαρπία καὶ ἀκαρπηγιά, θερία καὶ θε'ρ'ά, κλαρία καὶ κλα'ρ'ά, χειρία καὶ χει'ρ'ά, λουρία καὶ λου'ρ'ά, μερία καὶ με'ρ'ά καὶ με'ρ'ά ἢ (τὸ μέρος), γαττία καὶ γα'ττ'ά, σιδροφία καὶ σιδροφηγιά, συγγεφία καὶ συγγεφηγιά, κορφέας καὶ Κορφηγιά, ραβδία καὶ ραβ'δ'ά καὶ ραβ'δ'ά (ἢ πληγή), σκουρβία καὶ σκουρβιά, λειτουργία καὶ λειτουργιά, καρδία καὶ καρ'δ'ά, ἀσλία καὶ ἀσλιά κ.λ.π.

Ἐκ τῶν τύπων τούτων συνηθέστερος ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ εἶναι ὁ ἀσυνιζητος. Ὁ συνιζημένος ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ μοιρολόγια ἢ τὰς παροιμίας ἢ τὰ αἰνίγματα καὶ ἐνταῦθα μόνον ὅπου ἢ χρῆσις τοῦ μέτρου ἐπιβάλλει τοῦτο.

Ἐπισκοποῦντες πάντα τὰ ἀνωτέρω, συνάγομεν ὅτι ὁ ἡμίφωνος φθόγγος εἰ βαίνει συνδυαζόμενος πρὸς τὸ προηγούμενον σύμφωνον καὶ ἄλλοτε μὲν γίνεται συνίζησις ἄλλοτε δὲ ἐπένθεσις καὶ ὑπὸ ὄρους ὡς ἀνωτέρω λεπτομερῶς καθωρίσθη.

1. Ὁ Δ. Γεωργακάς, Νεοελληνικά γλωσσικά ἀνάλεκτα. Ἀθηνᾶ 46 (1935) σ. 102-103 γράφει ἀγανιὰ ἀντὶ ἀγανεὰ καὶ ἐτυμολογεῖ τὴν λ. ἐκ τοῦ ἀγαγανιὰ δι' ἀνομοιωτικὴν τοῦ ἀν - ἔκπτωσιν.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Α'. ΠΕΖΑ (παραμύθια)

Μία βολά ἦτα ἕνας ριοπάνης ρ' εἶχε μία στάνη. Ἦλεπε τὰ παπό'ρ'α πὸ περονοῦσα ραι πουλᾶ τὰ πρόβατα ραι τῆ στάνη ραι πάει ναύτης· ἐβγήκασι ἀπὸ τὸ λιμάνι μὲ θαλασσοῦρία μέγα· τρουπῶνει ἐξεῖνος κάτου 'ς τ' ἀβάρι, τηράζουσι γιὰ τὸ ναύτη, τίποτα· τόσο μακρὰ, σαράδα μίλλια! ἐξεῖνος ἦτα τρουπωμένος 'ς τ' ἀβάρι, ἄρατος. 'Σ τ' ἀραξοβόλι πὸν ἀράξασι ἐπῆλασε τὸ σζιουνὶ ρ' ἐβγήκε 'ς τὸ βράχο· καμμία βολά ἐβγήκε ὁ καπετάνιος μὲ τοὺ ναῦτες· ἠροστὰ τὸ μοτσόπουλλο. — 'Αβοῦ εὐρέθηρες, τοῦ 'πε. — 'Εγὼ ἦρθα κουλύβου ρ' ἐβγήκα, λέει ἐξεῖνο. 'Ε' δ' ἄη ὁ καπετάνιος 'ς τὸ καφενεῖο μὲ τοὺ ναῦτες· ρ' ἐξεῖνο κοδά. — "Ακο, τί μὲ συμβάλνει, εἶπε τοῦ καφετζῆ. Εἶχα ἕνα ναύτη ρ' ἐπνίγηκε σαράδα μίλλια μακρὰ 'ς τὴ θάλασσα ρ' ἐσήμερο τὸν ἠῦραμε ἠροστὰ μας 'ς τὸ βράχο. — Τί λέεις, λέει ὁ καφετζῆς, ἐοῦτο ἕναί ψέμα. — "Ε, ἀφοῦ τὸν ἠῦραμε 'ς τὸ βράχο. — 'Εγὼ, λέει ὁ καφετζῆς, ἔχου ἕναν ἀράπη ραι βουτᾶ 'ς τὴ θάλασσα σαράδα ὀργυές τοῦ βάθου, δὲ ἠορεῖ πλέο. — Βάνομε στοίχημα, νὰ βουτήξουσι οἱ δύο ρι ὄγριος θὰ γεροδίση τὸν ἄλλονε νὰ παίρῃ νῆ τὸ παπόρι νῆ τὸ καφενεῖο; 'Ε' δ' ἄη ὁ καπετάνιος 'ς τὸ καράβι συλλογισμένος πολὺ. — Ἰατὶ εἶσαι σζεφτικός, καπετάνιε; — Μὲ συνέβη ἕνα κακό, ἔβυλα τὸ καράβι μου μὲ τὸ γαφετζῆ 'ς τὸ σὺβόλαιο ρ' ἐκάμαμε χαρτί, εἶπε ραι τὸ λόγο. — Ἰγὰ τοῦτο συλλογᾶσαι; λέει ὁ ναύτης, ἔγνοια ζου. 'Εσηκώθησα ραι πάσι νὰ βουτήξουσι οἱ δύο. — 'Εγὼ ζὲ λέου, λέει ὁ ναύτης, νὰ πάρωμε ξύλα, πινιάτι, ρύζι ραι σπύρτα ρ' ἕνα σζιουνὶ νὰ 'μαστε δεμένοι· θὲ νὰ μαγερέψωμε νὰ φάμε ραι ν' ἀνεβοῦμε κατόπι. — 'Εοῦτος, λέει ὁ ἀράπης, ἕναί τρελλός· μέσα 'ς τὴ θάλασσα δὲν εἶναι λόγρια τὰ ξύλα ραι τὰ σπύρτα; ἠοροῦμε νὰ μαγερέψωμε; — "Οχι, θὰ μαγερέψωμε, λέει ὁ ριοπάνης. 'Σ τὸ 'δ' ἄβολο νὰ πάη ρι ὁ καφετζῆς ρι ὁ καπετάνιος, λέει ὁ ἀράπης ραι φεύγει.

2

Μία βολά ἦτα ἕν' ἀδροῦγενο ρ' εἶχασι ἕνα μοναχὸ παιδί, τὸ λέασι Ἰγάννη ραι τὸ στέρνασι 'ς τὸ σκολεῖο. Τότα ἐζήτησε 'ς τοὺ γονιᾶτε του νὰ ἰοῦ πάροισι ἕνα βιβλίο χροσοπινακοδεμένο. Τοῦ τὸ πάρασι. Μὲ ραιρὸ τὸ χάσασι τὸ παιδί τους. Τὸ γυρεῦασι, τὸ γυρεῦασι, δὲ δὸ βρέσκασι. 'Απορπίστησα διτὸ χάσασι. Μὲ χροόνια εἶ δ' ἄηκε ἕνας ζη'τ' ἀνός 'ς τὸ σπῆτι τους ρ' ἐχτύπησε τὴ ἠόρτα. Λέει

ἡ - γ- ὑπερέτ'ρα τῆ γυράς :— "Ἐναι ἕνας ζῆτ'ανός.— Δός του μία χε'σ'ά γέννημα, εἶπε ἡ γυρά. "Ἐπῆλασ' ἐξεῖνος τὸ στόμα τοῦ σαζαλοῦ ἂ' ἐχλούθη ὄξου τὸ γέννημα. "Ἐπῆλασε νὰ δὸ μαζούνη σπυρὶ - σπυρί. — Ἰγὰτί τὸ μαζούνεις; τοῦ λέει ἡ δούλα, ἄφηκό το νὰ ζε δώκου ἄλλο. — "Ὀχι, εἶπ' ἐξεῖνος, τὸ ἔχου δολὴ νὰ δὸ μαζούνου ἕνα-ἕνα σπυρί. Ἄπ' ὄτε τὸ μάζουξε λέει : — Δὲν ἔχετε καένα μέρος νὰ μινέσκου; Ἡ δούλα ἐρώτησε τ' ἀφειδικά της. Βάδέ τονε ἔς τὸ κοτίτσι, λέει ἡ γυρά. Τοῦ παίνασι τ' ἀποφάγεια ἂ' ἔτρωε. Μία προῖνή ἐ'δ'άη ἡ δούλα ἂ' ἦτα ξερός ὁ ζῆτ'ανός, σταυροχέ'ρ'ασμένος ἂ' ἐβάστα ἕνα βιβιλίο χρυσοπινακοδεμένο. Τὸ τρανῆ ἡ δούλα, δέ δ' ἄφην' ἐξεῖνος. Φωνάζει τ' ἀφειδικά της ὅτι ὁ ζῆτ'ανός ἔναι ξερός καὶ βασιτῆ ἕνα χρυσοπινακοδεμένο βιβιλίο. Ἀμέσως οἱ γογιῶτε του ἐσκαρφίστησα (¹) ὅτι ἔναι τὸ παιδί τους. Πάει ὁ πατέρα του, τσακώνει τὸ βιβιλίο καὶ τ' ἀβολῆ ἐξεῖνος. Ἀρχίξασι θρήνους καὶ κακό. Τοῦ πάρασι ροῦχα νὰ δ' ἀλλάξουσι. "Ἐπῆλασε σεισοῦς καὶ ταρασοῦς καὶ δὲν ἐβοροῦσα νὰ δ' ἀλλάξουσι. Τὸν ἀφήκασι μὲ τὰ ἔ'δ'α ροῦχα καὶ ἄγλασε. Εἶχε πάει σὲ μοναστήρι. "Ἐναι ὁ ἄγλος Ἰγάννης ὁ Καλυβίτης.

B. ΕΜΜΕΤΡΑ (μοιρολόγια)

1

Ἡ μοιρολογοῦσα ἀπευθύνεται πρὸς τὴν μητέρα τοῦ νεκροῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέετο διὰ τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ τῆς ψυχαδελφουσύνης (συμβιβασμοῦ μεταξὺ οἰκογενειῶν κατόπιν φόνου) καὶ τὴν παρακαλεῖ νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νὰ μοιρολογήσῃ. Ἐκθειάζει μετὰ ταῦτα τὴν ἀξίαν τοῦ παιδιοῦ διὰ τὴν μητέρα καὶ σημειώνει τὸ μέγεθος τῆς λύπης διὰ τὸν θάνατον του. Τέλος ὑπομιμνήσκει καὶ τὸ ἰδικόν της πένθος (²).

Μωρὴ καφὴ Κατσιβαροδοῦ,	"Ἐλα κοιλὰ Κατσιβαροδοῦ,
ἐγὼ ἀπὸ σένα τὸ ζητοῦ	10 ἐσήμερο νὰ ζε βοηθοῦ,
νὰ μὲ τὸ δώξης νὰ δὸ πῆλοῦ (³),	ἔς τὸν ἀκριβὸ ζου μαθητή,
τ' εἶμαι κροασῶς καὶ μεθυστής	ποὺ τὸ ἔχε ἡ - γυ- ἄμαρτία μας
ἢ ἀπὸ τὸ γλώμα τῆ Λαβοῆς (⁴).	ἂ' ἐγίνημα ψυχαδεοφές.
Μ' ἐμέθυσσε ὁ Ἰγάννακας	Δασκάλοι καὶ γραμματιζοὶ
καὶ τὸ γυαλί δὲ μὲ δικῶ	15 καὶ ἐπιστήμονες γυατροὶ
καὶ τὸ ζητοῦ μὲ τὴν ὀκῶ.	θὰ ζῶς ἐκάμου ρώτησι

1. Ὑποπτεύθησαν.

2. Πρβ. Δ. Βαγιακάκον, "Ἐνα παλαιὸ μανιάτικο μοιρολόγι. Σπαρτιατικὰ Χρονικά, Ἀθῆναι 8 (1945) τεύχ. 1 (75) σ. 6-8.

3. Διὰ τοῦ στίχου αὐτοῦ παρακαλεῖ νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νὰ μοιρολογήσῃ—νὰ τὸ πῶ.

4. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπέθανεν ὁ υἱός της.

τί, ὡς τῇ γυναικας τὰ ἔδωδ
 ἀθοβολεῖ βασιλικός
 καννέλλα καὶ γαρούφαλλο;
 20 Τίποτα δὲν ἀθοβολεῖ,
 μὸν τὸ παιδί θυκλοφορεῖ
 καὶ βγάζει τόση μυρῶδ' ἄ
 πλέα καὶ ἀπὸ βασιλικά.
 καὶ ἔχει καὶ θρόνα κάθουνα,
 25 δὲ δὴν ἐσβήνει θάλασσα
 καὶ οὐδε τοῦ Ἴριη⁽¹⁾ ὁ ποταμὸς
 πό'χει ἀστείρευτο νερό.

Ἡ μάνα κάνει τὸ παιδί
 καὶ ἡ μοῖρα γίνεται μαμμή,
 30 ὅπως τοῦ πῆθ' ἔθ' ἔθ' ἔθ',
 ὅπως τοῦ γράφει θὰ γραφτῆ.
 Μ' ἄφησ' ὁ Ἰγάννη μου δολή
 καὶ ὡς τῇ γαστέλλα μου χαρτὶ⁽²⁾
 νὰ ἔμαι θυρὰ νοικωθυρὰ
 35 ὡς τὸ μοναστήρι καλογ' ἔρ' ἄ⁽³⁾,
 νὰ ἔχου τῇ βόρτα μ' ἀνοιχτῆ
 νὰ βαίνουσ' οἱ ἑτακονταροί,
 νὰ συχω' ἔρ' ὦδαι οἱ ξεροί⁽⁴⁾.

2

Διὰ τοῦ μοιρολογίου τούτου ἐπιγραμματικῶς δηλοῦται ὅτι ἡ θλίψις διὰ τὴν ἀπώ-
 λειαν προσφιλῶν προσώπων θέσιν ἔχει μόνον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τεθλιμμένου.

Ἔ Δία, ἀφεδάρι μου,
 νὰ ζὲ φυτέψου ὡς τὸ βουνὸ
 σπιάζομαι γιὰ τ' ἀκριμικό,
 νὰ ζὲ φυτέψου ὡς τὸ γυαλὸ

5 σπιάζομαι γιὰ τ' ἀγ' ἔρ' ὄψαρο.
 Τὸν ἠύρεκα τὸ δόπο ζου,
 μέσα ὡς τὰ φύλλα τῆ καρδ' ἄς,
 ποὺ δὲ ζὲ τρώει τίποτα,
 νὰ ζ' ἔχου βράδ' ἀποταχτά.

3

Ἀπόσπασμα μοιρολογίου ὅπου ἡ θρηνοῦσα εὐχεται ἵνα ὁ νεκρὸς εὕρη θέσιν εἰς τὸν
 παράδεισον κατὰ τὸ θέρος καὶ ἀσφαλὲς καταφύγιον κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἄγγελοι νὰ δὲ πάρουσι,
 νὰ δὲ τοποθετήσουσι
 ὡς τῇ μέση τῇ Παράδεισος,
 τὸ καλοθαῖρι ὡς τὸ βαξέ
 5 νὰ ἔχη δαδροφουτέματα
 καὶ ἑτάφορον λογοῦ κλα' ἔρ' ἄ
 κρύος ἀέρας νὰ φουσᾷ.

Καὶ τὸ χειμῶνα ὡς τὸ κλουβί
 νὰ μὴ βαγώνη καὶ σαπῆ
 10 ὡς τὰ ροῦχα του τὰ καθαρά
 μὲ κρύατα καὶ μὲ νερά,
 νὰ βροῖ τῇ βύλη σφαλιστῆ
 καὶ τῇ βαράδεισ' ἀνοιχτῆ.

1. Λαϊκὴ ὄνομασία τοῦ Εὐρώτα. Βλ. Σχολιαστὴν Πτολεμαίου: *Εὐρώτα ποταμοῦ ἐκβο-
 λαί νῦν Ἴριδος*. Περβ. Δ. Βαγιακάκον, Γύρω στὸ μοιρολόγι τῆς Μέσα Μάνης. *Σπαρτιατικὰ
 Χρονικά* 6 (1943) σ. 129 σημ. 3.

2. Διαθήκη.

3. Ἐννοεῖ τὴν οἰκίαν τῆς. Τὴν ἀποκαλεῖ οὕτω διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μονογενοῦς
 υἱοῦ τῆς δὲν ὑπάρχει πλέον κληρονόμος.

4. Οἱ νεκροί.

Τὸ κατωτέρω μοιρολόγι κατεγράφη ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Μαρτίου 1945 κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐκ Μπουλαριῶν ὑποστρατήγου Θεοδώρου Β. Μαντουβάλου, ὅτε ἐμοιρολόγει τοῦτον ἢ σύζυγος τοῦ Παναγιώτου Σπανάκου—Μαντουβάλου. Οὗτος ἔλαβε μέρος ὡς λοχίας ἐθελοντῆς εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τοῦ 1903-1909 εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐκ Μάνης Καπετὰν Γέρμα. Τοῦτον φονευθέντα διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος ὑπὸ τὸ ὄνομα Καπετὰν Ταύγετος. Μετέσχε μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος τραυματισθεὶς πολλακίς. Τέλος, διωρίσθη πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς διοικητῆς περιφερείας Ἀργυροκάστρου καὶ Προμετῆς.

Τὸ μοιρολόγι εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων, τὴν ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν καὶ τὴν γλωσσικὴν αὐτοῦ μορφὴν.

- Ἔ γαρ δ' ἀκούλλα μου καφή,
 πὸν ὅ,τι μνόεις⁽¹⁾ νὰ χαρῆς,
 δὲ ζὲ τὰ λέου ἰνομαστικῶς
 τ' ἐγίνηκα δίχως μνηαλό.
- 5 Καένας δὲ ζὲ ἀδικᾶ,
 νὰ κλαίης, νὰ μὴν ἀσκολυῖς·
 τὸ δίξιο ζου ἔναι βουνό,
 δὲ δὸ βουλιᾶ βασίλειο.
 Ἔγὼ τὸ ξέρου ξι ὁ Θεός,
- 10 γιὰ τὸν ἀδερφοχωρισμὸ
 τὸ ὄχου ἔναι φάρμακο,
 τὸ κλάμα ἢ παρηγο' ὄ'α
 πὸν μαῖνάρει τῇ γαρ δ' ἄ.
 Μ' ἄ θέης, ἄσε μας ξ' ἐμᾶς,
- 15 δὲν εἴχαμε ἄλλη δουλειὰ
 ὅπου ὄθαμε τόσο μακρά,
 ὁ Κούλλης μὲ τὸ Λία μου
 Σταυρούλλα ξαὶ ἢ Νικολοῦ,
 ἦρθε ξαὶ ἢ Κοτούλλα μου,
- 20 ἢ χουσοκορωνίτσα μου,
 ἢ Λαζαοῖνα ἢ νύφη μας,
- κορῶνα δίχως τὸ σταυρό⁽²⁾.
 Ἐπά ἴναι ξ' ἢ Χαριλαοῦ
 πό ν' ἀπ' τοῦ Πάνου βουλα' ὄ'ους
 25 ξαὶ κλίνει ἴς τὴ μαννογενιὰ
 ξαὶ λέει τί ζᾶς ἀγαπᾶ.
 Ὅλοι μας ἦρθαμε ἐπά,
 τί κάνει ὁ βασιλέας χαρά⁽³⁾,
 ἔχει λαγοῦτα καὶ βιολιὰ,
- 30 ἐπὰ χτυποῦσι μουσιξὲς
 ξ' ἐξεῖ βαροῦσι ὄργανα
 ξαὶ πάει πολυτελέστατα,
 τ' ἦτανε ἄδρωπος καλὸς
 ἴς τὸ Κράτος εὐεργετικὸς.
- 35 Πουλᾶξια μ' ἄγ' ὄ'α ξ' ἡμερα
 μὴ θελαηδῆστε σήμερα,
 ξαὶ μὴ βετᾶτε ἀψηλὰ
 τί χάνετ' ἕνας βασιλέας,
 πὸ ὄράζοτα γιὰ τὴν Ἑλλάς.
- 40 Ποῦ εἰς' ἀκριβέ μου Θεοδωρῆ,
 πού ἴσου μεγάλη ξεφαλή
 ξ' εἶξες ὀλόχρουση στολή.

1. μνόου=ὀρκίζομαι, ὑπεραγαπῶ.

2. Διότι ἦτο χήρα.

3. Ἐννοεῖ τὴν κηδεῖαν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε συγκεντρωθῆ κόσμος πολὺς.

Ποῦ ἔσονται ἐπὶ τὴν ἐπιστράτευσι
 ἔσονται τὴν Σμύρνην καὶ ἔσονται τὴν Ἀθήναι (1)
 45 ὅπου ἐφώνησες: ἔβροχός!
 καὶ ξηροπίστε τὸν ὄχτρον,
 ἦρωα καὶ ἀγωνιστὴν
 καὶ ἄριστον πολεμιστὴν
 πρὸς τὴν μάχην τὰ προχώματα
 50 καὶ ὅσους ἐφώνησες: ἔβροχός!
 ἔσονται ἢ γῆς καὶ ὁ οὐρανός
 καὶ ὁδὸς ἄλλοι: βῆμα ταχύ!
 ἐξελθόντες (2) οὐρανός καὶ γῆ.
 Καὶ εἶπε ὁσὸς ὁ στρατὸς
 55 τὸ ἐπιούσιος ὁ Μακεδόνων
 φαίνεται τὸ ἔσονται ὑλικὸν
 μετὰ δύναμι καὶ μετὰ μνηστῶν
 ζῶντες ἐδώκασι τὸ βασιλεῖ
 καὶ ἐξίτης ὑποστράτηγος.
 60 Ἄκουσο, Νίκο, πού καὶ ζῆς
 καὶ μετὰ τὸ βουλευτὴν μαζί
 καὶ ὅσοι οἱ-γῆ-ἄλλοι συγγενεῖς,
 τί τὰ Μακεδονολόγοι
 εἶναι πολιτευόμενα,
 65 εἶναι μία καλὴ γενεά,
 πού καὶ ἐπιόχει πούθενά
 σὺ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος,
 καὶ κάμετε μία δουλειά:
 πάρετε ὁκάδες μυρῶν δ' ἄ
 70 καὶ καὶ δοῦν ὀρίγνετε ἐπὶ
 γῆ καὶ καὶ μυρίζη δυνατὰ
 καὶ καὶ δὸν ἔχει ἄγαλέα.

Δὲ στέρονετ' ἕνα δεσποτὸν
 καὶ πάη ἀπάνου ἔσονται τὸ θεόν
 75 καὶ βροχὴ τὸ ἀνάτα νερό,
 καὶ στάξ' ἀπὸ τὸν οὐρανόν
 ἔσονται τοῦ Θεοδώρου μας τὸ λαιμόν,
 καὶ ἀναστηθῆν, καὶ σηκωθῆν
 καὶ καὶ μιλήσῃ καὶ καὶ πῆ:
 80 -Βροχὸς Χάρος, ἄκουσο, βροχὸς Ἀλῆ,
 τόσο εὐρέθηκα ἡλιότης
 καὶ καὶ ἀδέξου μνηστῶν σιμῆ; (3)
 Ἐγὼ ἐπάλεψα δουλειά,
 μία ὁλόκληρη Τουρξιά,
 85 καὶ καὶ δὲν ἐδυσκολεύθηκα,
 καθόλου δὲν ἐδείλμασα.
 Ἄβως ἐκατραμάρησα; (4)
 — Ἀγροίδησο, ἔσονται Θεοδώρου,
 ὁ Χάρος δὲ χαρίζεται
 90 καὶ δικαστῆς δὲ καὶ ἔσονται ἄζειται
 δικάζει ὁ Χάρος μοναχός,
 καὶ καὶ καὶ ἐν ἁμάλωτος
 καὶ καὶ δὲν εὐρέθη Χριστῶν
 γῆ καὶ καὶ παλέψουσι οἱ δ' ὁ.
 95 Ἐσονται τὸν Ἀδῆ ὁ ἡλιός δὲ φωτῆ
 καὶ ἄερας δε (τοὺς ἐχτυπῆ,
 ἔχει ἀλησιμόνητο νερό,
 καὶ ὄχιος τὸ πῆλῃ ἀλησιμονῆ
 καὶ καὶ δὲ θυμῶν τίποτα.
 100 Ἀρνεῖτ' ἢ μάνα τὸ παιδί
 καὶ ὁ ἀδερφός τὴν ἀδερφή,
 καὶ καὶ καὶ χωρίζουσι τὸ ἀδρόφονα

1. Γίνεται σύγκρισις τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Ἡ μοιρολογοῦσα ἐνθυμεῖται τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἀντὶ τῶν ἐθελοντικῶν ἀγώνων εἰς τὸ Μακεδονικόν καὶ Ἑπειρωτικόν μέτωπον (1903—1909 καὶ 1914).

2. ἐσείετο.

3. Διότι ἀπέθανεν ἐκ συμφορῆσεως.

4. κατραμάρω ἀποκάμνω, ὑποχωρῶ, δειλιάζω.

πὸ εἶναι καλαγάπητα
 ὅπ' ἄλωπος δὲν εἰσχωρᾷ,
 105 αὐτὸς εἶναι διαιρετής.
 Ὡχ! ἀκριβέ μου Θεοδωρῆ,
 νὰ ζύψης (¹) καὶ νὰ σηκωθῆς
 σὰ δὸ Χριστὸ ν' ἀναστηθῆς
 καὶ ὄλους νὰ μᾶς ἐλυπηθῆς
 110 ἤγατὶ ζ' ἐκαμαρῶναμε
 κωσταλινᾶτο φυλαχτό,
 καὶ ζ' ἐκρατοῦμα ἔς τὸ λαιμό,
 λαβίτσα μου καὶ λεχτρικὸ

πὸ ἴφωτας ὄλο τὸ λαό,
 115 ἀβῶς θὰ φύγῃς ἀπὸ ἴπά,
 μὲ τί καρδ' ἴά, μὲ τὶ ψυχῆ;
 Μαυρομαϊουβαλόγονα,
 πὸ πῆρ' ὀρῆ καὶ κάταρα
 μὲ διλογίτικους καημούς (²).
 120 Τὰ δύο Καϊρόγονα,
 τοῦ Μαυροδάκο ἓνα παιδί,
 ὁ Αἰζαρος ὁ δυστυχῆς
 καὶ τὸ μικρὸ μου Ἀδωνιό,
 τὸ ὄνομά μου τὸ χρυσό.

5

Σιμωνίδειον ἐπίγραμμα τῆς μητρικῆς στοργῆς εἶναι τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα μοιρολογίου:

Ἡ μάννα φίδ' ἐγέννησε,
 μέσα ἔς τὸ λόγο τὸ ἴριξε
 καὶ ὁ λόγος ἔπαρε φωτ' ἄ
 καὶ ἡ μάνν' ἀνήσυχη ρωτᾷ:
 5 — Λέτε τὰ φίδ' αὐαίονται;

1. Νὰ κοιμηθῆς. Τὸ ρ. κύπτιω — κύβου — εἶναι ἐνταῦθα μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ κοιμῶμαι. Τοῦτο συναντᾶται ἐπίσης μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ εἰς Κορσικὴν ἔνθα λέγεται *τσιούφτιω* (βλ. G. Blanken, Les grecs de Cargèse (Corse). Recherches sur leur langue et sur leur histoire. Tome I. Partie linguistique. Leyde 1951 p. 197, 226. — Ν. Β. Φαρδύ, Ὑλη καὶ σαράφημα ἱστορίας τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας. Ἀθῆναι 1888 ἐν λ. κύπτιω) καὶ εἰς Τσακωνιὰν ὑπὸ τὸν τύπον *κιούφου* (H. Pernot, Introduction p. 351. Θ. Κωστάκη, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 35, 140).

2. Ἐννοεῖ τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι εἶχον ἀποθάνει καὶ ἄλλοι εἶχον φρονευθῆ.

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ

᾽Αβανία 164	ἀθελικᾶτος 102	ἄγ' ὄωμα 157
ἀβα' ὄ' ἀ 149	ἀθελούδι 146	ἀγκαλιὰ 105
ἀβάρι 149, 150, 152	ἀθελούνου 102	ἀγκειάζω 102
ἀβαρία 169	ἄθεννος 102	ἀγκειανεμίζω 102
ἀβγοσουζεὰ 120	ἀθιάζι 101	ἀγκειάνεμος 102
ἀβιγὸ 134	ἀθιάζου 100, 174	ἄγκειος 102
ἀβ' ὄ' ἀνὸς 157	᾽Αθλ ᾽Α' ἰδ' ὄ' ἀς 155	ἀγνωσία 166
ἀβολοῦ 174	ἀθλιασμός 101	᾽Αγου' στί' ἀτικος 156
ἀβολυαρορίχου 106	ἀγιάτσιχο 130	ἀγουλιάρης 106
ἀβολυαροριχτὰ 106	ἄγριε 130	ἀγουνηιάζου 108
ἀβολυσία 166	᾽Αγί' τ' ὄ' ἀ 155	᾽Αγραδα' ὄ' ἀ 150
᾽Αβοδακα' ὄ' ἀ 150	ἀγλόδημα 101	ἀγρασκεῖλὰ 104
ἀβροχία 165, 168	ἀγιούτσι 130	ἀγροικοῦ 177
ἀβροχιά 133	ἄγ' ὄ' ἀ 157, 176	ἀγρομικὸ 175
ἀβρόχλιος 113, 114	ἀγ' ὄ' ἀβελο 157	᾽Αθυρα 177
᾽Αβγουλλέας 163	᾽Αγ' ὄ' ἀδες 157	ἀγωγιάτα 130
᾽Αβγουλλοῦ 163	ἀγ' ὄ' ἄγου' ὄ' ἀ 150	᾽Αδαμαδία 168
ἀβῶς 177, 178	ἀγ' ὄ' ὄγιδο 157	ἀδεία 168, 172
᾽Αγα' θ' ὄ' ὠνας 153	ἀγ' ὄ' ὄγοριζεὰ 141	ἄδεια 172
ἀγάϊθα 144	ἀγ' ὄ' ὄγόρικο 157	ἀδειξὰ 119, 141
ἀγά' θ' ἀ 144, 153	ἀγ' ὄ' ὄκάτσικο 157	ἀδέκλιος 119
ἀγά' ὄ' ὄ' ο 151	ἀγ' ὄ' ὄλαιὰ 104	ἀδελιφήρ 128
ἀγαλεὰ 177	ἀγ' ὄ' ὄλαιά 163	ἀδελφεὸς 130
ἀγανεὰ 108, 172	ἀγ' ὄ' ὄλάχανο 157	ἀδεοφοχωρί' στ' ἀ 156
ἀγανέα 172	ἀγ' ὄ' ὄλυζο 157	ἀδεοφοχωρισμὸς 176
ἀγανία 132	ἀγ' ὄ' ὄπερίβολο 157	ἀδζι 168
ἀγαπητιζεὰ 121	ἄγ' ὄ' ὄος 157	ἀδηλιάδα 106
ἀγαπχιεῶμαι 114	ἀγ' ὄ' ὄσουζεὰ 157	᾽Αδης 177
ἀγαρεία 169	ἀγ' ὄ' ὄσουκο 157	ἀδι 168
ἀθει' ὄ' ὄζομαι 152	ἀγ' ὄ' ὄοφαρῆ 157	ἀδίδι 147, 148
ἀθεῖο 162	ἀγ' ὄ' ὄχορτο 157	ἀδιζία 121
ἀθελία 164	ἀγ' ὄ' ὄφαρο 157, 175	ἀδιζιάρης 99, 120

- ἀλίχ' ρ' α 157
 ἀμισοπόνουιο 111
 ἀδρασθελεῖα 105
 ἄδρες 142
 ἀδρίξεια 121
 ἀδρίξειος 121
 ἀδρόγενο 173, 177
 ἀδρογενοχωρί' στρ' α 156
 ἀδρουλεῖα 105
 ἀδρωπουλεῖα 105
 Ἄδωνιάνικα 109
 Ἄδωνιὸν 177
 ἄειδα 141
 ἄζουδία 168
 ἄζούρι 133
 ἀθαλιασμένος 106
 ἀθηνολαῖα 104
 ἀθι 128, 131
 ἀθιά 128, 130
 ἀθίγῃα 102
 ἀθοβολεῖ 175
 ἀθροπέα 165
 ἀθροποῦνε 142
 ἀθροπῶνε 141, 142
 ἀϊγρογοριτσά 139, 140
 ἀϊγροφακῆ 139
 ἀιδάζου 128, 130
 ἄιδε 128, 130
 ἄ' δ' α 172
 ἀ' δ' ἄζου 146
 ἄ' δ' ος 147
 ἀιδιτσητὲ 129, 131, 160
 ἀ' δ' ἄφορος 146
 ἀ' δ' αφοροῦ 146
 ἀ' δ' ονίζου 147
 ἀ' δ' ρ' ανῆ 155
 ἀ' δ' ρ' ὠμένος 155
 ἀ' δ' ρ' ὄνου 155
 Ἄ' δ' ρ' ἄλης 155
 Ἄ' δ' ρ' ἄνω 155
 Ἄ' δ' ρ' ονίκη 155
 ἄλζιστε 129, 133, 160
 ἀιθὰ 130
 ἀιθι 128
 ἀιθιά 128
 Ἄι-Λέως 164
 ἄϊντο 139
 ἀ' ρ' ὠμάδα 150
 ἀ' ρ' ὠνου 150
 αἰρετιξεῖα 121
 αἰστηματίας 170
 ἄιτα 136
 αἰτία 171
 ἀκαρπία 166, 172
 ἀκέρ' ρ' ος 150
 ἀκονιά 109
 ἀκοσλίνιο 165
 ἀκ' ρ' οκουζυαίνου 123, 158
 ἀκρίβεια 142
 ἀκρίβιο 100, 142
 ἀκριβονερία 169
 ἀκριβοπωμία 165
 ἀκριναῖος 164
 ἀκζιά 118
 ἀκζιάδα 119
 ἀκζιοζεφάλα 119
 ἀκζιος 119
 ἀκζιὸς 119
 ἀκζιωσύνη 119
 ἀλάξερος 122
 ἀλαλιάζου 106
 ἀλατσοφαημένος 122
 ἀλάφι 115, 116
 ἀλαφζιάζου 115
 ἀλαφζιασμένος 115
 ἀλαφ' ρ' ὄς 158
 ἀλαφ' ρ' ἔνου 158
 ἀλαφροῦς 114
 ἀλέβ' ρ' α 157
 ἀλέ' τρ' ἄ 155
 ἀλέ' τρ' α 155
 ἀλεστική 109
 Ἄλευροῦνγα 109
 ἀλεξεῖα 116, 117
 ἀλή' θα 128, 130, 139, 160
 ἀλή' θ' α 95, 153, 160
 Ἄλης 177
 ἀλησιμόνητο 177
 ἀλησιμονοῦ 177
 ἀλικό' δ' ο 149
 ἀλλαβία 161
 ἀλλαγιαζου 100
 ἀλλάζου 174
 ἀλλαξία 167
 ἀλλαξο' ρ' ὀ 141
 ἀλλέως 164
 ἀλογά' ρ' αστος 151
 ἀλογαρέας 169
 ἀλοφεῖα 100
 ἀλοφῆζιος 118
 ἀλογοφελεῖα 104, 106
 ἀλοθάκι 103
 ἀλοθ-θάκι 103
 ἀλοθ-θας 103
 ἀλόθ-θι 103
 ἀλοθ-θιάζω 103
 ἀλοθ-θος 103
 ἄλυσί' δ' α 147

- ἄλωνεᾶ 108
 ἄλωνιστικά 109
 ἀμά'θ'ο 153
 ἀμάκχια 108
 Ἀμαλία 164
 ἀμάλλιαστος 106
 ἀμάλωτος 177
 ἀμερουῖχα 113
 ἀμμόγγειο 101
 ἀμμου'δ'ὰ 164
 ἀμυγδαλεᾶ 104, 106
 ἀναβροίχια 133
 ἀναγαλαχιάζου 121
 ἀναγλυχιάζου 121
 ἀναδεξιμαῖος 111
 ἀναδεξιμνωδός 111
 ἀναδρουχιάζου 121
 ἀναίβεια 101
 ἀνα'δ'άζου 149
 ἀνά'δ'ο 149
 ἀναί'ρ'ἔται 152
 ἀναξεφάλιος 164
 ἀνακλαδίζω 111
 ἀνακλανυῶμαι 111
 ἀνακχυοῦ 119
 ἀναμα'τ'άζομαι 154
 ἀνάντιασε 95, 139
 ἀναποδία 168, 172
 ἀναπο'δ'ὰ 146, 172
 ἀναπο'δ'άζου 146
 ἀνατριχιάζου 113
 ἀνανάγιο 101
 ἀναφαγία 162
 ἀναφτεραχιάζου 121
 ἀνάγιο 118
 ἀναχλιάζου 106
 ἀναχλιάινομαι 107
 ἀνεβασία 160
 ἀνεφοβία 161
 ἀνηπ(χ)ιά 139
 ἀνηφο'ρ'ακὰ 151
 ἀνηφο'ρ'ακός 151
 ἀνηγὰ 139
 ἀνιπχιά 119
 ἀνίπχια 119
 ἀνιπχλός 120
 ἀνίψι 119
 Ἄννη 111
 ἀνοιχλιάζει 119
 ἀνοιχλιάτικος 119
 ἄντροε 142
 ἀνυποληγία 167
 ἀνυφαιτικά 109
 ἀξία 167
 ἀξινεᾶ 108
 ἀξινιάζου 108
 ἀξ(χ)ιωθῆ 139
 ἄογάτιδι 132
 ἀπαγκειάζει 102
 ἀπαγκειανέμι 102
 ἀπαγκειάρω 102
 ἀπάγκειασμα 102
 ἀπαγκειερός 102
 ἀπάγκειος 102
 ἀπίᾶ 137
 ἀπι'δ'ὰ 137, 147, 148
 ἀπί'δ'α 147, 148
 ἀπλοχου'ρ'αίτου 152
 ἀπλοχου'ρ'ο 152
 ἀπλοχοροία 169
 Ἄπλωτα'ρ'ὰ 150
 ἀπλωχιά 116
 ἀπογδύμι 112
 ἀποχιαλεγοῦδι 146
 ἀποζούμι 112
 ἀποθηχιάζου 121
 ἀπο'θ'ῶμαι 153
 ἀποκοδορία 170
 ἀποκοδυλιάζου 106
 ἀποκοδυλοῦ 107
 ἀπονι'στ'ο 156
 ἀπορία 132
 ἀπονιψίδα 128, 130
 ἀποπχιάνομαι 114
 ἀποπχιάνου 114
 ἀπορπίζομαι 173
 ἀπορπισία 166
 ἀποσταμχιά 117
 ἀποστιάζου 121
 ἀποταχέα 113, 175
 ἀποφάγεια 174
 ἀποχλειβάιδι 131
 ἀποχώνιο 111
 ἀπρία 130
 ἄπχιαστος 114
 ἀραϊδάζου 128, 130
 ἀρα'δ'άζου 146
 ἀραῖος 169
 ἀραξοβόλι 173
 ἀραποβλοχιά 101
 ἄρατος 173
 Ἄραχτυλεῶνας 105
 ἀρβωνιασσιχὸ 132
 ἀργατεία 170
 ἀργατικὸ 109
 ἀργεῖ 102
 ἄρηγτα 102
 ἀρολαβία 161

- ἀρδινιάζον 108
 ἀρμαϊθάζον 136
 ἀρμα'θ'ὰ 152, 153
 ἀρμά'θ'α 153
 ἀρμεκχξὰ 118
 ἀρμι'δ'α 147
 ἀρμύνηο 111
 ἀρνάξι 121
 ἀρνήγλιος 118
 ἀρνεῖωμαι 111
 ἀρνία 164
 ἀρρεβωνιασιζεὰ 121
 ἀρρω'στ'α 156, 160
 ἀρρω'στ'άρις 156
 ἀρρωστουλεὰ 105
 ἀρρωστουλιάρης 99, 106
 ἀρρωστία 171
 ἀρτεσία 166
 Ἄρφαναίικα 109
 Ἄρφιγία 102
 ἀρχόλιζα 110
 ἀρχό'δ'ο 149
 ἀρχοῖντὰ 136
 ἀσημένιος 110
 ἀσκαδα'ρ'ὰ 149, 150
 ἀσκαδοσουξεὰ 120
 ἀσκάδι 146, 147
 ἀσζεξεὰ 100
 Ἄσξειδα'ρ'ὰ 150
 ἀσζελεὰ 104
 ἀσζέληα 106
 ἀσζημία 165
 ἀσζι 121
 ἀσζιά 172
 ἀσζιαδορρίφουνος 121
 ἀσκόγγειο 101
 ἀσκολγοῦ 176
 ἀσκόλυθας 103
 ἀσκόλυθος 103
 ἀσπουρδικλεὰ 104, 106
 ἀσπράδι 146
 ἀσπροσουξεὰ 120
 ἀστακολόιζα 110
 ἀστόγγια 113
 ἀστογία 165
 ἀστυνόμιζα 110
 ἀσφοδελεὰ 104
 ἀτόφγγος 116
 ἀτιγία 165
 ἀύλαξεὰ 120
 ἀύλάτσι 132
 ἀφανιασκούμενε 132
 ἀφειλάξι 175
 ἀφειδικὰ 174
 ἄφ'τ'ε'αστος 158
 ἀφορία 169
 ἀφούτσι 123
 ἀφράλατσο 122
 Ἄφρουλλέας 163
 ἀφρουλλιάζον 106
 ἀφρουλλιάρα 163
 ἀφρουλλιάρις 106, 163
 ἀφρουλλοῦ 163
 ἀφτι 170, 172
 ἀφγλιόνι 116
 ἀφγλιονίζον 116
 ἀχειλαρέας 169
 ἀχείληα 106
 ἀχιναίο 134
 Ἄχ'ρ'άνης 158
 Ἄχ'ρ'ανιάνικα 158
 ἄχ'ρ'ε'αστος 158
 ἀχλα'δ'ὰ 147
 ἀχλά'δ'α 146, 147
 ἀχγιά 109
 Ἄχρεϊάνης 158
 ἀχρόνιαστος 109
 ἀψηλά 176.
 Βαβυλωνία 164
 Βαραγγιάνικο 121
 Βαῖελία 164
 Βάγγας 101
 βαγγόλι 101
 βάειζει 104, 141, 142
 βάζει 104
 βαθιμὸ 134, 177
 βάθον 173
 βαίγνηο 111
 βάιζει 142
 Βά'θ'ε'α 153
 βα'θ'ε'ὰ 153
 βα'θ'ρ'άζει 155
 βα'θ'ρ'άνικο 155
 βα'θ'ρ'ασμένος 155
 βα'ρ'ε'οιδυσία 166
 βα'ρ'ε'οκόλης 151
 βα'ρ'ε'οκόπος 151
 βα'ρ'ε'οκοποῦ 151
 βα'ρ'ε'ὸς 151
 βα'ρ'ε'οσύνη 151
 βα'στ'ε'ῶμαι 156
 βαξεὰ 120
 βαλλω'τ'ὰ 154
 βαλοσουξεὰ 120
 βαλονμάγια 123
 βαλονμάτσι 123
 βαλονγγιά 117
 βαλω'ρ'ώτης 152

- βάνου* 104, 173
βαρθουνάχι 121
Βάρ'δ'α 159
βαρ'δ'άτορας 159
βαρδούνια 109
βαρικόγγειο 101
βαρκα'δ'ά 146, 147
βαρκα'δ'άτικα 146
βαρτούμι 112
βασία 166
βασιλέας 163, 172
βασιλεάς 172
Βασιλεία 164
βασίλειο 164, 176
βασίλιζα 110
βασζιώνου 121
βασταξεά 100
βασταξερός 102
βατα'ρ'ά 149, 152
Βατου'ρ'ά 150
Βατουρεϊο 170
βατου'ρ'άωνας 150
βάτσος 122
βατσουνεά 108
βατσουνία 164
βαφέας 166
βαφτισιμνωός 111
βαφτίζηα 117
βάφτω 103
βαχνιάζου 108
Βγενιό 111
βέβja 99
βέβjo 99
βεδουρένιος 110
Βελε'τ'άνικα 154
Βελε'τ'άνοι 154
βελέζηα 117
βελονεά 108
βελονιάζου 108
Βενεϊτ'ά 95, 140
Βενε'τ'ά 140
Βενετιά 95
Βενετία 170
βεργατικόν 109
βεργεά 100
βεργολαγιά 104
βερικοξεά 120
βιάζομαι 99
βιάζου 99
βιόλα 100
βιολέδρω 100
βιολέττα 100
βιβιλίο 173, 174
β'δ'άζει 158
βιγλιάρικς 106
βιξεά 120
β'ρ'άζου 157
βλαστάρι 150
βλαστήμνω 113
βλογίδι 147
βλουζιάζου 113
βλούζιος 113
βοδάχι 121
βοδήζιος 118
βόδι 146
βοηθοῦ 174
βο'ρ'άς 150
βοϊρεάς 136
Βοίτυλο 120
βοιτυλοσουξεά 120
βολά 173
βόλια 106
βολιάζου 106
Βορβολιός 107
βορέας 169
βορζιστικά 109
βουζιά 172
βουζι 162, 172
Βουϊζιάνικα 103
Βουίζος 103
βουϊνέ 132
βουινία 132
βουϊοπέτσι 132
βουρξεά 118, 120
βουκκωξεά 116
βουλιάζου 106
Βουλλιό 107
βουλα'ρ'οι 176
βουλα'ρ'ώτης 151
βουλα'ρ'ώτιζα 151
βουνάρι 150
βουνάφι 115
βουνία 132
βουρλιάζου 106
βουρβουλιάνου 107
βουρδουλεά 104
βουρνελλεά 104
βουτηκξεά 118
βουτηκξεῶνας 118
βουτοῦ 173
βουτοι 122, 167
βουχάδι 146
βουχα'δ'άζει 146
βουχα'δ'ασμένος 146
βρα'δ'άζει 146
βρα'δ'ώνει 147
Βρακαλέας 163
βραχι 121, 167, 172

- βραχνιάζου 108
 βρέσκου 173
 βρεστικά 109
 βροσία 166
 βρωμνιάρις 112
 βρώμνιος 99, 113
 βυγιά 103, 172
 βυγιάινου 103
 βυγιαστικό 103
 βυγιάχτρα 103
 βυζί 103, 160, 172
 βυσσινεά 108.
Γαβ' ρ' άστικα 157
 γάδζος 124
 γαιζώνω 124
 γάθως 124
 γαθώνου 124
 γαθής 101
 γαϊδουράτσι 132
 γαϊδουρήλιος 118
 γαϊδουροζυλί' στρ' α 156
 γαϊδουροφαγιά 112
 γαλατομία 165
 γαλαθηνός 130
 γαλακα' ρ' α 150, 152
 γαλάρι 150, 152
 γάλλιζα 110
 γαλούνι 109, 111
 γανεά 108
 γανιάζει 108
Γαργαλάκος 163
Γαργαλέας 163
 γαργαλειώμαι 107
Γαργαλές 163
Γαργαλιάνικα 106
Γαρδενίτσα 123
 γαρ' δ' ακός 159
 γαρ' δ' ακούλλα 176
 γαρ' δ' ακόκκαλο 159
 γαρουφαλλεά 104
Γαρουφαλλέας 163
 γαρούφαλλο 175
 γαστερία 132
 γαστρομένη 141
 γαττήλιος 118
 γαττί 154, 170, 172
 γδαρτα' ρ' α 149, 152
 γειτονία 164
 γελαδζία 168
 γελειώμαι 107
 γέλιο 105
 γενεάζου 108
 γενιά 177
 γέννημα 174
 γεννηματένιος 110
 γεννηζιάρικο 117
 γεράζι 102
 γερο' δ' άρικο 149
 γερο' δ' άρις 149
 γερο' δ' ασμένος 149
 γυαλέγον 101
 γυαλεγκζεά 118
Γιαλιστής 101
 γυαμά 101
Γιάννακας 174
Γιαννιός 111
 jáστενο 127
 γιάτριζα 110
 γίδα 102
 γίδι 147
 γιδουλεά 105
 γιδοφαγιά 112
 γι' δ' α 147, 148
 γι' δ' ο 148
 γιοθύρι 133
 γιόμα 174
 γιοργάθι 101, 144, 145, 153
 γιοργά' θ' α 153
 γιοργά' θ' άζου 101, 153
 γιορτάζου 101
 γιοτεύου 102
 γιοτής 102, 177
 γιούρα 101
 γιούρδα 101
 γιουρδι 101, 172
 γιούχα 101
 γιουχάρου 101
 γ' ρ' α 157
Γιστερνάγια 121
 γιστερνήλιος 118
 γκαϊρδακά 139
 γκαρδακά 139
 γκαστρομένη 140
 γκιοχό 139
 γλι' δ' άρις 147
 γλυζεά 113, 121
 γλυζιάρικος 120
 γλυκοκουρζεά 120
 γλυκομηλεά 104
 γλωζιάζου 117
 γνωσιζεά 121
 γονέος 164, 172, 173, 174
 γονεός 172
 γογία 132
 γονιάζου 108
 γουδι 129, 131
 γουμα' ρ' άζου 151

γουμάρι 150	δά(ι)κρον 139	διακόνεμα 127
γουμαζιάζον 113	δάκρον 157	διάκονες 126
γουμαζιάρικ 113	δαμαζιάρικ 113	διακονεύω 127
γουμένικα 110	δανειζενά 121	διακόνημα 127
γουνελεϊζενά 116	δαζενός 114, 117, 118	διακονητής 127
γουρουνήζικος 118	δαχτυλίδι 147	διακόνι 127
γουαδελενά 105	Δ(γ)ιάδοχος 139	διακονιά 126, 127
γραμματικός 174	δεδρογαλενά 105	διακονιάρικ 127
γραφεϊο 166	δεδροφρυτέματα 175	Διακονοδιτσαίικας 142
γράφον 99	δείπικε 134	διακόνοι 126
γραφηζενά 115	δεκα(ι)ρά 139	διαλεχτή 95
γριθιαλενά 102, 104, 106	δεκα'τρ'οῦ 155	δισκὰ 128, 130
γριθιαλοῦ 102	δεκαπενταρία 133	διάτσε 130, 148
γριθιάφουλας 102	δεκατορία 134	διάχτυλε 148
γρινιάρικ 99, 110, 132	δεματαϊδά 140	Διζίαικας 142
γρο'θ'ά 153	δεματαϊρά 136	Διζίος 142
γρο'θ'άζον 153	δεματα'ρ'ά 140	δικολογιά 101
γρουσουζιά 103	δεμάτι 154	διλοζίτικος 177
γρουσουζιαίνον 103	δεμοζιά 117	δίρικε 134
γρουσουζίκης 103	Δενεζιάνικο 104	διρικι 134
γρόζικα 117	Δενεζιάνοι 103	διπλοζε'ρ'ά 150
γροζιάζον 117	Δενέζος 103	διπλωζιά 117
Γυαλενά 106	Δημα'ρ'ώτης 151	διπούζικα 123
γυαλι 107, 164, 174	Δημαρίστικα 151	διπούτσι 123
γυαλίζον 101	δημάροζικα 110	δοδαρέας 169
γυναικεϊο 167	Δημη'τρ'άνικο 155	δόδι 149
γυναϊτσε 142	Δημη'τρ'άνοι 155	δο'δ'ά 149
γυρίζον 102	Δημητρουνιάνικο 109	δο'δ'ασμα 149
γυρισμάζικα 123	δησαυρίζον 101	δοϊντα 136
γυρισμάτσι 123	δησαυρός 101, 177	δοκζιά 118
γῦρο 102	διαβάτα 130, 148, 160	δολή 174
γῦφικα 110.	διαβολίικε 130, 148, 160	δολιάζον 106
Δαγαμα'τ'ά 154	διαδι 148	δομα'τ'ά 154
δαγαζενά 116, 117	δαιρετής 178	δοπζιάζομαι 114
δαδι 168	διάκε 130, 148	δόπζικος 115
	διακονέγγον 130, 148	δοσίδι 147

<i>δουφεξιά</i> 120	<i>Ἔλγα</i> 105, 106	<i>ζαλεῖα</i> 105
<i>δουμνεῖα</i> 112, 113, 114	<i>ἐλγῆσι</i> 133	<i>Ζαμαρτιῆς</i> 127
<i>δουμόρι</i> 109, 111	<i>ἐλληνίζουσι</i> 143	<i>ζῆς</i> 140, 176
<i>δουμνός</i> 112, 114	<i>Ἐλσβῆς</i> 100	<i>ζέ</i> 139, 140, 174 κ.ά.
<i>δροπὴ γιάζομαι</i> 114	<i>ἐλσος</i> 103	<i>ζεπῆξ</i> 119
<i>δροσία</i> 133, 166	<i>ἐλσος</i> 103	<i>Ζεοβούνια</i> 109
<i>δροχιά</i> 116	<i>ἐλσος</i> 103	<i>ζεστασία</i> 166
<i>Δοῦ</i> 155	<i>ἐναί</i> 139, 142, 173, 174	<i>ζεργάρι</i> 133, 150
<i>δυστυχία</i> 165	<i>ἐνιδύματα</i> 134	<i>ζητ'αρεῦον</i> 154
<i>δυχατέρα</i> 101	<i>ἐνίου</i> 132	<i>ζητ'αργιά</i> 154
<i>δώνου</i> 99	<i>ἐνεῖα</i> 108	<i>ζητ'ἄνος</i> 154
<i>Ἔλβιο</i> 100	<i>ἐργία</i> 132	<i>ζητ'ανός</i> 173, 174
<i>ἐβό'ο'ε</i> 152	<i>ἐργιά</i> 142	<i>ζήλεια</i> 106
<i>ἐγλησία</i> 166	<i>ἐργιάμερα</i> 132	<i>ζηλευτιξιά</i> 121
<i>ἐγγουα</i> 173	<i>ἐοῦτος</i> 173	<i>ζημία</i> 165
<i>ἐδιακόδου</i> 131	<i>ἐπᾶ</i> 176, 177	<i>ζημυώνου</i> 113
<i>ἐδός</i> 175	<i>ἐπάαινα</i> 104	<i>ζητοῦ</i> 174
<i>ἐδάκα</i> 127	<i>ἐπαίζαινε</i> 104	<i>ζιβῶλε</i> 134
<i>ἐιδάκα</i> 136, 142, 146	<i>ἐπένθεισι</i> 125 κέξ	<i>ζίγανα</i> 110
<i>ἐιδάκω</i> 139	<i>ἐπιδέκχια</i> 118	<i>ζιγανεύου</i> 110
<i>ἐδ'άη</i> 146, 173	<i>ἐπιδέκχλος</i> 119	<i>ζιγανγῶρις</i> 110
<i>ἐδ'ακόνισε</i> 146	<i>ἐπιστοράτερι</i> 177	<i>ζιμίχου</i> 134
<i>ἐδ'άλεξε</i> 146	<i>ἐπ(χ)γανε</i> 139	<i>ζινίχου</i> 134
<i>ἐί(ι)δατε</i> 139	<i>ἐρσοῦ</i> 142	<i>ζιμίγω</i> 134
<i>(εἰ)κοσαρία</i> 133	<i>ἐσαιρέιτισα</i> 141, 142	<i>ζινίχου</i> 134
<i>εἰκοσι'ι'ροῦ</i> 139	<i>ἐσήμερο</i> 174	<i>ζου</i> 139, 140, 142 κ.ά.
<i>εἰνγαι</i> 173, 178	<i>ἐσκαρφίστησα</i> 174	<i>ζούδιο</i> 168
<i>εἰνγιά</i> 108, 110, 142	<i>ἐσ(χ)ια</i> 139	<i>Ζουμᾶς</i> 112
<i>ἐκάθοιδα</i> 142	<i>ἐφ'ο'ε</i> 152	<i>Ζουμυάνια</i> 112
<i>ἐκατραμάρησα</i> 177	<i>ἐχλούθη</i> 173	<i>ζουνά'ο'ά</i> 141
<i>ἐζεῖνος</i> 121	<i>ἐφιμία</i> 165	<i>ζουράρι</i> 150
<i>ἐκλατῆ</i> 132	<i>Ζαβόγ'ο'α</i> 157	<i>ζυγιάζου</i> 101
<i>ἐκ(ι)ουπε</i> 139	<i>ζαβουγῶρις</i> 110	<i>ζυγιστικά</i> 109
<i>ἐλαῖαφι</i> 115	<i>ζαβουγασμένος</i> 109	<i>ζωναίρα</i> 141
<i>ἐλαιῶνας</i> 164	<i>ζαγάρι</i> 150	<i>Ἑγεμονία</i> 164
<i>ἐλαφ'ο'ός</i> 158	<i>ζακόνι</i> 111	<i>Ἑλιοπιερρέας</i> 169

ἦρθασι 139	θυμυγάζου 112	ἔδ'αφελεύου 148
ἦρθηγε 139	θυμοζουροόγιο 101	ἔδ'άφορο 148, 175
ἦρτασι 139	Θωμυγιάριζα 112	ἔδ'αχωρίζου 148
ἦρτε 139	Ἰδάβουλε 128, 130, 148, 160	ἔδ'οφύρι 101, 148, 152
Ι άβουλε 127	ιδάβουλος 136, 142, 160	ἔδ'ωγνᾶτος 148
ιαβολιγὰ 127	ιδαζονιγᾶρις 136	ἔδ'ώχρον 148
ιαβολιγᾶρις 127	ιδάλεξε 139	ιδὸ 139
ιαβουλεύου 127	(ι)δάπλατα 139	ἔδρ'άτης 155
ιάκονος 127	ιδασκὰ 128, 130, 148	ἔδρ'άτιζα 155
ιαλεγῶνα 127	ιδάσκαλε 128, 130, 148	ἔδρ'άτιζο 155
ιαλέχου 127	(ι)δαταγῆς 139	ἔδ"ο 148, 177
ιαμάντι 127	ἔδ'άβα 148	ἔδ'ο 148, 174
Θ αγουλεὰ 105	ἔδ'αβάζου 146, 148	Ἰουλία 164
θαλασσοουρία 169, 173	ἔδ'αβασίδι 148	Ἰρη 175
θαμάσιο 167	ἔδ'αβάτης 148	ἔδ'άλε 152
θε'ρ'ὰ 172	ἔδ'αβατιζοῦ 148	ἴσ(χ)ια 139
θεμελιῶνον 107	ἔδ'αβιζαίνου 148	ἔτρ'αίλα'τρ'οῦ 156
θεμωνιγὰ 108	ἔδ'άβουλος 148, 160, 173	ἔτρ'αρούρι 156
θεοθαλιεῶμαι 107	ἔδ'αζονιγᾶρις 110, 142, 148	ἔτρ'ουμεριζει 156
θεορίο 170, 172	ἔδ'αζονιγᾶροι 175	ἔτρ'ούμερο 156
θεριστοσουζεὰ 120	ἔδ'αζονίζου 148	ιτροῦ 139
Θερμιώτικα 95	ἔδ'αζονοδιζίακας 142	ἴχλια 116, 117
θηλάζω 130	ἔδ'άκος 148	ἴχλος 118
θηλαμῶν 130	ἔδ'αλαλήσασι 140	ἴχλωνον 118
θηλή 130	ἔδ'αλαλησμένος 148	Κ αάβι 131
θηλῆς 130	ἔδ'άλαλο 148	καβάβ 131
θιριαμπεύει 134	ἔδ'αλέγου 148	Καβαθιγᾶνικο 124
Θοδωρῆς 176, 177, 178	ἔδ'αλεχτὸ 95, 139	Καβαθιγᾶνοι 124
Θοδωρούργα 109	ἔδ'αλεχτὸς 148	Καβαδζᾶς 124
θόρουγος 101	ἔδ'άπλατα 148	καβάθι 153
θράζα 175	ἔδ'ασμυγῆ 148	Καβείλλαῖρα 105, 139
θραζουριά 164	ἔδ'άστημα 148	καβέλλα'ρ'ὰ 150
θρεφτάρι 150	ἔδ'αστρεμμένος 148	καβέλλα'ρ'ὰ 105
θρογιάζου 108	ἔδ'αταγῆ 148	καβέλλαρία 169
θροφάρι 150	ἔδ'ατάζου 148	καβέλλᾶρις 150
θυμυγιεῶμαι 113	ἔδ'άτανος 148	καβήχλος 118

- καβί* 162
καβοτσαίρι 133
καβουάντζα 132
καβουάτ'οι 132
καβούτζα 123
καβουλλιάζου 106
καβουτσάξι 123
Καβουτσάκος 123
καβούτσι 123
Καβούτσος 123
καβωζιάρις 117
καδι 168
καδιρίμγια 140
καειτσά 141
καένα 142
καζανγὰ 108
καζίο 162
καθεσίο 167
καθοιζιά 121
καθολογειῶμαι 101
κάθονντα 142
καί 122 κ.ά.
Καινουογὰ 100
καίου 122
καϊορὰ 139
Καϊρόγονα 177
καίρος 122
Κα'στρ'ώτης 156
καϊτ'οἶ 142
καζιὰ 121, 142
Καζιὸ 121
καζειοκλήρης 121
Καζειόσπιτο 121
καζειόφανα 121
καζία 167
κάζια 121
- Καζιαβουλιάνιζο* 106
καζιαρομάλλης 123
καζιυρός 123
καζιοφαημά 112
καζιῶνον 121
κακκαλιχεῶνας 117
κακοδρομία 165
κακοζαιρία 169
κακονυχ'τ'ὰ 159
κακοστομαζιάζου 113
κακοστραδεία 168
κακοτοπία 166
καλάβι 131
καλαβουζένιος 110
Καλαθγιάνιζο 124
Καλαθγιάνοι 124
καλαδεορφή 123
καλαδεορφός 123
Καλατζάκος 124
καλάθι 153
καλαμα'ρ'ὰ 149
Καλαμένιος 110
καλαμνεὰ 111
καλαμοσουζεὰ 120
Καλιγὸς 106
Καλλιὸ 107
κάλλιος 105, 107
Καλλονιάτης 109
Καλλονιάτιζα 110
Καλλονοὶ 109
καλογεροβούτσι 122
καλογ'ρ'ὰ 175
καλογραία 139
καλοδρομία 165
καλοζαιρία 169
καλοστραδεία 168
- καλοτοπία* 166
καλοῦ 99
καλούδι 146
καλύβι 99
καμαζεὰ 120
καμάρι 150
καμάρωσο 140
καννέλλα 175
κανονεὰ 108
κανονοστασία 166
καντιρίμια 140
Καου'ρ'άνικα 151
Καου'ρ'ἄνοι 151
καπάξι 121
καπετανία 164
καπινὲ 134
καπνεὰ 108
καπνουλεὰ 105
Καππατέας 170
καπροασζελεὰ 105
καπρὸ 171
καπρίζιο 123
καπρουλεὰ 105
καραβήγλος 118
καράβι 99, 100, 131
καράϊβα 99, 141
Καρδενίζια 123
Καρδενιζιάτικο 123
Καρδενιζιώτης 123
καρδία 172
καρεγλεὰ 104
καρ'δ'ὰ 172, 175, 176-178
Καρκαθγιάνιζο 124
Καρκαθγιάνοι 124
Καρκατζάκος 124
καρπαγεὰ 104

- καρπαῖζα 104
 καρπουγγεά 104
 καρπούζι 103
 κάρυα 137
 καρύθιαφλας 102
 καρυδένιος 110
 καρύδι 148
 καρυδολαγιά 104
 καρυ'δ'α 137, 148
 Καρύνεια 109
 Καρυνειάτης 109
 Καρυνειάτιζα 110
 καρφι 115, 116
 Κασσα'δ'ο 155
 κασσέλλα 175
 κασσι'δ'α'ρ'α 150
 κασσι'δ'άρις 147, 150, 152
 καστανεά 108
 Καστρι 156
 καστρολόιζα 110
 καταβολιάζον 106
 καταλία 169
 καταζεφαλεά 104
 κατακμανούμενε 132
 κατακόλια 107
 καταλαγγιάζον 101
 κάταρα 178
 Καταροράγλα 113
 κατάρτι 159
 Καταφύθι 102
 καταφυθιάζον 102
 καταχώνια 109
 Κατερινιό 111
 Κατερινιὼ 111
 κατηφο'ρ'ακὰ 151
 κατηφο'ρ'ακὸς 151
 κατοστάρι 150
 κατορηλεά 105
 κωτραμάρου 177
 Κατ^υσεβαροδοῦς 142
 κατσήγαρος 122
 κατσί 123, 167
 Κατσιβαροδοῦς 142, 174
 κατσιζήγλις 118
 κατ^υματία 133
 κατσούλλα 123
 Κατσουλλάκος 123
 κατσούλλι 123
 Κατσουλλιεράκος 123
 Κατσουλλιέρις 123
 κατσουλλίζον 123
 κατσουλλίστακα 123
 Κατσουλλομάτης 123
 Κατσουλλὸς 123
 Κατωπάθρει 102
 Κατωπαθριάτης 102
 κανρησία 166
 Κανλέας 163
 καφε'τ'ὸς 154
 καφή 123, 174
 Καναλεά 105
 καναλιάζον 105
 κειραδοσουζεά 120
 κειάθι 133
 κειάφι 133
 κειάφι 115
 Κειάφλι 115
 Κέ'ρ'α 151
 κεραζεά 120
 κεραζένιος 110
 κεράζι 122, 123
 κεραιίδι 147
 κεράτσι 123
 κερτσούφι 115
 κερὶ 170, 172
 κερ'ρ'α 172
 κερουῦ 122
 κερφαλα'ρ'α 151
 κερφαλεά 105, 106
 κερφάλι 122
 Κερφαλιάνικο 106
 κερφαλογιούρι 101
 Κερχ'ρ'άνικα 158
 Κερχ'ρ'άνος 158
 Κερχουάνικα 158
 κρόκου ζου 121
 κρόνι 121
 κροπάνης 123, 173
 Κροπεάνικα 123
 Κροπέης 123
 κροχὸς 121
 Κ'ρ'αλάκος 157
 Κ'ρ'αλῆς 157
 κ'ρ'άδα 157
 κ'ρ'αίνου 158
 κ'ρ'όχουλο 158
 κροινιάζον 109
 κροινιάρικς 110, 121
 κρωχὸ 139
 κλαδι 131
 κλαπχιάρικς 119
 κλαρι 170, 172, 175
 κλειδα'ρ'οῦνε 150
 κληματα'ρ'α 149
 κληρονομία 165
 κληρονομίδι 147
 κληρονομί(ι)δα 139
 κλησίδι 147

- κλιμαλον' ρ' άζομαι* 151
κλόφι 118
κλοζεά 120
κλουβιάζου 99
κλούβιος 99, 100
κλουβί 100
κλωφιοῦ 118
κλωφιοῦν 118
κλωνεά 108
κοιλά 173, 174
κοιλαζιανός 121
κοδεσποινία 164
κοδεσπο' τ' ό 154
Κοιρόι 170
κοθίτι 133
Κο' d' άνικα 149
Κο' d' άνοι 149
κοϊθίτι 133
Κόικινος 127
κοιλυόβουχα 107
κοιλυοπονητό 107
κοιμησίο 167
κοινασία 121, 166
κοϊρομά 95, 112, 139
κόζια 123
Κοκκαλέας 163
κοκκαλένος 110
Κοκκαλιάρης 99, 106
κοζζινάγρεμος 123
κοζζινόφιο 101
κόζζινος 121
κοζζινοσουξεά 120
κοκο' d' οῦ 147
Κολέας 163
κολληλιάρης 120
κολοζυ' θ' ά 153
Κολοκυνθιοῦ 139
κολομέρι 151
κολορρίζι 103
κολοφωτία 170
κομμα' τ' άζου 154
κομμά(ι)τα 139
κομμάτι 154
κονι' d' άρις 147
κοπανεά 108
κοπανιξεά 116
κοπ' ρ' ά 158
κόπ' ρ' α 158
κοπιτσοφαημά 112
κοπιτσοφαϊμά 112
κοπρέα 158, 171
Κοπριξεά 117
κοπρουλεά 105
κοπζιάζου 114, 139
κοπζιαστικός 114
Κορακούνια 109
κορμι 112
κορμοστασία 166
κορφάς 166, 172
κορφξεάς 115, 166, 172
κοσι' τρ' οῦ 155
κοσζιγεά 108
Κοσζινί' σιρ' α 156
κοτιλεά 105
Κοτιλέας 163
Κοτούλλα 176
Κοτράφι 115, 116
Κοτραφζιώτης 116
Κοτρωνάγια 121
κοτρωνεά 108
Κοτσέας 167
κότσι 123
κοτσινάγρεμος 123
κοτσινέ 132
κοτσινεά 108
Κοττεάνικο 170
Κοττεάνοι 170
Κοττέας 170
κοττέτσι 174
κοπήγλος 118
κουβα' ρ' ά 150
κουβαληξεῶνας 117
κουβάρι 150
κουβαρία 169
κουβαρί' σιρ' α 156
κουβειδαρεϊο 170
κουβειδαρία 169
κουβειντάζει 95, 139
κουβε' d' άζου 149
Κουβου' ρ' άνικα 151
Κουβου' ρ' άνοι 151
Κουζιάνικο 104
Κουζιάνοι 104
κουδελεά 105
κουδου' ρ' αίνου 152
Κουζής 103
Κουζιγζιάνικο 104
Κουζιγζιάνοι 104
Κουζιζής 103
κούδε 128, 130
κουιδι 129, 131, 134, 160
κούθε 131, 133
κουζιάνου 123
κουζξεά 120
κουζζι 167
κουκκούγια 123
κουκκουροβι' θ' ά 153
κουκκούτσι 123

- Κουκοῦτσος 123
 Κουλιγιάνικο 104
 Κουλιζος 103
 Κούλλα 107
 Κούλλης 176
 Κουλλιὸ 107
 κουλλοῦρα 136, 141
 κουλου'δρ'άζομαι 155
 Κουλου'δρ'οὶ 155
 κουλούρι 151
 κουλύβου 173
 Κουμουγιάνικο 104
 Κουμουγιάνοι 104
 Κουμουζῆς 103
 κουνειῶμαι 111
 κουνηγιάρεις 117
 κούνια 132
 Κουνιάτης 109
 Κουνιάτιζα 110
 Κουῆνος 109
 κουποδεσεῖο 167
 κουππῆγὰ 114
 κουραγιαρίζου 101
 Κουρεβεγιάνικο 117
 Κουρεῖγιάνικο 124
 Κουρεῖγιάνοι 124
 Κουρεδζῆς 124
 κουρελιάρεις 106
 κουρηῆγὰ 116, 117
 κουρίδι 147
 Κουρί'στρ'α 156
 κουρί'στρ'αίνου 156
 κουρί'στρ'ασμένο 156
 Κουρκουλιάνικο 106
 κουρκουμνιάζομαι 112
 κουρκουτσελιγάζου 106
 κουρνιαζόν 108
 κουρούπι 114, 115
 Κουρτουράφι 115
 κουταλεὰ 105, 106
 κουτελα'ρ'ὰ 151
 Κουτηβελιάνικο 106
 κουτουζιάρεις 120
 κουτουλεὰ 104
 κουτούπι 114
 Κουτσιλεάκος 164
 κουτσιλέος 164
 κουφουρισζεὰ 120
 κουφγιάρεις 115
 κούφγιος 99, 116
 κοφινεὰ 108
 κοφτικὸ 109
 κοπίδι 147
 κορονεφ'ρ'άζου 158
 κορονεφ'ρ'ασμένος 158
 κοροῶς 174
 κοραχιού 116
 κορατήγιος 118
 κορεββα'τ'άζομαι 154
 κορεββαταῖδὰ 140
 κορεββάτι 154
 κορεββατσῖνα 123
 κορεμαδαλιγάζου 106
 κορεμμυδουλεὰ 105
 Κριαλάκος 139, 157
 Κριαλή 139
 Κριαλῆς 157
 κοριζὶ 162
 Κριτηριοῦ 139
 κρόου 99, 142
 κρούει 142
 κρουσταλένιος 110
 κρούγια 130
 κρούατα 175
 κρουβιζιγὰνα 121
 κρούο 139
 κρουφοκουβε'δ'άζου 149
 κρυδωνεὰ 108
 Κυῖρακη 139
 Κυ'ρ'ακάτικος 152
 Κυ'ρ'αζῆ 152
 Κυ'ρ'άκος 152
 Κυ'ρ'ακούλλακας 152
 Κυ'ρ'ακούλλης 152
 Κυλή'δ'α 155
 κρηγιάρεις 99, 100
 κρηπαριζένιος 110
 κρηπαρίγια 117
 Κυπ'ρ'ανὸς 158
 κρυὰ 121, 174
 Κρυελέος 164
 Κυριακό 139
 κρύψης 178
 κρύψουσι 139
 κρυού 119
 κρυῶμαι 119
 κωμω'δ'οῦ 147
 κωπελλιαρὸς 107
 κωσταδινᾶτο 178
 Κωτσολγὸς 107
 Λαβ'ρ'άζου 157
 λαβ'ρ'ανῆ 157
 Λαβ'ρ'άνικο 157
 Λαβ'ρ'ᾶνοι 157
 Λαβ'ρ'άτικος 157
 λαβίτσα 178
 Λαβοῆ 142
 λαβωμα'τ'ὰ 154

- Λαγαδάξια* 121
Λαγαδέας 168
Λαθρία 101
λάγιζα 110
λάγιο 101
λαγοῦτα 176
λάδι 146, 144, 147
λαδοπούρτζια 117
λαδουλξά 105
λαζάνια 109
Λαζαρίνα 176
λάϊδα 144
λάδ'α 146, 147
λαιμα'ρ'οῦνε 150
λαιμα'ρ'α 151
λαιμαριά 139
λακοκόρτζι 105, 123
λακκουδιάξια 121
λακκουμιάξια 123
λακκουμάτσι 123
Λακκούφι 115
λανάρι 150
Λαουλιάνικο 106
λαπασέας 166
λαρδι 172
λασία 167
λασπγγάρις 114
λαχανιάζου 109
λαχανολότζα 110
λαχίδι 136, 142, 147
λαχ'τ'α 159
λεβειλου'ρ'α 151
λεγνάδι 146
λεθρινιάρις 110
λεϊανοπούλλι 107
λεικχξά 118
λειτουορξία 172
λειτουορξιά 101, 172
λειψανιάζου 109
λειψονεορία 169
λεμονξά 108
Λενγὸ 111
λέου 173, 177
λεπίδι 147
λευτεορία 169
Λεφαθγιάνικο 124
Λεφαθγιάνοι 124
Λεφαθξής 124
λεχάρι 150
λεχτριζὸ 178
Ληγοορίτσα 141
Ληγοροῦ 141
λημερεῖο 170
λημέρι 151
λημμάρι 150
λιακὸς 107
Λίας 176
λιάσμα 107
λιάστρα 107
λιβανουσουξξά 120
λιβανουλξά 105
λιθι 162
λιγ'δ'άρις 158
λιγοθυμία 165
λιθάρι 150
Λιμένας 111
Λιμενιώτης 111
λόκαντο 107
Λιοῦ 142
λιπινένιος 110
λιπινιάζου 109
Λιπινί'στρ'α 156
λιπίνους 156
Λισσαῖος 166
λιτριβεῖο 162
λογαῖράζω 140
λογα'ρ'άζου 141, 151
λογα'ρ'ασμὸς 151
λογοπγγιάστρα 114
λόγος 178
λόγορα 173
λόθ-θι 103
λόττι 103
λόττιξάζω 103
λουμανέας 164
λου'ρ'α 150
λου'ρ'α 172
λουκούμι 112, 113
Λουμα'ρ'α 150
λουπινένιος 110
λουρι 170, 172
λουτσομανία 164
Λυθιερέας 169
λύγια 103
Λυτζάφι 115
λύζι 103
λυξουσουξξά 120
Λυθία 103
Λυ'ρ'άνιζα 152
Λυ'ρ'ἄνοι 152
λύζιζα 110
λυκοφαημά 112
λυκοφιλία 164
λύσσια 103
λυσσουορία 169
λύτζι 103
λυθλιασμένος 117
λύγινε 134

- λυγλοῦ 117
 λυχρά'ρ'ὰ 149
 λυχράρι 150
 λοβιάρις 99
 Μαγαγιά 172
 μαγαζι 103, 162, 172
 μαγανέας 164
 μαγεία 162
 μαγεῖδὰ 140
 μαγε'ρ'ὰ 150
 μαγε'ρ'ὰ 140
 μάγερσας 102
 μαγερεῖο 170
 μαγερεῖον 173
 μαθιῶρο 102
 μαγου'ρ'ὰ 150
 μαγουλα'ρ'ὰ 151
 μαγουφγιασμένος 115
 ματαλουγιά 117
 Μαδουβαλιάνικο 106
 Μαδουβαλόγορα 177
 μαίρι 170
 μαζουκχιά 118
 μαζουκχιάρις 118
 μαζούνρον 174
 μαζουχιτιζὸ 109
 μαθησία 167
 μαϊνάρει 176
 Μαῖτης 132, 168
 Μαῖρὰ 136
 Μα'ρ'όδλης 152
 Μα'ρ'ολιάριζα 152
 Μα'ρ'ολιάριζα 152
 μάιτα 95, 136, 138, 144
 μάιτι 145
 μά'τ'α 144, 145, 160
 μά'τ'ὰ 154
 μά'τ'άζον 154
 Μαζεδονία 165
 μακλασιτὲ 133
 μακ'ρ'ὰ 157
 μακ'ρ'ῶς 158
 μακ'ρ'ασζελεῖ 105
 Μακροπειριάνο 139
 μακρονὰ 95
 μακρότερος 114
 μαλα'θρ'άζον 155
 μαλα'θρ'ασμένος 155
 μαλαζεῖα 121
 μαλαματένιε 132
 μαλλι 107, 103, 164
 μαλλιγρὸ 107
 μαλλιαρὸς 107
 μαλλιροχλινουρεῖα 108
 μάλλιον 107
 Μάνη 109
 Μανιάτης 109
 Μανιάτιζα 110
 Μανιατον'ρ'ὰ 151
 μαννογενεῖα 176
 μαξουλιῶμαι 107
 μαράγια 103
 μαραγιάρις 103
 μαράζι 103
 Μαρα'θ'ώτης 153
 Μαρα'θ'ώτιζα 153
 Μάραθος 153
 μαργαριτάρι 150
 Μαρ'τ'άτιζο 159
 Μαρομαροκοπεῖο 166
 Μάρτις 159
 Μασελλέας 163
 μασελλιάρις 106
 μασελλοῦ 163
 Μασκαλάγια 121
 μαστοιῖδὰ 140
 μαστοιῖρὰ 136
 μαστω'ρ'ὰ 141
 μαστορία 169
 μάτι 95, 154
 ῥματολοσία 167
 ματσολιαῖα 104
 μαῦκρὰ 95, 139
 μανλί'στ'ο'α 156
 μανροάδι 146
 Μανρομαιδουβαλόγορα
 174
 μανροσουζεῖα 120
 μαζαι'ρ'ὰ 150
 Μέζαπος 115
 Μεζαπχλώτης 115
 μεθ'ύ'στ'ο'α 156
 μεθυστής 174
 μειρέσκου 174
 μεῖρὰ 95, 139, 140
 με'ρ'ὰ 172
 με'ρ'ὰ 172
 με'ρ'άζον 151
 μελανεῖα 108
 μελιγιά 118
 μελιγουνία 164
 Μελιδόνια 109
 μελισσοσουζεῖα 120
 μελίγια 117
 μελουδία 168
 μελυδρία 170
 μερασία 167
 μερὶ 170, 172

- μεροδουλγίαις 106
 μερονὲ'ζ'τ'α 159
 Μερα'ρ'ώτης 151
 Μεράρι 152
 μεσάδι 146
 μεσαῖος 166
 μεσαρία 169
 μεσημέρι 151
 μεσοτοπία 166
 μεστόγ'ρ'α 157
 μετάξι 118
 Μεταξία 167
 μετλιακός 116
 μη(ι)τρὰ 139
 μη'τρ'α 155
 μηλὰ 104
 μηλὰ 105
 Μήγα 109
 Μηνιάτης 109
 μιλιῶμαι 107
 μιλία 164, 172
 μιλιὰ 172
 μιλοῦ 99
 Μισι'ρ'ώτης 152
 Μισίρι 152
 μνημάζια 123
 μνημάτσι 123
 μνοιάζου 112
 μνόου 176
 μόδι 146
 μοιραζιὰ 116
 μονακζιὰ 118
 μοναστη'ρ'ακός 152
 Μοναστη'ρ'ώτης 152
 Μοναστήρι 152, 174, 175
 Μονεβαζιὰ 117
 μονηωρίς 165
 μονοκοπανεὰ 108
 μονοπάτι 154
 Μοραθιάνικο 124
 Μοραθιῶνοι 124
 Μοραθζῆς 124
 μοτσόπουλλο 173
 μουάρι 133
 μουγανειῶμαι 111
 Μουλιανίστιζα 111
 Μουλιανιώτης 111
 Μουλιανιώτιζα 111
 Μουλιάρη 115
 μουτζαλαὰ 104, 106
 μουτζου'ρ'α 150
 μου'δ'άζου 146
 μου'δ'ασμένος 146
 μουιδίου 131
 μου'θ'ράζου 155
 μου'θ'ρασμένος 155
 μου'ρ'α 150
 μουκερα'δ'α 149
 μουλα'ρ'α 149
 μουλαρήζιος 118
 μουλάρι 150
 μουλαροφαημά 112
 μουρομον'ρ'αρις 151
 Μουστάζα 169
 μουσταζα'ρ'α 151
 μουσταζαρέας 169
 Μουστακᾶς 169
 Μουστακέας 169
 Μουστάζων 169
 μουσταλεβ'ρ'α 157
 μπιστολιές 105
 μπλιζοῖνὰ 110, 141
 Μπουλαῖρους 142, 151
 μυ'στρ'α 156
 μυκζιὰρις 118
 μυρωδία 168, 172
 μυρω'δ'α 172, 175, 177
 μυστρι 171
 μυστριζιὰ 116
 μυταρέας 169
 μυῖρη 141, 142
 μυραζία 167
 μυρη 142
 Νεκρουλαὰ 105
 νέος 164
 νεραθζιὰ 124
 νεράθια 124
 νεροσουζιὰ 120
 νεφρι 171
 νή'στ'ο 156
 νγαῦλο 109
 Νικλιάνικο 106
 Νικολε'τ'ἄνοι 154
 Νικολοῦ 176
 νοῖτὰ 136
 νοῖτιὰ 136
 νο'τ'ὰς 154
 ὀνομαστικῶς 176
 Νομνιάτης 112
 Νομνιάτιζα 112
 νοτία 170
 Νοζιὰ 113
 Νοζιάτης 113
 Νοζιάτιζα 113
 Νοζιάτιζα 113
 νταῖλάνι 105, 136
 ντεμοσ(χ)ιὰ 139
 νυρωῖδία 131

- νυριζιά 121
 νυφγιάτιζο 116
 νύχι 134
 νυζ'τ'ά 159
 νυζ'τ'άτιζα 159
 Ξαγορία 169
 ξαγοννιάζου 109
 ξαναγεώνου 108
 ξάρ'τ'α 159
 ξεβάφτω 103
 ξεβλονχίδι 147
 ξεγροιασία 167
 ξεγολλεῖωμαι 107
 ξεδο'τ'άζου 149
 ξεδο'τ'ασμὸς 149
 ξε'τ'οδίζου 155
 ξεκολορριγιάζου 103
 ξελαιμνιάζου 112
 ξελημε'ρ'άζου 151
 ξελημερεῖτο 170
 ξελογιάζου 101
 ξεμα'τ'άζου 154
 ξεμαλλιάζου 106
 Ξεμαλλί'στρ'α 156
 ξεμεσημε'ρ'άζου 151
 ξεμόνι 109, 101
 ξεμυκχιάζου 119
 ξένοιουστος 109
 ξενυγιάζου 113
 ξενύχ'τ'ο 159
 ξεπαγριασμὸς 101
 Ξεπαππαδάκις 103
 Ξέπαππας 103
 ξεπατέρας 103
 ξεπεταρούδι 146
 ξεράδι 146
 ξεραζιανὸς 121
 ξερολιθένιος 111
 ξερολίθι 153
 ξερολι'θ'ά 153
 ξερὸς 174, 175
 ξεροσταλιάζου 106
 ξεροφελῆ 104
 ξεσαγοννιάζου 109
 ξεσκλινιάζου 109
 ξεσταγιάζου 113
 ξεστελιάζου 106
 ξεστερία 169
 ξεστριλώνου 139
 ξεστροφιῆγιάζου 102
 ξετομα'ρ'άζου 151
 ξετοπίζου 176
 ξετσιρλιάνου 107
 ξεφτίδι 147
 ξινάδι 146
 ξινουλεῖα 105
 Ξόυμερο 124
 ξουράφι 115, 116
 ξουραφῆα 115
 ξύ'στρ'α 156
 ξυλοκατσούλλα 123
 ξυπολυσία 167
 ξυστρι 177
 Ὁθηρελλῆα 104, 106
 ὄγια 130
 ὄγιοῦ 130
 ὄγριος 173, 177
 ὄγ'σι 133
 ὄγια 132
 ὄλονυχία 172
 ὄλυνθος 103, 120
 ὄλυνσος 103
 ὁμορφγιά 116
 ὄξου 174
 ὄπα 132
 ὄσι 129
 οὔδι 131
 οὔθι 133
 οὔθι 129, 133
 Οὔρανία 165
 ὄγιά 113
 ὄχτροι 139
 Πααίνου 104, 174
 παβαζῆα 120
 Παγανέα 172
 παγανῆα 172
 Παδλεάκος 164
 Παδλεέως 164
 παδρεία 170
 παθουλιάρης 99, 106
 παιδι 144, 145, 146, 147,
 160, 172
 παιδιὰ 95
 παιδία 168, 172
 παιῖδὰ 95, 139, 144
 παιδι 145
 παι'δι 160
 παι'δ'αρίζου 146
 παι'δ'άστικος 146
 παίζου 99
 παινεπγιάρις 119
 παινεσία 167
 παινεγιάρις 119
 Πα'τ'ρανὸς 155
 παιχνίδι 147
 παιχνί'δ'αρίζου 147
 παιχνί'δ'αρις 147
 παλαβιάζου 99

- παλαιόγερος 105
 παλαιόπαιδο 105
 παλαιόπρωμα 105
 παλαιός 164
 παλαῖος 164
 παλαιόσακκο 105
 παλαμνῆα 111
 παληὰ 105
 πάλιον 107
 παλληγάρη 95, 140, 150
 παλληκαρία 170
 Πάλυρον 152
 πανεθύρι 141, 152
 παννὶ 164
 πάνον 139
 πανωλεθρία 170
 πάον 142, 173, 174, 176
 παπὶ 166
 παπλωμάζια 123
 παπλωμάτοι 123
 παπώϊρα 139
 παπο'ρ'ὰ 150
 παπορήγλος 118
 παπόρι 151, 173
 παποριοῦ 139
 παπούζια 123
 παπούτσι 123
 παπουτσοφαγῆα 112
 παππαδία 168, 172
 παππα'δ'ὰ 172
 πάπζια 114
 Παράδεισος 175
 παραθύρα 140
 παρα'δ'αβασμένος 146
 παραλυσία 167
 παραμύθι 153
 παραμν'θ'ὰ 153
 παραμν'θ'άζον 153
 Παρασζή 141, 142
 παρηγο'ρ'ὰ 176
 παρηγορία 169
 παροίδι 147
 Πασαρέας 169
 παστριζῆα 121
 πατηγῆα 116, 117
 Παυλιάνικο 109
 πανσανίας 165
 παζῆα 134
 Παζειάνικα 113
 Παζειᾶνος 113
 παζειός 113, 114
 παζιόν 134
 παζιγάζον 109
 παζὸν 134
 παζὸς 114
 Πεδάδα 124
 πέθιμη 139
 πεθυμνεῖται 113
 πεθύμνιο 113
 πέ'ρ'άλλο 151
 πεισμα'τ'άρις 154
 πέ'τρ'ὰ 155, 160
 Πέ'τρ'ᾶνοι 155
 Πέ'τρ'ανός 155
 πελάτι 154
 πενταρίζον 109
 πενιάρον 109
 πεντακόχιες 116
 Πέπο 115
 Πεπ(χ)ιότικα 139
 Πεπζιώτης 115
 περδικούνη 109
 περηφάνεια 109
 περιπουλία 164
 Πετροόγειο 101
 Πετροκοπέιο 166
 πεισάφι 115
 πεζῆα 116
 πεζῆα 117
 πηὰ 137
 πηγαδὴγλος 118
 πηδιά 137
 πηδοῦ 99
 πῆε(ς) 137
 πη'δ'ὰ 137, 147, 148
 πηλάλα 156
 Πηλαλί'στρ'α 156
 πηλαλοῦ 156
 Πιζωζυγιάτιζα 101
 Πιζωστορόφι 115
 πιθαῖμάζον 112, 141
 πιθαμιάζον 112
 πιθαμνῆα 111
 πιθαμνεάζον 112
 πιθάρι 150
 πικ'ρ'ὰ 157
 πικ'ρ'ός 158
 πικ'ρ'αίνον 158
 πικουρία 170
 πικρία 171
 πικρὸς 114
 πινα'τ'ὰ 154
 πιναῖτι 109
 πιναῖτι 173
 πινατιγῆα 116
 πιπεῖδα 140
 πιπε'ρ'ὰ 141, 150
 πιρουνῆα 108

- πιστομνιάζου 112
 πιστρομνιάζου 112
 πιτουρένιος 111
 πλαγγίδα 101
 πλα'τ'ός 154
 πλαζομι'θ'ά 153
 πλαζομι'θ'άζου 153
 πλέα 175
 πλεβ'ρ'ακά 157
 πλεμονία 164
 πλερώνομε 142
 πλερώνομε 142
 πλοκα'ρ'ά 149, 152
 πλονμι 165
 πλώ'σιρ'ά 156, 160
 πλυστικά 109
 Πνιγγάρις 100
 πογγιάδα 101
 πόια 149
 ποδαίρα 139
 ποδαράτ'οι 132
 πόδι 146
 ποδικοφαρμά 112
 Ποθαζιάνικο 121
 πουδά 128, 130, 160
 πο(ι)δά 139
 ποϊδά 136
 πο'δ'ά 146, 160
 πο'δ'αζου 149
 πο'δ'ασμένος 149
 Ποϊτάς 139
 Πο'τ'άς 154
 Πο'τ'ό 154
 Ποϊτό 139
 πολιτενόμενος 177
 πολυβρογγία 165
 πολυζαιρία 169
 πολυνερία 169
 πομηρία 169
 ποντικοφαϊμά 112
 πορ'δ'άρις 159
 πορ'δ'άς 159
 πορτογαλεά 104
 πορτογάλι 101
 πορτοκαλεά 104
 ποταμήγγιος 118
 Ποταμοσούρι 151
 πουάτ'οι 132
 Πούλεια 107
 πουλιγ'ά 105
 Πουλιγ'άτης 107
 πουλλί 164
 πουλλιγ'οῦ 107
 πουρι 170
 πουρογγιάζου 117
 πραγιανά 130
 προι'δ'άρις 146
 προαμά'τ'ο 154
 προβάζι 123
 προβατήγγιος 118
 προβάτ'οι 123
 προβ'ζα 99
 προβ'ζος 100
 προδοσία 167
 προσηλιακός 105, 107
 προσωπα'ρ'ά 151
 προμάδι 146
 πρωτονηστεία 171
 πυ'ρ'άκονας 152
 Πύλη 175
 πγγάνου 114, 173, 174
 πγγάτιο 114
 πχιῆ 139
 πγγιῶν 174
 πγγιός 140
 Ραβδι 172
 ραβ'δ'ά 158, 172
 ραμάζι 121
 ραμι 113, 165
 ραφία 133
 ραφτικά 109
 ραφίμι 112
 ρεγάλιο 107
 ρεμουλεά 105
 ρείπγγιος 99, 114, 115
 ρεμα'τ'ά 154
 ρετάλι 105
 ρημάδι 146
 Ρηγιό 111
 ρηγόγγιο 101
 Ριζοβούνια 109
 ρικ'ζα 118
 Ριφουνᾶς 164
 ριφούρι 109, 111
 Ριφουγγιάνικο 169, 164
 Ριφουγγιᾶνοι 164
 ρογ'δ'ά 158
 ροδία 168
 ροϊδίθι 131
 ροϊδίτ'οι 131, 134
 ρουγγιάζου 101
 ρουκανέας 164
 ρουκανιγ'άρις 110
 ρουτορράβδι 158
 ρουφηκ'ζα 118
 ρουφηκ'ζεῶνας 118
 ρουφουνέας 164
 ρουφγγιανεύου 116

- ρουφῆλιανία 116
 Ρουχαλέας 163
 ρουχαλιάρης 106
 ρουχαλιχεῶνας 117
 ρύγλα 103, 104
 ρύζι 103, 104
 ρωδαζινεὰ 108
 ρωτοῦ 99
 Σαββα'τάτικα 154
 σαγονέας 164
 σαϊταλεὰ 104
 σαϊτανῶ 142
 σαΐτε 131
 σαζζὶ 167
 σακκοκόποι 158
 σάλγιμας 107
 σαλιόρα 107
 σαλιμῶ 142
 Σαλπῆς 165
 σανίδι 147
 σαπουλεὰ 105
 Σαπῆλιανικα 119
 σάπῆλος 99, 114, 115
 σαραβαλιάρης 106
 σαραβαλιάρης 99
 Σαραλέας 168
 σαροδούνη 109, 111
 σαρμῶ 142
 Σαρπέας 165
 σαρουμα'τ'ὰ 154
 σαρουῆξ 117
 σατανῶ 142
 Σαφῆς 119
 σβεργα'ρ'ὰ 151
 σβεργεὰ 120
 σβουνηὰ 132
 σβουρδουλεὰ 104
 σβρωχ'τ'ὰ 159
 σβῶλος 134
 σγουβέος 161
 σγουηιάζον 100
 σγουηιάρης 100
 σεβρία 171
 σερίτα 131
 σειρία 136, 169
 σελεβιάζον 99
 σελεβιάρης 99
 Σελλάφι 115
 Σεπῆλιανικα 119
 σεργούνη 109
 σεργουνιάζον 109
 Σεφῆς 119
 σηλυβρία 171
 σημάδι 141
 σημαΐδι 140
 σημεῖο 165
 σιγαλία 164
 σιδεροστιὰ 171
 σι'ρ'άνι 152
 σι'ρ'ανίζον 152
 Σιλαβαῆλιαν 117
 σιφίγγον 134
 σκαῖγ'όγιουρας 124
 σκαδζιξεὰ 120
 σκαδζόχοιρος 124
 σκαλουῆλι 117
 σκαρπαῆξ 104
 σκαρφίζομαι 174
 σκαφίδι 131, 147, 148
 σκαφίδι(ι) 133
 σκαφ'τ'ὰς 158
 σκαφιῆξ 117
 σκαφτικὰ 109
 σκέδιο 168
 σκελίδι 147
 σκεπαρηὰ 108
 σκιάζομαι 175
 σκλοννὶ 164, 173
 σκο'δ'ὰ 149
 σκολεῖο 164
 σκολιάτικο 107
 σκόλυθος 103
 σκόλυθρο 103
 Σκολ'θ'ὰ 155
 σκορδουλεὰ 105
 σκοτου'ρ'αζομαι 151
 σκου'ρ'ὰ 151
 σκου'ρ'άζει 151
 σκουῖτῶ 136
 σκου'τ'ὰ 154
 σκουληκα'ρ'ὰ 150
 σκουληκάρης 150
 σκουληκιάρις 121
 σκουληκοσουξεὰ 120
 σκουρηία 172
 σκουρηιά 172
 σκουρδελιάρης 99, 106
 σκυλλήγιος 118
 σκυλλὶ 107, 164
 σκυλλοφαημῶ 112
 σκώτι 154
 Σμαηλιανικο 106
 Σμιλαῆλιανικο 101
 σμουγ'δ'ὰ 158
 σμουγ'δ'αίνου 158
 σμουγ'δ'άρικο 158
 σμουγ'δ'ὸς 158
 Σμύρηνη 177

- σουζαῖ 120
 σουζαῖφι 115
 Σουζι'στρά 156
 σουπλιῖα 114
 σουροσταφυλεῖα 104
 σουροφελῖα 105
 Σουφλιώτης 116
 Σοφία 166
 σπαγγάτικα 109
 σπαῖθα 139
 σπα'θ'ὰ 153
 σπα'θ'ὰ 172
 σπαθία 170, 172
 σπαραῖα 102
 σπαράγγια 102
 σπαριμουναῖα 108
 Σπηλιῶφι 115
 Σπηλιωῖτάνικα 105,
 Σπηλιωτάϊνικα 142
 Σπηλιω'τ'άνικα 105
 σπιλήνα 134
 σπίτι 140, 154
 σπιτιοῦ 95
 σπιχ'τ'ὸς 159
 σπληνιάρις 110
 σποικενῖα 108
 σπο'ρ'ὰ 150
 σπο'ρ'άρις 152
 σπυρὶ 170, 174
 σπυρισμα'τ'ὰ 154
 σταβᾶρι 150
 Σταβ'θ'ανή 157
 Σταβ'θ'ᾶνοι 157
 Σταβ'θ'ανὸς 157
 Σταβ'θ'άτης 157
 Σταβ'θ'άτιζα 157
 Σταθία 170
 Στα(ι)βρανῆ 139
 στακζαῖ 118
 σταλακζαῖ 118
 σταλεῖα 105
 σταλιάζον 106
 σταμνάζι 121
 στάνη 173
 Στανιὸ 111
 στανιῶνου 111
 στανιῶς 111
 σταρένιος 111
 σταρήλιος 118
 σταρουλεῖα 105
 Σταυ(ι)ρανῆ 95, 139
 Σταυριανῆ 139
 Σταυριανῆ 95, 139
 Σταυρούλλα 176
 Σταυρουλλῶ 107
 σταυροζε'ρ'άζομαι 151
 σταυροζε'ρ'ασμένος 174
 Στέβρης 157
 στεγάδι 146
 στεγα'δ'άζεν 146
 στέγνια 109
 στε'ρ'ὰ 151
 στε'ρ'ακὰ 151
 στε'ρ'ωμένος 152
 στε'ρ'ώνου 152
 Στελιανὸς 107
 στελιάρι 107, 150
 Στελιανοῦ 107
 στενοχοῦ'ρ'ο 152
 στενοχουρία 170
 στερέος 169
 Στεφανάγια 121
 στηθα'ρ'ὰ 151
 στηθος 153
 στη'θ'άζον 153
 στουλιῖαζον 100
 σιουπλι 166
 στραβῖαρις 99
 στραβουλιῖαρις 106
 στρα'τ'ώτης 154
 στραῖτιῶτες 139
 Στριφ'τ'άνικα 158
 στριφοβολιῖαζομαι 107
 στριφιῖαδι 146
 στριφτα'δ'άζον 146
 στρουῖα 102
 στρουῖιάζον 102
 στρουῖίζον 102
 στρουῖος 102
 στρουσίδι 147
 στρουφίγι 102
 συβαθητιζαῖα 121
 συβ'θ'ο 153
 συβόλαιο 173
 σύβουρα 102
 σύγ'ρ'α 157
 συγγραφία 166, 172
 συγγραφῖα 172
 συγγραφῖαζον 115
 συδροφία 166, 172
 συδροφῖα 172
 συζόλυθος 103
 συμπεθεῖρὸ 140
 συναγλου'θ'ῶμαι 153
 σπηθειὸ 139
 σπηθ'ο 153
 συνίζησις 95 κ.έξ.
 συννεφία 133

- σύνταμα 139
 συφρεριζειά 121
 συχαζιά 117
 συχαζιάρις 117
 συχω'ρ'ωμαι 175
 συχώ'ρ'ο 152
 σφραγίδα 131
 σφουριγματιά 139
 σωπγγιάζου 119
 σώπγγος 120
Ταγός 105
 ταηουλεά 105
 ταϊζειά 117
 τανυῶμαι 111
 ταξίδι 147
 ταξι'δ'άρις 147
 ταρασμός 174
Τασία 167
 ταφγγιάζου 115
 ταζειά 113
 ταχία 134
 τεβελιό 107
 τέϊτα 138
 τέ'τ'ος 154
 τεπγγιά 119
 τέτοιο 95, 138
 τεψία 167
 τζάβουλος 127
 τζάκονος 127
 τζάστενο 127
 τζουορνειά 108
 τηγανειά 108
 τηράζου 173
 τιμνεῶμαι 113
 τιχιτιζειά 121
 τοιζίο 165
 τομα'ρ'άτικος 151
 τομαρένιος 111
 τομάρι 150
 τομαρουλεά 105
 τόπι 114
 τοπγγιάρικο 114
 τουβζά 100
 τουλουμάζι 121
 τουλουμήγγος 118
 τουλούμι 112, 113
 τουλουμνεά 111
 τουλουμνειάζου 112
 τουῶν 100, 142
 τουραγγειῶμαι 111
Τουροζιά 117
Τουρολομουγγιάνικα 117
 τραγγίο 101
 τραπανειά 108
 τραπάνι 101, 109
 τραπέζι 103, 104
 τρεβεγγιάρικος 100
 τρεβεγγιαρίζου 101
 τρεμουλιάρικος 106
 τριζιχία 134
 τρία 171
 τριάντα 136
Τριβζάς 99
 τρικγγεῶνας 118
Τρομπολιτζά 139
Τροπολιτζά 139
 τρουπολεβζιάζου 99
 τρούπγγος 99, 115
 τρουπώνου 173
 τροχαλεά 104
 τροζειό 165
 τρώου 99
Τσαγαρούνγι 109
 τσαθία 133
 τσαϊθία 133
Τσάκονες 126
Τσακονζιά 126
Τσακόνου 126
Τσακωνιάστικο 109
 τσεπγγιάζου 114
 τσεραμίδι 131
 τσιβου'ρ'άρις 151
 τσιβούρι 151
 τσιγαρουλεά 105
 τσιγοννία 164
 τσικνουλεά 105
 τσικον'ρ'ά 150
 τσιληβουρ'δ'άρις 159
 τσιληβουρδοῦ 122
 τσινειά 108
 τσινιάρικος 110
Τσιπουρογγειο 101
 τσιρλιό 164
 τσιρομνεγαλιιάζου 106, 112
 τσιτακισμός 122 κέξ.
Τσοπεάνικα 123
Τσοπέης 123
 τσουβλιάρικος 106
 τσουκαλεά 105
 τσουοράπι 114, 115
 τῶνπαζίσι 133
 τυλιγα'δ'άζου 146
 τυρὸ 170
 'Υπερ'ε'τ'ά 155, 174
 ὑπογγένειο 165
Φαγγιάρικος 99, 110
 φαγορὸ 171
 φαγορ'ιστ'ά 156

- φάδι* 146
φαημά 112
φαζῆ 121
Φαξιδί'στροφά 156
φανάϊρα 144
φανάρι 144
φανελένιος 111
φασ'δ'ομάνικο 159
φασ'δ'ός 159
φασκομηλέα 106
φασουλῆ 104, 106
φελῆ 104, 105
φελένιος 111
φενγείο 162
φεύγου 173
φιδήλιος 118
φίδι 178
Φιλησία 167
φιλοτιμία 165
φινουσουλῆ 120
φ'τ'άνου 158
φ'τ'ασίδι 159
φ'τ'αστικά 159
φ'τ'α'σ'ά 149
φλούδι 146
φλουριά 95, 140
φοραβία 162
φορεσία 167
φορτωτικά 109
φουβιά 100
φουΐκιση 133
φούκιση 133
φουρνῆ 108
φουσκορριφουνιάζον 109
φουχιάζον 117
φουχιαλίζον 106, 117
φραγοσουζῆ 120
φτερούγα 101
φτώγη 113
φτωχῆ 113
φυῖτά 138
φυ(ι)τά 138
φυ'τ'ά 154
φυλαχτό 178
Φυλλατό'ρ'α 151
φύς 130
φωῖτά 138, 144
φω'τ'ά 144, 154, 178
φωτιά 95
φωτία 170
φωτίλι 122
φωτιλίζον 122
φωτογανιά 109
Χαῖάνικο 124
Χαῖῶνοι 124
χαῖῶρι 124
Χαλιζάκος 124
χαλιζάρι 124
χάδι 146
χωρετίσματα 114
Χα'σ'άτης 151
Χα'σ'άτικο 151
χαῖ'σ'ά 139
χαλαχέωνας 117
χαλιζῆ 120
Χαλιζε'σ'ά 150
Χαλικόγρη 101
χαλικούρι 151
χαμομηλέα 105
χανιάτικα 109
χαπῆ 119
χαρά 176
χαρβαλιγιάζον 106
χαρίζματα 139
Χαριλαοῦ 176
χαρισία 167
Χαρξῆς 120
χαρκοματένιος 111
χαρτί 159, 172, 173, 175
χαρτωχῆ 117
Χάρως 177
χασλιῶρις 121
χασομέ'σ'ο 152
χαστουζῆ 120
χαπῆ 167
χέ'σ'ά 150, 174
χειμαδεῖο 168
χειμῶνας 114
χειμωνιάζει 109
χειμωνιάτικος 109
χέ'σ'ο 95, 139
χειρότερα 114
χειῶμαι 177 (ἐχειῶτα)
χελωνέας 164
χελωνιάρις 110, 164
χεράμι 112
χέρι (χέ'σ'α) 114, 151
χέρια 95
χεροπάλιμο 114
χη'σ'άτικο 152
χῆρα 114
χιάχρον 117
χίλια 114
χιόκουρα 118
χιοκούρι 118
χίονα 114
χιονᾶτος 114
χίονι 114

- ζλονιάζου 109
 ζλονίζει 114
 ζλοπαίζει 118
 ζλούνου 174
 ζλουρινεά 108
 ζλουροβολεά 105
 ζ'ε'άζομαι 158, 177
 ζλομνιάζου 112
 ζλωραζία 167
 ζοδρολαιά 104
 ζορτα'ε'ωνας 150
 ζορταρένιος 111
 ζορτάρι 150
 ζορταρόγιο 101
 ζορτοζοιλιάζου 106
 ζουγιάζου 101
 ζουγλαρισμένη 101
 ζούγιο 101
 ζουλαϊρά 105
 ζουματένιος 111
 ζουματόγιο 101
 ζουματουλεά 105
 ζουροζουλιξεῶνας 117
 ζουφ'τ'ε'ά 159
 ζουφ'τ'άζου 159
 ζουφτουλεά 105
 ζρασίδι 147
 ζρασιμουλεά 105
 ζρασουλεά 105
 ζράζιος 99
 ζρεία 172
 Χρι(ι)στατισμὸ 139
 Χρι(ι)στανὸι 95, 139
 Χρη'στ'άνικα 156
 Χρη'στ'ἄνοι 156
 Χρι'στ'ανὸς 156, 177
 Χριστιανὸς 95
 χροινιάζου 109
 χρουσάφι 115
 χρουσοκορωνίτσα 176
 χρουσοπιναζοδεμένο 174
 χτάρι 150
 χτηματίας 170
 χιζιάρης 121
 χιστιζά 109
 χώ(ι)ρα 139
 χώ'ε'α 151
 χω'ε'ανὸς 151
 χω'ε'άτης 151
 χωνιάζου 109
 χωραφήζιος 118
 χωράφι 116
 χωρ'ε'στ'ε'α 156
 χωρίο 170
 χωριξεῶνας 117
 Ψά'ρα 144
 ψάρι 145
 ψαλίδι 147, 148
 ψαλι'ε'ά 148
 ψάρι 133, 144, 145, 160
 ψαρονέφρι 158
 ψαρουλεά 105
 ψει'ε'άζου 152
 ψει'ε'άρις 152
 ψειραζία 167
 ψηστιζά 109
 ψίο 167
 Ψίος 167
 ψου'ε'άζου 151
 ψου'ε'άρις 151
 ψόφζιος 99, 116
 Ψυλλί'στ'ε'α 156
 ψύλλιστρον 156
 ψυχαδεοφή 174
 Ψυχα'ε'άνικο 151
 Ψυχα'ε'ἄνοι 151
 ψυχολόγια 101
 ψυχοπονεάρις 110
 ψωμι 113, 165
 ψώνια 109
Α'ε'ινέο 133, 134
 α'ε'τία 134, 160
 α'ε'je 130
 α'ε'jis 127
 α'ε'jos 127
 α'ε'xi 131
 α'ε'ινέο 133
 ajalethe 127
 amos'ja 131
 αναυρο'ε'ja 133
 appogio 102
 as'xi 131
 atilazi 129
Ca'ti'ji 133
 ca't'ri 133
 car'iki 135
Endro'ekjazu 132
Fanq'ri 133
 fu'kixu 133
Jalethe 127
 jastavo 127
Ka'ki'goru 133
 ka'rzya 133
 ka'rs'xi 134
 ka'ti'foro 133, 160
 koikinos 127, 132
 ko'si'ni 133

<i>ksiflɛ'ri</i> 133	<i>óixi</i> 133	<i>pra'kju</i> 133
<i>ksura'st</i> 129, 133	<i>ó'xia</i> 133	<i>pra'kjútere</i> 133
<i>ksurá'st</i> 133	<i>oxía</i> 134	Ruikizu 132
<i>ksustáiji</i> 131	Paçia 134	Sifingu 135
<i>ku'ki</i> 132	<i>paçu</i> 134	<i>škoiki</i> 133
<i>ku'zi</i> 131	<i>pa'çi</i> 133	<i>skoti</i> 133
<i>kunúiki</i> 132	<i>pa'cxu</i> 133	<i>soijilha</i> 131
Máichi 133	<i>pa'striká</i> 134, 160	Temaixja 127
<i>maijeréngu</i> 131	<i>pa'xju</i> 133	<i>tse na'tria</i> 134, 160
<i>Ma'ria</i> 133	<i>pa'cutere</i> 133	<i>ta'filaki</i> 133
<i>ma'sima</i> 129	<i>papa'zia</i> 131	Va'syu 133
<i>maïxi</i> 127	<i>para'ziĝmata</i> 131	<i>vašmø</i> 129
<i>miróiji</i> 131	<i>pedáiki</i> 127, 132	<i>via</i> 162
<i>muçiji</i> 131	<i>pe'zyu</i> 131	<i>vítjüre</i> 133
Oçia 134	<i>po'zi</i> 131	Zínixre 135
<i>òikja</i> 132	<i>po'zà</i> 130	<i>zro'sisis</i> 133

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελ.	101 στ.	4 ἀντὶ θυαλίζου	γράφει θυαλίζου
»	»	» 20 » γέροραθον	» γύροραθον
»	102	» 13 » Κατωπαθγιάτης	» Κατωπαθγιάτης
»	106	» 6 » ἀφρουλιάρης	» ἀφρουλλιάρης
»	»	» 16 » ἀφρουλιάζου	» ἀφρουλλιάζου
»	»	» 27 » τσιρομυαλιάζου	» τσιρομυαλιάζου
»	»	» 34 » Γυαλιάς	» Γυαλιές
»	107	» 11 » Κουλιό	» Κουλλιό
»	108	» 8 » ροδαζινεά	» ρωδαζινεά
»	109	» 3 » ξεσαγωνιάζου	» ξεσαγονιάζου
»	»	» 12 » περιφάνεια	» περηφάνεια
»	113	» 23 » ξεσταχιάζου	» ξεσταχιάζου
»	114	» 34 » δρουμνιά, δρουμνιές	» δριμνεά, δριμνεές
»	115	» 32 » 1952	» 1951
»	119	» 8 » ἀκχλωσύνη (ἀξιοσύνη)	» ἀκχλωσύνη(ἀξιωσύνη)
»	»	» 12 » κχλιού	» κχλιού
»	120	» 9 » βερνκοζεά	» βερικοζεά
»	»	» 16 » κλωζιά	» κλοζεά
»	127	» 13 » jalehtè	» jalethè
»	140	» 17 » πχλός	» πχλιός
»	145	» 13 » σαρίραις	» σατίραις
»	146	» 28,29 » αίμοδιῶν, αίμοδιῶν	» αίμοδιῶ, αίμοδιῶν
»	147	» 6 » κωμο'δ'οῦ	» κωμφ'δ'οῦ
»	»	» 17 » ἀλνσίδι - ἀλνσίδα	» ἀλνσίδι - ἀλνσίδα
»	148	» 26 » 'δ'ο	» 'δ'ο
»	150	» 32 » πνθάρι, πνθά'ρ'α	» πιθάρι, πιθά'ρ'α
»	152	» 3 » ἀπλωχού'ρ'ο	» ἀπλοχού'ρ'ο
»	»	» 9 » ἀπλωχου'ρ'αίρου	» ἀπλοχου'ρ'αίρου
»	»	» 15 » Κν'ρ'ακούλης-Κν'ρ'ακούλακας	» Κν'ρ'ακούλλης-Κν'ρ'α- κούλλακας
»	158	» 3 » κ'ρ'αίρου	» κ'ρ'αίρου
»	»	» 13 » 'Αχ'ρ'άνης, 'Αχ'ρ'ανγάνικα	» 'Αχ'ρ'άνης, 'Αχ'ρ'α- γιάνικα
»	»	» 21 » λνγ'δ'άρις	» λιγ'δ'άρις
»	163	» 7 » Γαργαλλέας	» Γαργαλέας
»	166	» 33 » Μαυροφρίδου	» Μαυροφρούδου
»	167	» 1 » ματωλασία, ματωλασίες	» ματολασία, ματολασίες

*Η διόρθωσις τῶν ἀνωτέρω ὡς καὶ ἡ φωνητικὴ ἀποκατάστασις ἐνίων λέξεων τοῦ κειμένου, εἰς ἃς τὰ κ, γ, χ, πρὸ τοῦ ε, ι δέον νὰ γραφῶσι ρ, ρ', ρ̄ καὶ τὰ ντ, γκ ὡς d, g ἔχει γίνῃ εἰς τὸν πίνακα τῶν λέξεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Γενικά	89
Βιβλιογραφία	90
Εισαγωγή	93

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΥΝΙΖΗΣΙΣ

Γενικά	97
Ἡ συνίζησης ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μέσα Μάνης	98
Προηγουμένου β - b	98
> γ - g	100
> ζ	102
> λ	104
> ν	108
> μ	111
> χ	113
> π	114
> ϕ	115
> σ	116
> ξ	118
> ψ	119
> κ (τσ)	120
> ντζ (dζ)	124

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΕΝΘΕΣΙΣ

Γενικά	125
------------------	-----

Ἡ ἐπένθεσις εἰς τὰς νεοελληνικὰς διαλέκτους

1. Ἡ ἐπένθεσις ἐν τῇ Τσακωνικῇ διαλέκτῳ

A) Οἱ μέχρι σήμερον περὶ τοῦ φαινομένου τούτου πραγματευθέντες	126
B) Τὸ μέχρι τοῦδε γλωσσικὸν ὑλικὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ Τσακωνικῇ	129
Γ) Μορφή καὶ ὄροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους συντελεῖται ἡ ἐπένθεσις ἐν τῇ Τσακωνικῇ	129
α) προηγουμένων τοῦ ἡμιφώνου ξ τῶν συμφώνων β, γ, δ, θ, φ	130
β) προηγουμένων τοῦ φωνήεντος i τῶν συμφώνων β, γ, δ, θ, κ, ν, π (=κ) ρ, σ, τ (=κ), φ (=θ), χ	131
γ) προηγουμένων τοῦ φωνήεντος i τῶν συμπλεγμάτων ρφ, στ, στρ, τρ	134

2. Ἡ ἐπένθεσις ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Μέσα Μάνης

A) Οἱ μέχρι σήμερον περὶ τοῦ φαινομένου τούτου πραγματευθέντες	135
B) Τὸ μέχρι τοῦδε γλωσσικὸν ὕλικόν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἐπενθέσεως ἐν Μέσα Μάνη	138
Γ) Μορφὴ καὶ ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους συντελεῖται ἡ ἐπένθεσις ἐν τῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης	144
I) προηγουμένων τοῦ ἡμιφώνου $\underline{\iota}$ τῶν συμφώνων δ, d, ρ, θ, τ	146
II) προηγουμένων τοῦ ἡμιφώνου $\underline{\iota}$ τῶν συμπλεγμάτων δρ, δρ, θρ, τρ, στ, στρ	155
III) προηγουμένων τοῦ ἡμιφώνου $\underline{\iota}$ τῶν συμπλεγμάτων βρ, βρ, γρ, κρ, πρ, φρ, χρ, βδ, γδ, φτ, χτ, ρδ, ρτ	157
3. Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐπενθέσεως ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Τσακωνιάς καὶ Μάνης	159

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

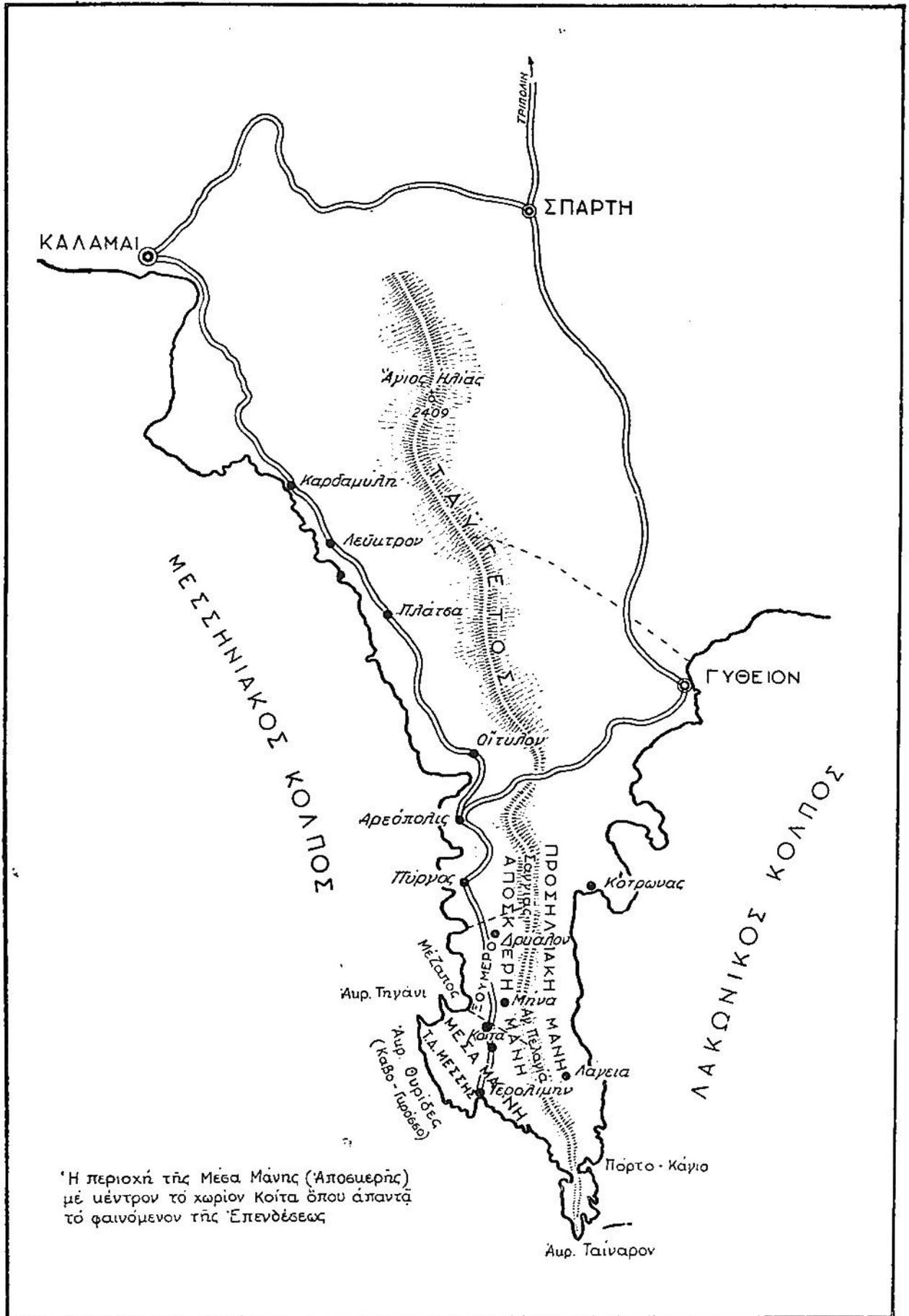
ΑΣΥΝΑΛΕΙΠΤΩΣ

A) Ἐντὶ συνιζήσεως.	Σελ.
Προηγουμένου β, b, γ, g, ζ, λ, ν, μ, χ, π, ρ, σ, ξ, ψ, κ, (τσ), ντζ (dζ)	161
B) Ἐντὶ ἐπενθέσεως.	
Προηγουμένων: I) δ, d, ρ, θ, τ	168
II) δρ, δρ, θρ, τρ, στ, στρ	170
III) βρ, βρ, γρ, κρ, πρ, φρ, χρ, βδ, φτ, χτ, ρδ, ρτ	171

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

A) Πειζά (παραμύθια)	173
B) Ἐμμετρα (μοιρολογία)	174
Πίναξ λέξεων	179
Λιορθωτέα	204
Χάρτης	207

'Η περιοχή της Μέσα Μάνης (Αποβιερής)
 με κέντρον το χωριόν Κοίτα όπου άπαντά
 τό φαινόμενον της Έπενδέσεως

Άυρ. Ταινάρων